

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A

S.o.u.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1945: 34
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG ANGÅENDE
KOMMISSIONÄRSVÄSENDET
VID STATENS FÖRVALTNINGS-
MYNDIGHETER M. M.

AVGIVET AV
INOM SOCIALDEPARTEMENTET
TILLKALLAD UTREDNINGSMAN

STOCKHOLM
1945

Statens offentliga utredningar 1945

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till utlänningslag och lag angående omhändertagande av utlännings i anstalt eller förläggning. Norstedt. 169 s. **J**.
2. Betänkande med förslag till organisation av en luftfartsstyrelse m. m. Norstedt. 68 s. **K**.
3. Betänkande rörande särskilda åtgärder vid återförande till civil verksamhet av till beredskaps-tjänstgöring inkallad personal. Hæggström. 74 s. **Fö**.
4. Betänkande angående den husliga utbildningen. Beckman. 167 s. **S**.
5. Betänkande med utredning och förslag angående yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad samt åtgärder till höjande av sjöfolkets allmänna och medborgerliga bildning. Idun. 370 s. **E**.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 7. Förslag till åtgärder för livsmedelsforskningens ordnande. Hæggström. 150 s. **H**.
7. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 1. Allmänna synpunkter. Idun. 109 s. **K**.
8. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar Del 2. Blekingenättens järnvägar. Idun. 124 s. 1 pl. **K**.
9. Promemoria med förslag till arrendebestämmelser för kommunal jord. Marcus. 56 s. **Jo**.
10. Betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. Marcus. 158 s. **S**.
11. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 8. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 2. Betänkande med förslag till vissa åtgärder i syfte att under depression stimulera avsättningen av varaktiga konsumtionsvaror m. m. Marcus. 153 s. **Fi**.
12. Investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. viij, 350 s. **Fi**.
13. Bilagor till investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. 83 s. **Fi**.
14. Socialpolitikens ekonomiska verkningar. Av C. Welinder. Beckman. 113 s. **S**.
15. Stadsplanutredningen 1942. 3. Förslag till byggnadslag m. m. V. Petterson. 646 s. **Ju**.
16. Betänkande med förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna m. m. Del 1. Hæggström. 208 s. **E**.
17. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 5. Tiden juli 1943—juni 1944. Idun. 484 s. **Fö**.
18. Normalbrandordning för städer, köpingar och municipalsamhällen. Norstedt. 21 s. **K**.
19. Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 1. För kommuner med bygdebrandförsvaret och skogsbrandförsvaret samordnade. Norstedt. 21 s. **K**.
20. Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 2. För kommuner, i vilka skogsbrandförsvaret ordnats för sig. Norstedt. 22 s. **K**.
21. Betänkande och förslag rörande upplysningsverksamhet om och inom försvaret. Katalog- o. Tidsskriftstryck. 142 s. **Fö**.
22. Ungdomen och nöjeslivet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 3. Hæggström. 372 s. **Ju**.
23. Socialvårdskommitténs betänkande. 10. Statistisk undersökning angående folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m. Beckman. 108 s. **S**.
24. Betänkande angående grundpenningväsendet. Marcus. 64 s. **H**.
25. Betänkande och förslag angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. Hæggström. 83 s. **E**.
26. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkanden. Bilaga nr 1. Riktlinjer för skapande av socialväsendets forskningsorganisation. Av Hj. Cederström. Idun. xx 296 s. 4 pl. **S**.
27. 1944 års uppberednings betänkande med förslag till omläggning av uppberedningsförslaget. Marcus 589 s. **Fi**.
28. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändringar av strafflagen för krigsmakten i vad den berör brott mot staten och allmänheten. Norstedt. 86 s. **Ju**.
29. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändrad lagstiftning om ämbetsbrott av präst. Norstedt. 26 s. **Ju**.
30. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 9. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 3. Betänkande angående den svenska handelspolitiken efter kriget m. m. Marcus. 124 s. **Fi**.
31. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 10. Sysselsättningsundersökningar. Marcus. 224 s. **Fi**.
32. Betänkande angående dyrortsgrupperingen. Hæggström. 400 s. **Fi**.
33. Betänkande angående yrkesutbildningen i Norrland. Sv. Tryckeri AB. 304 s. **Jo**.
34. Betänkande med förslag angående kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter m. m. V. Petterson. 160 s. **S**.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E**. = eklestastikdepartementet, **Jo**. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1945: 34

SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG ANGÅENDE
KOMMISSIONÄRSVÄSENDET
VID STATENS FÖRVALTNINGS-
MYNDIGHETER M. M.

AVGIVET AV
INOM SOCIALDEPARTEMENTET
TILLKALLAD UTREDNINGSMAN

VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRIAKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1945

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
LABORATORY OF ORGANIC CHEMISTRY
505 EAST SOUTH EAST AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607

Innehållsförteckning.

Skrivelse till Konungen	Sid 5
-------------------------------	----------

Författningsförslag.

Förslag till kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter	7
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av §§ 16 och 19 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditionslösen	11
Förslag till cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhändertagna göromål m. m.	13
Förslag till kungörelse om upphävande av kungörelsen den 8 april 1925 (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis	15
Förslag till kungörelse om upphävande av 43 § lantmäteriinstruktionen den 11 november 1927 (nr 407)	15
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 42 instruktionen för riksarkivet den 8 september 1924 (nr 405)	15
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 8 mom. 1 instruktionen för landsarkiven den 8 september 1924 (nr 406)	16
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 9 mom. 1 stadgan angående vissa offentliga arkiv den 8 september 1924 (nr 409).....	16

Motivering.

I. Historisk inledning	17
II. Gällande bestämmelser angående kommissionärsväsendet m. m.	25
A. Kungörelsen angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter	25
B. Kommissionärerna å lantmäterikontoren	28
C. Kommissionärerna i domsagorna	28
D. Kommissionärerna vid vattendomsstolarna	29
E. Kommissionären hos Stockholms rådhusrätt för ärenden angående inteckning i fartyg	30
F. Vissa parallellföreteelser till kommissionärsverksamheten	31
III. Reformförslag m. m.	35
A. Länsstyrelseutredningens uttalande i ämnet	35
B. Förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar	37
C. Motion vid 1939 års riksdag	38
D. 1940 års statsrevisorers undersökning rörande kommissionärsväsendet vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna	39
E. Fråga om införande av kommissionärsinstitutionen hos stadsfogde	42

	Sid.
IV. Från myndigheter och kommissionärer införskaffat utredningsmaterial	43
<i>A. Utredningsmaterialets införskaffande</i>	43
<i>B. Utredningsmaterialets innehåll</i>	44
1. Kommissionärsmyndigheter och kommissionärer	44
2. Kommissionärernas tjänsteställningar	46
3. Kommissionärsärendenas antal och beskaffenhet	47
4. Kommissionärernas penningförmedling	52
5. Kommissionärsarvodena	54
6. De särskilda kommissionärstaxorna	56
7. Fullgörande av kommissionärsfunktioner å tjänstetid	57
8. Kommissionärernas anlitande av biträden	59
9. Överlämnande till kommissionär av till myndighet inkomna ansökningar, anmälningar m. fl. handlingar	61
10. Kommissionärsmyndigheternas kontakt med allmänheten utan anlitande av kommissionär	63
11. Myndigheternas tillhandahållande åt allmänheten av tryckta blanketter m. m.	68
12. Tillsynen över kommissionärernas verksamhet	71
13. Förekomsten av privata kommissionärer	72
14. Frågan om i vad mån hinder anses möta mot att förändra de enklare kommissionärsuppgifterna till tjänsteåligganden	74
15. Behov av ökning av myndigheternas arbetskrafter vid en reform	76
V. Allmän motivering	78
VI. Specialmotivering till författningsförslagen	102
<i>A. Förslag till kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter</i>	102
<i>B. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av §§ 16 och 19 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditiöslösen</i>	121
<i>C. Utkast till cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhändertagna göromål m. m.</i>	122
<i>D—H. Följdförfattningarna</i>	142
VII. Kostnadsberäkningar	144

Bilagor.

Bilaga A. Gällande kommissionärskungörelse	151
Bilaga B. Tablå, utvisande antalet kommissionärer hos departementen och de centrala ämbetsverken, antalet av kommissionärerna handlagda ärenden samt i rörelsen influtna belopp, allt avseende år 1943	155
Bilaga C. Tablå, utvisande antalet kommissionärer hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna, antalet av kommissionärerna handlagda ärenden samt i rörelsen influtna belopp, allt avseende år 1943	158

Till

KONUNGEN.

Genom beslut den 11 juli 1941 har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt mig att verkställa undersökning rörande kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter ävensom att avgiva det förslag, vartill undersökningen

kunde föranleda. Med stöd av Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande har statsrådet och chefen för socialdepartementet den 29 oktober 1943 förordnat länsnotarien av första klass i Västernorrlands län Sune Lundborg att såsom sekreterare biträda mig vid fullgörande av bland annat förevarande uppdrag.

Under utredningsarbetets fortgång har jag trott mig finna, att det spörsmål uppdraget i första hand får anses omfatta eller frågan om en revision av gällande bestämmelser rörande kommissionärerna hos de statliga förvaltningsorganen icke lämpligen kan lösas såsom ett isolerat problem utan måste bedömas som ett led i ett något större sammanhang: frågan om sättet för ämbetsverkens upprätthållande över huvud taget av den skriftliga och muntliga kommunikationen med den allmänhet, som anlitar verken. De föreliggande spörsmålen hava därför angripits utifrån denna vidare synpunkt. De framlagda förslagen avse sålunda icke endast en reform av kommissionärsväsendet såsom sådant utan även — och ur allmän synpunkt främst — en partiell rationalisering av själva den statliga förvaltningsapparaten, nämligen med avseende å dess förbindelser med allmänheten.

För att tagas under övervägande vid fullgörandet av det mig lämnade uppdraget har Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1943 till mig överlämnat en den 27 augusti samma år dagtecknad framställning av magistraten i Borås angående inrättande av en befattning såsom kommissionär hos stadsfogden i staden tillika med ett av föreningen Sveriges stadsfogdar den 22 oktober 1943 över framställningen avgivet yttrande.

På grund av att min tid under de gångna åren i det närmaste helt tagits i anspråk av andra av Eders Kungl. Maj:t mig anförtrödda uppdrag, vilka ansetts mera trängande, har här förevarande utredning tyvärr blivit avsevärt försenad. Sedan utredningsarbetet emellertid numera slutförts, får jag härmed överlämna bilagda betänkande med förslag till reformering av kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter ävensom av myndigheternas förbindelser över huvud taget med allmänheten. Den ovan angivna till mig överlämnade särskilda framställningen torde härigenom få anses besvarad.

Stockholm den 20 juli 1945.

Underdånigst

OLOF ÅKESSON.

/ Sune Lundborg.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Förslag

till

Kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som anlitar honom, i de avseenden, denna kungörelse bestämmer, skall vara anställd hos statsdepartement med undantag av utrikesdepartementet samt hos flygförvaltningen, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, statens byggnadslånebyrå, järnvägsstyrelsen, statens biltrafiknämnd, kammarkollegiet, statskontoret, kammarrätten, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, statens pensionsanstalt, skolöverstyrelsen, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, universitetskanslersexpeditionen, länsstyrelse samt annan överexekutor, magistrat, stadsfogde och domkapitel.

Finner annan förvaltningsmyndighet än ovan sagts kommissionär böra anställas hos myndigheten, skall framställning därom göras hos Kungl. Maj:t. Bifalles framställningen, skola bestämmelserna i denna kungörelse äga tillämpning.

2 §.

Förordnande för kommissionär meddelas av vederbörande myndighet. Till kommissionär förordnas hos myndigheten anställd tjänsteman eller annan lämplig person. Meddelat förordnande må när som helst återkallas.

Kommissionärs verksamhetsområde må begränsas att omfatta viss avdelning av myndigheten eller vissa grupper av ärenden. Finnas två eller flera kommissionärer böra anställas hos myndigheten, skall framställning därom göras hos Kungl. Maj:t. Bifalles framställningen, skall myndigheten, såframt ej särskilda skäl däremot äro, fastställa visst verksamhetsområde för varje kommissionär eller på annat sätt fördela uppdragen dem emellan.

Ej må hos myndigheten anställd tjänsteman, vilken icke innehar förordnande såsom kommissionär, mot ersättning hos myndigheten utföra uppdrag, som här avses.

3 §.

Mottagningstid för kommissionär bestämmes av myndigheten.

4 §.

Kommissionär är pliktig att för tjänsten hava särskilt postgirokonto.

5 §.

Kommissionär är skyldig att åtaga sig uppdrag

1. att verkställa förhandsgranskning i formellt hänseende av ansökningar, anmälningar och andra handlingar, som skola ingivas till den myndighet, där kommissionären är anställd, samt att till myndigheten ingiva handlingar och inbetala medel;

2. att, i den mån ej myndigheten därom föranstaltar, ombesörja komplettering av handlingar i hos myndigheten anhängigt ärende;

3. att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd i ärende, som är anhängigt hos myndigheten;

4. att, i den mån ej myndigheten därom besörjer, underrätta om fortgången av ärende, som är anhängigt hos myndigheten, och i samband därmed meddela upplysningar rörande innehållet i inkomna yttranden, angående lämnat tillfälle till avgivande av påminnelser m. m.;

5. att uppsätta ansökningar, anmälningar och andra handlingar, som skola ingivas till myndigheten eller komma till användning i där anhängigt ärende:

6. att på grundval av hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar upprätta sammanställningar, verkställa utredningar och dylikt; samt

7. att, i den mån ej biträde lämnas i tjänsteväg, eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt bistå i frågor, som beröra myndighetens verksamhetsområde.

Kommissionär vare dock ej skyldig att åtaga sig uppdrag, vars utförande skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftig beskaffenhet. I frågor, vilka beröra parter med sinsemellan stridiga intressen, må kommissionär icke utan myndighetens medgivande åtaga sig uppdrag, som omförmäles under 5, 6 eller 7.

6 §.

1. Finner kommissionär honom lämnat uppdrag uppenbarligen tillhöra annan myndighets verksamhetsområde, skall han omedelbart överlämna ärendet till kommissionär hos den myndigheten eller, där kommissionär ej finnes, till myndigheten.

2. Befinnes erhållet uppdrag avse sådant biträde, som utan förmedling av

kommissionär lämnas av den myndighet, där kommissionären är anställd, skola handlingarna i ärendet ofördröjligen överlämnas till myndigheten.

3. Anser sig kommissionär eljest icke kunna mottaga uppdrag, skall han omedelbart underrätta uppdragsgivaren därom och inhämta dennes besked i ärendet. Kan dylikt besked icke utan olägenhet avvaktas, böra handlingarna i ärendet genast överlämnas till den myndighet, där kommissionären är anställd.

7 §.

Har någon direkt hos myndighet, där kommissionär är anställd, gjort framställning, som finnes icke böra föranleda åtgärd annat än genom förmedling av kommissionären, eller uppkommer eljest vid handläggning av ärende hos sådan myndighet behov av kommissionärens medverkan, må ärendet överlämnas till denne.

8 §.

Kommissionär är berättigad till arvode i enlighet med vad i 9 § stadgas, så ock till ersättning för utgifter, vartill han haft fog. Dock är medellös person befriad från skyldighet att erlægga arvode, där han med behörigt bevis styrker sin fattigdom eller den eljest är känd.

9 §.

För utförande av uppdrag, som omförmäles i 5 § första stycket under 1, 2, 3 eller 4, skall arvode utgå med en krona 50 öre, dock att arvode ej utgår för ingivande av handlingar till myndigheten. För inbetalning till denna av medel må arvode ej beräknas i annat fall, än då åtgärden innefattar för ärendes behandling erforderlig förskottering av felande avgiftsbelopp.

Det åligger vederbörande myndighet att i erforderlig omfattning fastställa särskild taxa för utförande av uppdrag, vilka omförmälas i 5 § första stycket under 5, 6 och 7, samt att i övrigt meddela de föreskrifter, som prövas nödiga för arvodenas bestämmande. Arvode må dock ej utgå för lämnande av muntliga råd eller anvisningar, där uppdragets utförande tagit blott ringa tid i anspråk.

Har kommissionär av samma person samtidigt erhållit flera med arvode förenade uppdrag rörande samma ärende eller ock uppdrag att tillhandagå i flera ärenden, skall arvodet för utförande av varje sådant uppdrag med undantag av ett av dem nedsättas till hälften, myndigheten obetaget att för visst fall medgiva undantag. Där arvoden ej utgå med lika belopp, må det högsta arvodet undantagas från nedsättningen.

10 §.

Kommissionär är berättigad att förskottsvis uppbära stadgat arvode jämte ersättning för porto, telefon- och telegramavgifter, expeditionsavgifter och andra särskilda avgifter.

Har uppdragsgivaren icke inbetalt erforderligt förskott och vill kommissionären icke förskottera vad som fattas, är kommissionären pliktig att skyndsamt lämna uppdragsgivaren uppgift å det felande beloppet. För sådan underrättelse utgår ej arvode.

För uttagande av felande belopp äger kommissionär översända handlingar mot postförskott. För dylik åtgärd utgår ej arvode. Översändande av värdehandlingar skall ske under rekommendation eller assurans, såframt ej annat begärts.

11 §.

De belopp, som kommissionär fordrar i arvode och ersättning för utgifter, skola post för post upptagas i en uppdragsgivaren tillställd räkning.

Ätnöjes ej uppdragsgivare med debitering, äger han inom en månad efter erhållen del av räkningen påkalla prövning av debiteringen hos den myndighet, där kommissionären är anställd. Om den rätt, som sålunda tillkommer uppdragsgivare, skall räkningen innehålla upplysning.

Över myndighetens beslut i fråga, som avses i andra stycket, må klagan ej föras.

12 §.

Kommissionär är skyldig att föra diarium enligt formulär, som fastställles av myndigheten. I diariet skola för varje ärende antecknas mottagna medel, verkställda åtgärder samt alla uppdragsgivaren debiterade belopp, dock att, där vid utskrivande av räkningar så förfares, att vad som tecknas å dem kopieras på därtill hörande, i löpande följd nummerade kopia-
blad, räkningar-
nas nummer må upptagas i diariet i stället för debiterade belopp.

Kommissionär åligger att å tider, som myndigheten äger bestämma, för denna förete sina räkenskapshandlingar för granskning.

13 §.

Myndighet, där kommissionär är anställd, åligger att hava uppsikt över kommissionärens verksamhet. Där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, skall myndigheten uppdraga åt en befattningshavare hos myndigheten i högre tjänsteställning att öva den närmaste tillsynen över verksamheten. Gör kommissionären sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten, äger myndigheten, där förordnandet såsom kommissionär ej återkallas, tilldela honom varning. Låter han sig ej därav rätta eller är felet eller försummelsen av svårare beskaffenhet, varde han ställd under åtal inför vederbörande underrätt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 , då kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter upphör att gälla.

Förslag

till

Kungörelse om ändrad lydelse av §§ 16 och 19 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditiöslösen.

Härigenom förordnas, att §§ 16¹ och 19 förordningen den 7 december 1883 angående expeditiöslösen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

§ 16.

Vid underdomstol — — — dylik expedition.

Hos annan myndighet än nu är nämnd skall expedition, vilken utan särskild begäran bör utfärdas, vederbörande tillställas eller, där särskilt förhållande sådant föranleder, annorledes tillhandahållas: då det i expeditionen innefattade beslut utgives efter anslag, å den genom anslaget bestämda dag; då det muntligen avkunnas, inom sex dagar från den dag, då avkunnandet ägde rum; och då det annorledes meddelas, utan uppskov; dock bör protokoll över växelprotest tillhandahållas dagen efter det protesten skett.

Har någon, till vilken expedition i mål eller ärende, däri han är part, allenast på av honom framställd begäran utfärdas, äskat dylik expedition, skall denna tillställas eller, där särskilt förhållande sådant föranleder, annorledes tillhandahållas honom inom samma tid som ovan i denna paragraf blivit för där avsett fall stadgad, såvida ej begäran framställles så sent före utgången av samma tid att utskrivandet ej dessförinnan medhinnes, i vilken händelse expeditionen skall tillhandahållas inom lika tid från den dag, då begäran om expeditionen framställts, likväl ej senare än inom fjorton dagar från samma dag; dock att expedition, som begäres av häktad, skall, såfram ej längre anstånd, där sådant, enligt vad nu sagts, är medgivet, oundgängligen erfordras, inom sex dagar från den dag, då expeditionen äskats, avsändas till föreståndaren vid häktet att den häktade tillställas.

Expedition, som eljest utfärdas, skall vederbörande tillställas eller, där särskilt förhållande sådant föranleder, annorledes tillhandahållas genast eller så snart som möjligt, likväl, där ej till följd av särskilda omständigheter längre rådrum är oundgängligen erforderligt, inom fjorton dagar från den dag, då begäran om expeditionen framställts; dock bör vid utmätning, om

¹ Senaste lydelse, se SFS 1916: 201; 1919: 233; 1932: 286 och 575; 1935: 590; 1937: 943 samt 1941: 875.

borgenär eller gäldenär äskar protokoll över förrättningen, sådant protokoll senast nästa dag honom tillhandahållas.

Har någon, som — — — ägande utslag.

Infaller tid, då expedition, enligt vad förut sagts, sist skall vederbörande tillställas eller annorledes tillhandahållas, å söndag eller annan allmän helgdag, skall den expedition, där densamma innefattar beslut, varigenom måls eller ärendes handläggning uppskjutits till nästa söckendag därefter, tillhandahållas senast å sista söckendagen därförut; men eljest må expeditionen tillhandahållas å nästa söckendag efter helgdagen.

På särskild — — — förhållanden meddelas.

§ 19.

Lösen för expedition, som, oaktat tillfälle därtill i föreskriven ordning lämnats vederbörande, icke blivit utlöst inom fjorton dagar efter det expeditionen bort tillhandahållas, må utmätas, lösen för expedition, som endast i följd av därom framställd begäran utfärdats, dock ej i annat fall än visas kan, att expeditionen blivit begärd.

Vad om utmätning av expeditionslösen sålunda är stadgat gälle dock ej, där utmätning icke blivit sökt inom ett år efter det expeditionen bort tillhandahållas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 ; och skall vad i särskild författning finnes stadgat om sättet för tillhandahållande av statlig förvaltningsmyndighets eller förvaltningstjänstemans expedition efter nämnda dag icke vara gällande i vad det strider emot kungörelsens bestämmelser.

Utkast

till

Kungl. Maj:ts cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhänderhavda göromål m. m.

1. Kungl Maj:t — som denna dag utfärdat kungörelse (nr) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter ävensom kungörelse (nr) om ändrad lydelse av §§ 16 och 19 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditionslösen — anbefaller de förvaltningsmyndigheter, som hava att handlägga av allmänheten anhängiggjorda ärenden, att, i den mån sådan ordning ej redan av myndigheterna tillämpas, från ingången av år 194 på det sätt tillhandagå allmänheten, att myndigheterna såsom tjänsteåligganden och utan särskild kostnad för denna utföra följande, inom statsförvaltningen hittills i avsevärd omfattning av kommissionär omhänderhavda göromål, nämligen

a) översändande till sökande, klagande och andra vederbörande av myndigheternas såväl avgiftsbelagda som icke avgiftsbelagda expeditioner av skilda slag ävensom i förekommande fall av ingivna handlingar samt medel, allt för så vitt ej beträffande visst ärende eller viss grupp av ärenden eller viss grupp av sökande m. fl. särskilt förhållande gör dylikt översändande opåkallat eller ock tillställandet i visst fall ombesörjes av kommissionär,

b) föranstaltande om komplettering av enkel beskaffenhet av handlingar i ärenden, som äro anhängiga hos myndigheterna, dock ej där myndighet på grund av ärendes natur eller annan särskild anledning finner kompletterings ombesörjande i tjänsteväg medföra olägenhet,

c) meddelande av underrättelser om innehållet i av myndigheterna utfärdade förelägganden samt lämnande av begärda enstaka uppgifter från diarier, koncept eller andra hos myndigheterna förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar, dock att skriftlig uppgift om viss handling mottagande skall, där ej särskilt förhållande till annat föranleder, meddelas genom tillhandahållande, på sätt ovan under a) sägs, av vederbörligt diariibevis, samt

d) tillhandagående med enklare råd och anvisningar i frågor, som beröra de skilda myndigheternas verksamhetsområden, dock ej där lämnande av sådant biträde av särskild anledning finnes medföra olägenhet.

Biträde, som ovan under a) — d) avses, bör tillhandahållas med minsta möjliga tidsutdräkt. Hjälpn bör vidare lämnas i enklast möjliga form. Sålunda bör tillställande av expeditioner, andra handlingar och meddelanden — vare sig i samband därmed förekommer indrivning av avgift eller icke — i enlighet med anvisning i cirkuläret den 5 november 1943 (nr 772; jämför nr 452/1944) i den mån sig göra låter ske medelst anlitande av postverket, där ej annat tillvägagångssätt är särskilt föreskrivet eller eljest av omständigheterna påkallat. För meddelanden böra så vitt möjligt användas tryckta kort eller andra blanketter. Komplettering av handlingar bör, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, ombesörjas under hand antingen per telefon eller genom översändande per post till vederbörande av besked angående felande handlingar eller uppgifter, tecknat å särskild blankett eller eventuellt direkt å ingiven ansökan eller anmälan, eller på annat liknande sätt.

2. Kungl. Maj:t anmodar därjämte de förvaltningsmyndigheter, som hava att handlägga av allmänheten anhängiggjorda ärenden, att, där så ej redan sker, i lämplig utsträckning tillhandahålla allmänheten enkla blanketter till ansökningar och anmälningar i sådana slag av ärenden, som förekomma i större antal. Dessa blanketter böra i erforderlig omfattning även innehålla upplysningar om handlingar och avgifter, som skola bifogas ansökan eller anmälan. Där ej särskilt förhållande till annat föranleder, böra blanketterna tillhandahållas kostnadsfritt.

3. Kungl. Maj:t finner vidare gott erinra vederbörande förvaltningsmyndigheter därom, att hos sådan myndighet anställd tjänsteman, vilken är förordnad till kommissionär hos myndigheten, jämlikt grunderna för gällande avlöningsreglementen eller motsvarande bestämmelser får anses vara skyldig att, i den mån hans arbete såsom tjänsteman inskränkes till följd av hans verksamhet som kommissionär, vidkännas skäligt avdrag å lönen efter myndighetens närmare bestämmande.

4. Kungl. Maj:t vill slutligen, under hänvisning till föreskrifterna i 12 och 13 §§ ovannämnda kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter, framhålla angelägenheten av att vederbörande myndigheter öva noggrann tillsyn över kommissionärernas verksamhet. Där ej särskilda skäl till annat föranleda, böra kommissionärs räkenskapshandlingar av därtill förordnad eller eljest behörig tjänsteman närmare granskas minst en gång i kvartalet. Om verkställd granskning skall kortfattad anteckning göras i kommissionärens diarium.

Det åligger vederbörande myndigheter att i god tid före utgången av innevarande år vidtaga erforderliga åtgärder för att förbereda tillämpningen från ingången av år 194 av den sålunda anbefallda ordningen å förevarande område.

Förslag

till

Kungörelse om upphävande av kungörelsen den 8 april 1925 (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis.

Härigenom förordnas, att kungörelsen den 8 april 1925 angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 .

Förslag

till

Kungörelse om upphävande av 43 § lantmäteriinstruktionen den 11 november 1927 (nr 407).

Härigenom förordnas, att 43 § lantmäteriinstruktionen den 11 november 1927¹ skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 .

Förslag

till

Kungörelse om ändrad lydelse av § 42 instruktionen för riksarkivet den 8 september 1924 (nr 405).

Härigenom förordnas, att § 42 instruktionen för riksarkivet den 8 september 1924 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 42.

Begäres avskrift av arkivhandling, skall sådan avskrift, bestyrkt av vederbörande expeditionshavande, meddelas mot stämpelavgift i de fall och enligt de bestämmelser, som i därom utfärdade författningar angivas, dock att, när

¹ Senaste lydelse, se SFS 1936:369.

avskrift på grund av originalets ålder eller svårtyddhet eller av annan anledning vållar särskild tidsutdräkt eller kostnad, riksarkivarien äger i varje särskilt fall bestämma den ersättning, som därutöver på grund av dessa omständigheter bör utgå.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 .

Förslag

till

Kungörelse om ändrad lydelse av § 8 mom. 1 instruktionen för landsarkiven den 8 september 1924 (nr 406).

Härigenom förordnas, att § 8 mom. 1 instruktionen för landsarkiven den 8 september 1924¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 8.

1. Begäres avskrift av arkivhandling skall sådan avskrift, bestyrkt av landsarkivarien eller andre arkivarie, meddelas mot stämpelavgift i de fall och enligt de bestämmelser, som i därom utfärdade författningar angivas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 .

Förslag

till

Kungörelse om ändrad lydelse av § 9 mom. 1 stadgan angående vissa offentliga arkiv den 8 september 1924 (nr 409).

Härigenom förordnas, att § 9 mom. 1 stadgan angående vissa offentliga arkiv den 8 september 1924 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 9.

1. Begäres avskrift av arkivhandling, skall, där ej särskilda bestämmelser annat föranleda, avskriften av arkivets vårdare lämnas i enlighet med gällande föreskrifter.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 194 .

¹ Senaste lydelse, se SFS 1925: 346.

MOTIVERING

I. Historisk inledning.

För underlättande av allmänhetens förbindelser med statsmyndigheterna hava hos åtskilliga av dessa sedan förhållandevis lång tid tillbaka funnits anställda s. k. *kommissionärer* eller personer, vilka äro skyldiga att, i den mån de därtill anlitas, mot viss låg gottgörelse i expeditionella och en del andra hänseenden förmedla kontakten mellan myndigheterna och allmänheten. Kommissionären är såsom sådan icke något statsorgan, ehuru det vanligen är en tjänsteman hos vederbörande myndighet, som är förordnad till kommissionär hos denna, utan blott — i likhet med notarius publicus — ett med offentlig trovärdighet och tjänstemannaansvar utrustat biträde åt allmänheten. Kommissionärens förhållande till sin uppdragsgivare är i princip att bedöma enligt vanliga privaträttsliga regler; endast i relation till den myndighet, där kommissionären är anställd, framträder det offentlighetsrättsliga momentet i hans ställning, vilket bland annat yttrar sig däri, att det icke erfordras någon legitimation för honom såsom ombud.

Det nuvarande kommissionärsväsendet inom statsförvaltningen synes hava sitt ursprung i *kungörelsen den 12 juli 1878 (nr 24 s. 23) angående anställande av särskilt förordnade personer för att tillhandagå med ingivande och uttagande av handlingar hos överexekutor*. Anledningen till utfärdandet av denna författning var, att riksdagen i samband med antagandet av ny utsökningslag genom skrivelse den 19 maj 1877, nr 62, anhållit, att åt någon eller några hos överexekutor anställda tjänstemän eller andra särskilt förordnade personer måtte uppdragas att under tjänstemannaansvar och mot billig taxa tillhandagå parter med ingivande av handlingar samt med utlösande och avsändande till parter av meddelade beslut och utslag. Genom kungörelsen tillskapades icke — lika litet som genom senare utfärdade författningar i ämnet — något s. k. kommissionärstvång. Det stod allmänheten fritt att själv ombesörja sina angelägenheter eller att anlita jämväl andra personer såsom ombud än de av myndigheten förordnade. I arvode ägde den av överexekutor förordnade uppbara, för ingivande av ansökning, besvärsskrift, förklaring, påminnelse eller annan handling 75 öre samt för uttagande och översändande till part

av föreläggande, beslut eller utslag ävensom för meddelande av underrättelse om dagen, då beslut eller anslag utgavs, likaledes 75 öre. Utöver arvodet ägde den förordnade rätt att vid anfordran förskottsvis erhålla ersättning för stämpelavgifter, lösen och portokostnader.

Med upphävande av nämnda kungörelse utfärdades *den 28 maj 1886 (nr 42) kungörelse angående anställande av kommissionärer hos statsdepartementet och vissa ämbetsverk med flera myndigheter*. Genom denna kungörelse infördes beteckningen kommissionär. Kommissionärer, en eller flera, skulle finnas förordnade hos bland annat statsdepartementen, med undantag av utrikesdepartementet, och vissa centrala ämbetsverk ävensom hos samtliga länsstyrelser och andra överexekutorer. Kommissionär hade att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som anlidade honom, med ingivande av handlingar, med uttagande och översändande av utslag samt andra beslut och handlingar, med underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdades, ävensom med meddelande om andra förhållanden, angående vilka allmänheten ägde erhålla upplysning av den, som hos myndigheten vore satt att mottaga inkommande handlingar. Kommissionär ägde i arvode åtnjuta 75 öre för varje uppdrag, såsom för handlingars ingivande, för uttagande och översändande av beslut, diariibevis eller andra handlingar eller för meddelande av underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdades, eller för annat meddelande. Där uppdrag att ingiva handlingar även avsåg uttagande och översändande av diariibevis om deras ingivande, utgick dock arvodet för dessa åtgärder tillsammans med en krona. Kommissionär var berättigad att förskottsvis erhålla stadgat arvode jämte ersättning för stämpelavgifter, lösen och porto. Därest uppdragsgivare styrkte sin fattigdom, ålåg det kommissionär att mot ersättning blott för erforderliga postavgifter tillhandagå med de åtgärder, som avsågos i kungörelsen.

Sedermera har Kungl. Maj:t vid skilda tillfällen förordnat, att kommissionärer skulle vara anställda hos ytterligare vissa centrala ämbetsverk och andra myndigheter.

Under årens lopp hava från både myndigheter och enskilda personer gjorts flera framställningar till Kungl. Maj:t om bland annat höjning av kommissionärsarvodena samt om utvecklande och förtydligande av kungörelsens bestämmelser om kommissionärs åligganden.

Med bifall till en av justitieombudsmannen gjord framställning förklarade *1897 års riksdag* i skrivelse nr 49, att det från riksdagens sida ej mötte hinder, att vid justitieombudsmannens expedition anställdes samt, om och när så funnes lämpligt, entledigades en kommissionär, vilken under sin anställning i berörda egenskap hade att, i enlighet med av justitieombudsmannen lämnade föreskrifter samt i huvudsaklig överensstämmelse med vad i kungörelsen angående tillsättande av kommissionärer hos statsdepartementet och vissa ämbetsverk med flera myndigheter den 28 maj 1886 funnes stadgat, till-

handagå den, som i ärenden, vilka rörde justitieombudsmansexpeditionen, anlitate kommissionären.

Genom *motion till 1907 års riksdag*, II: 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny avlöningsstat för statskontoret m. m. hemställde friherre Adelswärd, "att Riksdagen vid beviljande af nya lönestater för statskontoret eller andra ämbetsverk under innevarande riksdagssession måtte såsom villkor för de nya lönestaternas åtnjutande föreskrifva: att ämbetsverket skall utan förmedling av kommissionär och utan annan särskild kostnad än den, som genom förordningarne om expeditionslösen och om stämpelavgifter må vara stadgad, skriftväxla med allmänheten i förekommande mål och ärenden; samt att i instruktionen för verket skall intagas föreskrift om kungörande af de tider af dagen, på hvilka tjänstemän motaga besök på ämbetsrummet af allmänheten för meddelande af upplysningar och besvarande af förfrågningar."

I motiveringen till denna för sin tid onekligen rätt märkliga motion framhöll motionären bland annat, att ett visst departement nämligen utrikesdepartementet utan mellanhand stode till allmänhetens förfogande. Det besvarade brev, lämnade skriftliga såväl som muntliga upplysningar, påvisade avsaknaden av intyg eller andra bilagor vid insända handlingar och fullgjorde över huvud taget i sin egenskap av ämbetsmyndighet *utan särskild kostnad* en kommissionärs uppdrag.

Statsutskottet, till vilket ifrågasvarande proposition jämte i ämnet väckta motioner hänvisades, anförde i utlåtande nr 91 beträffande motionen att, enligt vad utskottet inhämtat, redan nu i statskontoret tillämpades den praxis, att, om enskild person vände sig till ämbetsverket med skriftlig förfrågan i tjänsteärende, svar härå meddelades genom vederbörande byråtjänsteman utan kostnad för den upplysningssökande. Den av motionären väckta frågan syntes i varje fall icke böra lösas i förevarande sammanhang. — Vad utskottet sålunda anfört lämnades av riksdagen utan erinran.

Med anledning av en i första kammaren väckt motion, nr 35, anhöll 1920 års riksdag i skrivelse nr 91, att Kungl. Maj:t täcktes låta åvägabringa utredning i fråga om beredande åt den rättssökande allmänheten av lättnader vid handlingars ingivande till offentliga myndigheter jämte i samband därmed stående spörsmål.

Kungl. Maj:t uppdrog åt *f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg* att verkställa denna utredning. Den 31 december 1920 avgav denne betänkande med förslag dels till förordning angående rätt att med allmänna posten till offentlig myndighet insända handlingar m. m., dels till kungörelse angående anställande av kommissionär hos rådhusrätt, magistrat och stadsstyrelse. Det förstnämnda förslaget föranledde utfärdandet av förordningen den 8 april 1925 (nr 84) angående rätt för parter i mål och ärenden, som tillhöra statsdepartements och förvaltande myndigheters handläggning, att med posten insända handlingar

ävensom av förordningen samma dag (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis. Lilienbergs sistnämnda förslag föranledde åter icke några lagstiftningsåtgärder.

Med anledning av ett uttalande av 1924 års statsrevisorer, föranlett av iakttagelser vid deras granskning av diarierna hos kommissionärerna vid viss länsstyrelse, hemställde 1925 års riksdag i skrivelse nr 158 under punkten 3:o), att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte låta föranstalta om en omarbetning av föreskrifterna i kungörelsen den 28 maj 1886 (nr 42).

1925 års statsrevisorer ägnade uppmärksamhet åt frågan om kommissionärsarvodena och införskaffade viss utredning i ärendet. Efter redogörelse för utredningen anförde revisorerna följande:

Den av revisorerna nu företagna undersökningen ger vid handen, att kommissionärsverksamheten har en betydande omfattning och att, även om man endast ser till de arvoden, som debiterats i enlighet med kommissionärskungörelsen, avsevärda belopp inflyta i form av dylika arvoden. Påtagligt är, att från allmänhetens sida ett behov föreligger att inom olika statliga institutioner äga tillgång till befattningshavare, till vilkas åliggande hör att tillhandagå rättssökande i de avseenden, som omtalas i nämnda kungörelse. Emellertid torde det såsom regel förhålla sig så, att det arbete, kommissionären, vilken vanligen är en i ämbetsverket anställd tjänsteman, har att såsom kommissionär utföra, helt eller till övervägande delen förrättas under arbetstiden å tjänsterummet. Vid sådant förhållande synes det kunna sättas i fråga om icke en sådan omläggning av kommissionärsskapet borde äga rum, att kommissionärsfunktionärerna inom vederbörande verk pålades någon eller några befattningshavare inom verket såsom en del av deras ordinarie tjänsteåligganden. Dessa befattningshavare skulle följaktligen hava att biträda allmänheten på sätt kommissionärerna för närvarande författningens enligt hava att göra, men utan att härför utöver vanliga löneförmåner uppbära någon gottgörelse av parterna. I stället borde fastställas vissa efter ärendenas beskaffenhet anpassade avgifter, vilka, eventuellt i form av stämpelavgifter, skulle ingå till statsverket. Detta skulle på sådant sätt kunna tillgodoföras en icke obetydlig inkomst. Det synes revisorerna önskvärt, att vid den pågående utredningen av frågan om omarbetning av kommissionärskungörelsen nu ifrågasatta anordning jämväl kommer under närmare omprövning.

Med anledning av detta statsrevisorernas uttalande anförde 1926 års riksdag i skrivelse nr 107 under punkten 3:o) bland annat, att i samband med den utredning, som av 1925 års riksdag begärts i ämnet, de av revisorerna anförda synpunkterna i fråga om anställande av och ersättning till kommissionärer syntes böra komma under omprövning. Starka skäl kunde nämligen enligt riksdagens mening anföras för en omläggning av kommissionärsinstitutionen på sätt revisorerna ifrågasatt.

1925 års statsrevisorer hade jämväl ägnat särskild uppmärksamhet åt kommissionären hos patent- och registreringsverket och i denna del anført bland annat, att granskningen av kommissionärens diariier enligt statsrevisorernas mening givit vid handen, att de ersättningsbelopp, som av honom debiterades, i åtskilliga hänseenden måste anses oskäligt höga. I övrigt hänvisade reviso-

terna till det av dem gjorda allmänna uttalandet angående kommissionärsinstitutionen.

I avgiven förklaring häröver hävdade *patent- och registreringsverket*, att kommissionärens arbete med granskning av bolagshandlingar helt och hållet fölle utom kommissionärsskapet och alltså vore av fullständigt privat natur. Verket förmenade, att vederbörandes arvoden för arbetet med granskning av handlingar vore mycket moderata.

Statsutskottet vid 1926 års riksdag erinrade med anledning av statsrevisorernas ifrågavarande uttalande om att 1925 års riksdag begärt en omarbetning av kommissionärskungörelsen och ville därför för riksdagen endast omförmäla vad i ärendet förekommit.

Sedan enskild person hos *riksdagens justitieombudsman* gjort anmälan mot viss kommissionär vid länsstyrelsen i Stockholms län och med anledning härav verkställdes utredning, anförde justitieombudsmannen uti en till länsstyrelsen ställd, den 23 oktober 1926 dagtecknad skrivelse bland annat följande. Justitieombudsmannen funne med hänsyn till att vissa kommissionärens åtgöranden, mot vilka anmärkning gjorts, icke kunde anses falla inom ramen för hans åligganden såsom kommissionär väl klagomålen icke föranleda något ingripande mot kommissionären. Vad i ärendet förekommit gäve emellertid justitieombudsmannen anledning påpeka, huru ömtålig den dubbelställning vore, som en kommissionär kunde komma att intaga. Detta vore i själva verket i så hög grad förhållandet, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke kommissionärens verksamhet såsom förmedlare mellan allmänhet och myndighet borde i sin helhet regleras och för kommissionärens vidkommande all advokatverksamhet inför myndigheten utanför den sålunda bestämda ramen förbjudas.

Den av 1925 års riksdag begärda utredningen verkställdes sedermera av *landskamreraren K. A. Gislén*, vilken av chefen för socialdepartementet för ändamålet tillkallats såsom sakkunnig inom nämnda departement. Det av Gislén avgivna betänkandet i ämnet (SOU 1927: 21) utmynnade i ett förslag till ny kungörelse angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter.

Att kommissionärsskapet med dess i 1886 års kungörelse angivna begränsade omfattning skulle förändras till ett tjänsteåliggande syntes den sakkunnige knappast kunna ifrågakomma. Vid en dylik anordning finge allmänheten för en del uppdrag hos myndigheten vända sig privat till tjänstemän hos myndigheten eller andra personer. Då detta givetvis skulle medföra besvär och större kostnader än enligt då tillämpad praxis kunde allmänheten finna med sin fördel förenligt att gå statens kommissionär alldeles förbi. Om, såsom det ville synas, betänkligheter icke behövde hysas mot att under tjänstemannaansvar ålägga kommissionärerna de göromål, som med kommissionärskapets av den sakkunnige föreslagna omfattning skulle tillhöra dem, syntes

intet hindra, att samma göromål pålades statstjänstemän såsom tjänsteåligganden. Någon väsentlig skillnad förefunnes nämligen knappast mellan göromålen utförande under tjänstemannaansvar och deras verkställande såsom tjänsteåligganden. Den sakkunnige, som förklarade sig finna den anmärkningen vara av ringa betydelse, att kommissionärsgöromålen vid deras förändring till ett statsavlönat tjänsteåliggande icke skulle komma att utföras med samma intresse och raskhet som om de verkställdes mot särskilt kommissionärsarvode, anförde vidare:

En allvarigare invändning mot reformen ligger i anmärkningen, att dess genomförande skulle kräva ökning hos vederbörande myndigheter av såväl arbetskrafter som expeditionskostnader och att statsverkets härav föranledda kostnader icke skulle täckas av avgifterna för kommissionärsgöromålen utförande. I de fall, där kommissionärsgöromålen icke för närvarande äro flera, än att de helt eller till större delen kunna av kommissionären utföras å den för honom såsom tjänsteman fastställda tjänstgöringstiden, torde anmärkningen visserligen kunna anses obefogad, ty i dessa fall skulle ökningen av arbetskrafter och expeditionskostnader bliva ytterst obetydlig och fördenskull avgifterna för kommissionärsgöromålen utförande säkerligen, åtminstone i genomsnitt, lämna överskott. Men annorlunda ställer sig saken i de övriga till antalet mycket övervägande fall, där kommissionärsgöromålen nu äro så omfattande, att för deras utförande kommissionären i huvudsak använder annan tid än den för honom såsom tjänsteman bestämda tjänstgöringstiden eller till och med behöver anlita biträde. Av de från kommissionärerna infordrade uppgifterna framgår, att av de 92 kommissionärer, som lämnat uppgift om i vilken utsträckning kommissionärsgöromålen utförts å den fastställda tjänstgöringstiden, 11 stycken höra till den förra och 81 stycken till den senare av förenämnda grupper. Hos flertalet av de myndigheter, där kommissionären hör till den senare gruppen, torde reformens genomförande få antagas medföra ökning av arbetskrafterna, vare sig kommissionärsgöromålen ordnas så, att kommissionären-tjänstemannen för desamma använder ungefär lika mycket av sin tjänstgöringstid, som för närvarande kommissionären behöver, och extra arbetskraft anställes för utförande av de kommissionärsgöromål, som nu utföras av kommissionären själv utom den egentliga tjänstgöringstiden och av hans biträde, eller på sådant sätt, att kommissionären-tjänstemannen i första hand ägnar sin tid åt kommissionärsgöromålen och att för utförande av den del av de egentliga tjänsteåligganden, vilka han på grund härav hindras att verkställa, anställes särskild arbetskraft.

Den sakkunnige framhöll i fortsättningen, att det säkerligen icke vore möjligt att med ledning av den då tillgängliga utredningen ens tillnärmelsevis beräkna, vilken ökning av vederbörande myndigheters arbetskrafter och till följd därav av statsverkets utgifter skulle följa av reformens genomförande. Då de ekonomiska konsekvenserna för statsverket av kommissionärsskapets förändring till ett tjänsteåliggande sålunda icke för det dåvarande kunde bedömas, ansåg den sakkunnige försiktigheten kräva, att man låte anstå med den ifrågasatta reformens genomförande, till dess att någon erfarenhet vunnits, vilka resultat ett i avseende å organisation och arvodesbelopp lämpligen reformerat kommissionärsväsende komme att få beträffande kommis-

sionärernas behållna inkomst. Emellertid hade vid utarbetandet av förslaget till ny kungörelse beaktats angelägenheten av att kommissionärsskapet skulle kunna utan större förändringar beträffande omfattningen överflyttas på en eller flera tjänstemän hos vederbörande myndighet, om sådant framdeles skulle finnas ändamålsenligt.

1930 års statsrevisorer verkställde förnyad undersökning rörande kommissionärsväsendet och införskaffade uppgifter å de arvoden, kommissionärerna vid statsdepartementen och de centrala verken i Stockholm ävensom vid länsstyrelserna och domkapitlen samt i domsagorna uppburit under budgetåret 1929/1930. Efter påpekande av att den sakkunniges förslag ännu icke föranlett åtgärd från Kungl. Maj:ts sida framhöllo revisorerna, att den alltmer ökade omfattningen av kommissionärsverksamheten uppenbarligen givit frågan om kommissionärsväsendets ordnande stegrad aktualitet.

1931 års riksdag framhöll i skrivelse nr 346 under punkten 2:o) kommissionärsverksamhetens ökade omfattning och hemställde, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för verkställande snarast möjligt av en omarbetning av kommissionärskungörelsen.

1932 års statsrevisorer verkställde undersökning rörande kommissionärsväsendet vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Efter att hava påpekat att vid de flesta länsstyrelser förekomme, att kommissionärsverksamhet utövades i icke ringa omfattning även av andra vid länsstyrelsen anställda tjänstemän än de till kommissionärer förordnade samt att i åtskilliga fall inkomsterna av den privata kommissionärsverksamheten syntes hava varit betydande, anförde revisorerna följande:

Då anordningen med officiella kommissionärer uppenbarligen vidtagits dels för att tillgodose allmänhetens behov av sakkunnigt biträde vid hänvändelse till statsmyndigheterna, dels ock för att de därvid debiterade arvodena måtte hållas inom skäliga gränser, men kommissionärskungörelsens taxeföreskrifter icke hava avseende å privat kommissionärsverksamhet, saknas uppenbarligen vid allmänhetens hänvändelse till berörda privata kommissionärer den garanti i fråga om arvodesdebiteringen, som anordningen med officiella kommissionärer avsett att innebära. Enligt revisorernas mening måste det betecknas såsom ett allvarligt missförhållande, att en betydande del av den vid länsstyrelserna bedrivna kommissionärsverksamheten på detta sätt undandrager sig ämbetsmyndigheternas kontroll. Revisorerna kunna icke finna annat än att den privata kommissionärsverksamheten, bedriven av tjänstemän inom vederbörande verk, står i strid mot grunderna för kommissionärskungörelsen och att den därför icke vidare bör tillåtas förekomma. Det synes revisorerna vara av vikt, att här påtalade förhållanden beaktas vid den utredning angående kommissionärsväsendet, som för närvarande pågår inom socialdepartementet.

I avgiven förklaring över vad statsrevisorerna sålunda anfört framhöll länsstyrelsen i Södermanlands län, att till allmänhetens upplysning möjligen kunde vara lämpligt, att till gällande kommissionärskungörelse fogades en bestämmelse av innehåll, att länsstyrelserna i början av varje år skulle genom

kungörelser erinra allmänheten, att endast de av länsstyrelsen förordnade kommissionärerna vore underkastade gällande bestämmelser om kommissionärsarvode och om ansvar för försummelse vid utförande av kommissionärsupdrag.

Länsstyrelsen i Gotlands län framhöll i avgiven förklaring bland annat, att risken för att de privata kommissionärernas arvoden icke hölles inom skäliga gränser ej borde vara särdeles stor. Det kunde emellertid befaras, att en tjänsteman, som idkade dylik privat kommissionärsverksamhet, själv behandlade eller sökte förmå andra befattningshavare att handlägga av honom till länsstyrelsen inlämnade ärenden snabbare än andra till handläggning föreliggande ärenden eller ock på annat sätt obehörigen gynnade sina uppdragsgivare till förfång för andra rättssökande.

1933 års riksdag uttalade i skrivelse nr 276 under punkten 1:o), att riksdagen vore av den uppfattningen, att allvarliga missförhållanden vore till finnandes i fråga om kommissionärsväsendet. Då en ändring härutinnan snarast möjligt borde komma till stånd, hade riksdagen därför funnit sig nödsakad att ännu en gång framhålla angelägenheten av att Kungl. Maj:t vidtog åtgärder i angivet syfte, varvid enligt riksdagens mening de av länsstyrelserna i Södermanlands och Gotlands län anförda synpunkterna vore förtjänta av beaktande.

II. Gällande bestämmelser angående kommissionärs- väsendet m. m.

A. Kungörelsen angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter.

Nya bestämmelser utfärdades sedermera för kommissionärsverksamheten genom *kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter*, vilken författning alltjämt är gällande med oförändrad lydelse. Den nya kungörelsen uppvisar åtskilliga betydelsefulla olikheter i förhållande till 1886 års kommissionärskungörelse. Enligt den nu gällande kungörelsen skall hos ett stort antal uppräknade myndigheter, bland andra samtliga statsdepartement med undantag av utrikesdepartementet, en rad centrala ämbetsverk samt länsstyrelserna, vara anställd kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som anlitar honom, i de avseenden kungörelsen angiver. Om annan än någon av de uppräknade förvaltningsmyndigheterna finner, att kommissionär bör anställas, skall myndigheten därom göra framställning hos Kungl. Maj:t (1 §). Sådan framställning har ock av Kungl. Maj:t bifallits i några fall.

Förordnande för kommissionär meddelas av vederbörande myndighet. Till kommissionär må förordnas hos myndigheten anställd tjänsteman, »dock allenast där denne utan eftersättande av sina göromål i tjänsten kan fullgöra verksamheten såsom kommissionär». Meddelat kommissionärsförordnande kan när som helst återkallas. Kommissionärs verksamhetsområde må begränsas att omfatta viss avdelning av myndigheten eller vissa grupper av ärenden hos densamma. Befinnas två eller flera kommissionärer böra anställas hos myndigheten, skall framställning därom göras till Kungl. Maj:t. Bifalles framställningen, skall myndigheten i regel bestämma visst verksamhetsområde för varje kommissionär eller på annat sätt fördela uppdragen mellan kommissionärerna (2 §).

Kommissionär är skyldig att för annans räkning åtaga sig vissa angivna uppdrag. En del av dessa äro av mycket enkel beskaffenhet. Hit höra uppdrag att till den myndighet, där han är anställd, ingiva ansökningar och andra handlingar, att hos myndigheten uttaga och översända expeditioner och ingivna handlingar, att till myndigheten inbetala medel samt att hos myndigheten utkvittera och översända medel (4 § första stycket 1.), ävensom att hos myndigheten anskaffa och översända avskrifter, bevis och andra handlingar (4 § första stycket 2.). Av förhållandevis enkel beskaffenhet äro meren-

dels även en del andra uppdrag, som kommissionär har att utföra, nämligen att ombesörja sådan komplettering av handlingar i mål eller ärende, som ej är av beskaffenhet att påkalla särskild utredning och ej heller eljest är av tidsödande art (4 § första stycket 3.), att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd i mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten (4 § första stycket 4.), samt att underrätta om innehållet i av myndigheten utfärdat föreläggande, om dag, då beslut av myndigheten meddelas, och om fortgången i övrigt av mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten, ävensom att eljest från olika hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar lämna uppgift, som det icke författningsenligt tillkommer myndigheten eller där anställd tjänsteman att expediera (4 § första stycket 5.).

Å andra sidan åligger det kommissionär att åtaga sig även en del förhållandevis mera kvalificerade uppdrag. Bland dem märkas uppsättande av ansökningar, anmälningar och andra handlingar, som skola ingivas till myndigheten eller komma till användning i där anhängigt mål eller ärende (4 § första stycket 6.). Andra uppdrag av hithörande slag äro verkställande av utredningar på grundval av hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar (4 § första stycket 7.) samt tillhandagående på annat sätt med råd och anvisningar m. m. i frågor, som beröra myndighetens verksamhetsområde (4 § första stycket 8.). Om ett uppdrag av nu ifrågavarande slag för sitt utförande skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftigare beskaffenhet, är kommissionär dock icke skyldig att åtaga sig detta. Och skulle sådant uppdrag avse fråga, vilken berör parter med sinsemellan stridiga intressen, äger kommissionär icke åtaga sig detta utan medgivande av myndigheten (4 § andra stycket).

Om kommissionär skulle finna, att ett honom lämnat uppdrag uppenbarligen tillhör annan myndighets verksamhetsområde, skall han omedelbart överlämna ärendet till kommissionär därstädes eller, om sådan ej finnes, till vederbörande myndighet. Därest kommissionär eljest icke anser sig kunna mottaga uppdrag, skall han ofördröjligen underrätta uppdragsgivaren därom och om möjligt inhämta dennes besked i ärendet (5 §).

Har någon direkt hos myndighet, där kommissionär är anställd, gjort framställning om vidtagande av åtgärd, som kommissionär äger ombesörja, må ärendet överlämnas till kommissionären. Detsamma gäller, då eljest hos myndighet fråga uppkommer om vidtagande av dylik åtgärd (6 §).

Kommissionär är principiellt berättigad till arvode för lämnat biträde samt till ersättning för havda erforderliga utgifter. Den, som med behörigt bevis styrker sin fattigdom, är emellertid befriad från skyldighet att erlægga arvode (7 §). Arvode för enklare uppdrag skall utgå med en krona. Arvode utgår dock icke för lämnande av muntlig underrättelse eller uppgift, där uppdragets utförande endast tagit ringa tid i anspråk, och ej heller för ett par andra slag av bagatelluppdrag (8 § första stycket).

Det åligger vederbörande myndighet att i den omfattning, som prövas lämplig, fastställa särskild taxa för de mera kvalificerade uppdragen (8 § andra stycket). Hava flera uppdrag utförts åt samma person i ett sammanhang, skall arvodet för utförandet av varje sådant uppdrag utom ett av dem i regel nedsättas till hälften (8 § tredje stycket).

Kommissionär är berättigad att förskottsvis erhålla arvode och ersättning för vissa utgifter såsom porton och expeditonsavgifter. Om erforderligt förskott icke inbetalas och kommissionär icke vill förskottera vad som fattas, är han skyldig att skyndsamt underrätta uppdragsgivaren om det felande beloppet. För uttagande av sådant belopp äger kommissionär översända handlingar mot postförskott (9 §).

De belopp, som kommissionär fordrar i arvode och ersättning för utgifter, skola post för post upptagas i en uppdragsgivaren tillställd räkning. I händelse av missnöje med debiteringen äger uppdragsgivaren påkalla prövning av denna hos den myndighet, där kommissionären är anställd (10 §). Kommissionär är skyldig att föra utförligt diarium enligt fastställt formulär över alla av honom handlagda uppdrag, innefattande uppgift om såväl verkställda åtgärder och mottagna medel som alla uppdragsgivaren debiterade belopp. Kommissionär åligger att å tider, som myndigheten äger bestämma, för denna förete sina räkenskapshandlingar för granskning (11 §).

Myndigheten åligger att öva tillsyn över kommissionärs verksamhet. Gör kommissionären sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten, äger myndigheten tilldela honom varning, där förordnandet såsom kommissionär ej återkallas. Låter han sig ej rätta av varningen eller är felet eller försummelsen av svårare beskaffenhet, skall kommissionären ställas under åtal inför vederbörande underrätt (12 §).

Ehuru här ovan redogjorts för det huvudsakliga innehållet i gällande kommissionärskungörelse, har det ansetts lämpligt att — för underlättande av studiet av betänkandet — i särskild bilaga, *Bilaga A*, intaga författningstexten in extenso.

Genom *ämbetsskrivelse den 30 juni 1933* anbefallde Kungl. Maj:t samtliga länsstyrelser att i möjligaste mån tillse, att hos länsstyrelse anställd tjänsteman, som ej innehade förordnande som kommissionär, icke yrkesmässigt eller eljest i större omfattning utövade kommissionärsverksamhet hos länsstyrelsen.

Förutom hos de förvaltningsmyndigheter, å vilka kommissionärskungörelsen äger tillämpning, skola kommissionärer enligt gällande författningar finnas anställda å lantmäterikontoren samt inom vissa delar av domstolsväsendet, nämligen i domsagorna, vid vattendomstolarna samt, för ärenden angående inteckning i fartyg, hos Stockholms rådhusrätt.

B. Kommissionärerna å lantmäterikontoren.

Kommissionärsväsendet vid lantmäterikontoren regleras av bestämmelserna i 43 § lantmäteriinstruktionen den 11 november 1927 (nr 407), sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelsen den 26 juni 1936 (nr 369). Enligt bestämmelserna i nämnda paragraf skall å varje lantmäterikontor finnas en kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem, som därom framställa begäran, med ingivande till överlantmätaren av ansökningar och andra handlingar ävensom med anskaffande och översändande av bevis samt kopior och avskrifter eller utdrag av i kontoret förvarade kartor och handlingar. Kommissionär har även att på begäran meddela de upplysningar, som av honom kunna lämnas. Till kommissionär, som förordnas av överlantmätaren, bör företrädesvis utses kansli- eller kontorsbiträde. Överlantmätaren åligger att öva tillsyn över kommissionärens verksamhet. Kommissionären skall å fastställd tid och plats vara tillstädes för att mottaga uppdrag och ankommande brev. Han skall vidare föra diarium över mottagna uppdrag och vidtagna åtgärder ävensom räkenskaper över uppburna arvoden. Kommissionären äger för anskaffande och översändande av bevis, kopia, avskrift eller utdrag samt för meddelande av upplysningar åtnjuta arvode med en krona, eller, om uppdraget avser anskaffande och översändande av flera kartor eller handlingar, med 25 öre för varje karta eller handling utöver den första, dock ej med sammanlagt högre belopp än tio kronor. För ingivande till överlantmätaren av till kommissionären insända handlingar utgår icke arvode. Kommissionären äger att förskottsvis erhålla stadgat arvode jämte ersättning för stämpelpapper, porto och rekommendationsavgift. Det åligger kommissionären att utan annan ersättning än för postpenningar tillhandagå medellös person med ovannämnda åtgärder. Därest överlantmätaren själv översänder expedition, är han ej berättigad till ersättning för annat än postpenningar. Meddelar han i anledning av framställd begäran upplysning, äger han för sådant ändamål begagna sig av tjänstebrevsrätt.

C. Kommissionärerna i domsagorna.

Enligt gällande bestämmelser — 38-41 §§ domsagostadgan den 11 juni 1943 (nr 290) samt förordningen den 30 juni 1943 (nr 424) angående kommissionärsavgift i domsagorna — skall i domsaga finnas en kommissionär med åliggande att tillhandagå dem, som hemställa därom, med ingivande till domaren av ansökningar och andra handlingar, med uttagande och översändande av expeditioner och ingivna handlingar, med anskaffande och översändande av avskrifter och bevis samt med underrättelser angående mål och ärenden. Därest rättssökande hos rätten eller domaren begärt att få viss ex-

pedition sig tillsänd med posten, skall expeditionens uttagande och översändande ske genom kommissionären. Häradshövdingen skall förordna lämpligt domsagobiträde att vara kommissionär.

Viss stämpelavgift, kommissionärsavgift, utgår för uttagande och översändande av handlingar samt meddelande av skriftliga underrättelser genom kommissionären. Stämplarna skola anbringas å särskild, specificerad kommissionärsnota. Avgiften utgör för uttagande och översändande av expeditioner jämte ingivna handlingar en krona, för anskaffande och översändande av avskrift, bevis eller annan handling likaledes en krona samt för meddelande av underrättelse ävenledes en krona. Ingen avgift utgår för ingivande till domaren av till kommissionären insända handlingar. Erhåller kommissionären av samma person samtidigt flera uppdrag rörande samma ärende eller uppdrag att tillhandagå i flera ärenden, utgår avgiften med 50 öre för varje uppdrag eller ärende utöver det första; högre belopp än sammanlagt femton kronor må dock ej debiteras. Vid samtidigt meddelande av underrättelser rörande flera uppdrag eller ärenden beräknas ej avgift för mera än ett meddelande. Från erläggande av kommissionärsavgift äro befriade kronan, häktad person i mål angående brott, varför han sitter häktad, person, som erhållit fri rättegång, samt, under vissa förutsättningar, medellös person.

Den som önskar genom kommissionären erhålla handling eller meddelande med allmänna posten skall bestrida erforderliga portokostnader. Översändande av handlingar och underrättelser till den, som är befriad från kommissionärsavgift, må ske genom tjänstebrev. Om domaren översänder expedition utan anlitan av kommissionären, utgår ej avgift härför. Därest domaren meddelar underrättelser om mål eller ärende, må det ske genom tjänstebrev.

Kommissionären åligger att föra diarium över erhållna uppdrag och vidtagna åtgärder ävensom räkenskaper över de kommissionärsavgifter, som i varje ärende influtit. Det åligger häradshövdingen att öva tillsyn över kommissionärens verksamhet.

D. Kommissionärerna vid vattendomstolarna.

Jämlikt föreskrifter i 13-16 §§ stadgan den 9 december 1932 (nr 565) angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna skall vid sådan domstol finnas en kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem, som därom framställa begäran, med ingivande av handlingar av olika slag, med anskaffande, uttagande och översändande av handlingar samt med meddelande av underrättelser angående mål och ärenden. Kommissionären skall å tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, vara tillstädes å kansliet för att mottaga uppdrag och ankommande brev. Om expedition skall mot postförskott tillställas part enligt bestämmelserna i 11 kapitlet vattenlagen eller rätts-

sökande begärt att få viss expedition sig tillsänd mot postförskott, åligger det kommissionären att ombesörja expeditionens uttagande och översändande. I arvode äger kommissionären åtnjuta en krona för uttagande och översändande av handlingar och likaledes en krona för meddelande av underrättelse. För ingivande till vattenrättsdomaren av till kommissionären insända handlingar utgår icke särskilt arvode. Om kommissionären av samma person antingen erhåller flera av ovannämnda, med rätt till arvode förenade uppdrag rörande samma ärende eller uppdrag att tillhandagå i flera ärenden, utgår arvodet med 25 öre för varje uppdrag eller ärende utöver det första, dock ej med sammanlagt högre belopp än tio kronor. Vid samtidigt meddelande av underrättelser rörande flera uppdrag eller ärenden må arvode ej beräknas för mera än ett meddelande. Om den som anlitar kommissionären med behörigt bevis styrker sin fattigdom eller att han åtnjuter fri rättegång, skall kommissionären utan ersättning tillhandagå honom med de nödiga åtgärder, som ovan nämnts. Den som önskar erhålla handling eller meddelande sig tillsänt per post skall emellertid under alla förhållanden bestrida erforderliga portokostnader. Kommissionären skall föra diarium över de uppdrag han mottagit och de åtgärder, som han med anledning därav vidtagit, samt räkenskaper över de arvoden han i varje ärende uppburit och över grunderna för deras beräkning.

E. Kommissionären hos Stockholms rådhusrätt för ärenden angående inteckning i fartyg.

Enligt kungörelsen den 1 november 1901 (nr 79 s. 12) om anställande hos Stockholms rådstuvurätt av kommissionär för ärenden angående inteckning i fartyg skall hos rådhusrätten vara anställd en kommissionär för sådana ärenden. Det åligger denne att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem, som anlita honom, med ingivande av ansökningar och andra handlingar i ärenden angående inteckning i fartyg, med uttagande och översändande av protokoll och ingivna handlingar i dylika ärenden samt med anskaffande och översändande av gravationsbevis rörande fartyg. Kommissionären, som förordnas av rådhusrätten, åligger att å av denna fastställd tid vara tillstädes vid rätten för att mottaga uppdrag och ankommande brev. Han skall vidare föra diarium över mottagna uppdrag och brev samt de åtgärder han vidtagit. I arvode äger kommissionären åtnjuta 75 öre för ingivande av handlingar samt samma belopp för uttagande och översändande av protokoll jämte ingivna handlingar eller av diariibevis eller gravationsbevis. Där uppdrag att ingiva ansökning även avser tillhandahållande av diariibevis om dess ingivande, ävensom då i sammanhang med uttagande och översändande av protokoll gravationsbevis tillhandahålles, utgår arvodet emellertid med tillhoppa en

krona. Kommissionären äger att förskottsvis erhålla arvode jämte ersättning för stämpelpapper, lösen, porto och rekommendationsavgift. Han skall utan annan ersättning än för eventuellt erforderliga postpenningar tillhandagå medellös person med i kungörelsen omförmälda åtgärder.

F. Vissa parallellföreteelser till kommissionärsverksamheten.

Enligt § 42 *instruktionen för riksarkivet* den 8 september 1924 (nr 405) skall, därest avskrift av arkivhandling begäres, sådan avskrift, bestyrkt av vederbörande expeditionshavande, meddelas mot stämpelavgift i de fall och enligt de bestämmelser, som angivas i därom utfärdade författningar. Där avskrift på grund av originalets ålder eller svårtyddhet eller av annan anledning vållar särskild tidsutdräkt eller kostnad, äger emellertid riksarkivarien i varje särskilt fall bestämma, att på grund av dessa omständigheter därutöver skall utgå viss ersättning. Avskrift bör även meddelas genom med posten försänt brev, när kommun, korporation eller enskild person eller inrättning därom framställt önskan samt i förskott erlagt föreskrivna avgifter jämte postpenningar och arvode i enlighet med vad som finnes stadgat beträffande kommissionärer hos vissa ämbetsverk.

Jämlikt § 8 *instruktionen för landsarkiven* den 8 september 1924 (nr 406) skall, därest avskrift av arkivhandling begäres, sådan avskrift, bestyrkt av landsarkivarien eller andre arkivarie, meddelas mot stämpelavgift i de fall och enligt de bestämmelser, som i därom utfärdade författningar angivas. Sådan avskrift bör även meddelas genom med posten försänt brev, när kommun, korporation eller enskild person eller inrättning därom framställt önskan samt i förskott erlagt stämpelavgift i här förut nämnda fall jämte postpenningar och arvode i enlighet med vad som finnes stadgat angående kommissionärer hos vissa ämbetsverk. Kräver av kommun, korporation eller enskild person eller inrättning begärd uppgift eller avskrift särskild efterforskning eller i anseende till svårighet att tolka arkivhandling särskilt arbete, må landsarkivarie tillmötesgå i sådant avseende framställd begäran, i den mån ämbetsgöromålen vid arkivet medgiva detta och efterforskningen eller arbetet kan företagas på annan tid än den dagliga tjänstetiden. Den, som verkställt undersökningen, äger att därför uppbära skäligen gottgörelse, som, där så begäres, skall erläggas i förskott. Kan överenskommelse om gottgörelsens belopp ej träffas, bestämes detta av riksarkivet. Begäres en arkivalisk undersökning av sådan myndighet, kommun, korporation eller enskild person eller inrättning, som till landsarkivet överlämnat arkivalier, må landsarkivarien, därest undersökningen faller inom nämnda arkivaliers område, utan gottgörelse verkställa sådan undersökning, i den mån det kan ske utan rubbning i arkivarbetets jämna gång. Begäres arkivalisk undersökning i annat fall än nu är sagt, beror

det på landsarkivariens prövning, om och under vilka villkor den må verkställas. När tvist uppstår, skall dock frågan hänskjutas till riksarkivet.

Enligt § 9 *stadgan angående vissa offentliga arkiv* den 8 september 1924 (nr 409) skall, därest avskrift av arkivhandling begäres, där ej särskilda bestämmelser annat föranleda, avskriften av arkivets vårdare lämnas i enlighet med gällande föreskrifter. Sådan avskrift bör även meddelas genom med posten försänt brev, när kommun, korporation eller enskild person eller inrättning framställt önskan i sådant hänseende samt i förskott erlagt föreskrivna avgifter samt postpenningar och arvode i enlighet med vad som finnes stadgat angående kommissionärer hos vissa ämbetsverk. Detta gäller dock icke i fråga om domstols arkiv och ej heller beträffande sådan myndighets arkiv, hos vilken kommissionär finnes anställd. Därest begärd uppgift eller avskrift kräver särskild efterforskning eller resa eller med hänsyn till svårigheten att tolka arkivhandling särskilt arbete, må arkivets vårdare tillmötesgå i sådant avseende framställd begäran, endast i den mån hans tjänstegöromål det medgiva. Han äger, där ej för bestämt fall annorlunda finnes stadgat, att därför uppbära skälig gottgörelse, som vid anfordran skall erläggas i förskott. Kan överenskommelse om gottgörelsens belopp ej träffas, bestämmes detta, när fråga är om kyrkoarkiv, av vederbörande domkapitel och beträffande annat arkiv av den ämbetsmyndighet, som är närmast överordnad arkivets vårdare.

I andra än nu nämnda fall upptaga, såvitt vid verkställda undersökningar kunnat utrönas, gällande instruktioner för de statliga förvaltningsmyndigheterna icke några bestämmelser om kommissionärsverksamhet eller därmed likartade företeelser. Däremot återfinnas i instruktionerna i många fall vissa bestämmelser om att vederbörande befattningshavare må besvara till myndigheten inkomna förfrågningar eller meddela råd och upplysningar. Sådana eller liknande bestämmelser återfinnas i instruktioner såväl för myndigheter, där kommissionärer finnas anställda, som för myndigheter, där institutionen icke är införd. Såsom exempel på myndigheter av förstnämnda kategori kunna nämnas medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket samt länsstyrelserna. Till sistnämnda grupp höra bland andra pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, byggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen.

I detta sammanhang synes även böra omnämnas, att enligt ett under hösten 1944 inom socialdepartementet utarbetat exempel å arbetsordning för länsstyrelse det åligger landskanslist respektive landskontorist bland annat att på begäran meddela parter och andra vederbörande sådana upplysningar i tjänsten, som kunna lämnas av honom.

Den med riksdagens medgivande år 1897 vid justitieombudsmannens expedition inrättade kommissionärsinstitutionen synes under årens lopp hava ändrat karaktär. Sålunda finnes numera formellt ingen kommissionär förordnad av justitieombudsmannen. Förekommande ärenden handläggas i

största utsträckning i tjänsten. Besked om beslut i olika ärenden, exempelvis avskrift av åtalsinstruktioner eller av skrivelser med föreställningar eller erinringar, tillställas i regel klagande i tjänsten. Handlingar i ärenden, som utställas till påminnelser av klagande, tillsändas regelmässigt denne tjänstevägen eller ock beredes vederbörande tillfälle att hos polismyndighet taga del av handlingarna. En del uppdrag utföras stundom av kanslibiträdet å expeditionen, vilken befattningshavare då fungerar som kommissionär, ehuru formligt förordnande icke föreligger. Därvid torde biträdet merendels betinga sig arvode enligt gällande kommissionärskungörelse. Omfattningen av ifrågavarande kommissionärsverksamhet är emellertid helt obetydlig.

Hos några myndigheter fungera befattningshavare faktiskt i viss utsträckning såsom kommissionärer utan stöd av författningsbestämmelser och utan att formligt förordnande av myndighet föreligger. Bland dessa böra i första hand nämnas kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse, vilka nämligen ofta fungera såsom kommissionärer jämväl hos magistrat — förutom hos rådhusrätt samt lagsöknings-, inskrivnings- och konkursdomare. I egenskap av kommissionärer hos överexekutor hava ifrågavarande befattningshavare mycket få ärenden att handlägga — varom mera i det följande — under det att deras övriga kommissionärsverksamhet i regel är av betydligt större omfattning.

Å justitiekanslersexpeditionen finnes ingen kommissionär förordnad, men registratorn därstädes torde i vissa fall fullgöra en kommissionärs funktioner. Stundom förekommer därvid, att arvode debiteras. Såväl beträffande ärendenas handläggning som i fråga om arvodesdebitering tillämpas i förekommande fall kommissionärskungörelsen.

Vid universiteten och de tekniska högskolorna finnas icke kommissionärer förordnade men i viss begränsad utsträckning synas några befattningshavare vid Uppsala universitets kansli fullgöra kommissionärsfunktioner. Vid Uppsala universitet översändas handlingar till allmänheten av vederbörande tjänsteman mot samma arvode som jämlikt kommissionärskungörelsen skulle ifrågakomma, därest kommissionär funnits förordnad. Motsvarande förhållanden synas icke råda vid Lunds universitet eller vid de tekniska högskolorna. Dessa institutioner synas i förevarande hänseende i full utsträckning tillhandagå allmänheten och de studerande i tjänsten.

Även å häradsskrivare- och landsfiskalskontoren förekommer utan stöd av författningsbestämmelser i vissa avseenden kommissionärsliknande verksamhet. Hos häradsskrivarna beställer allmänheten i relativt betydande omfattning taxerings- och mantalsskrivningsbevis. Skyldighet för häradsskrivarna att översända ifrågavarande bevis med posten torde icke föreligga, men många häradsskrivare pläga, då begäran därom framställes, tillhandagå allmänheten med översändande av bevisen, varvid de stundom för besvär och kostnader, som äro förenade med översändandet — tjänsteförsändelse kan

icke ifrågakomma — betinga sig ett arvode av i regel en krona 50 öre per försändelse. Även landsfiskalerna pläga stundom vid redovisning av privata utsokningsmål och vid översändande av bevis av olika slag, där porto och stämpelmedel förskotteras, debitera en krona såsom ersättning för besvär och eventuella kostnader.

I detta sammanhang synas böra omnämnas vissa författningar, vilka visserligen icke upptaga bestämmelser rörande kommissionärsväsendet, men som likväl hava utfärdats för underlättande av allmänhetens kommunikation med förvaltningsmyndigheterna. De åsyftade författningarna äro förordningen den 8 april 1925 (nr 83) angående rätt för parter i kommunala mål samt i fattigvårds- och barnavårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och övriga handlingar, samt två redan i den historiska inledningen berörda författningar, nämligen förordningen samma dag (nr 84) angående rätt för parter i mål och ärenden, som tillhöra statsdepartements och förvaltande myndigheters handläggning, att med posten insända handlingar samt kungörelsen samma dag (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis.

III. Reformförslag m. m.

A. Länsstyrelseutredningens uttalande i ämnet.

Den år 1935 tillsatta länsstyrelseutredningen upptog på sin tid till behandling bland annat kommissionärsverksamheten vid länsstyrelserna och särskilt frågan om möjligheten att förändra kommissionärsfunktionerna till tjänsteåligganden. Utredningen konstaterade i sitt den 17 december 1936 avgivna betänkande (SOU 1936: 56 sid. 64 ff.), att denna verksamhet vid länsstyrelserna i allmänhet vore tämligen omfattande, dock endast å landskanslierna. Kommissionärerna hade ofta egna biträden för fullgörande av kommissionärsverksamheten, med anledning varav — såvitt verkställd undersökning utvisade — tjänstetid endast i ringa utsträckning toges i anspråk för fullgörande av kommissionärsuppdrag. Det kunde givetvis icke undvikas, att någon del av tjänstetiden måste användas för mottagande av allmänhet, som personligen inställde sig hos kommissionären, eller av telefonsamtal rörande kommissionärsuppdrag. Mera tidsödande sådana uppdrag samt det arbete, som vore förenat med översändande av handlingar till uppdragsgivare, utfördes däremot, såvitt länsstyrelseutredningen kunnat utröna, på ett par undantag när icke å tjänstetid. En omläggning av kommissionärsskapet vid länsstyrelserna till tjänsteåliggande skulle därför otvivelaktigt medföra behov av ökning av länsstyrelsernas arbetskrafter. De skäl som landskamreraren Gislén i sitt ovanberörda sakkunnigeutlåtande anfört emot en förändring för det dåvarande av kommissionärsskapet till ett tjänsteåliggande, syntes enligt utredningens förmenande fortfarande äga giltighet. Kommissionären finge anses såsom en förmedlare mellan allmänheten och länsstyrelsen. Kommissionärsuppdragen kunde därför näppeligen anförtros tjänsteman att i tjänsten utföras. Underlåtenhet att ordentligt fullgöra ett uppdrag med därav föranledd rättsförlust skulle, om så skedde, kunna medföra ersättningskyldighet för staten. Utredningen ansåge sig därför sakna anledning att för länsstyrelsernas del föreslå förändring av bestående förhållanden. Länsstyrelserna syntes i varje fall i detta avseende böra intaga samma ställning som övriga förvaltningsmyndigheter.

Med utgångspunkt från gällande bestämmelser framhöll utredningen vidare att, därest det visade sig, att tjänstegöromålen till följd av vederbörandes utförande av kommissionärsuppdrag skulle till någon del bliva eftersatta, måste tjänstemannen betraktas som partiellt tjänstledig, då han icke

komme att fullgöra tjänstegöromål under hela den föreskrivna tjänstetiden. Det syntes för sådant fall naturligt, att tjänstemannen i avlöningshänseende bleve underkastad de vanliga reglerna för tjänstledighet, varvid hänsyn borde tagas till den större eller mindre omfattning, vari inskränkning i tjänstgöringstiden ägde rum. Löneavdrag borde givetvis icke förekomma, om den tjänstetid, som toges i anspråk för kommissionärsuppdrag, kompenserades med övertidsarbete. Utredningen framhöll vidare, att det icke vore lämpligt, att juridiskt utbildad tjänsteman förordnades till kommissionär, enär det i sådant fall skulle kunna inträffa, att denne vid avgörande av ärende, som ankomme på hans föredragning, icke kunde anses fullt opartisk att deltaga i ärendets avgörande.

Länsstyrelseutredningen ville slutligen i detta sammanhang ifrågasätta, huruvida icke på statsverkets bekostnad å länsstyrelserna borde tillhandahållas allmänheten tryckta blanketter till vanligen förekommande ansökningar av enkel beskaffenhet, såsom framställningar om körkort, registrering av fordon och dylikt. Automobilismens utveckling hade medfört, att länsstyrelsernas bilavdelningar i fråga om allmänhetens betjänande kunde jämföras med de affärsdrivande verken och liksom vid dessa syntes vissa blanketter för anmälningar och ansökningar böra finnas tillgängliga å länsstyrelsernas expeditioner. För enkla ärenden skulle allmänheten då knappast behöva anlita kommissionär.

I yttrande över länsstyrelseutredningens betänkande, i vad det avsåg kommissionärsväsendet, anförde *allmänna civilförvaltningens lönenämnd*, att nämnden icke känt sig övertygad av de skäl, som utredningen anført mot en förändring av kommissionärsverksamheten till ett tjänsteälliggande. Det förtjänade närmare övervägas, huruvida icke kommissionärsgöromålen med fördel kunde anförtros befattningshavare att i tjänsten utföras. Då förhållandena på ifrågavarande område syntes mindre tillfredsställande, förordade lönenämnden, att frågan gjordes till föremål för förnyat övervägande. I anslutning till länsstyrelseutredningens nyssnämnda förslag uttalade sig nämnden vidare för verkställande av en undersökning, huruvida icke tryckta blanketter i vissa enklare ansökningsärenden borde i större utsträckning än som för närvarande skedde kunna på statsverkets bekostnad tillhandahållas allmänheten.

I propositionen nr 178 till riksdagen angående anslag till länsstyrelserna för budgetåret 1937/1938 anförde *föredragande departementschefen* i detta avseende, att, då man inhämtat, att under år 1934 kommissionärsarvodena vid länsstyrelserna uppgått till sammanlagt inemot 200 000 kronor, det syntes honom uppenbart, att anledning förelåge att närmare överväga en förändring i av lönenämnden angivet syfte. Utan uppskov torde man böra provisoriskt vidtaga den av länsstyrelseutredningen föreslagna anordningen att tillhandahålla blanketter för att därigenom begränsa allmänhetens kostnader.

Även 1942 års bilregisterutredning (SOU 1942: 24) underströk bland annat önskvärdheten av att blanketter till nödiga ansökningar och anmälningar i automobilärenden kostnadsfritt tillhandahölles allmänheten av länsstyrelserna m. fl. myndigheter. Sådana blanketter borde tillika innehålla fullständiga upplysningar om de handlingar och avgifter, som skola bifogas dylika ärenden. Utredningen framhöll vidare angelägenheten av att en förenkling i görligaste mån komme till stånd i fråga om formerna för bilregisterdetaljernas å länsstyrelserna expeditionella kontakt med allmänheten. Vad särskilt anginge översändande till sökande av handlingar av olika slag talade enligt utredningens mening vissa skäl för att detta borde åligga vederbörande befattningshavare i tjänsten utan debitering av kommissionärs- eller liknande arvoden.

B. Förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar.

Med anledning av en vid 1935 års riksdag väckt motion, I: 219, hemställde riksdagen i skrivelse nr 308 om åtgärder för författningsmässigt ordnande av kommissionärsverksamhet vid rikets överdomstolar och städernas rättsväsen. Sedermera tillkallade chefen för justitiedepartementet tre sakkunniga att inom departementet verkställa utredning rörande frågan om inrättande av kommissionärer i hovrätt, nedre justitierevisionen samt rådhusrätt.

De sakkunniga avgåvo den 12 november 1937 betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar (SOU 1937: 39). Enligt förslaget skulle kommissionärer finnas hos nedre justitierevisionen, hovrätt, rådhusrätt, polisdomstol och poliskammare ävensom hos lagsökningsdomare, konkursdomare, ägodelningsdomare och inskrivningsdomare i stad. Det skulle åligga kommissionären att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem som så önskade i de avseenden, som avsåges i kungörelsen. Han skulle sålunda — i nära anslutning till vad som enligt kommissionärskungörelsen gäller beträffande kommissionär hos förvaltningsmyndigheterna — vara skyldig

att ingiva ansökningar och andra handlingar, att uttaga och översända expeditioner och ingivna handlingar samt att inbetala, utkvittera och översända medel;

att anskaffa och översända avskrifter, bevis och andra handlingar;

att ombesörja komplettering av handlingar, som ej påkallade särskild utredning eller eljest vore av tidsödande art;

att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd;

att underrätta om innehållet i föreläggande, om dag då beslut meddelades och om fortgången i övrigt av mål eller ärende samt att eljest från diaries,

koncept eller andra allmänna handlingar lämna uppgift, som det icke enligt lag eller författning tillkomme annan att expediera; samt

att, där uppdraget ej vore av vidlyftig beskaffenhet och för dess utförande ej heller krävdes särskild sakkunskap, uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, på grundval av allmänna handlingar verkställa utredningar samt eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt biträda allmänheten.

Kommissionären skulle vidare vara skyldig att, där laga hinder ej mötte, såsom rättegångsfullmäktig föra annans talan. Dylik skyldighet skulle likväl ej innefatta förpliktelse att företräda uppdragsgivaren vid muntlig förhandling, ej heller åliggande att uppsätta handlingar, där uppdraget vore av vidlyftig beskaffenhet eller för dess utförande krävdes speciell sakkunskap. Funne kommissionären anledning antaga, att uppdragets utförande skulle innebära rättegångsmissbruk, eller kunde han ej av de till honom överlämnade handlingarna bedöma, huru därmed förhölle sig, vore han ej skyldig att åtaga sig uppdraget. Kommissionär finge i mål eller ärende, där parter funnes å ömse sidor, ej åtaga sig uppdrag annat än för den ena sidan.

För utförande av de enklare kommissionärsuppdragen — upptagna ovan i de fem första att-satserna — skulle arvode utgå med en krona. För inbetalning av avgift för expedition eller annan handling, som uttoges eller anskaffades, skulle arvode icke utgå. Detsamma skulle gälla för lämnande av muntlig uppgift ävensom för enbart ingivande av handlingar. Vederbörande myndighet skulle i lämplig omfattning fastställa taxa för utförande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, för uppsättande av anmälningar, ansökningar och andra handlingar, för verkställande av utredningar samt för lämnande av biträde åt allmänheten med råd och anvisningar m. m. Myndigheten skulle jämväl i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för arvodenas bestämmande.

De sakkunnigas förslag har ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

C. Motion vid 1939 års riksdag.

Uti en vid 1939 års riksdag väckt motion, II: 345, hemställde herr Osberg, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke nu gällande praxis inom olika institutioner att utkräva kommissionärsarvode vid delgivning av fattade beslut borde avskaffas.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott vid 1939 års riksdag framhöll med anledning av nämnda motion i avgivet utlåtande, nr 2, att det visserligen syntes obestridligt, att kommissionärsinstitutionen fyllde visst behov, men att den utformning, institutionen fått vid en del verk, exempelvis länsstyrelserna, och den praxis, som där tillämpades, enligt vad som vore känt, gäve anledning

till erinringar. Som emellertid av utredningen i ämnet framginge, vore spörsmålet om kommissionärsinstitutionen på grund av vissa påtalade brister föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Utskottet erinrade även om de av allmänna civilförvaltningens lönenämnd och chefen för socialdepartementet tidigare gjorda uttalandena i ämnet. Med hänvisning härtill hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon kammarens åtgärd. — Andra kammaren biföll utskottets hemställan.

D. 1940 års statsrevisorers undersökning rörande kommissionärsväsendet vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

1940 års statsrevisorer verkställde förnyad undersökning rörande kommissionärsväsendet vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna. I sin till riksdagen avgivna berättelse anförde revisorerna härom i huvudsak följande. Infordrad utredning utvisade, att år 1939 hos nämnda myndigheter funnos förordnade 69 kommissionärer, varav 67 voro knutna till myndigheterna genom tjänstemannaställning. Av dessa voro 59 landskanlister eller landskontorister, 6 högre tjänstemän och 2 kvinnliga biträden.

Kommissionärsverksamhet utövades, enligt vad sju myndigheter meddelat, icke av andra personer än de till kommissionärer förordnade. Hos sex myndigheter bedreves i icke angiven omfattning kommissionärsverksamhet jämväl av andra än förordnade kommissionärer. De icke-auktoriserade kommissionärerna bedreve enligt uppgift av tio myndigheter sin verksamhet i "mindre" eller i "synnerligen begränsad" omfattning. En länsstyrelse hade meddelat, att endast en tjänsteman, som icke innehade kommissionärsförordnande, bedreve kommissionärsverksamhet i större omfattning och en annan länsstyrelse hade uppgivit, att den under hösten 1939 utfärdat förbud för andra tjänstemän än de förordnade kommissionärerna att utöva kommissionärsverksamhet vid länsstyrelsen.

Fem länsstyrelser hade icke ansett erforderligt att fastställa särskilda taxor för de mera kvalificerade kommissionärsuppdragen. Taxorna vid övriga länsstyrelser vore av två huvudtyper, nämligen dels en med visst arvode utsatt för de flesta slag av ärenden, som kunde tänkas förekomma, vilken typ av taxa alltså innehölle ett stort antal specificerade arvodesbelopp, dels ock en typ med endast ett fåtal arvodesbelopp, beräknade efter uppdragens enklare eller mera tidskrävande beskaffenhet. Båda typerna upptog delvis mycket olika belopp för samma slags uppdrag vid olika länsstyrelser.

Till kommissionärerna hade under år 1939 influtit närmare en och en halv miljon kronor, däri inberäknat kostnadsersättningar. I kommissionärsarvoden hade influtit mer än 320 000 kronor (bruttobelopp). Det samman-

lagda antalet redovisade kommissionärsuppdrag hade utgjort 219 336. Av de 67 kommissionärer, som inkommit med uppgifter, hade 28 under året utfört mindre än 900 uppdrag, en mellan 900 och 1 500 uppdrag, 7 mellan 1 500 och 3 000 uppdrag, 15 mellan 3 000 och 6 000 uppdrag samt 16 mer än 6 000 uppdrag. Statsrevisorerna anförde i fortsättningen följande:

En undersökning angående kommissionärsuppdragens art har visat, att det övervägande antalet uppdrag varit av enklaste beskaffenhet. Sålunda hava 87,2 procent av samtliga uppdrag avsett ärenden, som innefattas i 4 § 1—3 mom. kommissionärskungörelsen, d. v. s. ingivande och uttagande av handlingar samt inbetalning och översändande av medel, anskaffande av avskrifter och bevis samt icke tidskrävande komplettering av ärenden. 1,3 procent av samtliga uppdrag hava avsett ärenden, som innefattas i 4 och 5 mom. samma paragraf, eller delgivning och därmed jämförlig åtgärd samt underrättelse om fortgången av mål eller ärende ävensom lämnande av uppgift från hos myndigheten förvarade handlingar. 9,1 procent har avsett ärenden enligt 6—8 mom. i densamma, d. v. s. uppsättande av anmälningar o. dyl., verkställande av utredningar och biträde med råd och anvisningar. 2,4 procent av ärendena hava uppgivits innefatta åtgärder enligt flera olika moment av paragrafen.

I sitt avslutningsvis gjorda särskilda uttalande framhöllo statsrevisorerna, hurusom av utredningen framginge, att kommissionärerna vid länsstyrelserna toges i anspråk i betydande omfattning och att allmänheten för anlitanande av dessa kommissionärer måst utgiva ersättning med belopp, som i ett stort antal fall för år räknat tillhoppa varit högre än vederbörandes årslön.

Efter påpekande av att omkring 90 procent av kommissionärsärendena hade varit av synnerligen enkel beskaffenhet och väsentligen avsett ingivande och uttagande av ansökningar och andra handlingar, inbetalande av medel, vilka av enskilda insänts till länsstyrelsen, ävensom enklare kompletteringar, anförde statsrevisorerna följande:

Vad först angår de ärenden, vilka avse ingivandet av enkla ansökningar, t. ex. om tillstånd att inköpa bensin, om avregistrering av bil och dylikt, så anse revisorerna det onödigt och olämpligt att dylika ansökningar överhuvud taget överlämnas till kommissionär för handläggning. Det måste nämligen enligt revisorernas uppfattning anses innebära ett obehövt påläggande av kostnader å den enskilde medborgaren, därest en till länsstyrelsen ställd ansökan, som insändes med post eller avlämnas direkt, omhändertages av kommissionär för att ingivas till länsstyrelsen. En dylik ansökan bör enligt revisorernas uppfattning utan förmedling av kommissionär direkt införas i diariet samt i behörig ordning behandlas och avgöras av länsstyrelsen, som därefter å tjänstens vägnar och utan förmedling av kommissionär bör underrätta sökanden om det beslut, vartill länsstyrelsen kommit. Vad nu sagts om ingivande av ansökningar till länsstyrelse gäller även om inbetalning av medel, vilka skola uppbäras av länsstyrelsen, t. ex. automobilskatt. Såsom av utredningen framgår inbetalas nu genom förmedling av kommissionärerna högst betydande belopp. Revisorerna vilja i anledning härav uttala, att inbetalning överhuvud taget icke synes böra ske till tjänsteman hos länsstyrelsen, utan genom insättning direkt å länsstyrelsens postgirokonto eller det postgirokonto, som kan finnas öppnat för visst slag av inbetalningar. Ur kontrollsynpunkt måste det nämligen anses oriktigt, att allmänheten i

större omfattning tillåtes att verkställa inbetalningar kontant till någon länsstyrelsens tjänsteman. Mottagandet av penningar måste enligt revisorernas uppfattning under alla omständigheter anses såsom tjänsteåliggande för den tjänsteman, vilken i övrigt anförtrots redogörargöromålen hos länsstyrelsen.

Av det anförda framgår, att enligt revisorernas uppfattning en omarbetning av kommissionärskungörelsen ofördröjligen bör verkställas, varigenom handläggningen av de i fjärde paragrafens fem första moment avsedda slag av ärenden, eller de som innebära ingivande och uttagande av handlingar, inbetalning och översändande av medel, anskaffande av avskrifter och bevis, smärre kompletteringar, delgivning och därmed jämförlig åtgärd samt underrättelse om fortgången av mål eller ärende ävensom lämnande av uppgift från hos myndigheten förvarade handlingar, undantagas från kommissionärs befogenhet och direkt läggas på vederbörande befattningshavare såsom ett tjänsteåliggande.

Vad åter angår de ärenden, som avses i fjärde paragrafens sjätte till och med åttonde moment, nämligen uppsättande av anmälningar o. dyl., verkställande av utredningar och biträde med råd och anvisningar, synes det revisorerna som om kommissionärsinstitutionen i dessa fall fyller ett förefintligt behov. Revisorerna vilja emellertid ifrågasätta, om det icke också då det gäller dem borde tagas under övervägande en omläggning av det nuvarande systemet, så att allmänheten utan kostnad ägde hänvända sig till länsstyrelsens tjänstemän eller vissa av dem, vilka därtill särskilt förordnats. Med hänsyn till den relativt sett obetydliga förekomsten av nu ifrågavarande slag av ärenden torde en sådan omläggning under alla förhållanden icke medföra några avsevärda kostnader för statsverket.

Ehuru revisorernas undersökning innevarande år avsett kommissionärsväsendet endast hos länsstyrelserna, torde motsvarande förhållanden i viss mån råda även hos en del andra verk och myndigheter. De av revisorerna uttalade önskemålen torde alltså böra beaktas även då det gäller sådana verk och myndigheter.

Med anledning av vad statsrevisorerna sålunda anført framhöll *statsutskottet vid 1941 års riksdag* i utlåtande nr 181 under punkten 7:o), att de av revisorerna gjorda iakttagelserna givit vid handen, att förhållandena på förevarande område icke vore tillfredsställande. Sålunda framginge det av den gjorda undersökningen, att inkomsterna i kommissionärsverksamheten finge anses väl höga, helst som flertalet av inkomna ärenden vore av synnerligen enkel beskaffenhet. Vidare syntes viss ojämnheter råda med avseende å de för kommissionärerna fastställda taxorna. Revisorernas förslag, att all inbetalning till länsstyrelserna borde ske genom anlåtande av postgiro, syntes utskottet vara värt att närmare övervägas. Utskottet funne med anledning av vad revisorerna sålunda anført, att frågan om en omarbetning av kommissionärskungörelsen borde bli föremål för utredning. Denna borde omfatta även sådana verk och myndigheter, där motsvarande förhållanden som de påtalade rådde, varvid de av revisorerna anförda synpunkterna borde beaktas.

Med godkännande av vad utskottet i ärendet anført anhöll *1941 års riksdag* i skrivelse nr 405 under punkten 4:o, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om en omarbetning av kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter.

E. Fråga om införande av kommissionärsinstitutionen hos stadsfogde.

Uti en den 4 september 1943 till socialdepartementet inkommen underdånig framställning har magistraten i Borås jämlikt 1 § andra stycket kommissionärskungörelsen hemställt om tillstånd att inrätta en befattning såsom kommissionär hos stadsfogden i staden. Till stöd för sin framställning har magistraten anfört bland annat följande. Utöver de uppgifter, som sedvanligen åvilade en kommissionär hos en förvaltningsmyndighet, förekomme i ärenden hos stadsfogden i en stad av Borås storlek åtskilliga andra uppgifter, som föranledde behov av ett billigt partsbiträde. Domar och utslag översändes i stor utsträckning för verkställighet utan laga kraft bevis. Sedan utmätning verkställts, måste för den exekutiva auktionen dylikt bevis anskaffas. En kommissionärs biträde med anskaffande av laga kraft bevis skulle i hög grad förbilliga exekutivprocessen, då advokatarvode för dylikt anskaffande vore avsevärt högre än det arvode, som skulle tillkomma kommissionär. I utsökningsärenden uppstode vidare ofta behov av ett omedelbart anstånd för gäldenär för att han skulle bli satt i tillfälle att frivilligt reglera skulden. Härför erfordrades medverkan av sökanden, varvid behov av kommissionär ofta gjorde sig gällande. De ärenden, vilka emellertid särskilt påkallade biträde av ett för part billigt ombud, vore handräckningsärenden för återtagande av gods, som försålts genom avbetalningsköp. I själva den exekutiva förrättningen kunde knappast inrymmas annan skyldighet för utmätningssmannen än ett skiljande av vederbörande från besittningsrätten till godset. Att därefter omhändertaga godset för sökandens räkning ålåg näppeligen utmätningssman och kunde rimligen ej heller åläggas denne.

Föreningen Sveriges stadsfogdar har i avgivet yttrande över framställningen erinrat om att Kungl. Maj:t tidigare på framställning av överståthållarämbetet medgivit inrättande av en kommissionärsbefattning hos förste stadsfogden i Stockholm. Föreningen ansåge, att, därest vederbörande utmätningssman finge tillgång till nödigt biträde för utförande av sådana göromål, som så att säga fölle utom ramen för den egentliga verkställigheten, exekutionssökandet skulle avsevärt underlättas och förbilligas för allmänheten. Åtgärden torde även vara till båtнад för stadsfogden, som då undsluppe obehaget att förvägra den rättssökande ett bistånd, som i de flesta fall utan större olägenhet skulle kunna lämnas från stadsfogdekontoret. Föreningen tillstyrkte därför magistratens i Borås framställning och föreslog tillika, att bestämmelse måtte utfärdas av innehåll, att stadsfogde finge, där behov funnes föreligga, hos sig inrätta kommissionärsbefattning.

Förevarande ärende har av Kungl. Maj:t överlämnats till utredningsmannen för att tagas under övervägande vid fullgörande av utredningsuppdraget.

IV. Från myndigheter och kommissionärer införskaffat utredningsmaterial.

A. Utredningsmaterialets införskaffande.

För fullgörande av uppdraget har utredningsmannen från samtliga förvaltningsmyndigheter, hos vilka kommissionärer finnas anställda — i det följande merendels benämnda kommissionärsmyndigheter — ävensom från alla av nämnda myndigheter förordnade kommissionärer införskaffat vissa uppgifter rörande kommissionärsväsendet, avseende år 1943. Till grund för uppgiftslämnandet har legat vissa av utredningsmannen utarbetade, förhållandevis specificerade frågeformulär av två huvudtyper, den ena avsedd för myndigheterna och den andra för kommissionärerna. Med hänsyn till att överståthållarämbetet och länsstyrelserna i sina yttranden över vad 1940 års statsrevisorer anfört rörande kommissionärsväsendet vid länsstyrelserna i åtskilliga hänseenden relativt detaljerat redogjort för hithörande förhållanden hos respektive myndigheter, har utredningsmannen med beaktande härav utarbetat individualiserade frågeformulär till ämbetet och länsstyrelserna, därvid emellertid åtskilliga frågor varit genomgående eller i allt fall framställda till det stora flertalet av nu ifrågavarande myndigheter.

Samtliga tillfrågade kommissionärsmyndigheter hava till utredningsmannen inkommit med begärda uppgifter. Vad beträffar kommissionärerna har endast ett litet antal sådana hos annan överexekutor än länsstyrelse ej inkommit med detaljerade svar. Det rör sig här om kommissionärer, vilka under det med utredningen avsedda året icke haft något eller endast ett fåtal kommissionärsuppdrag.

Av vissa länsstyrelser yttranden över vad 1940 års statsrevisorer anfört rörande kommissionärsväsendet vid länsstyrelserna synes framgå, att ifrågavarande länsstyrelser i större utsträckning än andra träda i direkt kontakt med allmänheten — sålunda utan anlitan av kommissionär som mellanhand — såväl i fråga om översändande av medel och expeditioner som i fråga om komplettering av ofullständiga ansökningar m. m. Enligt vad utredningsmannen erfarit, tillämpar även överståthållarämbetet i betydande omfattning en liknande praxis. Med anledning härav har utredningsmannen

genom särskilda framställningar till överståthållarämbetet och dessa länsstyrelser — länsstyrelserna i Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs och Gävleborgs län — införskaffat närmare upplysningar angående berörda myndigheters praxis härutinnan.

En särskild utredning har vidare företagits å — förutom kommissionärsmyndigheterna — drygt ett tiotal verk, där kommissionärsinstitutionen icke finnes införd, för utrönande av i vilken omfattning ifrågavarande verk underlätta upprätthållandet av direkt kontakt med allmänheten på det sätt, att de tillhandahålla vederbörande sökande och andra blanketter och formulär av olika slag.

Utredningsmannen och hans sekreterare hava härjämte under hand samrått med befattningshavare i olika tjänsteställningar hos ett stort antal förvaltningsmyndigheter, däribland även med befattningshavare hos vissa verk, där kommissionärsinstitutionen icke finnes införd, såsom utrikesdepartementet, pensionsstyrelsen, postverket och riksbanken.

B. Utredningsmaterialets innehåll.

1. Kommissionärsmyndigheter och kommissionärer.

Vid en undersökning av kommissionärsväsendet inom statsförvaltningen möter som första uppgift att fastställa institutionens nuvarande utbredning. Densamma finnes, såsom tidigare antytts, ingalunda införd vid samtliga statens förvaltningsmyndigheter. Av den såsom *Bilaga B* till betänkandet fogade tablån framgår bland annat hos vilka statsdepartement och centrala ämbetsverk kommissionärer enligt den införskaffade utredningen finnas anställda ävensom antalet kommissionärer hos de olika myndigheterna. Den såsom *Bilaga C* betecknade sammanställningen redovisar förutom annat motsvarande förhållanden beträffande överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Kommissionärer finnas vidare anställda hos domkapitlen, hos annan överexekutor än länsstyrelse samt å lantmäterikontoren. Hos varje domkapitel och å varje lantmäterikontor finnes en kommissionär förordnad. Beträffande gruppen annan överexekutor än länsstyrelse är att anföra följande. Sju överexekutorer hava uppgivit, att kommissionärer icke funnes förordnade hos dem. Tre av ifrågavarande överexekutorer hava meddelat, att kommissionär förordnats i samband med förevarande utredning. Några av de övriga hava förklarat, att hos dem icke förefunnes behov av kommissionär. Hos ingen överexekutor finnes mer än en kommissionär förordnad. Tablån å motstående sida utvisar antalet kommissionärer och kommissionärsärenden hos samtliga ovannämnda grupper av myndigheter, angivet såväl procentuellt som i absoluta tal. Siffrorna avse i denna liksom i övriga tablåer år 1943.

Tablå, utvisande antalet kommissionärer och kommissionärsärenden hos olika grupper myndigheter, angivet såväl procentuellt som i absoluta tal, avseende år 1943.

Myndighet	Antal kommissionärer	%	Antal kommissionärsärenden	%
1. Departementen och de centrala ämbetsverken	43	19,91	50 332	22,96
2. Överståthållarämbetet med förste stadsfogden i Stockholm	5	2,31	6 562	2,99
3. Länsstyrelserna	70	32,41	158 857	72,46
därav å landskanslierna	47	67,14	152 721	96,14
därav å landskontoren	23	32,86	6 136	3,86
4. Domkapitlen	13	6,02	847	0,39
5. Andra överexekutorer än länsstyrelser	61	28,24	160	0,07
6. Lantmäterikontoren	24	11,11	2 489	1,13
Summa	216	100,00	219 247	100,00

Av de till första gruppen hörande myndigheterna hade år 1943 arméförvaltningen fyra och skolöverstyrelsen tre kommissionärer. I samband med arméförvaltningens nyligen skedda omorganisation inträdde även förändringar beträffande kommissionärsförhållandena hos myndigheten. Sålunda har arméförvaltningen numera två kommissionärer, en för tygavdelningen och en för intendenturavdelningen, varjämte de nya förvaltningsorganen arméns fortifikationsförvaltning och försvarets civilförvaltning hava envar en kommissionär. Numera har jämväl skolöverstyrelsen endast två kommissionärer, när kommissionären hos styrelsens yrkesskoleavdelning i samband med tillkomsten av överstyrelsen för yrkesutbildning överflyttats till sistnämnda myndighet.

Medicinalstyrelsen och kommerskollegium hava vardera tre kommissionärer, justitiedepartementet och domänstyrelsen vardera två och envar av övriga myndigheter, tillhörande nämnda grupp, en kommissionär.

Hos länsstyrelserna finnas tillhoppa sjuttio kommissionärer förordnade. Å nio av länsstyrelserna finnas emellertid endast två förordnade, en för vardera landskansliet och landskontoret. Hos ytterligare en länsstyrelse, länsstyrelsen i Gotlands län, finnas endast två kommissionärer; ingen av dem handlägger emellertid enbart landskontorsärenden. Sistnämnda länsstyrelse är den enda, som icke har särskild kommissionär förordnad för landskontoret.

Exempel å statliga förvaltningsmyndigheter, där kommissionärsinstitutionen icke finnes införd, äro — förutom utrikesdepartementet — krigsmaterielverket, riksförsäkringsanstalten, civilförsvarsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kontrollstyrelsen, riksarkivet, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen, skogsstyrelsen, pensionsstyrelsen, de centrala krisförvaltningsorganen och ett stort antal enmansmyndigheter ävensom riksbanken.

2. Kommissionärernas tjänsteställningar.

En annan betydelsefull fråga, som i detta sammanhang anmäler sig, är i vad mån de hos de olika myndigheterna anställda kommissionärerna äro knutna till respektive myndigheter genom tjänsteställning eller icke samt i förra fallet vilka tjänsteställningar de innehava. Härom utvisar den införskaffade utredningen följande. Inom första gruppen, departementen och de centrala ämbetsverken, äro samtliga kommissionärer med undantag av en tjänstemän hos vederbörande myndighet. Undantaget utgöres av den kommissionär, som tjänstgör vid patent- och registreringsverket. Av övriga kommissionärer äro fyra kanslissekreterare, en sekreterare, fyra byråsekreterare, två notarier, en aktuarie, tre revisorer, tio amanuenser, tio registratorer, en kansliskrivare, tre kanslibiträden, en bokhållare samt en jägmästare och en major.

Av överståthållarämbetets kommissionärer är en skattekamrerare och en kanslist under det att de två återstående icke äro knutna till myndigheten genom tjänsteställning. Den ene av sistnämnda kommissionärer är pensionerad polisman och den andra, en kvinna, är hustru till befattningshavare hos myndigheten. Kommissionären hos förste stadsfogden i Stockholm är andre assistent hos denne.

Av länsstyrelsernas sjuttio kommissionärer äro samtliga utom en befattningshavare hos vederbörande länsstyrelse. Undantaget utgöres av kommissionären för automobilärenden vid länsstyrelsen i Östergötlands län, som är egen företagare i revisionsbranschen. Av länsstyrelsekommissionärerna är en länsnotarie, en e. o. länsnotarie, två e. o. länsbokhållare, fyrtioen landskanslister, två e. o. landskanslister, nitton landskontorister, en e. o. landskontorist, en kanslibitråde och en kontorsbitråde.

Samtliga av domkapitlen förordnade kommissionärer äro befattningshavare hos vederbörande myndighet. Tre äro stiftsnotarier, fyra amanuenser, fyra kansliskrivare, en kontorsbitråde och en expeditionsvakt.

Uppgifterna från kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse äro, såsom tidigare antytts, i viss mån ofullständiga, beroende på att omkring hälften av dem icke haft något kommissionärsuppdrag att redovisa under det med utredningen avsedda året, varför de — helt naturligt — över huvud taget icke ansett det erforderligt att lämna specificerade uppgifter. Sålunda saknas uppgift om tjänsteställning från sexton av ifrågavarande kommissionärer. Av de övriga synas sex — varav tre stadsfogdar, två advokater och en poliskommissarie — icke vara knutna genom tjänsteställning till överexekutor, magistrat eller rådhusrätt. Av de återstående är en assessor, en aktuarie, sju rådhuskanslister, sju kanslibiträden, tre kontorsbiträden, sex skrivbiträden och fjorton stads-, magistrats- eller rådhusvaktmästare.

Vad slutligen lantmäterikontoren beträffar äro samtliga kommissionärer befattningshavare hos vederbörande myndighet. Av kommissionärerna är en extra lantmätare, två e. o. befattningshavare, två e. o. tjänstemän, femton kanslibiträden, tre kontorsbiträden och en expeditivsvakt.

3. Kommissionärsärendenas antal och beskaffenhet.

Av Bilaga B och Bilaga C samt tablån å sid. 45 framgår bland annat även antalet av de olika kommissionärerna handlagda ärenden. Med hänsyn till det förhållandevis obetydliga antal uppdrag, som utförts av kommissionärerna hos domkapitlen, annan överexekutor än länsstyrelse samt lantmäterikontoren, har icke ansetts påkallat att göra fullständiga sammanställningar beträffande kommissionärsförhållandena hos nämnda myndigheter.

Vid studiet av tabellernas siffror är att beakta, att antalet ärenden icke är lika med antalet av kommissionärerna handlagda uppdrag. Om nämligen ett uppdrag innefattat åtgärder jämlikt flera av de i 4 § första stycket kommissionärskungörelsen omförmälda punkterna, har vid redovisningen varje sådan åtgärd räknats såsom ett ärende. Av tablån å sid. 45 framgår, att länsstyrelsernas kommissionärer handlagt mera än 72 procent av samtliga ärenden. Enligt tablån belöpa å kommissionärerna på landskanslierna mera än 96 procent av länsstyrelsernas kommissionärsärenden. Av de 50 332 ärenden, vilka handlagts av de fyrtiotre kommissionärerna hos departementen och de centrala ämbetsverken, falla icke mindre än 29 277 å kommissionären hos patent- och registreringsverket. Med hänsyn härtill och till övriga i tabellerna förefintliga uppgifter torde kunna sägas, att frågan om kommissionärsväsendet huvudsakligen är ett problem för länsstyrelserna och patent- och registreringsverket samt därjämte för några departement och centrala ämbetsverk såsom justitie- och finansdepartementen, kammarrätten, skolöverstyrelsen och kommerskollegium. För övriga statliga förvaltningsmyndigheter är däremot kommissionärsfrågan på det hela taget av tämligen underordnad betydelse.

Beträffande kommissionärsväsendet vid patent- och registreringsverket råda i viss mån speciella förhållanden. Kommissionären är, som tidigare antytts, icke befattningshavare hos verket utan sysslar uteslutande med kommissionärsverksamhet. Han har till sitt biträde flera heltidsanställda personer, varom mera nedan. Det torde kunna starkt ifrågasättas, huruvida samtliga av kommissionären uppgivna ärenden rätteligen böra hänföras till uppdrag jämlikt kommissionärskungörelsen. Över 3 000 ärenden hava av kommissionären angivits såsom hänförliga till 4 § första stycket punkten 8. i kungörelsen. Från dessa ärenden inflyta i det närmaste hälften av kommissionärens samtliga arvoden. Ifrågavarande ärenden äro i stor utsträckning

Tablå, utvisande fördelningen av antalet ärenden på kommissionärer hos olika grupper av myndigheter, avseende år 1943.

Antal ärenden	Antal kommissionärer							Summa	%
	hos departe- menten och de centrala ämbets- verken	hos över- ståthållar- ämbetet med förste stads- fogden i Stockholm	hos länsstyrelserna		hos dom- kapitlen	hos andra överexek- utorer än länssty- relser	å lant- måteri- kontoren		
			lands- kansliet	lands- kontoret					
0	1	—	—	—	—	—	—	29	13,43
ej överstigande 25	3	—	—	1	—	—	—	36	16,67
26—100	11	—	—	1	3	—	—	41	18,98
101—200	6	—	—	—	8	—	—	21	9,72
201—300	11	—	—	—	1	—	—	23	10,65
301—500	4	1	—	—	1	—	—	9	4,17
501—1 000	4	2	—	—	—	—	—	15	6,95
1 001—2 000	3 ¹	—	—	—	—	—	—	21	9,72
2 001—4 000	2 ²	2	—	—	—	—	—	11	5,09
4 001—6 000	1 ³	—	—	—	—	—	—	3	1,39
6 001—8 000	—	—	—	—	—	—	—	1	0,46
8 001—10 000	1 ⁶	—	—	—	—	—	—	1	0,46
överstigande 10 000	—	—	—	—	—	—	—	5	2,31
uppgift ej lämnad	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	43	5	47	23 ⁷	13	61	24	216	100,00

¹ Kommissionärerna hos finansdepartementet och kammarrätten samt en av kommissionärerna hos kommerskollegium.

² En av kommissionärerna hos justitiedepartementet och en av kommissionärerna hos kommerskollegium.

³ En av kommissionärerna hos justitiedepartementet.

⁴ Kommissionären å landskansliet i Älvsborgs län, två av kommissionärerna å landskansliet i Västerbottens län.

⁵ Kommissionären å landskansliet i Kopparbergs län.

⁶ Över 29 000 ärenden; kommissionären hos patent- och registreringsverket.

⁷ I Gotlands län finnes icke någon kommissionär, som handlägger enbart landskontorsärenden.

sådana, där kommissionären biträder med råd, utredningar och granskning av koncept- eller originalhandlingar i varumärkes- och särskilt aktiebolagsrättsliga frågor. Kommissionärens biträde lämnas i dessa ärenden många gånger långt innan vederbörande tagit definitiv ståndpunkt till väckt fråga om att göra framställning i ärendet till verket och i vart fall, innan sådan framställning ingivits. För biträdandet utgår särskild ersättning, om vilken avtal i regel träffats med uppdragsgivaren eller varom denne i förväg under rättats. Kommissionären synes i detta hänseende på grund av sina personliga kvalifikationer mången gång fungera mera såsom expert i aktiebolagsrättsliga spörsmål och varumärkesfrågor än såsom kommissionär i egentlig bemärkelse.

Antalet ärenden, handlagda av kommissionärer hos annan överexekutor än länsstyrelse, är, såsom tidigare omnämnts, synnerligen obetydligt. Inemot hälften av kommissionärerna hava över huvud icke handlagt något ärende. Endast fem hava handlagt flera än tio ärenden. I ett betydande antal fall fungera, på sätt tidigare antytts, ifrågavarande kommissionärer — utan stöd av författningsbestämmelser — jämväl såsom kommissionärer hos rådhusrätt, magistrat samt inskrivnings-, lagsöknings- och konkursdomare. I denna sin egenskap hava de i många fall haft ett icke obetydligt antal uppdrag att utföra. Arvoden debiteras därvid i enlighet med bestämmelserna i kommissionärskungörelsen eller förordningen den 30 juni 1943 angående kommissionärsavgift i domsagorna.

Huru ärendena fördela sig på kommissionärer hos olika grupper av kommissionärsmyndigheter framgår av tablån å sid. 48.

Kommissionärsärendena kunna uppdelas i enklare ärenden och mera kvalificerade sådana. Vid en efter grova linjer verkställd sådan fördelning — varvid hänsyn även tagits till det reformförslag, som i det följande kommer att framläggas — har utredningsmannen till den förra gruppen hänfört ärenden enligt 4 § första stycket under punkterna 1.—3. och 5. gällande kommissionärskungörelse och till den senare gruppen alla övriga kommissionärsärenden. Tablån å sid. 50 utvisar förhållandet mellan antalet enkla och kvalificerade ärenden hos olika grupper av kommissionärsmyndigheter.

I tablån hava lantmäterikontoren med avsikt utelämnats. Som tidigare nämnts regleras kommissionärsverksamheten därstädes icke av kommissionärskungörelsen. Man kan därför här formellt icke göra nämnda uppdelning i enkla och kvalificerade ärenden; enligt 43 § lantmäteriinstruktionen äro för övrigt kommissionärsuppgifterna vid lantmäterikontoren praktiskt taget genomgående av enkel beskaffenhet. Endast i rena undantagsfall synas nämnda kommissionärer jämväl åtaga sig uppdrag, som med fog kunna be-tecknas som kvalificerade.

Av tablån framgår, att överståthållarämbetets och länsstyrelsernas kommissionärer ävensom kommissionärerna hos andra överexekutorer än läns-

Tablå, utvisande den procentuella fördelningen av antalet enkla och mera kvalificerade kommissionärsärenden å olika grupper av myndigheter, avseende år 1943.

Myndighet	Ärenden jämlit 4 § pp. 1—3 o. 5 kommissionärs- kungörelsen	Övriga kommis- sionärsärenden
1. Departementen och de centrala ämbetsverken	70,29	29,71
2. Överståthållarämbetet med förste stadsfogden i Stock- holm	89,21	10,79
3. Länsstyrelserna	91,91	8,09
därav å landskanslierna	92,01	7,99
därav å landskontoren	89,54	10,46
4. Domkapitlen	80,05	19,95
5. Andra överexekutorer än länsstyrelser	90,63	9,37
<i>Medeltal för samtliga grupper</i>	<i>84,42</i>	<i>15,58</i>

styrelser handlägga ett förhållandevis mycket stort antal övervägande enkla ärenden, under det att kommissionärerna hos övriga myndigheter merendels utföra relativt betydligt flera kvalificerade uppdrag. Beträffande kommissionärsverksamheten vid länsstyrelserna förtjänar framhållas, att kommissionärerna å landskontoren handlägga jämförelsevis flera kvalificerade ärenden än kommissionärerna å landskanslierna. Av de 29 277 kommissionärsärenden, som, enligt vad ovan angivits, omhänderhafts av kommissionären hos patent- och registreringsverket, utgjorde omkring 85 procent enkla ärenden. — Vid bedömandet av siffrorna i tablåen måste beaktas, att kommissionärerna givetvis icke kunnat efter fullt enhetliga grunder verkställa uppdelningen av ärenden i enkla och kvalificerade sådana. I många fall torde det vara en omdömessak till vilken grupp ett ärende är att hänföra. De siffror, som angivas i tablåen, kunna därför icke anses fullt exakta, utan de avse närmast att giva en allmän bild av ärendenas beskaffenhet. Så mycket kan likväl utläsas av tablåen, att det helt övervägande antalet kommissionärsärenden är av mycket enkel beskaffenhet. Detta förhållande är, såsom nyss antytts, mest framträdande i fråga om verksamheten hos överståthållarämbetet, länsstyrelserna och annan överexekutor än länsstyrelse. Ärendena hos sistnämnda myndighetskategori äro emellertid synnerligen fåtaliga.

Av kommissionärerna hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna uppburna arvoden (bruttobelopp) hava under 1930-talet visat en fortgående och markant stegring, vilket framgår av följande siffror: Budgetåret 1931/1932 172 552 kronor (1932 års statsrevisorer), år 1934 196 505 kronor¹ (länsstyrelseutredningen) och år 1939 320 337 kronor (1940 års statsrevisorer). Den nu verkställda utredningen visar emellertid en förhållandevis låg motsvarande siffra, varom mera här nedan. Stegningen under 1930-talet förklaras naturligen delvis redan därav, att länsförvaltningen fortlöpande på-

¹ Siffran avser enbart länsstyrelserna (ej överståthållarämbetet).

lagts nya och omfattande arbetsuppgifter. Siffran för år 1939 torde likväl vara i viss mån missvisande. I sina yttranden över 1940 års statsrevisorers berättelse i förevarande del framhöllo åtskilliga länsstyrelser, att år 1939 kännetecknats av en osedvanligt livlig kommissionärsverksamhet, beroende på bland annat den nämnda år inträdande skyldigheten att inregistrera lättviktsmotorcyklar samt den till följd av bensinrestriktionernas införande under hösten 1939 uppkommande ökningen av antalet automobilärenden, avseende ansökningar såväl om bränsletilldelning, som, mot slutet av året, om avregistrering av ett stort antal motorfordon. Med hänsyn till anförda omständigheter syntes 1939 års siffra ditintills vara en toppsiffra. Den utredning, som nu verkstälts, torde bekräfta riktigheten av denna uppfattning.

Enligt den utredning, som låg till grund för 1940 års statsrevisorers uttalande i ämnet och som avsåg förhållandena hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna under år 1939, ombesörjde kommissionärerna hos nämnda myndigheter tillhopa 219 336 ärenden och inflöt i kommissionärsarvoden (brutto) tillhopa 320 337 kronor. Motsvarande siffror för år 1943, vilka framgå av Bilaga C, äro respektive 165 419 och 208 563. Härav framgår, att verksamhetens omfattning sedan år 1939 undergått en väsentlig minskning. Minskningen är beträffande arvodena omkring 35 procent och beträffande ärendenas antal omkring 25 procent. Denna stora skillnad mellan procenttalen kan vid första påseende förefalla anmärkningsvärd. Den lär emellertid med stor sannolikhet bero på att ärendenas antal vid förevarande utredning redovisats på delvis annat sätt än år 1939. Utredningsmannen har vid infordrandet av uppgifter från kommissionärerna framhållit, att om ett kommissionärsuppdrag innefattat åtgärder jämlikt flera av de i 4 § första stycket kungörelsen omförmälda punkterna, varje åtgärd borde räknas såsom ett ärende. Vid 1939 års utredning däremot meddelade flera kommissionärer, att de hänfört uppdrag, som innefattat åtgärder enligt flera punkter i 4 § kungörelsen, till endast en av dem. Med likformighet i uppgiftslämnandet hade alltså siffran för antalet ärenden enligt statsrevisorernas utredning blivit icke obetydligt högre. Följaktligen skulle i sådant fall vid en jämförelse mellan statsrevisorernas siffra för antalet ärenden och nu föreliggande motsvarande siffra minskningen rätteligen hava blivit större och alltså den ovan påpekade förhållandevis stora differensen mellan nyssnämnda procenttal hava utjämnats.

Till kommissionärerna vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna har även framställts frågan, huruvida verksamhetens relativa omfattning under det med utredningen avsedda året varit över normal, normal eller under normal. Anledningen till att icke samma fråga framställts jämväl till kommissionärerna hos övriga hithörande myndigheter är, att beträffande nämnda kommissionärer lämpligt jämförelsematerial från tidigare år saknats, varför kommissionärernas uppgifter härutinnan skulle hava varit av mindre värde. Av

överståthållarämbetets och länsstyrelsernas kommissionärer hava 18 procent ansett verksamheten vara över normal, 58 procent normal och 24 procent under normal. Även dessa svar tyda på, att de av statsrevisorerna för år 1939 angivna siffrorna äro att anse som toppsiffror. Mer än hälften av de kommissionärer, som ansett verksamhetens omfattning vara över normal, äro kommissionärer å landskontor. Såsom orsaker till ökningen för dessa kommissionärers vidkommande har i ett flertal fall angivits, att ett par stora, tillfälliga uppdrag under året föranlett en icke obetydlig höjning av de sammanlagda arvodesbeloppen, varjämte i några fall åberopats ökningen av taxeringsärendenas antal.

4. Kommissionärernas penningförmedling.

De såsom Bilaga B och Bilaga C vid betänkandet fogade tabblärna innehålla även andra uppgifter av intresse i förevarande sammanhang. Sålunda redovisas där i kommissionärsrörelsen influtna belopp, avseende centralförvaltningens, överståthållarämbetets och länsstyrelsernas kommissionärer. Deras verksamhet omsluter tillhoppa betydligt över två miljoner kronor. Vida blygsammare belopp uppvisar rörelsen hos övriga myndigheter. Sålunda redovisa kommissionärerna å lantmäterikontoren i sina uppgifter tillhoppa omkring 37 400 kronor, kommissionärerna hos domkapitlen tillhoppa blott cirka 3 300 kronor och slutligen kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse tillhoppa endast omkring 1 500 kronor.

Under rubriken "Influtet belopp (inkl. kostnadsersättn.) kr." har — tydligen på grund av att uppgiftslämnarna icke fullt insett frågans innebörd — icke på sätt rätteligen bort ske uppgivits alla medel, som influtit i rörelsen, såsom registrerings- och bevillningsavgifter, bilskatt och andra avgifter, stämpelmedel, kommissionärsarvoden och ersättning för porto- och i förekommande fall telegramavgifter. I några fall äro uppgivna belopp approximativa. Här ovan ävensom i bilagorna B och C i denna del angivna totalbelopp äro sålunda icke fullt exakta. Även med en försiktig bedömning torde de i varje fall kunna betraktas som förhållandevis säkra minimisiffror.

Med hänsyn till bland annat de betydande belopp, som sålunda förmedlats genom länsstyrelsernas kommissionärer, förtjäna förhållandena å länsstyrelserna i detta avseende särskilt beaktande; 1940 års statsrevisorers anmärkningar rikta sig ju ock bland annat just mot kommissionärernas inbetalning av medel till länsstyrelserna. Statsrevisorerna synas emellertid hava utgått ifrån att kommissionärerna mera allmänt taga befattning med inbetalande av medel, vilka av enskilda insänts till länsstyrelsen. Detta torde dock vara en direkt missuppfattning av de faktiska förhållandena. Ett sådant förfarande skulle för övrigt stå i klar strid mot bestämmelsen i 32 § landshövdinginstruktionen, som härom stadgar, att penningar och andra värdehandlingar, som ankomma till länsstyrelsen, vid den så kallade postbrytningen genast skola

antecknas i särskild bok och mot däri tecknat kvitto överlämnas till vederbörande tjänsteman (någon av länsstyrelsens kassörer). Av enskild person direkt till länsstyrelse insända medel eller värdehandlingar torde icke vid någon länsstyrelse överlämnas till kommissionär för åtgärd. Väl är det sant, att högst betydande belopp av kommissionärerna inbetalas till länsstyrelserna, men dessa medel utgöras av sådana, vilka antingen av allmänheten direkt insänts eller överlämnats till kommissionärerna i samband med kommissionärsuppdrag eller ock — och detta i mycket betydande omfattning — av kommissionärerna förskotterats för sina uppdragsgivares räkning, exempelvis registreringsavgifter av olika slag, vissa bevillningsavgifter, automobilskatt och stämpelmedel. Av de omkring 1,4 miljoner kronor, vilka kommissionärerna hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna hava uppgivit såsom influtna belopp, hava icke mindre än omkring 720 000 kronor eller sålunda drygt hälften förskottsvis erlagts av kommissionärerna. Härtill komma nära 70 000 kronor i portoavgifter, vilka avgifter i allmänhet även torde hava förskotterats av kommissionärerna. Av återstående omkring 610 000 kronor hava omkring 208 000 kronor utgjort arvoden.

Även kommissionärerna inom centralförvaltningen förskjuta i vissa fall högst betydande belopp för uppdragsgivares räkning, exempelvis kommissionärerna hos justitiedepartementet samt patent- och registreringsverket. Av de omkring 800 000 kronor, vilka influtit till centralförvaltningens kommissionärer, hava sålunda minst omkring 265 000 kronor förskotterats.

Av domkapitlens kommissionärer hava de flesta i förekommande fall förskotterat erforderliga medel för utlösande av stämpelbelagda expeditioner. Även många av kommissionärerna å lantmäterikontoren förskjuta i stor utsträckning nödiga stämpelmedel. Beträffande slutligen kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse har även från deras sida i några fall liknande förskottering förekommit.

Ifrågavarande förskotterande av medel har, trots den betydande omfattning i vilken den förekommer, som regel icke förorsakat kommissionärerna nämnvärda ekonomiska förluster. I en del fall har likväl någon förlust uppkommit genom att översända postförskottsfrösendelser återkommit outlösta. Av kommissionärerna hava sju inom centralförvaltningen, tretton hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna, en hos domkapitel samt en å lantmäterikontor uppgivit, att förskotterande av avgifter eller stämpelmedel förorsakat dem förlust. I regel rör det sig likväl här om belopp, som i förhållande till ifrågavarande verksamhets omfattning äro synnerligen obetydliga. De största beloppen uppgiva justitiedepartementets kommissionärer, tillhoppa omkring 500 kronor under det med utredningen avsedda året. — En kommissionär har i detta sammanhang upplyst, att därest översända handlingar återkommit outlösta, vederbörande verks registrator återinlöst av kommissionären betalade belägningsstämplar.

5. Kommissionärsarvodena.

Av de såsom Bilaga B och Bilaga C vidfogade tablåerna framgå slutligen även de belopp, som av kommissionärerna inom centralförvaltningen samt hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna uppburits i form av arvoden (såväl brutto som netto). Domkapitlens tretton kommissionärer hava i arvoden uppburit tillhopa 1 124 kronor 15 öre brutto och 1 065 kronor 20 öre netto och lantmäterikontorens tjugufyra kommissionärer tillhopa respektive 4 518 kronor 60 öre och 3 664 kronor 50 öre. Motsvarande siffror för de sextioen kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse äro endast approximativa men kunna uppskattas till sammanlagt allenast respektive 225 kronor och 200 kronor. Vid beräkandet av nettoinkomsten hava kommissionärerna från totalbeloppet influtna kommissionärsarvoden dragit sammanlagda utgifterna för skrivmateriel, eventuellt förekommande biträdes-hjälp av annan än familjemedlem, eventuell annonsering och dylikt.

Hur nettoarvodena fördela sig på kommissionärer hos olika grupper av myndigheter framgår av tablån å sid. 55.

Såsom tidigare i annat sammanhang antytts hava åtskilliga kommissionärer å länsstyrelsernas landskontor anmärkt, att oaktat antalet handlagda ärenden under det med utredningen avsedda året får anses vara relativt normalt, arvodesbeloppen likväl äro osedvanligt höga. Orsaken härtill vore, att under året förekommit några större utredningsuppdrag, vilka icke kunde förväntas återkomma ett annat år. — I de flesta fall synas kommissionärerna för fullgörande av nämnda uppdrag hava anlitat biträdes-hjälp.

Enligt kommissionärskungörelsen är den, som med behörigt bevis styrker sin fattigdom, befriad från skyldighet att erlägga arvode. Det förekommer emellertid mycket sällan, att uppdragsgivare under åberopande härav påkallar befrielse från gäldande av arvode. Av kommissionärerna hos departementen och de centrala ämbetsverken hava endast fem uppgivit, att sådan befrielse begärts, och detta har inträffat blott i ett fåtal fall. Av kommissionärerna hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna hava sju uppgivit, att sådana framställningar "sällan" eller "mycket sällan" förekomma. En kommissionär har haft två fall, en fyra och en tio fall; de sistnämnda hava samtliga varit ansökningar från gårdfarihandlare. Hos kommissionärerna vid övriga här ifrågavarande myndigheter har endast ett fall förekommit. Där- emot hava åtskilliga kommissionärer uppgivit att de, oberoende av framställning, stundom avstått från arvode, när för dem varit känt, att uppdragsgivare haft svag ekonomisk ställning.

Tablå, utvisande kommissionärernas hos olika grupper av myndigheter behållna inkomst under år 1943.

Behållen inkomst (nettoarvoden) till belopp	Antal kommissionärer							Summa	%		
	hos departementen och de centrala ämbetsverken	hos överståthållarämbetet med förste stadsfogden i Stockholm	hos länsstyrelserna		hos andra övrexekutorer än länsstyrelser	hos domkapitlen	å lantmäterikontoren				
			lands-kansliet	lands-kontoret							
0 kr.	1	—	—	—	—	—	—	—	291	13,43	
ej överstigande 25 ”	6	—	1	—	—	—	—	—	21	14,81	
26— 50 ”	2	—	—	—	—	—	—	—	1	4,17	
51— 100 ”	4	—	1	—	—	—	—	—	10	10,19	
101— 200 ”	7	—	—	—	—	—	—	—	3	7,87	
201— 500 ”	9	1	—	—	—	—	—	—	6	11,11	
501—1 000 ”	5	—	2	—	—	—	—	—	1	6,48	
1 001—2 000 ”	4	4	9	—	—	—	—	—	—	19	8,80
2 001—3 000 ”	2	—	12	—	—	—	—	—	—	14	6,48
3 001—4 000 ”	—	—	10	—	—	—	—	—	—	10	4,63
4 001—5 000 ”	—	—	6	—	—	—	—	—	—	8	3,70
5 001—6 000 ”	—	—	3 ³	—	—	—	—	—	—	3	1,39
6 001—7 000 ”	—	—	3 ⁴	—	—	—	—	—	—	3	1,39
överstigande 7 000 ”	1 ⁵	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,46
uppgift ej lämnad	—	—	—	—	—	—	—	—	11	5,09	
Summa	43	5	47	23	13	61	24	216	100,00		

¹ Ingen av dessa har under år 1943 handlagt något kommissionärsärende.

² En av kommissionärerna hos justitiedepartementet och en av kommissionärerna hos kommerskollegium.

³ Kommissionären å landskansliet i Västernorrlands län, en av kommissionärerna å landskansliet i Västerbottens län samt en av kommissionärerna å landskansliet i Norrbottens län.

⁴ Kommissionären å landskansliet i Älvsborgs län, kommissionären å landskansliet i Kopparbergs län samt en av kommissionärerna å landskansliet i Västerbottens län.

⁵ Kommissionären hos patent- och registreringsverket; den behållna inkomsten var 42 181:13.

6. De särskilda kommissionärstaxorna.

Enligt kommissionärskungörelsen åligger det vederbörande myndighet att i den omfattning, som prövas lämplig, fastställa särskild taxa för utförande av uppdrag, vilka omförmälas i 4 § första stycket under 6., 7. och 8., samt att i övrigt meddela de föreskrifter, som finnas erforderliga för arvodenas bestämmande. Påfallande många myndigheter hava emellertid icke fastställt sådan taxa. I många fall beror detta sannolikt på att myndigheternas kommissionärer sällan eller aldrig utföra annat än enkla uppdrag. Detta torde dock ingalunda alltid vara förhållandet. Av departementen hava justitie-, försvars-, jordbruks- och handelsdepartementen icke fastställt särskild kommissionärstaxa. Av de centrala ämbetsverken synas endast medicinalstyrelsen, statskontoret, generaltullstyrelsen, kammarrätten, statens pensionsanstalt, lantmäteristyrelsen, kommerskollegium och flygförvaltningen hava fastställt sådana taxor. Det må framhållas, att ett visst centralt ämbetsverk med en mycket omfattande kommissionärsrörelse icke fastställt någon taxa för kommissionären.

För överståthållarämbetets kommissionärer finnes särskild taxa fastställd, likaså för kommissionärerna å de flesta länsstyrelserna. Endast länsstyrelserna i Jönköpings, Gotlands, Kristianstads, Hallands och Skaraborgs län hava icke fastställt dylika taxor för sina kommissionärer.

Av domkapitlen synas endast de i Härnösand och Uppsala hava fastställt taxor. För kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse saknas, såvitt utredningsmaterialet giver vid handen, över huvud taget taxor. Behovet därav torde ej heller här vara särskilt framträdande.

Taxornas innehåll är av naturliga skäl i allmänhet mycket varierande. Detta gäller emellertid icke de taxor, som finnas fastställda för departementens kommissionärer; här synes ett på sin tid å socialdepartementets lagbyrå utarbetat förslag ligga till grund. Enligt nu gällande taxor för dessa kommissionärer utgår för utförande av uppdrag, som omförmäles i kungörelsens 4 § första stycket under 6., 7. och 8., arvode med en krona, om uppdraget varit av förhållandevis mindre kvalificerad beskaffenhet, såsom uppsättande av handling enligt brukligt formulär, samt eljest med ett efter uppdragets art och omfattning avpassat belopp. Detta må dock ej överstiga tre kronor beträffande uppdrag, som omförmäles under 6., fem kronor beträffande uppdrag, som omförmäles under 7., samt två kronor beträffande uppdrag, som omförmäles under 8. För råd eller anvisningar, som meddelas muntligen, utgår ej arvode, där uppdragets utförande tagit blott ringa tid i anspråk. Om uppdrag till art och omfattning varit så krävande, att arvode därför bör utgå med högre än ovan angivna belopp, bestämmes arvodet av expeditionschefen efter anmälan av kommissionär. — Liknande taxor hava även fastställts av statskontoret, lantmäteristyrelsen och flygförvaltningen.

Av övriga centrala ämbetsverk fastställda taxor äro till art och omfattning växlande och synas vara lämpade efter myndigheternas speciella förhållanden. I samband med att myndigheterna meddelat beslut om taxor hava de fastställt formulär till diarium samt i regel även utfärdat vissa bestämmelser rörande kommissionärsverksamheten, exempelvis angående kommissionärs mottagningstid, om hans skyldighet att förete sina räkenskaper för granskning m. m.

Av länsstyrelserna fastställda taxor variera avsevärt såväl till innehåll som form. Två huvudtyper kunna likväl här särskiljas. Den ena har visst arvode utsatt för de flesta ärenden, som kunna tänkas förekomma. Denna typ innehåller alltså ett stort antal specificerade arvodesbelopp. Den andra huvudtypen har endast ett fåtal arvodesbelopp, beräknade efter uppdragens enklare eller mera tidskrävande beskaffenhet. Taxorna av båda typerna uppvisa sinsemellan delvis mycket växlande arvodesbelopp för samma slag av uppdrag. Då länsstyrelserna utfärdat sina taxor var för sig och därvid varit i avsaknad av centralt utfärdade, reglerande föreskrifter i ämnet, är det emellertid endast naturligt, att taxornas innehåll blivit skiftande.

7. Fullgörande av kommissionärsfunktioner å tjänstetid.

Ett annat beaktansvärt spörsmål vid en undersökning av förevarande art är frågan om i vilken utsträckning kommissionärsverksamheten utövas å tjänstetid. Härutinnan hänvisas i första hand till tablån å sid. 58, som i grova drag återger dessa förhållanden, sådana de av vederbörande kommissionärer uppgivits.

Att verksamheten, i den mån kommissionären är tjänsteman hos vederbörande myndighet, delvis utövas å tjänstetid, förutsättes i gällande kommissionärskungörelse, där det stadgas, att viss mottagningstid för kommissionären skall bestämmas av myndigheten. Det ligger för övrigt i sakens natur, att så måste vara förhållandet. Helt allmänt torde kunna sägas, att kommissionärerna hos de myndigheter, där livlig kommissionärsverksamhet förekommer, exempelvis hos länsstyrelserna och några centrala förvaltningsorgan, måste sätta till en förhållandevis icke obetydlig del av tjänstgöringstiden för att fullgöra denna funktion. Allmänheten begär både i telefon och vid personliga besök i stor utsträckning råd och bistånd av dessa kommissionärer. En del av de mera mekaniska uppgifterna, såsom att ingiva ansökningar och andra handlingar, att hos myndigheten uttaga expeditioner och ingivna handlingar, att inbetala och utkvittera medel, att anskaffa avskrifter, bevis och andra handlingar med flera uppgifter, måste naturligen även ske under tjänstetid.

Halva antalet av samtliga kommissionärer, däribland vid pass hälften av kommissionärerna hos departementen och de centrala ämbetsverken samt

Tablå, utvisande i vilken utsträckning kommissionärerna hos olika grupper av myndigheter enligt lämnade uppgifter under år 1943 utfört kommissionärsuppdrag å tjänstetid.

Kommissionärsärendena hava utförts å tjänstetid	Antal kommissionärer							Summa	%	
	hos departementen och centrala ämbetsverken	hos överståthållarämbetet med förste stadsfogden i Stockholm		hos länsstyrelserna		hos domkapitlen	hos andra öreverkutörer än länsstyrelser			å lantmäterikontoren
		landskansliet	landskontoret	hos andra öreverkutörer än länsstyrelser	hos domkapitlen					
helt	4	—	—	—	—	3	6	1	14	6,48
till större delen	9	—	1	1	1	5	1	6	23	10,65
till mindre delen	6	1	8	4	4	3	—	1	23	10,65
obetydligt	22	2	37	17	17	1	14	15	108	50,00
icke alls	1 ¹	2 ¹	—	1	1	—	1	1	6	2,77
uppgift ej lämnad	1 ²	—	1 ¹	—	—	1	39 ³	—	42	19,45
Summa	43	5	47	23	13	61	24	216	100,00	

¹ Ej tjänstemän.

² Kommissionären har icke handlagt något kommissionärsärende under året.

³ Härav 10, som ej äro tjänstemän hos myndigheten, och 28, som icke handlagt något kommissionärsärende under året.

mera än två tredjedelar av länsstyrelsernas kommissionärer, hava uppgivit, att de allenast i obetydlig utsträckning utfört kommissionärsfunktioner å tjänstetid. Av de fjorton kommissionärer, som upplyst, att de handlagt ärendena helt å tjänstetid, har endast en kommissionär å ett lantmäterikontor handlagt över 200 ärenden. De övriga hava var för sig ombesörjt från 2—87 ärenden. I åtskilliga fall hava kommissionärerna, framför allt de inom centralförvaltningen, för utredningsmannen framhållit, att kommissionärsverksamheten å tjänstetid kompenseras genom övertidsarbete, och i ytterligare en del fall torde nog detta vara förhållandet, även om saken ej direkt påpekats. Endast en myndighet, länsstyrelsen i Örebro län, har föranställt om avdrag å kommissionärs lön såsom tjänsteman till kompensering av i anspråk tagen tjänstetid. Vederbörande funktionär, kommissionären å landskansliet, får sålunda med visst belopp per månad vidkännas ett årligt avdrag å sin lön som landskanslist med 1 000 kronor.

8. Kommissionärernas anlitaude av biträden.

Med hänsyn till kommissionärsverksamhetens i vissa fall betydande omfattning är det naturligt, att åtskilliga kommissionärer nödgas anlita biträdes hjälp vid fullgörande av sina funktioner. Kommissionärernas hos olika grupper av myndigheter utgifter för biträden framgå av tablån å sid. 60.

Av tablån framgår, att det huvudsakligen är länsstyrelsernas kommissionärer, som i större utsträckning anlitat hjälp av biträden vid fullgörandet av kommissionärsfunktionerna. Några av centralförvaltningens kommissionärer samt femton av kommissionärerna hos länsstyrelse hava härutöver i betydande omfattning i verksamheten haft fortlöpande biträde av hustru eller annan hemmavarande familjemedlem. För sådan hjälp eventuellt utgående ersättning har icke ansetts böra frånräknas de i tabellerna angivna nettoinkomsterna.

Av centralförvaltningens kommissionärer hava endast justitiedepartementets båda, en av kommissionärerna hos kommerskollegium samt handelsdepartementets och patent- och registreringsverkets kommissionärer haft utgifter till biträden med nämnvärda belopp. Sistnämnda kommissionär hade under år 1943 tre heltidsanställda biträden och därutöver ett biträde under en tid av tre månader.

En av kommissionärerna hos överståthållarämbetet har uppgivit biträdesersättningar för år 1943 till över 2 500 kronor. Denna förhållandevis höga siffra förklaras därav, att kommissionären på grund av militärtjänstgöring under ett halvt års tid haft två avlönade biträden. Minst två av länsstyrelsernas kommissionärer hava haft heltidsanställda biträden. Ytterligare två hava under året haft utgifter för biträden med mer än 1 500 kronor.

Tablå, utvisande kommissionärernas hos olika grupper av myndigheter utgifter för biträden under år 1943.

Utgifter till biträden med belopp	Antal kommissionärer							Summa	%
	hos departe- menten och de centrala ämbets- verken	hos över- ståthållar- ämbetet med förste stads- fogden i Stockholm	hos länsstyrelserna		hos dom- kapitlen	hos andra överexe- kutorer än länssty- relser	å lant- måteri- kontoren		
			lands- kansliet	lands- kontoret					
Ingen utgift	30	3	11	8	12	54	21	139	64,35
ej överstigande 100 kr.	8	1	4	5	1	—	1	20	9,26
101—300 „	1	—	12	4	—	—	1	18	8,34
301—500 „	1	—	5	1	—	—	1	8	3,70
501—1 000 „	2	—	8	4	—	—	—	14	6,48
1 001—2 000 „	—	1 ¹	5	1	—	—	—	6	2,78
2 001—3 000 „	—	—	1 ²	—	—	—	—	2	0,93
3 001—4 000 „	—	—	1 ³	—	—	—	—	1	0,46
överstigande 4 000 „	1 ⁴	—	—	—	—	—	—	1	0,46
uppgift ej lämnad	—	—	—	—	—	7	—	7	3,24
Summa	43	5	47	23	13	61	24	216	100,00

¹ Osedvanligt hög biträdesersättning med anledning av kommissionärens militärtjänst under c:a 6 månader.

² Kommissionären å landskansliet i Västernorrlands län.

³ Kommissionären å landskansliet i Kopparbergs län.

⁴ Kommissionären hos patent- och registreringsverket; biträdesersättningar å tillhoppa 14 285:30.

9. Överlämnande till kommissionär av till myndighet inkomna ansökningar, anmälningar m. fl. handlingar.

Myndigheterna synas tillämpa en rätt växlande praxis i fråga om överlämnande till kommissionär för handläggning av ärenden, vilka insänts med posten eller direkt ingivits till vederbörande myndighet. Vid de flesta statsdepartementen förekommer icke alls sådant överlämnande. Vid några departement sker överlämnande, när sökande eller part hos departementet begär, att ärendet skall få av honom kompletteras eller att tillfälle skall lämnas parten att avgiva påminnelser. Nio av de centrala ämbetsverken hava uppgivit, att dylikt överlämnande förekommer "mycket sällan", "några få gånger om året" eller "i undantagsfall". — Åtskilliga av de centrala förvaltningsmyndigheterna och särskilt de militära hava uppgivit, att rekvisitioner av bevis, avskrifter och andra handlingar i icke obetydlig omfattning överlämnas till kommissionärerna för handläggning. — Kommerskollegium har uppgivit, att å flertalet byråer överlämnande av ansökningar och anmälningar icke förekommer; å sjöfartsbyrån och elektriska byrån, där omfattande kompletteringar av speciell art ofta erfordras, överlämnas emellertid inkomna handlingar i förhållandevis stor utsträckning. Patent- och registreringsverket har i förevarande fråga anfört följande. Till ämbetsverket med post insända eller direkt ingivna ansökningar, som avse myndighetens verksamhetsområde, överlämnas aldrig till kommissionären. Däremot sker detta i viss utsträckning beträffande andra framställningar, särskilt förfrågningar, som påkalla närmare utredning — om patent-, varumärkes- eller firmaskydd föreligger i visst fall samt om möjligheten att erhålla sådant skydd — samt, vad bolagsärenden beträffar, beställningar av bevis att sändas mot postförskott.

I sitt uttalande rörande kommissionärsväsendet hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna synas 1940 års statsrevisorer utgå från att till myndigheterna inkomna ärenden, exempelvis avseende enkla ansökningar, mera allmänt överlämnades till kommissionär för handläggning. Detta är emellertid, såvitt kunnat utrönas, icke fallet. Ett sådant förfarings sätt skulle ock vara oförenligt med bestämmelserna i förordningen den 8 april 1925 (nr 84) angående rätt för parter i mål eller ärenden, som tillhöra statsdepartements och förvaltande myndigheters handläggning, att med posten insända handlingar och skulle ej heller stå i god överensstämmelse med innehållet i 34 § landshövdinginstruktionen. Av länsstyrelsernas svar å statsrevisorernas anmärkning i förevarande hänseende torde få anses framgå, att ärenden, som direkt ingivits eller med posten inkommit till länsstyrelse, på det hela taget överlämnas till kommissionär för vederbörlig åtgärd endast i de fall, där en till länsstyrelse ingiven ansökning eller annan handling erfordrar komplettering i något avseende; detta gäller särskilt i fråga om sådan komplet-

tering, som icke utan större omgång eller tidsutdräkt kan av vederbörande tjänsteman i tjänsten ombesörjas. Länsstyrelsernas praxis i fråga om tillhandagående åt allmänheten med kompletteringar är emellertid växlande. Flera länsstyrelser bistå sålunda med kompletteringar i tjänsten i betydligt större utsträckning än andra. — Därest erforderliga avgifter av något slag saknas i anhängiggjorda ärenden, torde som regel ärendena överlämnas till kommissionär för att bereda denne tillfälle att från sökande infordra eller ock själv förskottera sådana avgifter. Flertalet länsstyrelser synas vidare, oberoende av om vederbörligt uppdrag lämnats eller ej, hittills hava överlämnat stämpelbelagda expeditioner, vilka skola lösas av sökande eller part med bostad utom residensorten, till kommissionär för att av denne mot postförskott tillställas vederbörande. Detta förfarande synes ock med gällande allmänna system å hithörande område för såväl allmänheten som verket i regel hava varit det mest ändamålsenliga sättet att ordna stämpeluppbörden och tillhandahållandet av hithörande slag av expeditioner.

Ej heller vid domkapitlen förekommer överlämnande av direkt till myndigheten inkomna ansökningar, anmälningar och dylikt till kommissionär för handläggning annat än undantagsvis och då i sådana fall, där ett ärende behöver kompletteras och dylik komplettering icke lämpligen kan ombesörjas av vederbörande befattningshavare i tjänsten. Stundom överlämnas ärenden, som avse arkivforskning, eller förfrågningar, vilkas besvarande förutsätter vidlyftigare studier av protokoll och handlingar. Två domkapitel hava uppgivit, att, därest vid ansökningar till tjänster vederbörande sökande knyter vissa villkor till ansökningens ingivande, sådana ansökningar överlämnas till kommissionär för handläggning.

Av överlantmätarna synas som regel till kommissionär för handläggning i stor utsträckning överlämnas enskildas rekvisitioner av olika slag, exempelvis av jordregisterutdrag samt av kopior och avskrifter eller utdrag av å lantmäterikontoren förvarade handlingar, ävensom vissa ärenden, vilka föranleda utredningar. Beträffande förstnämnda slag av ärenden har i ett par fall särskilt anmärkts, att kommissionären icke plägar betinga sig arvode, därest beställda handlingar avhämtas å lantmäterikontoret. Fem överlantmätare hava uppgivit, att överlämnande till kommissionär av till dem inkomna ansökningar eller beställningar sker "sällan" eller "i ringa" eller "i mycket ringa utsträckning".

Beträffande gruppen annan överexekutor än länsstyrelse hava tjugonio överexekutorer uppgivit, att till dem direkt inkomna ärenden aldrig överlämnas till kommissionär för handläggning. I ytterligare tio fall har uppgivits, att sådant överlämnande sker "sällan" eller "i undantagsfall". Åtskilliga överexekutorer hava upplyst, att med posten inkomna ärenden regelmässigt överlämnas till kommissionär med undantag likväl i några fall för ärenden rörande besvär över utmätningens förfarande. I fråga om ären-

den, som erfordra komplettering, plägar överlämnande till kommissionär ifrågakomma, särskilt där vederbörande sökande icke är bosatt i staden. En överexekutor har förklarat, att alla ärenden överlämnas till kommissionär, enär han icke anser sig pliktig ingå i skriftväxling med parter. Vid bedömandet av dessa uppgifter bör ihåggas, att ingen av kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse handlagt nämnvärt antal ärenden. I många fall hava de under det med utredningen avsedda året icke handlagt något ärende, varför åtskilliga överexekutors uppgifter i nu förevarande ämne närmast torde vara att betrakta som generella omdömen, baserade på en längre tids erfarenhet.

10. Kommissionärsmyndigheternas kontakt med allmänheten utan anlitan- de av kommissionär.

I närmast föregående avsnitt har framhållits, att myndigheterna förfara på varierande sätt i fråga om överlämnande till kommissionär av inkomna ansökningar m. m. Även när det gäller arten och omfattningen av kommissionärsmyndigheternas direkta, det vill säga ej av kommissionär förmedlade, kontakt med allmänheten är myndigheternas praxis växlande. Utredningsmannen har här särskilt för ögonen förbindelsen med allmänheten i sådana fall, där förmedling enligt kommissionärskungörelsen skulle kunnat ifrågakomma. Av innehållet i det föregående avsnittet torde i någon mån indirekt framgå i vilken utsträckning myndigheterna upprätthålla förbindelse med allmänheten utan förmedling av kommissionär. Där ärenden, vilka direkt inkommit till myndigheterna, i större utsträckning överlämnas till kommissionär, torde i regel myndigheternas direkta kontakt med allmänheten på det hela taget vara förhållandevis mindre framträdande. Beträffande departementen synes komplettering i tjänsten av ofullständiga handlingar vara mycket vanlig; där ärende ingivits av kommissionär, torde emellertid även erforderlig komplettering i regel verkställas av denne. Jämväl många av de centrala ämbetsverken upprätthålla i sin verksamhet i stor utsträckning direkt kontakt med allmänheten. Exempel på myndigheter, där sådan kontakt är förhållandevis livlig, äro kommerskollegium samt patent- och registreringsverket. Statskontoret har uppgivit, att de enkla kommissionärsärendena — varmed verket åsyftar i 4 § första stycket punkterna 1.—5. kommissionärskungörelsen omförmälda ärenden — fullgöras kostnadsfritt av registratören, som tillika är kommissionär hos ämbetsverket. Vederbörande tjänsteman har härom upplyst, att han sedan 1938 icke plägar i sitt kommissionärsdiarium upptaga nämnda enkla ärenden, enär han anser dem böra handläggas i tjänsten utan kostnad för allmänheten. Detta av statskontoret sålunda sedan åtskilliga år tillbaka tillämpade system för kommissionärsverksamhetens bedrivande, förefaller ändamålsenligt och väl värt att beaktas vid rationaliseringsarbetet på förevarande område.

Överståthållarämbetet och länsstyrelserna träda i en mångfald slag av ärenden i direkt kontakt med allmänheten utan förmedling av kommissionär. Företrädesvis synes detta vara förhållandet beträffande vissa ärenden, som handläggas å automobilavdelningarna, i ärenden rörande vapen och ammunition samt, å vissa länsstyrelser, i fråga om anmälningar till handels- och föreningsregistren. Denna direkta kontakt synes, på sätt tidigare framhållits, hava vunnit sin största utveckling beträffande överståthållarämbetet samt, såsom även ovan omnämnts, å länsstyrelserna i Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs och Gävleborgs län.

Här nedan lämnas en kortfattad redogörelse för huru ifrågavarande direkta kontakt upprätthålles av nyssnämnda sex myndigheter.

Å *överståthållarämbetets* olika avdelningar kompletteras ofullständiga handlingar i ärenden av praktiskt taget alla slag genom vederbörande befattningshavare i tjänsten. Å skatteverket och poliskammaren förekommer över huvud taget icke, att ärenden, som äro i behov av komplettering i något avseende, överlämnas till kommissionär för dylik åtgärd. Icke heller å ämbetets kansliavdelningar förekommer sådant överlämnande annat än när ärende inkommit med posten från sökande, bosatt utanför Stockholm. Sådana ärenden utgöra dock ett försvinnande fåtal i förhållande till hela antalet ärenden.

Enligt gällande arbetsordning för ämbetets kansliavdelningar skall part eller sökande skriftligen genom allmänna posten underrättas om när avgiftsbelagd expedition utfärdats. Avgiftsfri expedition, vars innehåll är av sådan beskaffenhet, att expeditionen bör bevisligen delgivas vederbörande, skall tillställas denne genom postverket enligt de anvisningar, som lämnats i cirkuläret den 5 november 1943 (nr 772) om postverkets anlitande för delgivning av myndighets beslut m. m., därest icke delgivning genom stämningsman är särskilt föreskriven eller eljest påkallad. Andra avgiftsfria expeditioner skola tillställas vederbörande genom posten. I arbetsordningen för poliskammaren finnas liknande bestämmelser intagna. För skatteverkets vidkommande saknas väl motsvarande bestämmelser, men enligt där tillämpad praxis underrättas alltid allmänheten om när avgiftsbelagd expedition finnes att tillgå. Om vederbörande underlåter att inom angiven tid avhämta sådan expedition, låter verket översända densamma mot postförskott genom kommissionär, dock endast på därom framställd särskild begäran. Avgiftsfria expeditioner, som icke avhämtas, tillställas i regel vederbörande med tjänstepost.

Å *länsstyrelsen i Östergötlands län* sker, då kommissionär eller annat ombud icke anlitas, numera i regel erforderlig komplettering i tjänsten. Detta är dock ej förhållandet i ärenden, som avse närings-, handels-, förenings- och försäkringsregistren samt vissa automobilärenden, såsom ärenden rörande körkort, trafiktillstånd och sådana registreringsärenden, i samband med vilka fordonsskatt skall erläggas. Kompletterande utredning införskaffas, om den

är av enkel natur, per telefon och i andra fall remissvägen eller genom brev till vederbörande. Stämpelbelagda expeditioner i fattigvårds- och barnavårdsärenden ävensom i stadsplane- och byggnadsärenden å landet — utom ärenden rörande byggnadslov och avstyckningar — tillställas vederbörande genom tjänstepostförskott mot mottagningsbevis. Alla beslut i ärenden tillhörande den så kallade oljeavdelningen tillställas sökande i tjänsten, även om ingivande skett genom kommissionär eller annat ombud. I mål och ärenden, där besvär mot beslut får föras inom viss tid efter delfäendet, ävensom i alla kommunala mål tillställas vederbörande beslutet genom polismyndighet, som till länsstyrelsen redovisar eventuell stämpelavgift. I övriga ärenden underlättas vederbörande i tjänsten, att beslut kan avhämtas hos länsstyrelsen mot erläggande av stämpelavgift. De rättssökande med flera, som personligen eller genom ombud inställa sig å länsstyrelsen, erhålla råd och anvisningar i tjänsten. Hjälpsättande av anmälningar och ansökningar gives emellertid i regel icke i tjänsten utom i de fall, där länsstyrelsen kostnadsfritt tillhandahåller allmänheten blanketter, exempelvis i ärenden rörande registrering av motorfordon.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län korresponderar direkt med allmänheten, där icke uttryckligt uppdrag till kommissionär föreligger eller parts intresse undantagsvis kräver anlåtande av kommissionär. Länsstyrelsen utsänder i tjänsten å särskild blankett underrättelse till part om att stämpelbelagd expedition utfärdats och finnes att tillgå. Å vissa diarier, där ett stort antal kompletteringar av likartad beskaffenhet pläga förekomma, användas blanketter av olika slag för införskaffande av erforderlig utredning. I den mån sådant finnes lämpligt kompletteras ärenden per telefon, i regel dock icke i annat fall än när lokalsamtal kan komma till användning. Ej stämpelbelagda expeditioner sändas tjänstevägen direkt till vederbörande. Expeditioner i ärenden tillhörande fattigvårdsdiariet utsändas numera i tjänsten mot postförskott.

Även *länsstyrelsen i Älvsborgs län* står i stor utsträckning i direkt kontakt med allmänheten. Komplettering av ärenden, som ingivits av kommissionär eller annat ombud, ombesörjes likväl i allmänhet av den, som ingivit ärendet. Kvitton å direkt till länsstyrelsen inkomna medel översändas i tjänstebrev till vederbörande. Genom tjänsteskrivelser införskaffas kompletterande utredning i ett stort antal ärenden, företrädesvis i sådana rörande förvärv av skjutvapen och ammunition, fattigvård, anmälningar och ansökningar till automobilregistret samt anmälningar till handels-, förenings- och försäkringsregistren. Enahanda är förhållandet i praktiskt taget alla slags landskontorsärenden, särskilt i fråga om ansökningar om bidrag av skatteutjämningsmedel eller från älgskadefonden. Genom kommissionärs försorg kompletteras i regel vissa grupper av ärenden, exempelvis sådana rörande eldfarliga oljor och explosiva varor, hotell- och pensionatrörelse, lotteritillstånd samt vissa slag av motor-

fordonsärenden, avseende bland annat utfärdande av kör- och trafik kort samt meddelande av trafik tillstånd.

Beträffande sättet för komplettering av ofullständiga handlingar i förekommande ärenden tillämpar *länsstyrelsen i Kopparbergs län* icke några fastare principer. Ärendena handläggas emellertid städse med tanke på att — så långt detta arbetstekniskt låter sig göra — förorsaka allmänheten minsta möjliga omak och kostnader. Frågan huruvida handlingarna i ett ärende skola kompletteras och däri meddelat beslut expedieras i tjänsten eller genom kommissionären låter *länsstyrelsen* i huvudsak vara beroende på dels vem som är sökande och dels det sätt, varpå ärendet kommit under *länsstyrelsens* prövning. Ärenden, som inkommit från statliga eller kommunala organ, såsom fattigvårdsmål, underställnings- med flera ärenden, kompletteras och däri meddelade beslut expedieras alltid i tjänsten. Icke stämpelbelagda expeditioner översändas i tjänstebrev och stämpelbelagda medelst anlåtande av tjänstepostförskott. — Beträffande sättet för handläggningen av från enskilda inkomna ärenden blir detsamma i stort sett beroende på om ärendet ingivits eller insänts med posten. Ingivet ärende granskas av vederbörande tjänsteman antingen vid mottagandet, varvid upplysningar om eventuellt erforderlig komplettering lämnas, eller, där så på grund av bristande tid eller ärendets omfattning icke låter sig göra, vid senare tidpunkt, varvid kontakt sökes per telefon eller genom tjänsteskrivelse med sökanden eller hans ombud. Expeditioner i dylika ärenden avhämtas i regel av sökanden eller ombud för honom. I fråga om vissa ärenden, exempelvis ansökningar om tillstånd att förvärva vapen eller ammunition, registreringsärenden m. fl. ärenden av enkel beskaffenhet, vilka föranleda stämpelbelagda beslut, gäller att, om det icke uppgivits, att expeditionen skall avhämtas, densamma i regel överlämnas till kommissionären för att tillställas vederbörande mot postförskott. Att göra översändandet av dylika ärenden, vilka förekomma i synnerligen stort antal, till ett tjänsteåliggande har med nuvarande organisation och tillgång på befattningshavare ansetts ogörligt. Beträffande de till *länsstyrelsen* insända ärendena tillämpas tre olika förfaringssätt: 1) *länsstyrelsen* ombesörjer såväl erforderliga kompletteringar som översändande av beslutet, 2) *länsstyrelsen* ombesörjer kompletteringar men överlämnar expeditionen till kommissionären för att av denne tillställas sökanden och 3) kommissionären ombesörjer såväl kompletteringar som översändande av beslutet. Till den *förstnämnda gruppen* höra bland andra ärenden angående reglering av försäljningen och förbrukningen av brännbara vätskor och smörjmedel, ensittarärenden, kommunala ärenden, fattigvårdsmål, införselbesvär, skatterestitutioner, gåvodeklarationer samt ärenden, som handläggas å *länsbokhållar* expeditionen. Till den *andra gruppen* hänföras anmälningar om äganderätt till och avregistrering av automobil samt ansökningar om tillstånd att förvärva vapen och ammunition. Till den *tredje gruppen* slutligen höra anmäl-

ningar till handels- och föreningsregistren, ärenden rörande trafikstillstånd, kör- och trafik kort, ansökningar om kvarstad och annan handräckning, om handel med explosiva varor och eldfarliga oljor, om tillstånd till utskänkning av rusdrycker, pilsnerdricka och alkoholfria drycker samt om tillstånd till hotell- och pensionatrörelse. — På grund av att de till antalet största grupperna av ärenden varit av tämligen likartad beskaffenhet, har i kompletteringsarbetet blanketter i stor utsträckning kunnat användas. Å landskansliet finnes ett särskilt postgirokonto, benämnt "Landskansliets stämpel-expedition", å vilket förekommande avgifter inflyta i den mån de uttagas genom tjänstepostförskott. Det bör särskilt uppmärksammas, att även granskningsavgifter i avstyckningsärenden i regel uttagas genom tjänstepostförskott och följaktligen inflyta å nämnda postgirokonto. — Även översändande av medel sker i stor utsträckning i tjänsten över postgiro.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län kompletterar likaledes i tjänsten handlingarna i en mängd ärenden. Detta är företrädesvis fallet med ärenden å brev- samt väg- och stadsplanedetaljerna ävensom å bensin- och oljeavdelningen. Detsamma är förhållandet med många grupper av ärenden å ekonomi-, social- och automobildetaljerna. Ärenden, som ingivas genom kommissionär, kompletteras dock med vissa undantag av denne. Oberoende av hur ärendena inkommit till länsstyrelsen, överlämnas likväl ofullständiga sådana vanligen till kommissionär för komplettering i de fall, där avgifter av något slag helt eller delvis fattas. Kommissionär plägar i dylika fall förskottera felande registreringsavgifter och i de flesta fall jämväl felande skattebelopp. Komplettering sker även eljest i viss utsträckning genom kommissionär i fråga om ärenden, som avgöras genom beslut, meddelat i form av stämpelbelagd expedition. Icke avgiftsbelagda expeditioner översändas regelmässigt i tjänstebrev. Avgiftsbelagda expeditioner tillställas vederbörande i allmänhet och oberoende av om särskilt uppdrag lämnats eller icke genom kommissionär, därest det kan antagas, att sökanden icke personligen eller genom ombud önskar avhämta beslutet. Förestående uppgifter avse närmast landskansliet. Beträffande landskontoret gäller genomgående, att icke avgiftsbelagda beslut tillställas vederbörande i tjänsten utan anlåtande av kommissionär samt att erforderlig komplettering ombesörjes tjänstevägen.

De länsstyrelser för vilkas praxis i fråga om direkt, det vill säga icke av kommissionär förmedlad, kontakt med allmänheten sålunda redogjorts, hava samstämmt förklarat, att de endast hava goda erfarenheter av det tillämpade systemet. Länsstyrelsen i Kopparbergs län har härom anfört följande:

Då länsstyrelsen har att uttala sig om erfarenheterna av den direkta kontakten med allmänheten i nu ifrågakvarande avseende, vill länsstyrelsen framhålla, att länsstyrelsen funnit, att den direkta skriftväxlingen med allmänheten icke vållat några större svårigheter. Systemet har fungerat tillfredsställande. Givetvis har skriftväxlingen medfört avsevärt ökat arbete för de olika tjänstemän, som därav berörts. På

grund av att de till antalet största grupperna varit av tämligen ensartad beskaffenhet har vid kompletteringsåtgärderna blanketter i stor utsträckning kunnat komma till användning, vilket givetvis underlättat arbetet. Det har dock visat sig, att en stor del av allmänheten haft svårt att korrekt verkställa begärda kompletteringsåtgärder, vilket haft till följd, att förnyad remiss till sökanden ofta varit nödvändig. — — —

Länsstyrelsen vill vitsorda, att endast goda erfarenheter vunnits genom den sålunda tillämpade direkta kontakten med allmänheten vid översändande av länsstyrelsebeslut. Expedieringen har kunnat ske med snabbhet. Polismyndigheten, därest denna skolat anlitas, har besparats ett avsevärt och onödigt besvär. Av från länsstyrelsen avsända postförskotts försändelser hava endast ett mycket obetydligt antal återkommit oinlösta, oftast beroende på ofullständig adress. I sådana fall hava stämpel- eller granskningsavgifterna på länsstyrelsens order uttagits av polismyndigheten i samband med beslutets överlämnande eller delgivning med vederbörande.

I det föregående har antytts, att länsstyrelsernas befattningshavare lämna de personer, som inställa sig å länsstyrelserna, råd och anvisningar i tjänsten rörande ämnen. I detta sammanhang synes böra ånyo erinras om att enligt under hösten 1944 inom socialdepartementet utarbetat exempel å arbetsordning för länsstyrelse det åligger landskanslist och landskontorist bland annat att på begäran meddela parter och andra vederbörande sådana upplysningar i tjänsten, som kunna av dem lämnas. I en del fall tillhandagå befattningshavarna å länsstyrelser i betydande utsträckning i tjänsten vissa kategorier sökande m. fl., exempelvis enskilda fattigvårdssökande, med uppsättande av framställningar eller besvärsskrifter.

Liknande förhållanden som å länsstyrelserna råda i dessa avseenden hos många centrala förvaltningsmyndigheter, såväl kommissionärsmyndigheter som andra. Detta torde framgå redan av vad ovan i förevarande avsnitt anförts och belyses närmare av innehållet i nästföljande punkt i framställningen. Även många verksinstruktioner innehålla, som tidigare nämnts, bestämmelser om besvarande genom vederbörande befattningshavare av till myndighet inkomna förfrågningar ävensom om meddelande eljest i tjänsteväg av råd och upplysningar.

II. Myndigheternas tillhandahållande åt allmänheten av tryckta blanketter m. m.

Med den i det närmast föregående avsnittet avhandlade frågan, kommissionärsmyndigheternas direkta kontakt med allmänheten, sammanhänger nära ett annat spørsmål, nämligen frågan om i vilken utsträckning myndigheterna kostnadsfritt tillhandahålla allmänheten blanketter, formulär och tryckta eller stencilerade råd och anvisningar. Detta spørsmål är i själva verket gemensamt för både kommissionärsmyndigheter och andra verk. I det följande behandlas till en början frågan för de förra myndigheternas vidkommande.

Vad statsdepartementen angår förekommer tillhandahållande av blanketter m. m. därstädes praktiskt taget icke. I mindre utsträckning tillhandahållas emellertid blanketter av justitiedepartementet. Socialdepartementet tillhandahåller vissa promemorior i arvsfondsärenden och ecklesiastikdepartementet formulär för sökande av statsbidrag till vissa enskilda läroanstalter. Av de centrala förvaltningsverken tillhandahåller särskilt socialstyrelsen allmänheten blanketter i större omfattning. Även av järnvägsstyrelsen, kommerskollegium samt patent- och registreringsverket utlämnas till allmänheten kostnadsfritt ett förhållandevis stort antal blanketter av olika slag. Statskontoret tillhandahåller för sin del ett betydande antal olika formulär till reverser i ett flertal slag av låneärenden. Myndigheten utlämnar även till de lånesökande vissa tryckta anvisningar. Beträffande tullverket gäller blankettvång i alla fall, då det är fråga om anmälan till verket av inkommande eller utgående gods eller transportmedel. För anmälan till transitering finnas ock särskilda blanketter. Av de lokala tullorganen tillhandahållas erforderliga blanketter kostnadsfritt, när fråga endast är om enstaka exemplar.

Å länsstyrelserna tillhandahålles allmänheten ett flertal blanketter i olika ärenden. Företrädesvis sker detta i ärenden, som handläggas å automobilavdelningarna. Sålunda användas å länsstyrelsen i Södermanlands län nio och å länsstyrelsen i Kopparbergs län fem olika dylika blanketter i motorfordonsärenden. Några länsstyrelser synas praktiskt taget icke distribuera andra blanketter än de centralt tryckta, exempelvis trafikkommissionens formulär till ansökningar om tilldelning av smörjolja och flytande drivmedel. Detta torde vara förhållandet med länsstyrelserna i Kronobergs, Malmöhus, Skaraborgs, Örebro och Norrbottens län. Länsstyrelserna i Älvsborgs och Västernorrlands län synas i mycket ringa utsträckning tillhandahålla blanketter, bortsett från nyssnämnda, centralt tryckta.

Av domkapitlen synas endast de i Göteborg, Härnösand, Västerås och Växjö utlämna blanketter av hithörande slag. Det sker emellertid blott i förhållandevis obetydlig utsträckning.

Å lantmäterikontoren tillhandahållas i regel blanketter i statsbidragsärenden. Även vissa andra blanketter förekomma å åtskilliga lantmäterikontor. Tre överlantmätare hava uppgivit, att, därest ej erforderliga blanketter finnas, personalen å kontoren kostnadsfritt biträder allmänheten med uppsättande av ansökningar rörande lantmäteriförrättningar eller dylikt.

Av annan överexekutor än länsstyrelse synas blanketter icke utlämnas till allmänheten. Ett par överexekutorer hava likväl uppgivit, att de, därest rättsökande därav äro i behov, hjälpa dem med råd och anvisningar och i några fall med uppsättande av ansökningar.

I anslutning till frågan i vad mån kommissionärmyndigheterna tillhandahålla allmänheten blanketter och formulär m. m. har utredningsmannen för

erhållande av jämförelsematerial ansett sig böra även något närmare undersöka, huru i förevarande hänseende förfares av vissa andra förvaltningsmyndigheter, där kommissionärsinstitutionen icke finnes införd. Såsom tidigare nämnts har en särskild utredning härom företagits. Utredningen i fråga utvisar, att åtskilliga hithörande myndigheter i mycket betydande utsträckning och i regel kostnadsfritt tillhandahålla allmänheten dylika blanketter och formulär. De mest framträdande exemplen på sådana myndigheter äro bland de s. k. affärsdrivande verken postverket samt bland övriga verk riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, statens byggnadslånebyrå och lantbruksstyrelsen. Riksbanken bör ock omnämnas i detta sammanhang. *Postverket* tillhandahåller som bekant å postanstalterna allmänheten kostnadsfritt praktiskt taget alla olika blanketter och formulär, varav densamma är i behov. Endast blanketter till giro- och utbetalningskort äro avgiftsbelagda. Vid massrekvisition av övriga blanketter utgår även viss ersättning. Bland de icke affärsdrivande verken synes särskilt *riksförsäkringsanstalten* till allmänheten utlämna ett stort antal blanketter och formulär, exempelvis formulär till anmälan rörande olycksfall i och utom arbete ävensom vissa formulär rörande olycksfall i sjötjänst. Av nämnda slag av formulär utlämnas ett antal av över 100 000 per år. Vidare utlämnas av anstalten ett mycket stort antal formulär till dagsverks- och löneuppgifter. En del tryckta anvisningar, exempelvis angående skydd mot yrkesfara samt angående hissar och ångpannor, ävensom vissa hälsovårdsanvisningar tillhandahållas ävenledes av anstalten, dock i regel mot viss avgift. Enstaka exemplar av nämnda anvisningar utlämnas stundom kostnadsfritt i samband med yrkesinspektionens verksamhet. Inom *pensionsstyrelsen* förekomma, företrädesvis å sjukvårdsbyrån och sjukkassebyrån, blanketter och formulär i mycket betydande antal. Genom pensionsnämnderna tillhandahålles allmänheten ett stort antal olika blanketter, som fastställts av styrelsen. Många av ifrågavarande blanketter inköpas av pensionsnämnderna från blankettförlag för kommunala medel och tillhandahållas sedermera kostnadsfritt, exempelvis ansökningar om folkpension, barnbidrag och blindhetsersättning. Genom sjukkassorna och understödsföreningarna, tillhopa omkring 3 000 institutioner, distribueras kostnadsfritt till allmänheten diverse av styrelsen utarbetade blanketter. Styrelsen tillhandahåller vidare bland annat blanketter till ansökningar om sjukvård och yrkesutbildning å kuranstalter ävensom om moderskapspenning, vilka sistnämnda pläga distribueras via sjukkassorna. Av *statens byggnadslånebyrå* tillhandahålles allmänheten i regel genom de kommunala förmedlingsorganen kostnadsfritt ett mycket stort antal blanketter och formulär beträffande de olika slag av lån, som förmedlas genom byrån. *Lantbruksstyrelsen* har fastställt ett betydande antal formulär och blanketter av här ifrågavarande slag, vilka distribueras till enskilda personer, hushållningssällskap, mejerier, kött besiktningebyråer, lantbrukets undervisningsanstalter med flera institutioner.

— *Riksbanken* tillhandahåller allmänheten genom sina bankkontor i bankrörelse sedvanligen förekommande diverse kvittenser och reversal ävensom formulär till låneansökningar, reverser m. m. — Även åtskilliga andra än ovannämnda myndigheter tillhandagå allmänheten i det avseende, varom här är fråga, om än merendels i mindre omfattning.

Det ovan anförda gäller närmast de permanenta ämbetsverken. Emellertid synas i detta sammanhang även *de centrala krisorganen* böra omnämnas. Av naturliga skäl tillhandahålla kristidskommissionerna och företrädesvis då livsmedels-, industri-, bränsle- och trafikkommissionerna allmänheten i regel kostnadsfritt ett betydande antal olika slag av blanketter och formulär.

12. Tillsynen över kommissionärernas verksamhet.

Enligt kommissionärskungörelsen åligger det myndighet, där kommissionär är anställd, att öva tillsyn över verksamheten. I anslutning härtill föreskrives, att kommissionär har att på tider, som myndigheten äger bestämma, för denna förete sina räkenskapshandlingar för granskning. Myndigheternas praxis beträffande tillsynen över kommissionärsverksamheten är mycket växlande. Av departementen och de centrala ämbetsverken granskas vederbörande kommissionärers räkenskapshandlingar kvartalsvis i ett fall, halvårsvis i två fall och årligen i tolv fall. Fem myndigheter hava uppgivit, att granskning av räkenskapshandlingarna över huvud taget icke förekommer. I nio fall hava myndigheterna besvarat frågan mycket svävande, exempelvis "ej regelbundet", "med vissa års mellanrum", "från fall till fall", "då särskild anledning därtill gives" eller med uttryck av liknande innebörd. Två myndigheter hava underlåtit att besvara den framställda frågan och en myndighet har uppgivit, att med föranledande av denna utredning föreskrift utfärdats om att granskning hädanefter skall ske för kalenderår före utgången av nästkommande januari månad. De sålunda avgivna svaren synas göra det omöjligt berättigat, att ett stort antal av nu ifrågavarande myndigheter knappast på ett fullt tillfredsställande sätt fullgöra den dem åvilande skyldigheten att utöva tillsyn över kommissionärernas verksamhet. Vart den bristande tillsynen stundom kan leda, visas bland annat därav, att, enligt vad utredningsmannen kunnat konstatera, vederbörande kommissionär hos ett av statsdepartementen icke på fem år fört något diarium, och detta oaktat omfattningen av hans rörelse icke synes hava varit helt obetydlig.

Av överståthållarämbetet och länsstyrelserna granskas vederbörande kommissionärers räkenskapshandlingar månatligen i ett fall, tre à fyra gånger om året i tre fall, halvårsvis i två fall och årligen i fyra fall. Tretton myndigheter utöva ingen regelbunden granskning. En länsstyrelse företager granskning vid enstaka tillfällen och en utövar kontroll i form av stickprov. Där

regelbunden granskning förekommer, sker den av naturliga skäl i regel mindre ofta å landskontoren än å landskanslierna.

Av domkapitlen granskas kommissionärernas räkenskapshandlingar månatligen i ett fall, årligen i två fall, oregelbundet i tre fall och aldrig i likaledes tre fall. Ett domkapitel har ej besvarat frågan, två hava uppgivit, att granskning sker "sällan" och slutligen har ett domkapitel svarat, att granskning sker "i såsom erforderlig ansedd utsträckning".

Det uttalande, som gjorts angående departementens och de centrala ämbetsverkens tillsyn över kommissionärsverksamheten hos nämnda myndigheter, synes i minst lika hög grad berättigat beträffande länsstyrelserna och domkapitlen.

Enligt lantmäteriinstruktionen åligger det, såsom tidigare nämnts, överlantmätaren att öva tillsyn över kommissionärens verksamhet. Såvitt utredningen utvisar, granskas ifrågavarande kommissionärers diarier av sexton överlantmätare en gång om året eller oftare. Övriga utöva kontroll "genom stickprov", "tillfälligtvis" eller "när så anses erforderligt". Endast en överlantmätare synes icke öva någon tillsyn över verksamheten.

Då kommissionärerna hos annan överexekutor än länsstyrelse handläggas synnerligen få ärenden, synes en redogörelse för huru överexekutorerna kontrollera verksamheten erbjuda föga av intresse.

13. Förekomsten av privata kommissionärer.

Jämväl frågan om förekomsten av privata eller icke-auktoriserade kommissionärer bland myndigheternas befattningshavare vid sidan av de förordnade synes lämpligen böra ägnas någon uppmärksamhet. Privata kommissionärer förekomma praktiskt taget icke alls hos andra kommissionärsmyndigheter än vissa länsstyrelser. Å skolöverstyrelsen och kommerskollegium lämna emellertid några befattningshavare, andra än de förordnade kommissionärerna, vissa uppgifter till en del facktidningar och tidskrifter. Stundom förekommer såväl i centralförvaltningen som vid domkapitlen och å lantmäterikontoren — merendels dock blott i enstaka fall — att befattningshavare tillhandagår allmänheten med vissa utredningar i de fall, då speciell sakkunskap erfordras. Ofta nog förmedlas sådana uppdrag genom vederbörande kommissionär. Om något mera utpräglat konkurrensförhållande mellan de förordnade kommissionärerna och de icke-auktoriserade kan man alltså här icke tala.

Annorlunda ställer sig saken vid vissa länsstyrelser. Där förekomma i icke obetydlig utsträckning privata kommissionärer vid sidan av och stundom i viss konkurrens med de auktoriserade. Vid tio länsstyrelser förekommer sålunda privat kommissionärsverksamhet i icke obetydlig omfattning antingen i den betydelsen, att ett flertal befattningshavare å samma länsstyrelse utöva sådan

verksamhet, eller på det sätt, att en eller annan befattningshavare handlägger ett förhållandevis stort antal ärenden (exempelvis från omkring 150—omkring 1 500 ärenden under det med utredningen avsedda året). Å en av länsstyrelserna hava befattningshavare å bilavdelningen i stor utsträckning utövat kommissionärsverksamhet i bilärenden och ombesörjt omkring två tredjedelar av alla uppdrag i nämnda ärenden. Å en annan länsstyrelse hava de flesta ordinarie och extra ordinarie landskanslisterna samt vissa kvinnliga befattningshavare handlagt kommissionärsuppdrag i större eller mindre omfattning. Å en tredje länsstyrelse slutligen har sådan verksamhet utövats i större eller mindre omfattning av fyra ordinarie och två extra ordinarie landskanslisterna, varav två med respektive omkring 500 och 600 ärenden per år. — Hos överståthållarämbetet och sju länsstyrelser förekomma enligt lämnade uppgifter icke privata kommissionärer. Hos sju andra länsstyrelser förekomma privata kommissionärer i "liten", "ringa", "obetydlig" eller "ytterst obetydlig" omfattning.

I detta sammanhang torde vara anledning att något närmare beröra Kungl. Maj:ts tidigare omnämnda ämbetsskrivelse den 30 juni 1933 till länsstyrelserna, vari dessa anbefalldes att i möjligaste mån tillse, att hos länsstyrelse anställd tjänsteman, som ej innehade förordnande som kommissionär, icke yrkesmässigt eller eljest i större omfattning utövade kommissionärsverksamhet hos länsstyrelsen. Enbart den omständigheten att Kungl. Maj:t fann erforderligt utfärda ämbetsskrivelse i ämnet antyder, att kommissionärsverksamhet jämväl tidigare i icke obetydlig utsträckning bedrivits av andra länsstyrelsetjänstemän än de till kommissionärer förordnade. Av 1940 års statsrevisorers berättelse framgår, såsom tidigare omnämnts, att sju länsstyrelser meddelat, att kommissionärsverksamhet icke utövades av andra personer än de till kommissionärer förordnade. Hos övriga länsstyrelser förekom privat kommissionärsverksamhet av vissa tjänstemän, dock i allmänhet endast i mindre eller obetydlig utsträckning. — Nu verkställd utredning torde få anses hava givit vid handen, att den icke-auktoriserade kommissionärsverksamheten å länsstyrelserna under senare år snarare till- än avtagit. Det är emellertid praktiskt taget uteslutande å landskanslierna som dylika privata kommissionärer förefinnas. Såsom ovan framhållits drives icke-auktoriserad kommissionärsverksamhet i större utsträckning å tio länsstyrelser. Flertalet av dessa tillhöra den kategori länsstyrelser, där endast en kommissionär finnes förordnad för vederbörande landskansli. Det torde kunna antagas, att ett visst orsakssammanhang består mellan det begränsade antalet kommissionärer å vissa länsstyrelser och förekomsten därstädes av privat kommissionärsverksamhet.

14. Frågan om i vad mån hinder anses möta mot att förändra de enklare kommissionärsuppgifterna till tjänsteåligganden.

Till flertalet kommissionärsmyndigheter har utredningsmannen bland annat framställt följande fråga: "Anser Ni hinder möta att förändra i 4 § första stycket punkterna 1.—3. och 5. kommissionärskungörelsen omförmälda kommissionärsuppgifter till tjänsteåligganden för vederbörande befattningshavare?" Frågan har emellertid icke riktats till vissa länsstyrelser, vilkas uppfattning framgår av deras yttranden över vad 1940 års statsrevisorer anfört i ämnet.

Av departementen besvara justitie-, försvars-, social-, kommunikations-, handels- och folkhushållningsdepartementen frågan nekande. Samma svar avgives av följande centrala förvaltningsmyndigheter, nämligen arméförvaltningens tygavdelning, arméförvaltningens intendenturavdelning, arméns fortifikationsförvaltning, marinförvaltningen, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statens biltrafiknämnd, kammarkollegiet, statskontoret, statistiska centralbyrån, statens pensionsanstalt, skolöverstyrelsen, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen och försäkringsinspektionen.

Ytterligare några departement och centrala verk, såsom finans- och eklestistikdepartementen samt generaltullstyrelsen och riksräkenskapsverket, anse väl hinder i princip icke möta mot att förändra de enklare kommissionärsuppgifterna till tjänsteåligganden. Verken undantaga emellertid därvid vissa uppgifter och främst sådana, som finnas angivna i punkten 5 i 4 § i kungörelsen. Kammarrätten anser hinder endast föreligga för att överföra i 4 § punkterna 3. och 5. kommissionärskungörelsen omförmälda uppdrag till tjänsteåligganden. Kommerskollegium framhåller, att såväl ur verkets som allmänhetens synpunkt särskild kommissionär torde vara lämplig beträffande ärenden, handlagda å sjöfartsbyrån och elektriska byrån. Några myndigheter påpeka, att tjänsteman icke bör åläggas att biträda någon i frågor, som beröra parter med sinsemellan stridiga intressen.

Övriga till förevarande grupp hörande myndigheter uttala emellertid av olika skäl betänkligheter mot den sålunda ifrågasatta reformen, även om de i regel icke ställa sig helt avvisande till densamma.

Överståthållarämbetet anser, att de flesta av de enkla kommissionärsuppgifterna böra kunna förändras till tjänsteåligganden. Dock bör iakttagas, att medel, som komma att uttagas genom postförskott till den rättssökande, skola inbetalas icke till någon viss tjänsteman utan till ämbetet som sådant.

Omkring två tredjedelar av länsstyrelserna anse ej heller hinder möta mot att förändra de enklare kommissionärsuppgifterna till tjänsteåligganden för vederbörande befattningshavare. Ytterligare några länsstyrelser äro väl övervägande positiva men göra förbehåll för uppdrag enligt 5. punkten — helt

eller delvis — eller undantagsvis enligt annan punkt. Några av de i princip tillstyrkande länsstyrelserna framhålla emellertid vissa praktiska olägenheter, som enligt deras förmenande skulle föranledas av den ifrågasatta reformen, varom mera i det följande. Såsom typiskt för de positivt inställda länsstyrelsernas uppfattning kan *länsstyrelsens i Malmöhus län* yttrande åberopas. Nämda länsstyrelse framför i huvudsak följande synpunkter på förevarande spörsmål. Kommissionärsväsendet vore av stor betydelse för det allmänna, enär härigenom arbetet för verket förenklades och underlättades och vissa personalbesparingar kunde göras. Även för allmänheten utgjorde en rätt bedriven kommissionärsverksamhet en tillgång. Emellertid syntes vissa inskränkningar i rörelsen vara påkallade. Översändande av stämpelbelagda expeditioner borde sålunda åläggas befattningshavare i tjänsten. En sådan anordning syntes innebära en rimlig rationalisering av myndigheternas förbindelser med allmänheten. Konsekvensen torde fordra, att även i 4 § första stycket punkt 2. kommissionärskungörelsen omförmälda åtgärder ävensom enklare kompletteringar kostnadsfritt ombesörjdes av myndigheten själv. Mera omfattande kompletteringar samt ärenden, där vederbörande underlåtit att inbetala föreskriven avgift, ävensom de uppdrag, vilka uppräknas i punkterna 4.—8. i nämnda paragraf och stycke, syntes åter jämväl i fortsättningen böra förbehållas kommissionär. Av länsstyrelsen sålunda förordade jämkningar borde föranleda icke oväsentliga justeringar i kommissionärstaxan. Avgifterna enligt denna vore alltför låga och förklarades endast därav, att de enklaste uppdragen tillfört kommissionärerna i förhållande till det å dem nedlagda arbetet betydande inkomster. Skulle de enklaste uppdragen nu bortfalla, måste betalningen för de kvarvarande bättre anpassas efter det arbete, som krävdes för deras handläggande.

Länsstyrelserna i Älvsborgs, Skaraborgs och Kopparbergs län understryka vikten av att erforderliga personalförstärkningar erhållas, om de enkla kommissionärsuppgifterna förändras till tjänsteåligganden. Fyra länsstyrelser anse, att hinder mot förändring av de enkla kommissionärsuppgifterna till tjänsteåligganden måste anses föreligga i alla de fall, där behov av förskottning av avgifter förefunnes. Åtskilliga länsstyrelser uttala farhågor för vissa praktiska olägenheter av en eventuell reform, exempelvis den ökade arbetsbelastningen för länsstyrelserna, befarad långsammare handläggning av ärendena såväl i fråga om kompletteringars verkställande som expeditioners översändande, förutsedda redovisningssvårigheter vid uttagande genom postförskott av avgifter av olika slag i samma ärende, befarade svårigheter med avseende å stämpelkontrollen samt ökade kostnader för statsverket. Länsstyrelserna i Jönköpings, Kristianstads och Jämtlands län intaga en helt avvisande hållning till den föreslagna reformen. Däremot ifrågasätter länsstyrelsen i Skaraborgs län, om icke jämväl uppdrag enligt 4 § första stycket punkt 8. skulle kunna överföras till tjänsteåligganden, enär varje tjänsteman

borde utan kostnad för den enskilde inom sitt verksamhetsområde tillmötesgå allmänheten med råd och anvisningar; detta gällde framför allt ärenden, där länsstyrelsen hade officialprövning.

Även ett mycket betydande antal av de återstående kommissionärsmyndigheterna anse, att de nuvarande kommissionärsfunktionerna enligt 4 § första stycket 1.—3. och 5. kunna förändras till tjänsteåligganden. Detta är fallet med nio domkapitel, trettiofem överexekutorer och femton överlantmätare. Flertalet övriga till dessa grupper hörande myndigheter ställa sig ej heller mera bestämt avvisande till den ifrågasatta reformen. De förebära emellertid vissa praktiska olägenheter, som enligt deras uppfattning vore förknippade med reformen, och uttala i anslutning härtill betänkligheter i olika hänseenden mot dess förverkligande.

15. Behov av ökning av myndigheternas arbetskrafter vid en reform.

Det torde vara uppenbart, att därest huvudparten av de enkla kommissionärsuppdragen förändras till tjänsteåligganden för vederbörande verks befattningshavare, det icke till följd därav skulle för flertalet kommissionärsmyndigheter uppstå något behov av ökning av arbetskrafterna. Lika klart torde vara, att vissa myndigheter — framför allt flertalet länsstyrelser — icke utan personalförstärkningar skulle kunna bära den väsentliga ökning av arbetsbördan, som en sådan förändring skulle komma att medföra. Av departementen och de centrala ämbetsverken anse sig följande myndigheter hava behov av personalförstärkning, därest flertalet kommissionärsfunktioner skulle överföras till tjänsteåligganden, nämligen justitie-, försvars- och jordbruksdepartementet, generaltullstyrelsen, kammarrätten, kommerskollegium samt patent- och registreringsverket. Ett par andra myndigheter anse frågan om dylikt behov tveksam.

Överståthållarämbetet anser icke, att den ifrågasatta förändringen skulle medföra något mera påtagligt behov av ökning av arbetskrafterna hos ämbetet. Tjugo länsstyrelser anse däremot sådan ökning ofrånkomlig, därav åtta med mer än en arbetskraft. Länsstyrelsen i Södermanlands län anser, att reformen sannolikt skulle komma att medföra ett visst behov av förstärkning av arbetskrafterna å landskansliet, medan länsstyrelserna i Gotlands och Blekinge län icke anse sig kunna uttala någon bestämd mening i detta avseende. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län slutligen uttalar för sin del, att en ökning av arbetskrafterna icke kunde anses behövligenbart av nu ifrågasvarande anledning.

Som naturligt är anser intet domkapitel, att behov av ökning av arbetskrafterna skulle uppstå. Av överlantmätarna anse endast två — överlantmätarna i Malmöhus och Gävleborgs län — sådant behov föreligga, under det att tre ställa sig tveksamma.

Inom gruppen annan överexekutor än länsstyrelse anse blott överexekutorerna i Norrtälje, Vänersborg och Luleå förstärkning av arbetskrafterna erforderlig. Vad de båda sistnämnda myndigheterna beträffar synes detta anmärkningsvärt, då kommissionärerna hos dessa överexekutorer handlagt respektive intet och endast tre ärenden under det med utredningen avsedda året. Från kommissionären hos överexekutor i Norrtälje saknas uppgift.

V. Allmän motivering.

Kommissionärsväsendet inom statsförvaltningen betecknar i sin nuvarande gestaltning en tämligen egenartad blandning på gott och ont. Å ena sidan göra sig, på sätt i det föregående berörts, här gällande en del rätt påtagliga missförhållanden av olika slag, å andra sidan kan rådande system icke fränkännas vissa ej oväsentliga förtjänster, särskilt sett ur rent praktisk synpunkt.

De brister, som vidlåda kommissionärsväsendet inom den statliga förvaltningen sådant detta under senare år i praxis utvecklats, äro av två slag: brister som direkt sammanhånga med avfattningen av gällande föreskrifter i ämnet samt andra bristfälligheter, främst sådana, som bero på att man i praktiken avlägsnat sig mer eller mindre långt från gällande författnings bokstav och anda. Gränsen mellan dessa olika slag av missförhållanden är dock i viss mån flytande.

En analys av den nuvarande kommissionärsverksamhetens natur ger vid handen, att kommissionärbestyren äro av inbördes mycket växlande beskaffenhet, ett förhållande som i den tidigare diskussionen i ämnet emellertid icke alltid synes hava tillbörligen beaktats. Det största och mest påtagliga av *de missförhållanden beträffande kommissionärsväsendet, som hänföra sig till gällande bestämmelser*, är, enligt utredningsmannens mening, att kommissionärernas verksamhet omfattar, förutom utförandet av en del i allmänhet något mera kvalificerade uppdrag, innebärande en reell, positiv insats från kommissionärens sida, även en hel del mycket enkla, delvis i det närmaste mekaniska handlingsmoment. Även om det förhåller sig på det sättet, att uppdrag av dessa senare slag på sin tid utgjort den egentliga anledningen till kommissionärsinstitutionens införande, framstår i allt fall för en modern uppfattning kommissionären i denna del som en skäligen opåkallad och konstlad mellanhand mellan myndigheterna och allmänheten. Det gäller här i första hand en sådan funktion som översändande till sökande och andra av myndighets expeditioner av skilda slag. Det synes omotiverat, att sedan myndigheten nedlagt ett ofta betydande arbete på ett ärendes handläggning och för detta arbete debiterat en förhållandevis obetydlig stämpelavgift, den enkla åtgärden att mot postförskott översända den i ärendet utfärdade expeditionen till sökanden eller parten skall för denne medföra en ytterligare kostnad. Detta synes knappast förenligt med modern uppfattning om förhållandet mellan myndigheter och allmänheten. Över huvud taget framstår

det som främmande för vår tids allmänna inställning till hithörande och jämförliga frågor, nästan som en anomali, att myndigheterna i ett demokratiskt samhälle ej i förevarande hänseende allmänt träda i direkt kontakt med allmänheten-medborgarna. Liknande synpunkter göra sig gällande i fråga om vissa andra av de nuvarande kommissionärsbestyren, såsom ingivande till myndighet av handlingar, föranstaltande om enklare komplettering av handlingar i ärenden, där det icke finnes några parter med sinsemellan stridiga intressen, lämnande av vissa underrättelser angående meddelade förelägganden och givna eller förestående beslut, tillhandahållande av begärda enstaka uppgifter samt meddelande av enklare, främst muntliga, råd och anvisningar i frågor, som falla inom myndighetens verksamhetsområde. Vad särskilt angår ingivandet av handlingar synes kommissionärs rätt under vissa förutsättningar att härför uppbära arvode ej väl rimma med den princip, som uppbär bestämmelserna i förordningen den 8 april 1925 (nr 84) angående rätt för parter i mål eller ärenden, som tillhöra statsdepartementets eller förvaltande myndigheters handläggning, att med posten insända handlingar. — Vad åter beträffar nuvarande kommissionärsuppdrag av andra än nyss nämnda slag, d. v. s. bestyr av förhållandevis mera kvalificerad art, såsom mera omfattande eller långtgående kompletteringsåtgärder, uppsättande av ansöknings-, anmälnings- och andra handlingar, verkställande av utredningar av olika slag, mera ingående rådgivningsverksamhet och dylikt, torde saken ligga väsentligen annorlunda till. Detsamma synes vara förhållandet med delgivnings- och s. k. "bevaknings"-uppdrag. Härtill återkommer emellertid utredningsmannen i den följande framställningen.

Nu anmärkta brister hos kommissionärsväsendet sammanhänga med och hava delvis sin grund i bestämmelserna i § 16 expeditionslösenförordningen den 7 december 1883 (nr 64) rörande expeditioners tillhandahållande i betydelsen av att hållas tillgängliga hos myndigheten samt den i samband därmed stående föreskriften om viss s. k. "liggetid" i § 19 i samma förordning. Det torde därför med visst fog kunna sägas, att den av statsrevisorerna framförda kritiken mot kommissionärsväsendet principiellt sett ytterst riktar sig icke så mycket mot kommissionärskungörelsen och dess tillämpning utan snarare mot den bakomliggande grundsatsen i nyssnämnda författningsrum, eller att myndigheterna såsom sådana i princip ej äro skyldiga att tillställa enskilda personer expeditioner, utfärdade med anledning av gjorda ansökningar, eller att avsända svar på av enskilda framställda förfrågningar etc. (Jämför J. O:s ämbetsberättelser 1937 sid. 193 ff. och 1942 sid. 160.) På sätt torde framgå av det ovan anförda anser även utredningsmannen detta vara ohållbart med nutida allmänna åskådningssätt och särskilt oförenligt med tidens krav på förenkling av det administrativa förfarandet. Att märka är ock att flestades inom det statliga förvaltningssystemet i så väl lagstiftning som praxis modernare synpunkter och metoder arbetat sig fram eller i allt fall

tendenser i sådan riktning framträtt. Exempel härå inom lagstiftningen återfinnas i bland andra följande lagrum, nämligen 81 § 4 mom. fattigvårdslagen, 26 § 4 mom. barnavårdslagen, 26 § alkoholistlagen, 122 § gällande lag om aktiebolag, 5 och 8 §§ förordningen angående patent, 75 § lagen om ekonomiska föreningar, 242 § lagen om bankrörelse, 16 § 2 mom. och 20 § 1 mom. motorfordonsförordningen, § 33 1. och § 38 6. förordningen angående kyrkböckers förande samt 3 § vapenkungörelsen. Belysande exempel från det praktiska förvaltningslivet å en dylik modern inställning erbjuda i förevarande hänseende tillämpad praxis inom utrikesdepartementet, riksbanken och ett flertal andra verk och myndigheter eller åtminstone byråer eller arbetsdetaljer inom desamma. Denna utveckling är från utredningsmannens utgångspunkter förvisso att sakligt sett hälsa med tillfredsställelse. I detta sammanhang må särskilt framhållas, att nu berörda förhållanden uppenbarligen kunna åberopas som starka belägg för såväl behovet som möjligheten av en allmän reform på området. — Resultatet av den angivna utvecklingen har emellertid blivit, att statsförvaltningen för närvarande uti ifrågavarande hänseende utmärkes av en påtaglig brist på enhetlighet och konsekvens, i det att skilda förvaltningsgrenar, merendels utan påvisbar reell grund, sinsemellan förete betydande olikheter, något som i sin tur lär er få anses såsom mindre tillfredsställande.

Att kommissionärsverksamheten, på sätt ovan utvecklats, omfattar även en mängd enkla handgrepp och bestyr i bland andra rutinmässiga ärenden har medfört, förutom här påtalade byråkratisering av förvaltningsapparaten jämte påläggande av extra avgifter på allmänheten, även ett annat, med all rätt ofta och bland annat av statsrevisorerna uppmärksammat missförhållande, nämligen att vissa särskilda statstjänstemän av merendels lägre grad och regelmässigt utan högre utbildning i sin egenskap av kommissionärer i åtskilliga fall kommit att uppbära anmärkningsvärt höga inkomster. I och för sig låter det väl säga sig, att det endast är tillfredsställande, om en befattningshavare på detta sätt kan förskaffa sig goda arbetsinkomster. Om man emellertid beaktar, att kommissionärsuppdragen faktiskt i viss utsträckning skötas — och måste skötas — å tjänstetid och att hos vissa verk, bland annat åskilliga landskanslier, tjänstearbetet till följd av detta kommissionären-tjänstemannens engagement enligt sakens natur i högre eller lägre grad avlastas från kommissionären för att i stället påläggas kommissionärens endast med en förhållandevis blygsam statslön ersatta arbetskamrater, blir missförhållandet uppenbart. Systemet är helt visst ägnat att skapa en särskilt ur rationaliseringssynpunkt beklaglig irritation å verket-arbetsplatsen.

I detta sammanhang må ock följande särskilda synpunkt framhållas. En hos statlig myndighet anställd befattningshavare, som tjänstgör som kommissionär hos myndigheten måste — jämlikt grunderna för gällande avlöningsreglementen och motsvarande bestämmelser — anses vara skyldig att i

en eller annan form kompensera sin till följd av kommissionärsuppdragens handhavande minskade arbetsinsats under den ordinarie arbetstiden. På sätt länsstyrelseutredningen (SOU 1936: 56 s. 65) på sin tid framhöll måste det nämligen anses att, där kommissionären-tjänstemannen icke är i tillfälle att utföra tjänstegöromål under hela den stadgade tjänstetiden och ej heller "arbetar in" det som brister på annan tid, han faktiskt åtnjuter förmånen av nedsättning i tjänstgöringstiden och förty är skyldig att vidkännas skälig lönereducering; härvid torde emellertid någon hänsyn böra tagas till det förhållandet, att kommissionärens arbete i praktiken i viss mån minskar och underlättar ärendenas handläggning hos vederbörande verk. Dylik kompen- sation för den reducerade tjänsteinsatsen synes dock förekomma allenast i ett eller annat undantagsfall, medan ett betydande antal kommissionärer, vilka uppbära årsintäkter från verksamheten på åtskilliga tusen kronor samt faktiskt i avsevärd grad äro befriade från utförande av tjänstearbete i egentlig mening, år efter år tillåtas uppbära fulla löneförmåner. Detta måste vid en undersökning av förevarande slag framstå som en skäligen anmärkningsvärd omständighet — måhända som det, sakligt sett, mest påtagliga av rådande missförhållanden inom statsförvaltningens kommissionärsväsende. Saken torde emellertid i viss mån förklaras av frånvaron av uttryckliga centrala direktiv i ämnet.

I förevarande sammanhang är slutligen även att nämna vissa brister i hit- hörande detaljföreskrifter. I sådant hänseende må här särskilt framhållas, hurusom en del av bestämmelserna i kommissionärskungörelsen mot bak- grunden av vunnen erfarenhet framstå såsom oklara eller eljest mindre lyckligt avfattade. Detta gäller bland annat bestämmelserna i 2 § första sty- ket andra punkten, 6 § och 8 § tredje stycket första punkten. Vad särskilt be- träffar 6 § synes dennas avfattning avgjort olycklig och i viss mån inbjuda till en tolkning och praxis, enligt vilken till myndighet inkomna ansökningar och andra handlingar i oträngt mål överlämnas till myndighetens kommis- sionär. Bestämmelsen i 2 § första stycket andra punkten förefaller i allt fall för vissa myndigheters, bland annat länsstyrelsernas, vidkommande, skäligen verklighetsfrämmande och betecknar uppenbarligen ingen nöjaktig lösning av problemet om förhållandet mellan tjänstearbetet och kommissionärsverk- samheten. Dessa spörsmål behandlas emellertid mera ingående i den föl- jande specialmotiveringen.

Utredningsmannen övergår så till att i korthet behandla de viktigaste av de *brister i det nuvarande kommissionärsväsendet, vilka framträtt i praxis och ej hava direkt samband med gällande bestämmelser i ämnet.* På sätt ovan antytts hava emellertid dessa föreskrifter i vissa avseenden erhållit en alltför vag eller eljest mindre lycklig utformning och därige- nom i någon mån underlättat eller i allt fall ej i tillräcklig grad försvårat en ur allmän synpunkt mindre önskvärd utveckling. Den egentliga anled-

ningen till de i praxis uppkomna missförhållandena torde emellertid vara att söka på annat håll, nämligen i den ringa tillsyn flertalet myndigheter synas öva över kommissionärsväsendet. Kommissionärernas rörelser hava sålunda flerstades fått växa alltför vilt och åtskilliga tjänstemän hava tillåtits använda orimligt stor del av sin tjänstgöringstid för fullgörande av kommissionärsuppdrag och detta, på sätt nyss berörts, utan att förhållandet ens föranlett löneavdrag eller utsträckt tjänstgöringsskyldighet. Såsom statskontoret i ärendet uttalat, hava därigenom kommissionärernas tjänsteuppgifter i ej ringa antal fall kommit att bliva eftersatta. Mången gång har myndighet underlåtit att, i enlighet med anvisningen i 2 § andra stycket andra punkten gällande kommissionärskungörelse, anhålla om rätt att anställa ytterligare kommissionärer, ehuru goda skäl därtill förelegat. Detta har även på det sätt varit till skada, att det främjat uppkomsten av en svårkontrollerbar och även eljest mindre lämplig privat (= icke-auktoriserad) kommissionärsverksamhet. Direkta missbruk i form av fördomsfri tillämpning av föreskriften i 6 § och alltför fri tolkning av taxebestämmelserna, särskilt de delvis visserligen något oklara stadgandena i 8 § tredje stycket, synas i viss utsträckning ej hava beivrats. Dess bättre torde dock kunna fastslås, att "obehövt påläggande av kostnader å den enskilda medborgaren" genom en mindre grannliga tillämpning av 6 § åtminstone under senare tid icke förekommit i tillnärmelsevis den omfattning statsrevisorerna synas antaga.

Någon gång, dock mera sällan, torde till kommissionär hava förordnats person, som med hänsyn till hans ställning inom myndigheten och inflytande på ärendenas avgörande knappast bort erhålla dylikt förordnande. Väl torde man näppeligen behöva befara, att detta inverkat på prövningen av de olika ärendena, men tillbörlig hänsyn till myndighetens anseende för oväld hos den rättssökande allmänheten lär likväl i och för sig utgöra tillräckligt skäl att undvika en dylik anordning.

I betydande utsträckning hava myndigheterna underlåtit att fastställa särskild taxa för utförande av uppdrag, vilka omförmälas i 4 § första stycket under punkterna 6., 7. och 8. i gällande kommissionärskungörelse. I allmänhet torde detta hava berott på att något praktiskt behov av dylika taxor icke framträtt för dessa myndigheters vidkommande. Detta lär dock knappast kunna vara fallet med de fem länsstyrelser, vilka alltjämt icke synas hava utfärdat sådan taxa. Vidare är att framhålla, att de länsstyrelse-taxor som fastställts, på sätt statsrevisorerna uppmärksammat, för närvarande förete alltför stora inbördes olikheter. Detta senare missförhållande torde emellertid hava sin naturliga förklaring i frånvaron av centrala anvisningar i ämnet.

I detta sammanhang torde vidare böra uppmärksammas en särskild brist i den nuvarande förbindelsen mellan myndigheterna och den allmänhet, som anlitar dessa, nämligen den förhållandevis ringa förekomsten av för allmän-

heten tillgängliga blanketter till vanligen förekommande enkla ansökningar och anmälningar. En del förvaltande verk hava dock, på sätt tidigare anförts, sedan lång tid tillbaka i större eller mindre omfattning merendels kostnadsfritt tillhandahållit sådana blanketter.

Nu angivna missförhållanden av olika slag hava samverkat till att det på sina håll — men dess bättre ingalunda överallt — kommit att stå en icke odelat angenäm atmosfär kring kommissionärsverksamheten. Det kan nog ej heller bestridas, att vissa här berörda omständigheter äro ägnade att i det långa loppet menligt påverka förvaltningens väl eljest alltjämt i huvudsak väl bevarade anseende i gemene mans ögon. Mot bakgrunden av det ovan anförda synes det i själva verket rätt naturligt, att kritiken mot kommissionärsväsendet, särskilt sådant detta stundom framträder i praxis, trots det försvar för anordningen som presterats från myndighets- och kommissionärshåll, icke förstummats utan tid efter annan åter framträtt. Utredningsmannen skyndar sig emellertid att redan i detta sammanhang framhålla, att han härvid ingalunda förbiser, att denna kritik mången gång skjutit över målet och i denna del, genom att utlösa en reaktion mot överdrifterna i uttalandena, snarare försvårat än underlättat en efter rent sakliga linjer uppbyggd reform.

Även om sålunda det nuvarande kommissionärsväsendet inom den statliga förvaltningen är behäftad med åtskilliga brister, kan man, på sätt ovan antytts, vid en objektiv och realistisk syn på hithörande företeelser å andra sidan icke förneka, att *systemet* i fråga även innebär åtskilliga påtagliga fördelar för såväl förvaltningsmyndigheterna som allmänheten. Ur de förras synpunkt må i sådant hänseende framhållas, hurusom kommissionärerna ofta på ett verksamt sätt förenkla och underlätta tjänstearbetet. Särskilt är härvid att peka på det ej sällan avsevärda besvär, som kommissionärerna bespara myndigheterna genom att i förekommande fall i olika avseenden komplettera ofullständiga handlingar i ansöknings- m. fl. ärenden. I detta sammanhang må även erinras om kommissionärernas verksamhet för översändande till vederbörande sökande m. fl. av avgiftsbelagda expeditioner — kommissionärernas ifrågavarande funktion medför en ur myndigheternas synpunkt synnerligen enkel och snabb indrivning och redovisning av staten tillkommande stämpelavgifter — samt om kommissionärernas tillhandagående med enklare råd och anvisningar åt allmänheten, vilket allt naturligen även är ägnat att minska och underlätta tjänstemännens arbete. Härutöver må, ehuru något vid sidan av huvudsaken, vidare framhållas den icke oväsentliga inkomst, som genom kommissionärsväsendet tillföres statsverket i form av portoavgifter.

Jämväl sett ur allmänhetens synpunkt måste, såsom nyss antytts, i allt fall vissa delar av kommissionärsverksamheten anses såsom en påtaglig tillgång. Institutionen infördes ju ock på sin tid till allmänhetens hjälp; särskilt om

man betraktar hithörande spörsmål mot bakgrunden av då rådande allmänna uppfattning om formerna för kontakten mellan myndigheterna och allmänheten, måste institutionens tillkomst hava betecknat ett påtagligt framsteg. Uttalandet om kommissionärsverksamhetens värde för allmänheten gäller främst de bestyr, som avses i punkterna 4. och 6.—7. ävensom i viss mån punkterna 3., 5. och 8. i 4 § första stycket gällande kommissionärskungörelse. De uppdrag, varom det här är fråga, avse närmast viss hjälp med komplettering av ofullständiga handlingar samt med delgivningar, "bevakning" av ärenden, uppsättande av ansökningar och andra handlingar, verkställande av utredningar av skilda slag samt lämnande av visst biträde med råd och anvisningar. Beträffande huvudparten av dessa arbetsmoment torde kommissionärsinstitutionen i själva verket få anses fylla en social funktion av rätt betydande vikt; kommissionärsverksamheten utgör med andra ord i dessa avseenden en både god och prisbillig form av rättshjälp. För allmänheten särskilt betydelsefullt torde vara, att den på denna väg i stor utsträckning kan besparas dryga utgifter för advokathjälp.

Även i vissa andra avseenden är systemet till fördel för allmänheten. Sålunda är det givetvis i regel förmånligare för vederbörande sökande m. fl. att få (särskilt) de avgiftsbelagda expeditionerna utsända till sig genom kommissionären än att, i enlighet med gällande bestämmelser i expeditionslösenförordningen, nödgas avhämta eller låta avhämta expeditionen hos myndigheten eller ock, efter utlupen liggetid, erhålla handlingen genom utmätningssmannen i orten. På det hela taget är hela anordningen, låt vara att den medför en del — dock i och för sig mycket måttliga — extra utgifter för allmänheten, i hög grad bekväm för denna. Det är sålunda icke utan visst fog som systemets förespråkare pläga framhålla, att kommissionärsinstitutionen utmärkes av en påfallande smidighet. Denna smidighet hos anordningen framträder i själva verket på flera olika sätt. Rättshjälpen präglas gemenligen av stor snabbhet och lämnas vanligen i enkla och naturliga, icke-byråkratiska former. I sådant hänseende är bland annat att märka, att kommissionären lättare än en tjänsteman mången gång kan på eget initiativ inom verket eller per telefon utifrån införskaffa erforderlig komplettering av ofullständiga handlingar, varigenom tidsödande skrivelser kunna undvikas. Kommissionären är vidare ofta i tillfälle att, där sådant erfordras för ett ärendes snabba handläggning, förskottera medel, såsom registreringsavgifter och vissa skattebelopp, något som ofta, enligt vad myndigheterna samstämmigt omvittnat, är till synnerligen stor fördel för allmänheten. Detta förskotterande betecknar således ett klart positivt moment i kommissionärsverksamheten, ett förhållande som statsrevisorerna emellertid för sin del icke synas hava till fullo beaktat. Man kan vidare peka på den omständigheten, att en kommissionär lättare och i större utsträckning än vederbörande myndighet eller tjänsteman har möjlighet att tillgodose diverse olika önskemål av all-

mänheten i expeditionellt hänseende, såsom att en expedition skall tillika med vissa instruktioner eller dylikt tillställas uppgiven person eller myndighet, under det att avgiften för handlingen skall uttagas av någon advokat o. s. v. Kommissionärsverksamhetens smidighet framträder i ytterligare ett avseende, nämligen med hänsyn till det nuvarande kommissionärsarbetets stundom tämligen starkt säsongbetonade karaktär (exempelvis vad angår bilärenden, "jaktlicenser", anmälningar till aktiebolagsregistret). Kommissionärerna kunna i sin egenskap av "privata" företagare lätt nog anpassa sig till dessa säsongvariationer på det sätt, att de rent tillfälligt anlita av dem avlönade arbetskrafter samt själva periodvis tillämpa mycket långt utsträckt arbetstid.

I detta sammanhang torde i rättvisans intresse slutligen jämväl böra framhållas, att även om en del fall av missbruk och mindre grannliga tillämpning av hithörande bestämmelser kunnat påvisas, detta icke får undanskymma det förhållandet, att ej blott det helt övervägande antalet myndigheter utan även flertalet kommissionärer i allt väsentligt lojalt följt gällande föreskrifter och ledande principer. Ett stort antal kommissionärer hava i själva verket utfört ett påfallande gott arbete till allmänhetens fromma, många utan att därvid hava helt utnyttjat de möjligheter att påföra uppdragsgivare arvodesbelopp, vilka gällande författning erbjuder.

Med det nu sagda vill utredningsmannen sålunda i någon mån hava tagit avstånd från vissa av de uttalanden och omdömen, som statsrevisorerna fällt angående kommissionärsinstitutionen och dess utveckling i praxis. I samband härmed vill utredningsmannen även särskilt framhålla, att enbart den omständigheten, att institutionen kommit till vidsträckt användning, knappast kan åberopas som skäl för dess avskaffande.

Av vad ovan anförts torde framgå, att kommissionärsfrågan utgör ett i hög grad komplicerat problem. I vissa delar är kommissionärsverksamheten till påtaglig nytta för allmänheten och bedrives i på det hela taget tämligen ändamålsenliga former eller i varje fall i former, som blott genom en del detaljjusteringar torde kunna göras fullt tillfredsställande. Detta är i stort sett förhållandet med bestyren i punkterna 4. samt 6.—7. och, i viss mån, punkterna 3., 5. och 8. i 4 § första stycket gällande kommissionärskungörelse, i vilka avseenden kommissionären faktiskt gör en reell, positiv insats till allmänhetens hjälp. I övrigt synes åter kommissionären, såsom tidigare framhållits, utgöra ett skäligen opåkallat och konstruerat mellanled mellan förvaltningsorganet och allmänheten.

Utifrån dessa allmänna utgångspunkter synas *huvudlinjerna för en reform* giva sig tämligen av sig själva. Det gäller vid desammas uppdragande att, med bevarande av de värdefulla momenten i rådande ordning, söka avhjälpa här påtalade missförhållanden. På sätt 1940 års statsrevisorer framhållit måste tydligen en uppdelning ske av de nuvarande kommissionärsbestyren.

De enklare, manuella funktionerna — främst tillställande av expeditioner, föranstaltande om mera rutinmässig komplettering av handlingar, meddelande av enstaka upplysningar samt tillhandagående med enklare, främst muntliga, råd och anvisningar — överflyttas i princip från kommissionärerna till vederbörande befattningshavare och erhålla därmed karaktären av vanliga tjänsteåligganden. De fullgöras såsom sådana naturligen utan att allmänheten härför påföres särskild kostnad. Ifrågavarande arbetsmoment motsvara i huvudsak de uppdrag, som avses i 4 § första stycket punkterna 1. och 2. samt, i viss begränsad omfattning, punkterna 3., 5. och 8. gällande kommissionärskungörelse. Förslaget innebär bland annat, att de nuvarande principerna för tillhandahållande hos myndighet av expeditioner i § 16 expeditionslösenfördordningen och bestämmelserna om s. k. liggetid i § 19 samma förordning uppgivas. I stället skall gälla, att myndighets expeditioner, där ej särskilda förhållanden föranleda annan ordning, skola av myndigheten tillställas vederbörande. Rent principiellt innefattar detta en klar nyhet i svensk statsförvaltning. Såsom i det föregående antytts, kan man dock här anknyta till en på sina håll inom förvaltningen helt eller delvis redan genomförd ordning; redan detta förhållande betager i någon mån förslaget dess radikala karaktär. Utredningsmannen är för övrigt för sin del av den uppfattningen, att en mindre genomgripande lösning av det föreliggande huvudproblemet än den här framlagda skulle framstå såsom en halvmesyra, vars ohållbarhet inom få år skulle nödvändiggöra en förnyad revision av kommissionärslagstiftningen.

Det må framhållas, att något rättsligt hinder att pålägga vederbörande statstjänstemän nu ifrågavarande arbetsuppgifter på det hela taget näppe- ligen torde föreligga. Detta lär obetingat gälla sådana statsanställda, som antingen äro underkastade bestämmelserna i de allmänna civila och militära avlöningsreglementena eller icke innehava ordinarie tjänst. I förevarande hänseende torde något problem över huvud taget föreligga blott vad beträffar ordinarie befattningshavare tillhörande oregrerade verk eller kårer. Här komma närmast ifråga magistratstjänstemän, häradsskrivare, distriktslantmätare, innehavare av vissa prästerliga tjänster samt stadsfogdar. På grund av i de särskilda lönestaterna för magistraterna regelmässigt inryckta speciella förbehåll torde emellertid beträffande dessa tjänstemän gälla det- samma som om innehavarna av reglerade befattningar. Motsvarande för- hållande synes råda även beträffande häradsskrivarna (se SFS nr 472/1917). Vad angår övriga icke reglerade kårer, främst distriktslantmätarna, präster- skapet och stadsfogdarna, torde förhållandena väl teoretiskt sett ligga något annorlunda till. Lantmästarbefattningarna kunna emellertid beräknas i en nära framtid bliva reglerade och för prästernas vidkommande lär nu förevarande spörsmål av särskilda skäl knappast äga nämnvärd praktisk betydelse. Så vitt kunnat utrönas vid hållna överläggningar med represen-

tanter för stadsfogdarnas riksorganisation synes ej heller i fråga om denna tjänstemannagrupp något mera allvarligt hinder behöva befaras möta mot den tilltänkta reformens genomförande.

Beträffande åter de mera kvalificerade av de nuvarande kommissionärsuppdragen, de fall alltså, där kommissionären, på sätt ovan utvecklats, gör en påtaglig, positiv insats till allmänhetens hjälp, synes någon motsvarande förvandling av uppdragen till tjänsteärenden av många skäl icke böra komma till stånd. Gällande ordning måste i denna del anses fungera i stort sett tillfredsställande. Därmed är dock ej sagt, att icke en eller annan detaljreform kan vara erforderlig; härom emellertid mera i det följande. I själva verket torde det icke kunna anses som annat än rätt och billigt, att de sökande, klagande etc. i dessa till antalet förhållandevis begränsade fall, där vederbörande erhålla speciell hjälp utanför ramen för ett naturligt tillmötesgående från myndigheternas sida, påföras skäligt kommissionärsarvode. Att med avseende å förevarande — jämförelsevis arbetskrävande men ej särskilt inkomstbringande — funktioner förändra kommissionärsverksamhetens hitillsvarande karaktär av auktoriserad enskild förvärvsverksamhet torde vara att tillgripa större våld än nöden kräver. Ett förstäljande i en eller annan form av denna del av kommissionärsverksamheten, på sätt i den förda diskussionen i ämnet stundom ifrågasatts, måste med hänsyn till den speciella arten av förevarande uppdrag befaras komma att göra rörelsen mindre smidig och mera tungrodd och därigenom bliva till nackdel för allmänheten. Man må i detta sammanhang blott erinra om de fall, där för ett ärendes behandling utan tidsutdräkt erfordras förskottering av felande avgiftsbelopp; denna värdefulla form av hjälp kunde naturligen då ej komma ifråga. Och skulle biträdehjälpen genom myndigheterna lämnas utan kostnad för den, som anlitar densamma, bleve faran för att institutionen skulle komma att missbrukas av allmänheten och rörelsen erhålla en orimlig ansvällning uppenbarligen allt för stor. Myndigheterna skulle lätt nog komma att förvandlas till gratisarbetande rättshjälpsanstalter — en ur skilda synpunkter mycket betänklig utveckling.

Vid en lösning efter ovan förordade linjer blir det uppenbarligen en primär angelägenhet att söka uppdraga en rationell samt i görligaste mån klar gräns mellan nyss avhandlade båda delar av den nuvarande kommissionärsverksamheten. Särskilt det senare erbjuder emellertid otvivelaktigt vissa svårigheter. I själva författningen torde gränsen sålunda knappast kunna angivas annat än i mera grova drag. Ej ens i en kommentar till vederbörande författningsbestämmelse torde det vara möjligt att fullt klart och uttömmande fixera denna gränslinje. Man blir vid sådant förhållande i viss mån nödsakad att åt praxis överlåta att närmare precisera gränsen. Detta torde emellertid i realiteten näppeligen vara förenat med alltför betydande praktiska olägenheter. En dylik anordning är för övrigt hart när nödvändig även med hän-

syn till faktiskt bestående betydande olikheter de skilda förvaltningsgrenarna emellan.

Vid förslaget närmare utformning har utredningsmannen bland annat sökt i görligaste mån bevara det nuvarande systemets odisputabla smidighet och över huvud taget beakta allmänhetens berättigade intressen. I sådant hänseende har i vederbörande författning bland annat understrukits vikten av att tillställande av expeditioner sker med största möjliga snabbhet. Detta innebär, att vid säsongmässig merbelastning övertidsarbete eller tillfällig arbetskraft i mån av behov skall utnyttjas. Sker ej så, måste reformen befaras bliva förfelad. Det förutsattes ock, att mera omfattande kompletteringsverksamhet alltjämt skall ombesörjas av kommissionären liksom ock komplettering i sådana fall, där vederbörande sökande av en eller annan anledning icke är betjänt med en assistens i den form, vari den lämpligen kan lämnas i tjänsteväg, utan han behöver på ett mera handgripligt sätt hjälpas till rätta.

På det sätt utredningsmannen sökt lösa det föreliggande problemkomplexet har stor vikt — på sätt och vis huvudvikten — kommit att läggas på frågan om det framtida handhavandet av de nuvarande enklare kommissionärsfunktionerna; i och med att denna fråga i det framlagda förslaget ordnats på ovan angivet sätt, har även den enda mera väsentliga och principiella reformfråga med avseende å själva kommissionärsverksamheten, beträffande vilken positivt förslag här framlägges — d. v. s. utbrytandet ur kommissionärsverksamheten av nämnda enklare uppdrag — erhållit sin lösning. Det framlagda förslaget avser sålunda ej blott eller ens främst en reform av kommissionärsväsendet såsom sådant utan fastmera en partiell rationalisering av själva den statliga förvaltningsapparaten, nämligen med avseende å dess förbindelser med den rättssökande allmänheten. Förslaget innebär i denna del ett försök att få till stånd en, enligt utredningsmannens mening, ur olika aspekter önskvärd modernisering av statsmyndigheternas förbindelser med sökande, parter m. fl. i syfte att i detta särskilt ur allmänhetens synpunkt betydelsefulla hänseende göra statsförvaltningen smidigare och mindre byråkratisk.

Utredningsmannens överväganden hava resulterat i bland annat tre särskilda författningsutkast av mera central betydelse i förevarande sammanhang, nämligen förslag till reviderad allmän kommissionärskungörelse, förslag till kungörelse om ändring av §§ 16 och 19 i expeditionslösenförordningen samt utkast till cirkulär till förvaltningsmyndigheterna angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhändertagna göromål m. m. Det har ansetts lämpligt, att Kungl. Maj:ts anbefallning till statsmyndigheterna att fullgöra de nya arbetsuppgifterna upptages i ett cirkulär och icke i en vanlig kungörelse med hänsyn till de möjligheter till större utförlighet och fullständighet cirkulärformen erbjuder. Det har ock syntts ändamålsenligt att redan i betänkandet presentera ett preliminärt utkast till

ett sådant cirkulär för att därmed närmare åskådliggöra innebörden av reformförslaget i dess helhet.

Bestämmelserna om förändring av de mindre kvalificerade av de nuvarande kommissionärsuppdragen till tjänsteåligganden hava givetvis måst så utformas, att de innefatta förbud för envar hos statlig förvaltningsmyndighet anställd tjänsteman att betinga sig eller mottaga särskild ersättning för inom myndighetens verksamhetsområde lämnat biträde i nu ifrågavarande hänseende. Kommissionär må i denna sin egenskap enligt förslaget över huvud icke tillhandagå allmänheten i dessa avseenden. Däremot har det naturligen icke syntts erforderligt att stadga förbud för enskild företagare utanför myndigheten att utöva verksamhet av förevarande slag.

En olägenhet av den förordade förändringen till tjänsteåliggande av den enklare kommissionärsverksamheten utgör självfallet det förhållandet, att en sådan åtgärd i och för sig måste beräknas komma att medföra ej alldeles obetydliga såväl direkta som indirekta kostnader för det allmänna. I sådant hänseende är främst att nämna dels av de nya arbetsuppgifterna föranledda ökade löne- och expensutgifter, dels minskade portointäkter. En annan sak är, att staten, därest så skulle anses påkallat, naturligen har möjlighet att i en eller annan speciell form, exempelvis genom införande av en statsverket tillkommande kommissionärsavgift eller genom höjning av stämpelavgifterna för myndigheternas expeditioner, förskaffa sig täckning för dessa utgifter. Härtill återkommer utredningsmannen i det följande. Här må endast framhållas, att kostnaderna för reformen lära kunna i väsentlig mån nedbringas genom att myndigheterna, i enlighet med föreskrifterna i cirkulärutkastet, konsekvent använda möjligast enkla och rationella arbetsformer i fråga om exempelvis tillställande av expeditioner samt lämnande av meddelanden och föranstaltande om komplettering av handlingar liksom naturligen ock beträffande av de nya bestyren föranledd registrering och bokföring. Mera i detalj behandlas dessa spörsmål i specialmotiveringen till cirkulärförslaget.

Mot en radikal reform av kommissionärsväsendet har i debatten i ämnet anförts åtskilliga andra *betänkligheter* än som hava avseende å kostnadsbelastningen för statsverket. Invändningarna hava framförts från såväl en del myndigheter som kommissionärerna själva. Det vill emellertid synas som om dessa invändningar på det hela taget knappast förtjänade större beaktande. I varje fall torde de ej med fog kunna göras gällande emot en lösning enligt här avsedda modifierade linjer. I det följande skall emellertid några av de viktigare av dessa erinringar upptagas till behandling.

Länsstyrelseutredningen anför, efter att hava med gillande citerat utredningsmannen Gislén — vilken dock *i princip* närmast torde hava anslutit sig till tanken på en mycket genomgripande reform av kommissionärsväsendet — att kommissionärerna måste betraktas såsom förmedlare mellan allmänheten och länsstyrelsen. "Kommissionärsuppdragen" kunde därför

näppeligen anförtros tjänsteman att i tjänsten utföras. — Detta synes emellertid utredningsmannen innebära en alltför långt driven förenkling av problemställningen. Framför allt tyckes man hava förbisett, att dessa uppdrag, på sätt ovan framhållits, på ett naturligt sätt låta uppdelas sig i två artskilda grupper, vilka i förevarande hänseende påkalla olika bedömning och behandling. Ett liknande underlåtet uppmärksammande av kommissionärsuppdragens sins emellan varierande natur synes ligga bakom det av ett par länsstyrelser gjorda uttalandet, att det icke kunde anses stå i god överensstämmelse med gällande förvaltningsrättsliga principer att låta allmänheten utan kostnad hänvända sig till viss befattningshavare i ett ämbetsverk för erhållande av biträde i ärende, som ankommer på verkets befattning. Utredningsmannen kan för sin del ej förstå annat, än att det måste bero på arten av det biträde, som lämnas, om tjänstemannens ifrågavarande tillhandagående är principvidrigt eller ej. Hela detta problem synes böra angripas fullt förutsättningslöst och utifrån vidare samt mera praktiska synpunkter. Att märka är ock, att flertalet hörda myndigheter intaga en positiv ställning till den föreslagna omläggningen av de enklare kommissionärsbestyren.

Mot tanken på att införa direkt skriftväxling och på det hela taget närmare förbindelse med allmänheten i expeditionellt och liknande hänseende har — i viss anslutning till de nyss refererade erinringarna — stundom framförts den invändningen, att detta skulle undergräva verkens ställning och anseende såsom över parterna stående och av dem oberoende förvaltningsorgan. Ej heller denna erinran synes emellertid vägande. I realiteten torde myndigheterna, därest blott en förnuftig boskillnad göres mellan kommissionärs- och tjänsteåligganden, ingalunda behöva riskera att förlora i auktoritet genom att, i enlighet med den allmänna tidsandans krav, träda ut ur sin nuvarande relativa isolering i det hänseende, varom fråga är, och inom angivna gränser etablera direkt kontakt med medborgarna. Effekten av en dylik åtgärd måste förväntas snarare bliva den motsatta: ökad auktoritet och höjd uppskattning av myndigheterna hos den rättssökande allmänheten. En fortsatt underlåtenhet att träda i närmare förbindelse med allmänheten måste åter antagas i det långa loppet komma att undergräva myndigheternas ställning och anseende.

Från såväl myndighets- som kommissionärshåll har i debatten i ämnet ofta — och ej utan visst fog — framhållits kommissionärernas betydelse för underlättande av indrivningen av stämpelavgifter ävensom uttalats farhågor för att svårigheter skulle uppstå på denna punkt, därest en mera genomgripande omgestaltning av kommissionärsväsendet komme till stånd. Om emellertid, såsom nu är avsett, tillståndet av principiellt alla slag av expeditioner förvandlas till tjänsteåliggande, blir det möjligt för myndigheterna att, med tillämpning av cirkuläret nr 772/1943, på ett praktiskt sätt, d. v. s. med anlitan av tjänstevägen av postverket, ordna denna fråga, särskilt sedan

genom förordningen den 30 juni 1944 (nr 452) bestämmelserna i 40 § stämpelförordningen ändrats därefter, att stämplat till expeditioner, vilka enligt kvitto av postverket utsänts mot postförskott och ännu icke blivit utlösta, i redovisningshänseende likställas med stämplat till inneliggande outlösta expeditioner. Genom särskilt förfarande, varom mera i det följande, torde det jämväl bliva möjligt att genom en och samma postförskotts försändelse indriva såväl stämpelmedel som andra avgifter, till exempel s. k. granskningsavgifter till länsarkitektorganisationen. Å andra sidan få, i allt fall enligt postverkets mening, på detta sätt uttagas endast rena statsmedel, sålunda exempelvis icke lösenbelopp, som tillfalla en del befattningshavare, vilka ej äro underkastade de vanliga civila och militära ordinarie eller icke ordinarie lönerementena. Denna begränsning torde emellertid i detta sammanhang sakna större praktisk betydelse. Här må vidare särskilt framhållas, att av-sändaren genom att följa de i andra stycket i cirkuläret nr 772/1943 lämnade anvisningarna om verkställande av vissa på särskilt sätt bestyrkta anteckningar å mottagningsbevis och försändelse samt om antecknande å försändelsen, att denna må utkvitteras endast av adressaten personligen, kan förskaffa sig en i praktiskt taget alla fall tillräcklig bevisning om delgivning av viss handling. — Påpekas må vidare, att ett genomförande av här framlagda kommissionärsreform måste antagas komma att medföra en väsentligt ökad tillämpning av nyssnämnda cirkulär.

Det ofta gjorda framhållandet av det nuvarande kommissionärsväsendets stora smidighet och i samband därmed uttalade farhågor för att bestyrens fullgörande efter genomförandet av en eventuell reform skulle komma att präglas av byråkratisk stelhet och formbundenhet ävensom långsamhet, saknar väl, på sätt redan i det föregående antytts, icke varje sakligt berättigande. Emellertid torde betydelsen av dessa synpunkter icke böra överdrivas; för de mera ömtåliga och maktpåliggande av de nuvarande uppdragen finnes ju för övrigt kommissionären enligt förslaget fortfarande kvar. I likhet med landskamreraren Gislén anser sålunda även utredningsmannen denna erinran mot ifrågasatt reform av kommissionärsväsendet vara av förhållandevis ringa betydelse. Skulle man med sitt framhållande av det nuvarande systemets smidighet och snabbhet åsyfta de fall, då kommissionären genom påverkan å vederbörande befattningshavare åstadkommer, att ett åt honom överlämnat ärende genom snabbare expediering eller eljest erhåller en mera gynnad ställning än andra liknande ärenden, vore det, såsom Gislén jämväl påpekar, uppenbarligen snarast en fördel, därest en sådan ordning kunde motverkas genom reformen. — I utkastet till cirkuläret till förvaltningsmyndigheterna inskärpes emellertid, på sätt tidigare antytts, angelägenheten av att de till tjänsteåligganden förvandlade kommissionärsuppdragen utföras med största möjliga skyndsamhet. I cirkulärutkastet och motiven till detta framhålls vidare, att de traditionella föreställningarna om formerna för kom-

munikationen med allmänheten böra i skäligen mån uppmjukas. Bland annat förordas sökande av underhandsförbindelse i alla de fall, där ej ärendets ömtåliga natur eller annat särskilt förhållande föranleder användande av andra sätt för vinnande av kontakt med vederbörande sökande m. fl.

Från visst håll har mot en reform enligt ovan antydda huvudlinjer erinrats, att densamma medför en olämplig splittring av de nuvarande kommissionärsfunktionerna. Denna anmärkning synes emellertid närmast bygga på ett tankefel. Även enligt nuvarande ordning sker handläggningen i vidsträckt bemärkelse av ett av kommissionär omhänderhaft ärende genom en på visst sätt anordnad samverkan mellan tjänstemän hos vederbörande myndighet och kommissionären därstädes. Förslaget innebär på denna punkt blott, att gränsen mellan myndighetens och kommissionärens respektive verksamhetsområden något förskjutes till förmån för myndigheten.

Från några statsmyndigheters sida har slutligen framhållits, att ett genomförande av den här tilltänkta reformen skulle bereda dem svårigheter ur lokalsynpunkt. Så "trångbodda" som åtskilliga statliga verk, ej minst flertalet länsstyrelser, för närvarande äro, är detta i och för sig högst antagligt. Emellertid må erinras om problemets förhållandevis mycket ringa storleksordning. Detta framträder särskilt vis-à-vis länsstyrelserna, för vilka nu förefinnas och inom en nära framtid ytterligare torde komma att uppstå lokalfrågor av sådan räckvidd, att i jämförelse därmed den här åsyftade knappast lärer förtjäna särskilt beaktande.

Den största svårigheten när det gäller realiserandet av förevarande reformförslag är måhända till sist att finna på det rent psykologiska planet. Låt vara att de nya principer, som här förordas, inom vissa delar av statsförvaltningen redan hålla på att arbeta sig fram; för det stora flertalet förvaltningsmyndigheter och tjänstemän lärer likväl förslaget framstå såsom något, vilket på ett rätt markerat sätt avviker från nedärvda föreställningar och invanda tankebanor. Vid sådant förhållande lärer ett genomförande i praktiken av det nya systemet ej kunna beräknas komma att ske helt utan friktion och besvärligheter. Då emellertid av reformen berörda myndigheter och befattningshavare förvisso komma att söka efter bästa förmåga lojalt följa de nya bestämmelserna, finnes grundad anledning att hoppas, att initialsvårigheterna icke skola bliva vare sig stora eller långvariga. De mycket goda erfarenheter man — veterligen utan undantag — haft inom de förvaltningsområden, där här avsedd direkt kontakt mellan verk och allmänhet redan i större eller mindre utsträckning åvägabragts, synas ock innefatta vissa löften om en gynnsam utveckling.

Förutom införandet av ovan avhandlade nya princip om närmare expeditionell och annan kontakt mellan myndigheterna och allmänheten och det i närmaste samband därmed stående utbrytandet ur de nuvarande kommissionärsfunktionerna samt förvandlandet till tjänsteåligganden av vissa mera

manuella hithörande bestyr *innebär det framlagda förslaget bland annat en del partiella reformer* i fråga om den återstående kommissionärsverksamheten. I sådant hänseende är i första hand att nämna vissa mera betydelsefulla bestämmelser i utkastet till ny kommissionärskungörelse.

Sålunda har i 2 § i detta författningsförslag intagits ett formligt förbud för varje hos kommissionärsmyndighet anställd tjänsteman, vilken ej innehar förordnande såsom kommissionär, att mot ersättning utföra uppdrag, som avses i förslaget. Förbudet har närmast tillkommit på grund av vissa på en del länsstyrelser yppade missförhållanden i förevarande hänseende. Den icke-auktoriserade kommissionärsverksamheten har — trots Kungl. Maj:ts tidigare berörda anmodan till länsstyrelserna i ämbetsskrivelsen i ämnet den 30 juni 1933 — därstädes erhållit en orimligt stor omfattning och även eljest givit anledning till befogad erinran.

Beträffande denna huvudsakligen å vissa länsstyrelser bedrivna privata kommissionärsverksamhet torde följande synpunkter förtjäna att framhållas. I likhet med de auktoriserade kommissionärernas rörelser drives även förevarande verksamhet av naturliga skäl i viss utsträckning å tjänstetid och å tjänsterummet, bland annat i samband med besök av uppdragsgivare eller med mottagande av telefonsamtal. Kommissionärskungörelsens bestämmelser äro formellt icke tillämpliga på de privata kommissionärerna; ej heller på åtskilliga håll utfärdade särskilda arvodestaxor gälla för dessa kommissionärer. Även om de icke-auktoriserade kommissionärerna av konkurrenshänsyn och för tillgodoseende av egna, välförstådda ekonomiska intressen icke kunna antagas av allmänheten regelmässigt betinga sig högre arvoden än de förordnade kommissionärerna, synes dock den omständigheten, att de bedriva sin verksamhet utan egentlig kontroll från vederbörande myndighets sida, ingiva vissa betänkligheter. Konkurrensen mellan de förordnade och de privata kommissionärerna medför eljest såväl förmåner som nackdelar för allmänheten. Den bidrager å ena sidan till att kommissionärerna var för sig söka utföra sina uppdrag med raskhet och omsorg. Å andra sidan torde den stundom även medverka till att kommissionärerna, såväl de förordnade som de privata, själva behandla eller söka förmå andra befattningshavare att behandla de ärenden, där kommissionärsuppdrag föreligger, med viss förtur i förhållande till andra ärenden till förfång för den rättssökande allmänheten i övrigt. Att på sina håll en viss tendens härtill föreligger, torde näppeligen kunna förnekas.

I förevarande sammanhang må erinras därom, att för en del tjänstemän under senare år företagits en begränsning i rätten att vid sidan av tjänsten tillhandagå allmänheten såsom partsombud. I samband med genomförandet av 1941 års landfiskalsreform stadgades sålunda, att landfiskal icke får åtaga sig uppdrag att vara enskild parts rättegångsombud eller rättegångsbiträde annorledes än i samband med utförande av tjänstetalan och där det kan ske

utan eftersättande av honom åvilande tjänsteplikter. Om landsfiskal åtager sig dylikt uppdrag, får han icke betinga sig eller mottaga gottgörelse för det samma. Landsfiskal förbjöds även att bedriva advokatverksamhet eller inkasseringsrörelse. — Vidare innehåller förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. i 43 § förbud för tjänsteman, som har att avgiva utlåtande angående frågor om tillstånd till yrkesmässig trafik, uthyrningsrörelse eller transportförmedling eller att föredraga eller till föredragning bereda eller besluta i sådana ärenden — där han ej är hos myndigheten anställd kommissionär — att mot ersättning uppsätta ansökningar i ärenden av omförmälda beskaffenhet eller att biträda vid uppsättande av sådan ansökning eller vid anskaffande av till densamma hörande handlingar.

Det har från vissa håll uttalats, att den här föreslagna förbudsbestämmelsen vore väl rigorös och alltför mycket begränsade såväl tjänstemannens som enskilda sökandes rörelsefrihet. Så torde dock i själva verket näppeligen vara förhållandet. Därest å de olika verken, särskilt länsstyrelsernas landskanslier, förordnas kommissionärer i erforderligt antal och med tillbörliga kvalifikationer, synes den privata kommissionärsverksamheten knappast fylla något verkligt behov för allmänheten. En privat kommissionärsverksamhet står vidare uppenbarligen illa tillsammans med den förordade reformen av kommissionärsinstitutionen. De till omfånget förhållandevis begränsade arbetsmoment, som enligt förslaget förbli kommissionärsuppdrag, torde av flera skäl böra förbehållas de auktoriserade kommissionärerna. Redan tillbörlig hänsyn till nödig ordning och reda ävensom den betydelsefulla kontrollsynpunkten talar härför. I praktiken torde för övrigt verkningarna av förbudet väsentligt mildras därav, att de lämpligare av de nuvarande privata kommissionärerna i betydande utsträckning torde kunna påräkna formliga förordnanden som kommissionärer enligt det nya systemet. Förbudsbestämmelsen har av skäl, som närmare angivas i specialmotiveringen till ifrågavarande författningsutkast, ansetts böra begränsas till att gälla endast förhållandena vid kommissionärsmyndigheter. Att förbjuda enskild företagare utanför vederbörande verk att bedriva kommissionärsverksamhet vid detta har ej ansetts påkallat eller ens praktiskt möjligt. Ett dylikt förbud synes för övrigt knappast kunna meddelas annorledes än i form av bestämmelse i civillag.

I 6 § 2. i förslaget till kommissionärskungörelse stadgas, att om ett av kommissionär erhållet uppdrag finnes avse biträde av sådant slag, som av den myndighet, där kommissionären är anställd, lämnas direkt i tjänsteväg, kommissionären är skyldig att ofördröjligen överlämna handlingarna i ärendet till myndigheten. Här fastslås alltså principen, att det är myndigheten och icke vare sig sökanden eller kommissionären, som — självfallet i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen och cirkuläret i ämnet — närmare bestämmer

gränsen mellan myndighetens tjänsteåligganden å ena samt kommissionärens verksamhet å den andra sidan.

I detta sammanhang bör ock uppmärksammas 7 § i samma författningsutkast, vilken motsvarar 6 § i gällande kungörelse. Där givas regler för det fall, att ett direkt hos myndighet anhängiggjort ärende av särskild anledning finnes böra överlämnas till myndighetens kommissionär. Författningsrummet, vilket givetvis måste läsas med beaktande av kungörelseutkastets och cirkulärförslagets allmänna principer, torde i sin erhållna avfattning icke på samma sätt som det nuvarande stadgandet ge anledning till här ovan påtalad miss-tolkning.

I 9 § i utkastet till kommissionärskungörelse — vilken ersätter nuvarande 8 § — har vidare arvudet för utförande av de uppdrag, för vilka taxa över huvud taget ansetts kunna fastställas i själva kungörelsen, höjts från nuvarande en krona till en krona femtio öre. Till motivering härför framhålles, att det förhållandevis kvalificerade och värdefulla biträde, det här gäller, icke kan anses skäligen honorerat med ett arvode om blott en krona. Det är dock i varje särskilt fall fråga om en verklig biträdeshjälp och ej om ett endast mera manuellt handlande. Även de arvodesbelopp, som för de ännu något mera kvalificerade uppdragen — i utkastet till kungörelsen upptagna under punkterna 5., 6. och 7. i första stycket av 5 § — finnas fastställda i nu gällande taxor för de olika myndigheternas kommissionärer, synas rimligen på sina håll böra i någon mån justeras uppåt, varvid emellertid, på sätt i specialmotiveringen (sid. 116) närmare utvecklas, särskilda åtgärder böra vidtagas för vinnande av ökad likformighet. De nu ibland väl låga arvodena för båda dessa grupper kommissionärsuppdrag torde i viss mån kunna motiveras därav, att de enklaste av de nuvarande uppdragen hittills tillfört kommissionärerna i förhållande till det å dessa uppdrag nedlagda arbetet betydande inkomster. Då nu ifrågavarande lukrativa uppdrag komma att bortfalla, synes arvudet för de kvarvarande, gemenligen mera kvalificerade bestyren böra genomgående bättre anpassas efter den arbetsinsats, som kräves för deras handhavande. En dylik så att säga intern justering av kommissionärstaxorna synes näppeligen komma i kollision med gällande bestämmelser angående allmänt prisstopp, så mycket mindre som slutresultatet av den förordade reformen med säkerhet kommer att bliva väsentligt reducerade intäkter för kommissionärerna. — I överensstämmelse med de allmänna grundsatser, å vilka det framlagda förslaget bygger, har å andra sidan stadgats förbud mot debitering av arvode för ingivande av handlingar till myndighet ävensom för inbetalning av medel i andra fall, än då fråga är om förskottering av särskild anledning utav felande avgiftsbelopp.

Slutligen må framhållas, att i utkastets 13 § — som svarar mot nuvarande 12 § — med anledning av de gjorda erfarenheterna i fråga om myndigheternas hittillsvarande uppsikt över kommissionärernas verksamhet intagits före-

skrift om att myndighet normalt skall giva någon sin befattningshavare i mera ansvarig tjänsteställning särskilt uppdrag att öva den närmaste tillsynen över verksamheten. En självklar förutsättning för tillämpning av detta stadgande är, att myndighetens organisation över huvud taget lämnar utrymme för en anordning av förevarande slag.

Samtliga nu omförmälda förslag till ändringar i gällande bestämmelser om kommissionärerna hos förvaltningsmyndigheterna kommenteras närmare i specialmotiveringen till den nya kommissionärskungörelsen.

Med hänsyn till de betydande inkomster en del kommissionärer hittills haft av sin verksamhet har utredningsmannen övervägt att föreslå införande av skyldighet för kommissionärerna att — i likhet med vad som enligt 24 § instruktionen för besiktningsmän för motorfordon den 23 oktober 1936 (nr 564) gäller för dessa tjänstemän — efter glidande skala till statsverket inleverera en del av sina inkomster utöver ett visst belopp för år. Denna tanke har emellertid övergivits av flera skäl, främst därför att efter reformens genomförande, på sätt nyss antytts, en synnerligen betydande allmän nedgång i kommissionärernas inkomster med säkerhet kan beräknas inträda. Om vidare i vissa fall, där de individuella inkomsterna hittills varit förhållandevis mycket höga, exempelvis å några länsstyrelser med endast en kommissionär på landskansliet, kommissionärsförordnande, på sätt här föreslagits, gives åt ökat antal personer, komma härigenom intäkterna av kommissionärsverksamheten att fördelas på flera händer och alltså att individuellt sett ytterligare minskas. Slutligen kan, på sätt nedan närmare utvecklas, den omständigheten, att en tjänsteman i ett verk därstädes bedriver kommissionärsverksamhet av mera betydande storleksordning, under viss förutsättning föranleda, att förordnande meddelas om att vederbörande skall vidkännas visst avdrag å den till honom utgående lönen. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden synes i allt fall för det närvarande behov icke föreligga att stadga skyldighet för kommissionär att till statsverket inbetala någon del av sina inkomster. — Skulle emellertid mot förmodan framdeles ett sådant behov framträda, torde en författningsändring i detta avseende vara jämförelsevis lätt genomförd. I sammanhang härmed framhålles, att det väl lärer kunna förutsättas, att statsrevisorerna jämväl i fortsättningen komma att med intresse följa kommissionärsinstitutionens utveckling och därvid göra de påpekanden, vartill omständigheterna må finnas föranleda.

I förevarande sammanhang är även att beakta ett par hittills ej berörda principiellt betydelsefulla föreskrifter i det tidigare omnämnda utkastet till cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter.

Till undanröjande av det ovan påtalade missförhållandet, att kommissionärer, vilka driva omfattande kommissionärsrörelser med förhållandevis mycket goda intäkter och till följd av denna sin verksamhet måste väsentligt begränsa sitt så att säga ordinarie tjänstearbete, ändock tillåtas uppbära oav-

kortade löneförmåner, har det ansetts böra i detta cirkulär till myndigheternas beaktande uttryckligen framhållas, att hos statlig förvaltningsmyndighet anställd tjänsteman, som innehar förordnande som kommissionär hos myndigheten, enligt grunderna för civila och militära ordinarie och icke ordinarie lönereglementena eller motsvarande bestämmelser får anses vara skyldig att, i den mån hans arbete såsom tjänsteman inskränkes till följd av hans verksamhet som kommissionär, vidkännas det avdrag å lönen, som med hänsyn till föreliggande förhållanden kan finnas skäligt. Det torde framgå av den avfattning förevarande avsnitt av cirkuläret erhållit — och ligger väl för övrigt i sakens natur — att löneavdrag ej må förekomma, därest den tjänstetid, som tages i anspråk för utförande av kommissionärsuppdrag, kompenseras genom tjänstgöring utöver fastställd arbetstid. Ehuru vad här utsäges principiellt ingalunda innebär någon nyhet i förhållande till vad som för närvarande måste anses gälla, har erfarenheten nog samt ådagalagt nödvändigheten av att denna tjänstemannen-kommissionärens skyldighet understrykes och aktualiseras. Hithörande synpunkter utvecklas närmare i specialmotiveringen. I detta sammanhang åtnöjer sig utredningsmannen med att poängtera betydelsen för strävandena att sanera kommissionärsväsendet av att åtgärder av nu ifrågasatt slag av myndigheterna verkligen vidtagas i alla de fall, där förhållandena göra detta påkallat. Härvid förbises ingalunda, att vid en i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget reformerad kommissionärsverksamhet behovet av ingripande efter nu angivna linjer torde komma att i viss mån minskas.

Det må vidare påpekas, att i utkastet till cirkulär till förvaltningsmyndigheterna ansetts böra föreskrivas skyldighet för principiellt alla de myndigheter, som hava att handlägga av allmänheten anhängiggjorda ärenden, att, där så ej redan sker, i den utsträckning, som finnes lämplig, tillhandahålla allmänheten enkla blanketter till ansökningar och anmälningar i typiska rutinärenden. Tillhandahållandet förutsattes normalt skola ske utan kostnad för allmänheten. Här må erinras om att länsstyrelseutredningen på sin tid ifrågasatte, huruvida icke länsstyrelserna kostnadsfritt borde tillhandahålla allmänheten dylika blanketter. Utredningen hade därvid närmast för ögonen de ärenden, som handläggas av länsstyrelsernas bilavdelningar. Dessa avdelningar av länsstyrelserna ansågos nämligen, på sätt tidigare antytts, i fråga om allmänhetens betjänande kunna jämföras med de affärsdrivande verken, där ett dylikt system sedan länge praktiserats. Denna tanke synes tyvärr hittills icke hava vunnit någon mera allmän anslutning bland länsstyrelserna. Utredningsmannen har för sin del funnit uppslaget värt allt beaktande, men anser, såsom cirkulärutkastet utvisar, att reformen bör utsträckas till att omfatta ej blott alla delar av länsstyrelserna utan principiellt hela statsförvaltningen oberoende av förvaltningsverksamhetens art i den mån myndigheterna hava direkt med allmänheten att skaffa. Härigenom skulle

vinnas, att allmänheten i fråga om alla enklare ärenden hos statens förvaltningsorgan på det hela taget knappast eller i allt fall endast i mycket begränsad omfattning komme att behöva anlita kommissionär. Redan detta skulle för visso beteckna ett betydelsefullt steg i riktning mot kommissionärsverksamhetens sanering. Användandet av blanketter till ansökningar och anmälningar i större omfattning än som för närvarande sker skulle säkerligen även medföra avsevärd lättnad i myndigheternas arbete. Detta skulle sannolikt ej minst göra sig gällande i fråga om de föreslagna nya tjänstefunktionerna med avseende å komplettering av ofullständiga handlingar. Den återhållsamhet, som förvaltningsmyndigheterna uppenbarligen i stort sett hittills visat, när det gällt anskaffande av formulär av här ifrågavarande slag, torde i viss mån sammanhånga med att i allmänhet så litet åtgjorts i denna sak från centralt håll. Emellertid kan det måhända här ej heller alldeles bortses ifrån att det jämväl varit ett påtagligt intresse för vederbörande kommissionärer, att myndigheterna icke gratis tillhandaginge allmänheten i förevarande hänseende.

Beträffande de närmare grunderna för och innebörden av de ovan i korthet berörda föreskrifterna i cirkulärutkastet hänvisas till specialmotiveringen till detta.

I det föregående (sid. 28 ff.) har redogörelse lämnats för vissa i andra författningar än kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) meddelade bestämmelser om kommissionärer hos statliga myndigheter. Dessa bestämmelser avse — bortsett från kommissionärer inom vissa delar av domstolsväsendet — främst kommissionärerna å lantmäterikontoren i länen.

Vad angår dessa kommissionärer synes tillräcklig anledning i varje fall icke föreligga att bibehålla de nuvarande, före kungörelsen den 30 juni 1933 tillkomna och vid kungörelsens utfärdande av allt att döma förbisedda särbestämmelserna för dessa kommissionärer. Därest kommissionärer alltjämt skulle finnas erforderliga å lantmäterikontoren, synas dessa kommissionärer böra utan vidare underkastas föreskrifterna i den allmänna kommissionärskungörelsen. Emellertid torde i själva verket några kommissionärer knappast komma att behövas på dessa kontor efter den föreslagna reformens genomförande. Utredningsmannen föreslår därför upphävande av ifrågavarande särbestämmelser utan att bland de uppräknade myndigheterna i 1 § utkastet till kommissionärskungörelsen upptaga lantmäterikontoren.

Även några andra författningar torde böra ändras eller upphävas såsom följd av det framlagda förslaget. Detta är förhållandet med — förutom förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditionslösen — instruktionen den 8 september 1924 (nr 405) för riksarkivet (§ 42), instruktionen samma dag (nr 406) för landsarkiven (§ 8) och stadgan samma dag (nr 409) angående vissa offentliga arkiv (§ 9). Dessa författningar innehålla uti de inom parentes angivna författningsrummen vissa hänvisningar till

bestämmelser i gällande kommissionärskungörelse, vilka nu föreslås bli upphävida. Förslag till erforderliga ändringar i nämnda författningar hava utarbetats. För den närmare innebörden av förslagen redogöres i specialmotiveringen. — Det må framhållas, att i vidare mån än nu är sagt ändringar knappast synas behöva till följd av reformen vidtagas i de talrika verksamhetsinstruktionerna. — Slutligen synes kungörelsen den 8 april 1925 (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis böra upphävas. Bäst förenligt med den föreslagna nya ordningen synes nämligen vara, att beställda diariibevis av vederbörande tjänsteman i tjänsteväg översändas till beställaren i enlighet med vad som i allmänhet föreskrivits rörande tillställande av expeditioner.

Såvitt utredningsmannen kunnat finna, giva i ämnet väckta förslag eller under utredningsarbetets fortgång gjorda iakttagelser icke i vidare mån än ovan föreslagits anledning till ändringar av mera principiell innebörd i gällande bestämmelser angående förvaltningsmyndigheternas kommissionärer. En del detaljusteringar av nuvarande system anses emellertid erforderliga; för dessa redogöres nedan i specialmotiveringen.

I förevarande sammanhang må vidare särskilt framhållas, att tillräcklig anledning icke ansetts föreligga att, på sätt statsrevisorerna ifrågasatt, vidtaga ändring i gällande föreskrifter angående inbetalning av medel till länsstyrelserna. Revisorernas erinran synes, såsom tidigare antytts, i denna del väsentligen bygga på en — låt vara skäligen förklarlig — missuppfattning av föreliggande förhållanden; bland annat har man tydligen förbisett värdet för allmänheten av kommissionärernas omfattande förskotteringsverksamhet. Av skäl, som här näppeligen torde behöva närmare utvecklas, lär det knappast vara möjligt att tillmötesgå revisorernas uttalade önskemål om utfärdande av föreskrift därom, att all inbetalning av medel till länsstyrelse skall ske över postgiro. Hithörande förhållanden äro tämligen nyligen reglerade och detta synes hava skett på ett sätt, som — åtminstone ur den av statsrevisorerna på frågan särskilt anlagda kontrollsynpunkten — måste anses på det hela taget fungera tillfredsställande.

Ovan i detta avsnitt av betänkandet har såsom en med *reformen* förenad olägenhet framhållits, att den *medför vissa såväl direkta som indirekta kostnader för det allmänna*. Dessa utgifter hava i det särskilda kapitlet rörande kostnaderna för reformen beräknats till drygt 150 000 kronor för år, varav 60 000 kronor utgör uppskattad förlust i form av mistade portointäkter. Härtill kommer en förhållandevis mycket obetydlig engångskostnad. Det angivna totala utgiftsbeloppet kan vid första påseende måhända förefalla tämligen stort och på grund härav ägnat att ingiva vissa betänkligheter. I förhållande till den synnerligen omfattande förvaltningsverksamhet, vartill kostnaden hänför sig, måste den emellertid i realiteten tvärtom sägas vara skäligen blygsam. Enligt utredningsmannens mening böra kostnaderna för reformen helst

stanna å statsverket och sålunda betraktas som en ekonomisk belastning, vilken det allmänna tager på sig för att vinna med det framlagda förslaget avsedd modernisering av statsförvaltningens relationer till allmänheten. En sådan anordning skulle framstå som en naturlig och logisk följd av förslaget allmänna utgångspunkter och skulle jämväl eljest beteckna den ur olika synpunkter mest tilltalande lösningen. Därest emellertid ett realiserande av denna tanke skulle möta oöverstigliga statsfinansiella hinder, synes likväl icke under några förhållanden någon ny stämpelavgift i stil med kommissionärsavgiften vid domsagorna böra ifrågakomma med därtill hörande debiterings-, upp-
börds- och redovisningsbesvär för myndigheterna och därav föranledda ytterligare kostnader för statsverket. Därest det skulle anses nödvändigt att kompensera statsverkets utgifter för reformen, synes en måttlig allmän höjning av vissa för närvarande utgående avgifter för förvaltningsmyndigheternas expeditioner vara att föredraga framför en ny särskild stämpelavgift. Emellertid kunna för visso starka skäl anföras även mot en sådan åtgärd och utredningsmannen har redan med hänsyn härtill ävensom till sin nyss deklarerade principiella inställning till finansieringsfrågan funnit det icke vara påkallat att utarbeta något förslag till dylik höjning av stämplarna till myndigheternas expeditioner. Ett ytterligare skäl till att ej här framlägga något sådant förslag har utredningsmannen funnit däri, att riksdagen, med anledning av ett uttalande i ämnet av 1944 års statsrevisorer, i skrivelse den 16 juni 1945, nr 352, hos Kungl. Maj:t anhållit om verkställande av allmän översyn av gällande bestämmelser om stämpelbeläggning av myndigheternas utgående expeditioner. Då det torde kunna förväntas, att den sålunda begärda översynen av dessa föreskrifter i en nära framtid kommer till stånd, har det ansetts, att frågan, huruvida och i vad mån en jämkning uppåt till äventyrs bör ske av vissa stämpelavgifter av nu ifrågavarande slag till täckande av statsverkets kostnader för den föreslagna kommissionärsreformen, lämpligen bör upptagas till prövning i detta större sammanhang.

I denna allmänna motivering till det framlagda förslaget må slutligen erinras om att den med ovan avhandlade spørsmål närbesläktade frågan om kommissionärsväsendet vid domstolarna faller utom ramen för nu förevarande utredning. Det torde vara så mycket större anledning att här förbigå berörda spørsmål som frågan angående kommissionärsväsendet vid vissa domstolar, närmast rådhusrätter och överrätter, inom kort lär komma att i annat sammanhang upptagas till närmare prövning inom vederbörande departement. Följande må dock här framhållas. Det torde kunna a priori antagas, att problemen rörande kontakten mellan myndigheterna och allmänheten i expeditionellt och liknande hänseende och därmed kommissionärernas funktioner ställa sig i någon mån annorlunda, när det gäller domstolarna än i fråga om förvaltningsmyndigheterna. Detta synes utredningsmannen dock

ej böra hindra, att vid berörda blivande överväganden förutsättningslöst och ingående undersökes jämväl frågan om och i vad mån de principer, som varit vägledande för här framlagda förslag, böra tillerkännas betydelse även inom domstolsväsendet. Måhända borde därvid även närmare utredas, huruvida och på vad sätt kommissionärsväsendet vid (vissa) överexekutorer, magistrater och rådhusrätter kunna och böra i en eller annan form samordnas. Utredningsmannen vill emellertid understryka, att enligt hans uppfattning frågan om reformering av kommissionärsväsendet hos statens förvaltningsmyndigheter bör kunna utan olägenhet lösas för sig och sålunda utan att direkt sammanknytas med motsvarande problem inom domstolsväsendet.

(Faint, illegible text, likely bleed-through or mirrored text from the reverse side of the page)

VI. Specialmotivering till författningsförslagen.

A. Förslag till kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter.

Det framlagda reformförslagets ledande principer hava tidigare utvecklats i den allmänna motiveringen. Med hänsyn härtill och då utkastet till den nya kommissionärskungörelsen i avsevärd mån bygger på gällande kungörelse i ämnet, har det ansetts möjligt att göra den speciella motiveringen förhållandevis kortfattad. I huvudsak har densamma begränsats till att avse de bestämmelser, som innefatta avvikelser från nu gällande ordning.

Rubriken.

Författningsutkastet har samma rubrik som gällande kungörelse i ämnet.

1 §.

Förslagets uppräknig av kommissionärsmyndigheter i *första stycket* företer åtskilliga olikheter i förhållande till den nuvarande författningstexten. Vissa förvaltningsmyndigheter hava tillkommit medan andra utelämnats. Tillkomna myndigheter äro flygförvaltningen, statens byggnadslånebyrå, statens biltrafiknämnd, magistrat och stadsfogde. Av nämnda myndigheter hava jämlikt särskilda Kungl. Maj:ts beslut flygförvaltningen, statens biltrafiknämnd och förste stadsfogden i Stockholm kommissionärer redan anställda hos sig.

Av de militära förvaltningsmyndigheter, vilka tidigare haft kommissionärsinstitutionen införd, är det endast flygförvaltningen, som med hänsyn till erhållna upplysningar om arten av de av verkets kommissionär för närvarande handlagda ärendena även efter den föreslagna reformens genomförande kan tänkas vara i visst behov av kommissionär. I förslaget har därför — bortsett från försvarsdepartementet — flygförvaltningen upptagits såsom enda militära kommissionärsmyndighet.

Statens byggnadslånebyrå har jämväl medtagits som sådan myndighet. Utredningsmannen har, efter att hava haft kontakt med verkets ledning, ansett

sig kunna konstatera, att behov av kommissionär här förefinnes ur såväl allmänhetens som verkets synpunkt. Vad beträffar statens biltrafiknämnd synes behov av kommissionär alltjämt bestå, varför nämnden följaktligen medtagits i uppräknigen.

Lika litet som i 1 § gällande kungörelse har i förevarande paragraf överståthållarämbetet uttryckligen angivits. Ett särskilt omnämnande av ämbetet synes icke heller i detta sammanhang erforderligt med hänsyn till innehållet i kungörelsen den 21 februari 1919 (nr 69) angående innebörden i vissa fall av benämningen länsstyrelse. Enligt nämnda kungörelse gäller, att då benämningen länsstyrelse av Kungl. Maj:t eller annan statsmyndighet därefter användes — såvitt annorlunda ej anges eller av förhållandena uppenbarligen framgår — därmed skall avses jämväl överståthållarämbetet.

Utredningen får anses hava givit vid handen, att behov av kommissionär förefinnes även hos många magistrater. Åtskilliga överexekutorer hava givit uttryck åt denna uppfattning och hos ett flertal av dem fungera, såsom tidigare nämnts, de förordnade kommissionärerna utan stöd av författningsbestämmelser som kommissionärer jämväl hos magistraterna. Som tidigare berörts (sid. 19 f.) avgav f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg den 31 december 1920 betänkande med förslag till bland annat kungörelse angående anställande av kommissionär hos rådhusrätt, magistrat och stadsstyrelse, vilket förslag dock icke föranledde några lagstiftningsåtgärder. Den dåvarande utredningsmannen fann alltså behov av kommissionär föreligga för magistraternas vidkommande. Särskilda sakkunniga hava, som tidigare omnämnts (sid. 37 f.), avgivit betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar; ej heller detta förslag har ännu föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Då bestämmelser om kommissionär hos magistrat i enlighet med vad sistnämnda sakkunniga uttalat icke torde hava sin plats i en blivande kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar, har utredningsmannen ansett det lämpligt, att sådana bestämmelser inflyta i förevarande kungörelse.

Såsom tidigare berörts (sid. 42) har till utredningsmannen för att tagas under övervägande vid fullgörande av uppdraget överlämnats en framställning från magistraten i Borås om tillstånd att inrätta en befattning såsom kommissionär hos stadsfogden i staden. I avgivet yttrande häröver har föreningen Sveriges stadsfogdar tillstyrkt framställningen och tillika föreslagit, att bestämmelse måtte utfärdas av innehåll, att stadsfogde må, när behov därav anses föreligga, hos sig inrätta kommissionärsbefattning. Utredningsmannen har för sin del funnit av magistraten i Borås och föreningen Sveriges stadsfogdar gjorda uttalanden i ämnet värda allt beaktande. På sätt nedan närmare utvecklas, synas emellertid övervägande skäl tala för att kommissionärsinstitutionen införas hos landets alla stadsfogdar.

För landsfiskalernas del synes i fråga om behov av kommissionär i viss

mån göra sig gällande samma problem som för stadsfogdarna. Landsfiskalerna torde emellertid i regel hava att handlägga endast ett förhållandevis mindre antal ärenden, där biträde av kommissionär skulle vara erforderligt. Vidare torde landsfiskalerna i allmänhet traditionsmässigt upprätthålla en mera omedelbar kontakt med den rättssökande allmänheten än motsvarande myndigheter i stad. Utredningsmannen har fördenskull icke funnit påkallat att i författningsutkastet upptaga landsfiskal såsom kommissionärsmyndighet. Emellertid är det givetvis en eller annan landsfiskal i ett särskilt stort och arbetstyngt distrikt obetaget att med stöd av bestämmelserna i andra stycket i förevarande paragraf i mån av behov hos Kungl. Maj:t göra framställning om anställande av kommissionär.

Av de myndigheter, hos vilka — vare sig de äro upptagna i 1 § gällande kommissionärskungörelse eller ej — kommissionärer för närvarande finnas förordnade, hava följande icke medtagits i förslaget: arméförvaltningens tygavdelning, arméförvaltningens intendenturavdelning, arméns fortifikationsförvaltning, försvarets civilförvaltning, marinförvaltningen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och försäkringsinspektionen. Nämda myndigheters och av dem förordnade kommissionärens svar på av utredningsmannen framställda förfrågningar synas utvisa, att efter den föreslagna reformens genomförande hos ifrågavarande myndigheter knappast finnes något utrymme för kommissionärsverksamhet. Med anledning härav hava dessa myndigheter icke upptagits i förevarande förslag.

Hos övriga förvaltningsmyndigheter, vilka upptagits i förslaget och som jämväl återfinnas i gällande kungörelse, kommer, såvitt utredningen utvisar, behov av kommissionärer fortfarande att förefinnas även efter ett realiserande av reformförslaget.

Som tidigare anförts (sid. 32 f.) finnes numera ingen kommissionär förordnad hos justitieombudsmannen. Något egentligt behov därav synes icke heller förefinnas.

Väl är det sant, att vissa av de föreslagna kommissionärsmyndigheterna efter reformens genomförande knappast skulle behöva hava kommissionärer ständigt förordnade. Detta synes företrädesvis gälla några domkapitel samt magistrater, stadsfogdar och överexekutorer i de mindre städerna. Ordning och reda samt skälig hänsyn till den rättssökande allmänhetens bekvämlighet torde emellertid kräva, att samtliga myndigheter av viss kategori hava kommissionärsinstitutionen införd. Olägenheten av att hava kommissionär förordnad hos varje föreslagen myndighet, även där vederbörande kan beräknas få allenast ett obetydligt antal ärenden att handlägga, torde mer än väl uppvägas av förmånen för allmänheten att med säkerhet veta, att kommissionär finnes förordnad hos viss myndighet, om och när behov av biträde av kommissionär uppkommer.

Det nuvarande *andra stycket* i 1 § gällande kommissionärskungörelse har utan ändring upptagits i förslaget.

Det må framhållas, att uppgift om hos vilka förvaltningsmyndigheter kommissionär finnes anställd lämpligen synes böra till allmänhetens upplysning intagas i statskalender och telefonkatalog.

2 §.

Första stycket. Uppgiften att förordna kommissionär bör naturligen även i fortsättningen tillkomma vederbörande myndighet. Då erfarenheten visat, att det helt övervägande antalet kommissionärer äro befattningshavare hos respektive myndigheter, synes detta även böra komma till uttryck i författningstexten. Ur såväl allmänhetens som verkets synpunkt torde det ofta vara lämpligt, att tjänsteman förordnas till kommissionär. Beträffande kommissionärs kvalifikationer må helt allmänt framhållas, att det både med hänsyn till verkets anseende och ur synpunkten av allmänhetens behöriga betjänande ligger vikt uppå att till kommissionär endast förordnas person, som är väl skickad att fullgöra en sådans funktioner. Jurist eller likställd synes emellertid böra förordnas till kommissionär endast mera undantagsvis och där av speciella skäl sådant påfordras. I annat fall kan den situation lätt inträffa, att tjänstemannen icke skulle kunna anses fullt opartisk att delta i handläggningen av ett ärende, som enligt gällande instruktion eller arbetsordning ankommer på hans föredragning.

Det i gällande kungörelse intagna förbehållet, att till kommissionär må förordnas tjänsteman allenast där denne utan eftersättande av sina göromål i tjänsten kan fullgöra verksamheten såsom kommissionär, har ansetts böra utgå. Det torde nämligen närmast vara en konstruktion att förutsätta, att en kommissionär, i varje fall en kommissionär som driver en verksamhet av någon betydelse, skulle kunna fullgöra sina funktioner såsom sådan utan ett visst eftersättande av sina göromål i tjänsten. Förordnande bör kunna givas utan hinder av sådant förbehåll. Kompensation för i anspråk tagen tjänstetid får sedan i skälig mån utkrävas i form av löneavdrag, där ej i stället utsträckt tjänstgöringstid tillämpas. Dessa förhållanden, som beröra kommissionärens egenskap av tjänsteman i vederbörande verk, synas dock icke böra regleras genom bestämmelser i kungörelsen utan genom föreskrifter i det föreslagna cirkuläret till statens förvaltningsmyndigheter. Jämför härutinnan cirkuläret punkt 3. med kommentar (sid. 137 ff.).

Andra stycket är, med några redaktionella ändringar, av samma innehåll som 2 § andra stycket gällande kungörelse. Alltjämt torde normalfallet bliva, att endast en kommissionär förordnas hos varje myndighet. Samma person synes i regel lämpligen kunna förordnas till kommissionär hos magistrat och "annan överexekutor". Hos vissa grupper myndigheter, exempelvis länsstyrelserna, synas åter flera kommissionärer böra förordnas. Det må framhållas,

att åtskilliga länsstyrelser för närvarande icke synas hava tillräckligt antal kommissionärer anställda. Å landskontoren torde väl som regel alltjämt endast en kommissionär vara erforderlig, men å landskanslierna synes det lämpligt med flera dylika funktionärer. Åtminstone å de större och medelstora länsstyrelserna torde det ofta vara ändamålsenligt, att föreståndare för varje ur kommissionärssynpunkt mera betydande arbetsdetalj gives kommissionärsförordnande såvitt detaljens ärenden angår. Länsstyrelserna synas emellertid böra vara obundna av centrala föreskrifter i detta avseende. Särskilda förhållanden å viss länsstyrelse kunna naturligen påverka såväl frågan om antalet kommissionärer som personvalet. Föreståndarna för arbetsdetalj kunna vara i olika grad lämpade för kommissionärsverksamhet och andra befattningshavare än föreståndare för arbetsdetalj kunna för närvarande vara kommissionärer. Om sistnämnda personer äro lämpade för sysslan, synas de regelmässigt böra bibehållas såsom kommissionärer, därest de äro villiga att mottaga förnyat förordnande. — Mer än en kommissionär synes även erforderlig hos justitiedepartementet och några av de centrala ämbetsverken.

Kommissionärerna torde för närvarande vid semester eller annan ledighet stundom låta av dem själva utsedda vikarier tjänstgöra för sig, utan att myndigheterna formellt godkänt ställföreträdarna. Ett sådant system synes icke vara lämpligt. Kommissionär intager en i viss mån auktoriserad ställning och allmänheten synes kunna hava anspråk på att kommissionärssysslan, även då den ordinarie kommissionären icke är i tjänstgöring, uppehålls av en därtill fullt lämpad och av vederbörande myndighet formligen godkänd person. Vid annat än rent tillfälligt förfall för ordinarie kommissionär synas myndigheterna alltid böra förordna vikarie å kommissionärstjänsten. I de fall, där flera kommissionärer finnas, exempelvis å länsstyrelserna, synes det system, som tillämpas å landskansliet i Kristianstads län, vara ändamålsenligt. Där är en tjänsteman förordnad såsom vikarie för övriga kommissionärer och inträder i tjänstgöring, när någon av de ordinarie kommissionärerna har semester eller annan ledighet.

Tredje stycket saknar motsvarighet i gällande kungörelse. Såsom tidigare i olika sammanhang omnämnts, anbefalldes Kungl. Maj:t genom ämbetsskrivelse den 30 juni 1933 samtliga länsstyrelser att i möjligaste mån tillse, att hos länsstyrelse anställd tjänsteman, som ej innehade förordnande som kommissionär, icke yrkesmässigt eller eljest i större omfattning utövade kommissionärsverksamhet hos länsstyrelsen. Såsom jämväl tidigare påpekats, har ifrågavarande föreskrift på många länsstyrelser icke vunnit tillbörligt beaktande. Det har därför ansetts erforderligt att i kungörelseutkastet intaga direkt förbud för annan tjänsteman hos kommissionärsmyndighet än förordnad kommissionär att mot ersättning hos myndigheten utföra vad enligt utkastet utgör kommissionärsuppdrag. Förbudet torde även få anses om-

fatta det fall, att vederbörande uppträder genom bulvan (enskild person, bolag eller förening). I detta sammanhang må omnämnas, hurusom nyssberörda ämbetskrivelse åtminstone i ett fall hade till följd, att privat kommissionär å en länsstyrelse fortsatte sin icke obetydliga kommissionärsrörelse i aktiebolagsform. Med avsikt har förbudet begränsats till att gälla blott kommissionärsmyndigheterna. Med den föreslagna anordningen tillskapas ensamrätt för kommissionärerna i förhållande till övriga befattningshavare hos nämnda myndigheter att utföra hithörande funktioner. Det synes redan av systematiska skäl ej böra ifrågakomma att i en kungörelse angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter intaga en förbudsbestämelse av nyssnämnda innebörd, som har avseende även å andra än kommissionärsmyndigheterna. Ett sådant generellt förbud synes icke heller vara påkallat av sakliga skäl. Om privat kommissionärsverksamhet av någon omfattning skulle uppkomma hos en myndighet, där institutionen icke finnes införd, synes detta böra giva vederbörande verk anledning att taga under övertvägande frågan om införande av institutionen hos myndigheten och att i vederbörlig ordning därom göra framställning till Kungl. Maj:t.

Enligt vad utredningen givit vid handen, har den privata kommissionärsrörelsen visat sig vara förenad med vissa påtagliga olägenheter. Efter ett genomförande av det nya systemet med dess väsentliga begränsning av kommissionärsfunktionerna och i vissa fall ökning av antalet förordnade kommissionärer, synes det näppeligen bliva utrymme för någon privat kommissionärsrörelse. Något beaktansvärt behov för allmänheten av en sådan rörelse lärer i varje fall icke föreligga. Att privata kommissionärer i fortsättningen skulle tillåtas fungera, låte sig för övrigt svårligen förena med den föreslagna anordningen, att av de förordnade kommissionärerna under vissa förutsättningar skall utkrävas kompensation i form av löneavdrag för till följd av kommissionärskapet begränsad tjänsteinsats. Ur vissa synpunkter kan det väl framstå som mindre tilltalande med ett ovillkorligt förbud för privat kommissionärsverksamhet, enär ett sådant självfallet innebär en inskränkning i såväl allmänhetens som vederbörande tjänstemäns rörelsefrihet i detta avseende. Erfarenheten torde emellertid få anses hava givit vid handen, att det är nödvändigt med klarare linjer på detta område. För ett förbud mot privat kommissionärsrörelse torde i varje fall det stödet kunna åberopas, att sedan viss länsstyrelse år 1939 beslutat förbjuda varje befattningshavare vid länsstyrelsen, med undantag av de förordnade kommissionärerna, att för annans räkning mot ersättning åtaga sig sådana uppdrag, som avsåges i 4 § kommissionärskungörelsen, Kungl. Maj:t på besvär av flera tjänstemän därstädes icke funnit skäl göra ändring i överklagade beslutet. Det torde få förutsättas, att hos de myndigheter, där kontrollen över kommissionärsverksamheten uppdragits åt viss befattningshavare, denne och i andra fall vederbörande personalchef ägnar jämväl förevarande fråga fort-

löpande uppmärksamhet med hänsyn till dess nära samband med kommissionärsverksamheten som sådan.

Det kan måhända förefalla i viss mån anmärkningsvärt, att förevarande förbud i kungörelsen icke kompletterats med en däremot svarande straffbestämmelse. Åtskilliga instruktionella föreskrifter av liknande art torde emellertid förefinnas, vilka icke äro försedda med dylik straffsanktion. Det lär för övrigt kunna förutsättas, att verksledningarna utan dylikt stöd härutinnan skola kunna komma till rätta med sina befattningshavare. Privat kommissionärsverksamhet måste i likhet med annan sådan rörelse enligt sakens natur till viss del utövas å tjänstetid. Därmed torde även vara klart att överträdelse av förbudet är att anse såsom tjänstefel.

En under utredningsarbetets fortgång framförd, i den allmänna motiveringen berörd tanke att stadga förbud jämväl för andra än befattningshavare hos myndigheterna att fullgöra kommissionärsfunktioner och att sålunda införa absolut kommissionärsmonopol, synes icke bärande. Ett sådant stadgande lär för övrigt knappast kunna givas annat än i form av civillag. Det skulle därjämte erhålla en alltför stor principiell räckvidd.

3 §.

Förevarande paragraf är likalydande med 3 § gällande kommissionärs-kungörelse.

4 §.

Bestämmelsen i denna paragraf betecknar en nyhet. I likhet med vad som gäller för åtskilliga andra tjänstemän med viss medelsförvaltning, exempelvis landsfiskaler, stadsfogdar, vissa stämpelförsäljare och exekutionsbiträden, har det ansetts lämpligt att jämväl kommissionär för tjänsten skall hava särskilt postgirokonto.

5 §.

Förevarande paragraf innefattar de moment av den hittillsvarande kommissionärsverksamheten, vilka ansetts fortfarande böra kvarstå såsom kommissionärsuppgifter. De bestyr, vilka finnas angivna i 4 § första stycket gällande kungörelse men icke upptagits i förevarande paragraf, hava funnits vara av beskaffenhet att i fortsättningen böra utföras av myndigheternas befattningshavare i tjänsten. Beträffande skälen för uppdelningen ävensom motiven för den närmare gränsdragningen hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 85 ff.). De vunna erfarenheterna av tillämpningen av nu gällande kungörelse hava föranlett en strävan att så klart som möjligt avgränsa de rena kommissionärsfunktionerna från de uppgifter i fråga om allmänhetens tillhandagående, som i fortsättningen skola åligga befattningshavarna i tjänsten. Vissa tveksamma gränsfall komma det oaktat säkerligen att uppstå;

därvid förefaller det naturligt, att gränsdragningen i det enskilda fallet icke göres av vederbörande kommissionär utan av myndigheten som sådan. Den allmänna principen blir emellertid den, att kommissionär har att utföra de uppdrag, som finnas upptagna i förevarande paragraf, men icke äger lämna biträde av annat slag med förbehåll likväl för viss förskottering av medel, varom mera i det följande under 7 §. Kommissionärsverksamheten kommer i fortsättningen att i högre grad än hittills varit förhållandet att framstå som ett supplerande av myndighetens egen tjänstaktighet gentemot allmänheten.

Kommentar till de föreslagna bestämmelserna om vissa hittillsvarande kommissionärsfunktioners utförande såsom tjänsteåligganden återfinnes i specialmotiveringen till respektive moment i cirkuläret under punkt 1 (sid. 122 ff.). En utveckling av grunderna för och innebörden av den förordade regleringen av de olika såsom kommissionärsbestyr bibehållna uppdragen följer så här nedan.

Punkt 1. Hos en del myndigheter förefinnes ett påtagligt behov av en kommissionär, som kan sakkunnigt förhandsgranska vissa ansökningar och anmälningar, som skola ingivas till myndigheten. Till denna kategori hör framför allt patent- och registreringsverket. För utredningsmannen har det förefallit naturligt att tillgodose allmänhetens behov av sakkunnigt, korrekt och prisbilligt biträde med sådan förhandsgranskning, varom här är fråga, helst som ett sådant bistående av allmänheten i flera avseenden även torde framstå såsom önskvärd ur verkets egen synpunkt..

Till granskning, som här avses, är emellertid endast att hänföra enklare bestyr av formell art. Det torde böra särskilt understrykas, att man endast kan ställa förhållandevis blygsamma krav på en dylik granskning. Denna synes främst böra verkställas i rutinärenden och där närmast avse en hastig genomgång av vederbörande ansökning, anmälan etc. jämte kontroll av att eventuellt erforderliga bilagor och dylikt förefinnas. Vad nu sagts om granskningens summariska karaktär synes framför allt vara av betydelse i fråga om mera brådskande uppdrag, exempelvis avseende besvär hos överinstanserna. — Kommissionär kan givetvis, i den mån hans kvalifikationer sådant medgiva, med stöd av bestämmelserna i punkten 7. i förevarande paragraf även tillhandagå uppdragsgivare med verkställande av mera krävande förhandsgranskning av ansökningar och anmälningar m. m. i bland annat även materiellt avseende. *Skyldighet* för kommissionär att utföra sådan förhandsgranskning föreligger emellertid icke, om densamma skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftig beskaffenhet.

Under denna punkt hava vidare de rent mekaniska arbetsmomenten ingivande av handlingar och inbetalande av medel upptagits. Dessa arbetsmoment äro nödvändiga kommissionärsfunktioner såsom led i ett större sammanhang, men då de, betraktade för sig, i olikhet mot övriga kvarstående kommissionärsfunktioner, i regel icke innebära några kommissionärens posi-

tiva insatser, synas dessa moment icke heller böra medföra rätt till arvode. Härvid torde dock förbehåll böra göras för det fall, då kommissionär frivilligt förskotterar medel för uppdragsgivares räkning. Ett sådant förskotterande innebär en verklig, positiv insats och bör följaktligen berättiga till arvode. Se härom vidare i det följande under 7 och 9 §§.

Punkt 2. Såsom tidigare berörts (sid. 63 ff.) sker redan nu hos vissa myndigheter komplettering av handlingar i tjänsten i betydande omfattning. Denna verksamhet synes böra dels ytterligare utvecklas hos åtskilliga av de myndigheter, där den redan förekommer, dels — och framför allt — bliva en normal företeelse även hos övriga myndigheter. Den utgör ett av de mera väsentliga momenten i de nya tjänstefunktionerna. Å andra sidan är det uppenbart, att fall kunna tänkas, där initiativ till kompletteringsåtgärder över huvud taget icke bör tagas av myndigheten vare sig mera direkt eller ens därigenom, att myndigheten jämlikt 7 § överlämnar visst ärende till kommissionär för komplettering. I sådana fall, där det består ett klart partsförhållande, exempelvis i vissa exekutiva ärenden, måste det förutsättas, att myndigheterna iakttaga stark återhållsamhet i förevarande hänseende. Eljest skulle myndigheternas anseende såsom oväldiga statsorgan lätt nog bliva satt i fråga. Även i vissa andra fall, såsom där ärendena äro av speciellt komplicerad natur eller en komplettering i det enskilda fallet skulle bliva alltför omfattande eller tidskrävande, framstår det — även med utredningsmannens principiella uppfattning i huvudfrågan — såsom naturligt, att komplettering verkställas av kommissionär. Även andra praktiska skäl kunna peka i samma riktning. Det må framhållas, att här nämnda undantag från systemet med komplettering i tjänsten icke rimligen torde kunna så uppfattas, att vederbörande verk undandraget sig fullgörandet av en i och för sig naturlig myndighetsfunktion.

Punkt 3. Denna punkt har utan ändring överförs från 4 § första stycket 4. gällande kungörelse. Det läres utan vidare vara uppenbart, att bestyr av här avsedd art med hänsyn till sin särskilda natur icke lämpligen kunna "undantagas från kommissionärs befogenhet och direkt läggas på vederbörande befattningshavare såsom ett tjänsteåliggande".

Punkt 4. Denna punkt innefattar en del av de kommissionärsuppgifter, vilka i gällande kungörelses 4 § första stycket finnas angivna under punkt 5. I anslutning till denna såsom supplerande kommissionärsuppgift kvarstående verksamhet har ansetts lämpligt att upptaga även andra framträdande led i vad som med växlande innehåll plägar betecknas som "bevakning" av ärende, såsom att meddela vissa upplysningar i samband med ärendets handläggning hos vederbörande myndighet. Återstoden av de uppgifter, vilka enligt 4 § första stycket 5. gällande kungörelse för närvarande äro kommissionärsuppgifter, hava ansetts i huvudsak skola handläggas i tjänsten. Jämför cirkuläret punkt 1 c).

Punkt 5. Punkten motsvarar 4 § första stycket 6. gällande kungörelse. Principen om etablerande av direkt kontakt i görlig och lämplig utsträckning mellan myndighet och allmänheten lär icke skäligen böra givas så vidsträckt tillämpning, att tjänsteman å tjänstens vägnar skulle vara skyldig att uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, som skola ingivas till den myndighet, där han är anställd. Ett sådant förhållande skulle säkerligen leda till icke önskvärda och för myndigheterna mycket betungande konsekvenser. Man skulle då med fog kunna tala om att myndigheterna i vissa avseenden finge karaktären av rättshjälpsanstalter. En annan sak är emellertid, att myndigheterna böra kostnadsfritt tillhandahålla vissa enkla blanketter av olika slag samt på begäran i tjänsten biträda med råd och anvisningar för ifyllande av ifrågavarande blanketter. Ett sådant tillhandagående synes lämpligt och låter sig regelmässigt väl förena med befattningshavarnas tjänsteställning. Jämför vad härom anföres i motiven till cirkuläret punkt 2 (sid. 135 ff.).

Punkt 6. Denna punkt motsvarar 4 § första stycket 7. gällande kungörelse. I förslaget har dock uttryckligen även upptagits uppgiften att "upprätta sammanställningar". Verksamhet, som innefattas under denna beteckning, förekommer ej sällan redan nu och torde då utföras av kommissionärerna under benämningen utredningar. I klarhetens intresse och då ifrågavarande verksamhet är ett typiskt fall av sådana uppdrag, som enligt de antagna principiella utgångspunkterna böra förbli kommissionärsuppdrag, har detta uttryckligen utsagts. Exempel på sådana sammanställningar, som här avses, äro uppgifter till kreditinstitut angående av Kungl. Maj:t meddelade tillstånd för kommun att upptaga lån samt ur länsstyrelsernas automobilregister hämtade uppgifter till trafikorganisationer, firmor eller enskilda angående inregistrerade automobiler av visst märke, med viss lastkapacitet eller dylikt. Sådana sammanställningar, som hämtas ur olika hos myndigheterna tillgängliga handlingar, kunna mången gång vara rätt omfattningsrika och följaktligen draga avsevärd tid att upprätta.

Punkt 7. Denna punkt motsvarar i huvudsak 4 § första stycket 8. gällande kungörelse. Funktionernas supplerande karaktär har emellertid markerats genom inskjutandet av ett uttryckligt förbehåll om biträde i tjänsteväg. Till följd av att många av de nuvarande kommissionärsuppdragen borttagits, har förevarande punkt enligt sin ordalydelse kommit att få en vidsträcktare innebörd än motsvarande bestämmelse i gällande kungörelse. Denna formella utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde torde emellertid mer än väl uppvägas av den omständigheten, att den föreslagna nya ordningen på det hela taget förutsätter en helt annan insats från befattningshavarnas sida i umgänget med allmänheten än som hittills plägat förekomma.

Uttrycket "eller på annat sätt bistå i frågor, som beröra myndighetens verksamhetsområde" avser att inbegripa bland annat vissa ärenden av spe-

ciell art, som icke särskilt kunna uppräknas. Till denna punkt synes exempelvis kunna hänföras kommissionärs hos stadsfogde verksamhet för omhändertagande av återtaget avbetalningsgods. Ett annat hithörande fall är villkorlig ansökning till tjänst. I sådant hänseende må framhållas, att några domkapitel upplyst, att till ansökningar om tjänster stundom äro knutna vissa villkor, exempelvis att ansökning icke skall ingivas, därest icke förslagsrum kan påräknas, eller endast under förutsättning, att viss annan person icke anmäler sig som sökande. Sådana ansökningar synas icke lämpligen böra ombesörjas av befattningshavare i tjänsten utan torde böra överlämnas till kommissionär för att av honom efter direktiv av sökanden ingivas eller icke ingivas till myndigheten före ansökningstidens utgång. Kommissionären synes böra "bevaka" ärendet och efter kontakt med uppdragsgivaren handla i enlighet med dennes intentioner. Själva ingivandet är i detta fall en obetydlig detalj, medan förhandsarbetet och bedömandet av situationen är det väsentliga.

Andra stycket. Detta stycke motsvarar i huvudsak 4 § andra stycket gällande kungörelse. Uppdrag, vilka kommissionär icke är skyldig att åtaga sig på grund därav, att de skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftig beskaffenhet, kunna vara sådana, som omförmälas under 5 § punkterna 1., 2., 5., 6. eller 7. Bestämmelsen i sista punkten i 4 § andra stycket gällande kungörelse har av naturliga skäl icke upptagits i förslaget, enär det där är fråga om uppdrag, som efter reformens genomförande i princip skola handläggas i tjänsten.

6 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak 5 § gällande kungörelse. Den angiver de fall, då kommissionär skall avvisa honom lämnat uppdrag. Med uppdrag menas i denna paragraf liksom i motsvarande författningsrum i gällande kungörelse icke de olika slag av kommissionärsuppdrag, som äro särskilt uppräknade i närmast föregående paragraf respektive i 4 § gällande kungörelse, utan överhuvud taget allt vad som faktiskt av allmänheten blir kommissionär anförtrott eller han anmodas utföra. Enligt gällande kungörelse har kommissionär i två fall att avvisa uppdrag, nämligen när uppdraget uppenbarligen tillhör annan myndighets verksamhetsområde eller då kommissionär av annat skäl icke anser sig kunna mottaga detsamma. Då begreppet uppdrag i denna paragraf givits nyssnämnda vidare innebörd och icke avser allenast kommissionärsbestyr i teknisk mening, måste i nu föreliggande förslag även upptagas ett tredje fall: då uppdraget befinnes vara av sådan natur, att det enligt det förordade systemet rätteligen bör handläggas av vederbörande befattningshavare i tjänsten. Det är att förmoda, att i detta avseende en stadgad praxis relativt snart utbildas inom de olika verken och småningom i viss mån även inom förvaltningen i dess helhet. Som tidigare

antytts, bör det under inga förhållanden tillkomma kommissionär utan myndigheten själv att göra denna gränsdragning.

För vinnande av större överskådlighet och klarhet hava de tre fallen i paragrafen upptagits under olika punkter. Bestämmelsen i punkt 2. synes komma att få sin största praktiska tillämpning under den första tiden efter ett genomförande av den nya ordningen, men den torde även i fortsättningen bliva av viss betydelse.

7 §.

Bestämmelsen i 6 § gällande kungörelse har i något omarbetat skick upptagits i förevarande paragraf. Den nu gällande bestämmelsen måste otvivelaktigt anses mindre lyckligt utformad och torde hava bidragit till uppkomsten av en del av de missförhållanden beträffande kommissionärsväsendet, som på sina håll faktiskt framträtt. Föreskriften torde i någon mån hava utnyttjats av en del myndigheter — möjligen även av en eller annan kommissionär — till att å kommissionär överföra arbetsuppgifter, vilka skäligen bort fullgöras i tjänsten. Åtskilliga myndigheter och kommissionärer hava ock för utredningsmannen framhållit angelägenheten av att ifrågavarande bestämmelser givas en annan och klarare utformning.

Av paragrafens föreslagna avfattning, jämförd med innehållet i cirkuläret punkt 1., torde framgå, att till kommissionär endast må överlämnas ärenden, vilka icke enligt det nya systemet lämpligen kunna eller böra handhas i tjänsten. Beträffande de särskilda förhållanden, vilka kunna föranleda ett ärendes överlämnande till kommissionär, hänvisas till vad därom finnes anført i motiveringen till nämnda punkt i cirkuläret (sid. 125 ff.).

Enligt denna paragraf av myndighet till kommissionär överlämnade ärenden kunna ur systematisk synpunkt betraktas såsom ett slags kvasiuppdrag. Genom myndighetens åtgörande blir sålunda ärendet på sätt och vis ett kommissionärsuppdrag, även om direkt kontakt mellan sökande och kommissionär vid ärendets överlämnande ännu icke uppstått. Att även ifrågavarande ärenden betraktas såsom kommissionärsuppdrag blir av saklig betydelse vid tillämpningen av stadgandena i 9 § tredje stycket, 10 § andra stycket, 11 § första och andra styckena samt 12 § första stycket; jämför kommentaren till 9 § tredje stycket.

Ett specialfall, där överlämnande till kommissionär i regel må ske, synes här böra något närmare beröras. Det gäller det fall, att i ett ärende uppstått behov av förskottering av felande avgift av ett eller annat slag, vilkens erläggande utgör förutsättning för ärendets behöriga fortgång. Som tidigare nämnts (sid. 53) förekommer för närvarande i mycket betydande omfattning, att kommissionärer förskottera avgifter av olika slag för uppdragsgivares räkning. Denna verksamhet är en alltför värdefull tillgång såväl för myndigheterna som framför allt för allmänheten för att i detta sammanhang uppgivas. För allmänheten kan sålunda ofta nog ett förskotterande av en

registreringsavgift eller ett skattebelopp, exempelvis i automobilärenden, skydda mot ekonomisk förlust. Det kan givetvis icke ifrågakomma, att myndigheterna å tjänstens vägnar skulle förskottera några avgifter och ej heller att ålägga kommissionär förskotteringsskyldighet. Men när behov av förskottering uppkommer under handläggning av visst ärende, bör kommissionär beredas tillfälle att, om han därtill är villig, för sökandes räkning inbetala erforderligt belopp. Då detta utgör en verklig kommissionärsinsats av praktisk betydelse för allmänheten, synes kommissionär härför böra erhålla arvode. De avgifter, som här åsyftas, äro registreringsavgifter av olika slag, automobils katt, vissa bevillningsavgifter med flera liknande avgifter. För underlättande av uppbörd av gottgörelse för utlagda belopp — liksom givetvis även av arvode — bör kommissionär i ärende, där han förskotterat avgifter av något slag, sedermera utfå färdig expedition för att av honom tillställas sökanden. Detsamma synes böra gälla, där eljest arvodesberättigande insats gjorts av kommissionär. Det måste nog förutsättas, att kommissionär för expeditionens utfående som regel även måste förskottera erforderliga stämpelmedel. För förskottering av sistnämnda slag bör självfallet intet arvode utgå, enär nämnda lämnande av förskott sker i kommissionärens eget intresse för att han skall utfå expeditionen i ärendet. Om icke kommissionären löst expeditionen, hade den regelmässigt tillställts vederbörande i tjänsten mot postförskott.

8 §.

Denna paragraf motsvarar 7 § gällande kungörelse. Bestämmelsen om befrielse för medellös att erlægga arvode har emellertid något uppmjukats. Med den erhållna avfattningen står föreskriften i huvudsaklig överensstämmelse med stämpelförordningens motsvarande stadgande. Som tidigare berörts förekommer det mycket sällan, att uppdragsgivare under åberopande av ifrågavarande bestämmelse påfordrar befrielse från erläggande av arvode. Åtskilliga kommissionärer hava emellertid uppgivit, att de stundom, när för dem varit känt, att uppdragsgivare haft svag ekonomisk ställning, frivilligt avstått från arvode. Den vidtagna uppmjukningen av paragrafens stadgande utgör följaktligen närmast blott ett lagfästade av en redan tillämpad praxis.

9 §.

Första stycket motsvarar i viss mån 8 § första stycket i gällande kungörelse. Då emellertid de hittillsvarande enklare kommissionärsbestyren funnits i fortsättningen böra utföras av myndigheternas befattningshavare i tjänsten, omsluter denna paragraf naturligen färre slag av uppdrag än motsvarande författningsrum i gällande kungörelse. Att märka är därjämte, att de i 9 § första stycket omförmälda kommissionärsfunktionerna genomsnittligt sett äro mera kvalificerade än de förutvarande bestyren. Detta förhållande synes vara av betydelse för frågan om kommissionärsarvodets bestämmande. Av

skäl, som i den allmänna motiveringen närmare angivits (sid. 95), har utredningsmannen funnit anledning att föreslå en höjning av arvudet från en krona till en krona 50 öre för de alltjämt kvarstående kommissionärsuppdrag, beträffande vilka fixerat arvodesbelopp finnes angivet i kungörelsen. Trots denna — av rent sakliga skäl betingade — ökning av arvudet är det ställt utom allt tvivel, att reformen kommer att medföra en mycket betydande reducering av kommissionärernas inkomster. I detta sammanhang må klart utsägas, att det för utredningsmannen så mycket mindre gällt att åt kommissionärerna söka bevara en viss inkomststandard som han fastmera medvetet eftersträvat att på olika sätt begränsa en hittills i många fall sakligt sett opåkallat hög inkomstnivå. Kommissionärernas inkomster torde emellertid även i fortsättningen bliva av sådan storleksordning, att befattningshavare eller enskilda personer, lämpade för ett behörigt fullgörande av ifrågavarande funktioner, kunna beräknas stå till myndigheternas förfogande.

I den mån handlingar av kommissionär ingivas till myndighet, får enligt förslaget under inga förhållanden arvode utgå för själva ingivandet. Detta synes, på sätt tidigare framhållits, vara en enkel konsekvens av förordningen den 8 april 1925 (nr 84) angående rätt för parter i mål och ärenden, som tillhöra statsdepartements och förvaltande myndigheters handläggning, att med posten insända handlingar. Med utredningsmannens allmänna inställning till hithörande frågor synes det honom uppenbart, att, på sätt tidigare framhållits, arvode endast må utgå i de fall, där kommissionär för uppdragsgivares räkning gör en verklig, positiv insats till allmänhetens hjälp. Med utgångspunkt från nämnda princip bör kommissionär icke vara berättigad till arvode för ingivande av handlingar, för inbetalning till myndighet av medel, vilka av uppdragsgivare tillställts kommissionär, eller för meddelande av underrättelse och översändande av handlingar mot postförskott jämlikt 10 § andra och tredje styckena kungörelseförslaget. I den mån däremot kommissionär för uppdragsgivares räkning är villig förskottera vissa medel (andra än stämpelmedel), bör, såsom förut påpekats, för sådan förskottering utgå arvode enligt denna paragraf, när kommissionär därigenom gör en påtaglig och särskilt för uppdragsgivaren värdefull insats. Den nu gällande bestämmelsen, att arvode icke skall utgå för lämnande av muntlig underrättelse eller uppgift, där uppdragets utförande tagit endast ringa tid i anspråk, har icke upptagits i förslaget, när nämnda arbetsuppgifter numera äro avsedda att utföras i tjänsten.

Andra stycket motsvarar, med någon omredigering och delvis även med nytt innehåll, 8 § andra stycket gällande kungörelse. Omredigeringen har vidtagits för att framhålla vikten av att särskild taxa av vederbörande myndighet verkligen fastställas i alla de fall, där uppdrag enligt 5 § första stycket under punkterna 5., 6. och 7., faktiskt förekomma i kommissionärsverksamheten. I den mån kommissionär jämlikt 5 § första stycket 7. lämnar uppdragsgivare

råd och anvisningar synes arvode icke böra utgå för muntliga sådana, där uppdragets utförande tagit blott ringa tid i anspråk (jämför 8 § första stycket första punkten i gällande kungörelse). Om däremot råden och anvisningarna avfattas skriftligen, exempelvis i brev till uppdragsgivare eller i en till denne översänd promemoria, synes hinder i regel icke böra möta mot debitering av arvode. Detsamma torde böra gälla, därest hjälpen väl lämnats muntligen men ej tagit blott obetydlig tid i anspråk.

Beräffande länsstyrelserna med deras sinsemellan i stort sett mycket likartade kommissionärsverksamhet, synas taxebestämmelser — eller i allt fall normalförslag till sådana — lämpligen böra utfärdas av Kungl. Maj:t (socialdepartementet). Övriga myndigheter synas böra hava fria händer beträffande utformningen av taxorna med allenast det förbehållet, att de äro bundna av bestämmelsen i sista punkten förevarande stycke. Det synes emellertid önskvärt, att myndigheter med likartade taxeproblem söka kontakt med varandra i ifrågavarande hänseende.

Taxorna skola enligt förevarande författningsrum avse uppdrag, vilka omförmälas i 5 § första stycket under 5., 6. och 7. Sådana uppdrag kunna stundom vara av den enklaste beskaffenhet och till och med tangera bestyr, som kostnadsfritt skola utföras i tjänsten. Detta gäller exempelvis sådant biträde som uppsättande av anmälningar och ansökningar enligt kostnadsfritt tillhandahållen blankett eller schablon samt lämnande av vissa råd och anvisningar, vilka icke förutsätta någon nämnvärd utredning eller efterforskning eller eljest kräva någon mera avsevärd tid. För dessa uppdrag synes samma arvode, som utgår för kommissionärsuppdragen enligt paragrafens första stycke, vara till fyllest. Men uppdragen kunna jämväl vara av sådant slag, att de på grund av sin komplicerade eller eljest tidskrävande beskaffenhet måste förutsättas böra föranleda ett högre arvode än "grundavgiften", en krona 50 öre. Taxorna måste sålunda innehålla varierande belopp och vissa slag av uppdrag torde stundom lämpligen böra honoreras efter en glidande skala. Uppdrag enligt 5 § första stycket 6. torde som regel icke kunna omfattas av några generella taxebestämmelser. Frågan om arvode för nämnda uppdrag torde in casu få prövas av myndigheten som sådan eller av den tjänsteman, vilken kan hava av myndigheten förordnats att utöva den närmaste tillsynen över kommissionärsverksamheten. Det måste starkt understrykas, att taxorna icke under några förhållanden må så avfattas, att kommissionär kan genom en till formen frivillig överenskommelse mellan uppdragsgivaren och honom själv bestämma sitt arvode. Såsom i den allmänna motiveringen även framhållits (sid. 95) synas arvodesbeloppen i taxorna stundom böra i i någon mån justeras uppåt.

Tredje stycket motsvarar med någon omformulering 8 § tredje stycket gällande kungörelse. Flera myndigheter hava påpekat, att nu gällande bestämmelser icke präglas av önskvärd klarhet och att desamma givit anledning

till tolkningssvårigheter. Förebild till stadgandet har hämtats från motsvarande bestämmelser i det tidigare omförmälda förslaget till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar. Det synes böra särskilt understrykas, att ifrågavarande bestämmelser om nedsättning av arvodet under angivna förutsättningar icke enbart gälla för uppdrag, för vilka arvode utgår jämlikt 9 § första stycket, utan även avse de kvalificerade uppdrag, för vilka gottgörelse lämnas enligt särskild taxa. Uppenbarligen gäller detsamma enligt nu gällande kungörelse, även om detta icke synes hava stått fullt klart för alla kommissionärer. Såsom i kommentaren till 7 § omnämnts måste ärende, som av myndighet jämlikt nämnda paragraf överlämnats till kommissionär, betraktas som ett slags kvasiuppdrag. Det lär därmed vara klart, att med uppdrag i nu förevarande stycke avses jämväl befattningstagande med sådant ärende, som myndighet med stöd av 7 § överlämnat till kommissionär.

I detta sammanhang synes även böra något närmare beröras frågan om kommissionärs debitering av arvode för utförande av sådana uppdrag, vilka han visserligen enligt 5 § andra stycket kungörelsen icke är skyldig att åtaga sig men som han faktiskt utför såsom sakkunnig inom vederbörande myndighets verksamhetsområde. Utredningsmannen har härvid närmast kommissionären hos patent- och registreringsverket i tankarna. Sådana uppdrag lära mången gång formellt sett knappast kunna anses vara kommissionärsuppdrag. En gränsdragning i det enskilda fallet är emellertid svår att verkställa och uppdragen få ofta anses bliva honom anförtrodda i hans dubbla egenskap av kommissionär hos myndigheten och expert på handläggningen av hos denna förekommande ärenden. Oavsett av vilken art nu ifrågavarande uppdrag äro, synas övertvägande skäl tala för, att verket även ägnar uppmärksamhet åt denna, av kommissionären närmast såsom "privat verksamhet" betecknade rörelse. För att förevarande egenartade kombination av kommissionär och privat konsulterande expert inom myndighetens verksamhetsområde över huvud taget skall kunna godtagas ur allmän synpunkt, synes myndigheten böra dels utöva tillsyn över kommissionärens verksamhet i hela dess omfattning, i allt fall i den mån den bedrivs inom verkets tjänstelokaler, dels analogivis meddela bestämmelser om debitering av arvode även för nu ifrågavarande slag av uppdrag. Därest jämväl hos andra kommissionärsmyndigheter än patent- och registreringsverket i förevarande hänseende skulle förekomma motsvarande eller liknande förhållanden — ett antagande, åt vilket den företagna utredningen emellertid icke giver något stöd — synes det nyss anförda böra gälla även för dessa myndigheter.

10 §.

Bestämmelserna i 9 § gällande kungörelse hava med några smärre jämförelser upptagits i förevarande paragraf. I tredje stycket har uttryckligen ut-

sagts, att arvode icke utgår för själva översändandet av handlingar mot postförskott. Såsom tidigare framhållits utgör detta en konsekvens av principen, att endast kommissionärs verkliga insatser skola honoreras. Om handlingarna icke översänts av kommissionär, hade desamma regelmässigt tillställts vederbörande genom tjänstepost. Kommissionärs översändande av handlingar utgör endast en av praktiska skäl betingad åtgärd för att bereda honom tillfälle att på enklaste sätt erhålla likvid i ärendet. Så snart en kommissionär gjort en arvodesberättigande insats i ett ärende, synes han böra äga att hos myndigheten, mot erläggande av eventuella avgifter, utfå expedition i ärendet för att på så sätt gentemot vederbörande uppdragsgivare säkerställa sitt arvode samt gottgörelse för eventuella utlägg. Att gå den motsatta vägen och låta myndigheten i samband med expeditionens översändande till vederbörande sökande taga ut även kommissionärens fordran, torde redan av postala skäl icke vara möjligt.

11 §.

Förevarande paragraf upptager med allenast några mindre, huvudsakligen redaktionella ändringar bestämmelserna i 10 § gällande kungörelse. Andra punkten i andra stycket har något omformulerats för ernående av bättre kontroll, att bestämmelsen efterlevs.

Utredningsmannen har även övertvägt att föreslå, att av myndighet på visst sätt granskad och godkänd kommissionärsräkning skulle bliva utmätningsgill. Enligt vad erfarenheten utvisar, torde kommissionärs berättigade anspråk på arvode samt ersättning för utgifter stundom negligeras av mindre nogräknade uppdragsgivare. Detta framstår såsom rätt betänkligt med hänsyn särskilt till att kommissionären är en funktionär med halvofficiell ställning. Tanken att göra kommissionärsräkning exigibel väcktes emellertid redan under förarbetena till nu gällande kungörelse och förslag därom fanns då även utarbetat. Tanken avvisades dock under departementsbehandlingen, sannolikt beroende på att det står vederbörande öppet att göra sin rätt gällande med tillämpning av bestämmelserna om handräckning för fordrans utfående. Då i sak knappast något nytt sedermera tillkommit, har utredningsmannen icke funnit anledning att ånyo framlägga förslag i ämnet.

12 §.

Bestämmelserna i 11 § gällande kungörelse hava utan ändring upptagits i förevarande paragraf. Det synes i regel icke vara erforderligt, att kommissionär i sitt diarium antecknar sådana uppdrag, som omförmälas i 6 § andra punkten. Handlingarna i hithörande ärenden skola ofördröjligen överlämnas till den myndighet, där kommissionär är anställd, och bliva följaktligen diarieförda eller annorledes registrerade hos myndigheten. Därest emellertid undantagsvis i samband med ett sådant uppdrag, varom här är fråga, pen-

ningmedel av något slag inbetalas till kommissionär, synes ordningen och redan kräva, att en kortfattad anteckning om ärendets mottagande och in-flutet belopp göres även i kommissionärens diarium.

13 §.

Såsom redan i det föregående påpekats (sid. 71 f.) har utredningen givit vid handen, att myndigheternas tillsyn över kommissionärernas verksamhet och särskilt granskningen av dessas räkenskaper i många fall lämnat en del övrigt att önska. Väl är det sant, att allmänheten har möjligheter att själv tillvar-taga sina intressen, bland annat genom att påkalla myndighetens prövning av alla debiteringar av kommissionär. Denna rätt utövas emellertid i synner-ligen ringa omfattning, vilket givetvis dess bättre främst torde bero på att i regel anledning till klagomål över debiteringarna saknas. Men även i de säker-ligen rätt sällsynta fall, där grundad anledning till klagomål kunna före-finna, synes allmänheten endast undantagsvis begagna sin klagorätt. Detta kan antagas bero på bland annat, att arvodesbeloppen äro så relativt obetyd-liga och att allmänheten icke känner till eller bryr sig om att närmare sätta sig in i arvodesbestämmelserna, speciellt vad angår de av de olika myndig-heterna utfärdade särskilda taxorna. Med hänsyn härtill och då dessa taxor även enligt den nya ordningen i många fall icke torde komma att upptaga fixerade arvodesbelopp för olika slag av uppdrag, utan arvodena kunna för-väntas komma att debiteras allt efter uppdragens mer eller mindre tids-krävande beskaffenhet, synes det vara av vikt, att kommissionärernas räken-skaper och deras verksamhet över huvud taget i fortsättningen underkastas en regelbundet återkommande och noggrann kontroll. Enbart vetskapen här-om hos vederbörande torde vara av stor betydelse för kommissionärsverk-samhetens behöriga bedrivande.

Emellertid torde det ur effektivitetssynpunkt icke vara till fyllest endast med att i kungörelsen intaga ett generellt stadgande om skyldighet för myn-dighet att öva tillsyn över kommissionärsverksamheten. Med anledning härav hava bestämmelserna i förevarande paragraf, vilken i huvudsak motsvarar 12 § gällande kungörelse, undergått en viss skärpning. Det föreskrives, att myndighet i regel bör uppdraga åt viss befattningshavare i mera ansvarig ställning att utöva tillsyn över kommissionärsverksamheten. Organisatoriska förhållanden kunna emellertid medföra, att detta knappast låter sig göra. Så är exempelvis förhållandet med enmansmyndigheterna, såsom stads-fogdarna och vissa överexekutorer. — Närmare föreskrifter rörande tillsynen lämnas i cirkuläret under punkt 4.

Särskilda *övergångsbestämmelser* i samband med reformens genomförande hava icke ansetts erforderliga. De nya föreskrifterna synas böra vinna omedel-bar tillämpning även å ärenden, som äro under handläggning vid den nya

kungörelsens ikraftträdande. Visserligen kunna härvid en del komplikationer tänkas uppstå, men de torde näppeligen vara av sådan betydelse eller räckvidd, att fördens skull särskilda övergångsbestämmelser kunna anses påkallade. Kommissionär hos myndighet, som enligt den nya ordningen icke har dylik funktionär, synes böra avsluta handläggningen av de ärenden, vilka inkommit till honom före den nya kungörelsens ikraftträdande. Därvid synas de nya bestämmelserna böra analogivis tillämpas. Detsamma torde böra gälla beträffande handläggningen av sådana ärenden, som under de äldre bestämmelsernas giltighetstid inkommit till hos annan myndighet anställd kommissionär, vilken av en eller annan anledning icke erhållit förnyat kommissionärsförordnande.

Myndigheterna synas böra i god tid före ett ikraftträdande av den nya lagstiftningen vidtaga vissa förberedande åtgärder. I denna fråga hänvisas till kommentaren till slutbestämmelsen i cirkuläret.

Från kommissionärshåll har framhållits, att den här föreslagna reformen med visshet kan antagas komma att medföra mycket betydande ekonomiska konsekvenser för de nu fungerande kommissionärerna. I anslutning härtill hava krav framställts därom, att en relativt lång övergångsperiod stadgades eller ock att de kommissionärer, som haft en mera betydande kommissionärsrörelse, på ett eller annat sätt kompenseras för mistade inkomster. Med anledning härav må anföras följande. Kommissionärsförordnande har icke någonsin kunnat av en befattningshavare påräknas såsom en honom tillkommande rättighet. De mot kommissionärsväsendet under en lång följd av år framställda anmärkningarna hava vidare bort kunna förutses småningom komma att föranleda genomgripande förändringar å hithörande område. Varsel om en kommande reform i den nu föreslagna riktningen har ock givits i ett par rörande närliggande frågor tidigare verkställda offentliga utredningar, vid vilka utredningsmannen medverkat. Att anordna en övergångsperiod till förmån för de för närvarande fungerande kommissionärerna skulle för övrigt möta icke obetydliga tekniska svårigheter. Bland annat med hänsyn till att förevarande utredning på grund av omständigheter, som angivits i den till betänkandet fogade missivskrivelsen till Konungen, kommit att avsevärt fördröjas, synes det opåkallat att till förmån för de nu fungerande kommissionärerna meddela något anstånd med den nya lagstiftningens ikraftträdande. En sådan anordning skulle slutligen innebära ett temporärt bevarande av ett system, som i vissa avseenden visat sig vara behäftat med betydande brister och ägnat att skapa irritation. Utredningsmannen har vid angivna förhållanden icke ansett de av kommissionärerna i förevarande hänseende framställda önskemålen kunna vinna beaktande.

B. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av §§ 16 och 19 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditionslösen.

Den föreslagna reformen innebär, såsom tidigare framhållits, bland annat ett övergivande av den hittills gällande grundsatsen, att statens förvaltningsmyndigheter principiellt endast äro skyldiga att å respektive tjänstelokaler tillhandahålla den rättssökande allmänheten utslag, resolutioner, protokoll och andra handlingar. Härav följer, att bestämmelserna i expeditionslösenförordningen angående tillhandahållande av expeditioner och om utmätning av lösen för expeditioner i hithörande delar måste ändras. Visserligen torde expeditionslösenförordningen i de avsnitt, varom nu är fråga, närmast hava i sikte icke sättet utan fastmera tiden för expeditionernas tillhandahållande, men §§ 16 och 19 torde likväl i vissa delar böra omredigeras för att icke utgöra hinder för reformens genomförande. Enligt den föreslagna avfattningen av § 16 skall expedition principiellt tillställas vederbörande, därest icke särskilt förhållande föranleder handlingens tillhandahållande på annat sätt. Konstruktionen av bestämmelserna härom är genomgående alternativ. De särskilda förhållanden, vilka enligt förslaget kunna föranleda, att expedition icke tillställes vederbörande, framgå av utkastet till cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter jämte specialmotiveringen till detta. Det nya expeditionssättet nödvändiggör, som ovan sagts, jämväl en ändring av § 19. Hittills har i princip gällt, att lösen för expedition, som ej uttagits inom fjorton dagar efter det den bort vara för vederbörande att tillgå, kunnat utmätas. I fortsättningen kommer det helt övervägande antalet avgiftsbelagda expeditioner att i tjänsten översändas till den sökande etc. mot postförskott. Om sådan försändelse icke utlöses av vederbörande eller om av särskild anledning översändande med post ej ägt rum och vederbörande, oaktat han erhållit meddelande om att expedition finnes att lösa, icke hos den ifrågavarande myndigheten utlöst expeditionen, bör handräckningsförfarande kunna igångsättas. Den föreslagna nya avfattningen av förevarande paragraf torde täcka de situationer, som kunna tänkas uppstå.

Särskild övergångsbestämmelse till förevarande kungörelse torde ej vara erforderlig. Genom kungörelsen upphävas en del i särskilda författningar intagna, emot kungörelsens bestämmelser stridande föreskrifter angående sättet för tillhandahållande av speciella slag av expeditioner, bland annat vissa intyg. Motsatsen är uppenbarligen förhållandet med i allmän lag någon gång förekommande dylika bestämmelser (ex. fastighetsbildningslagen 5 kap. 14 §).

C. Utkast till Kungl. Maj:ts cirkulär till statens förvaltningsmyndigheter angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhänderhavda göromål m. m.

I specialmotiveringen till kungörelsen hava av naturliga skäl vid flera tillfällen även berörts förhållanden, som äro avsedda att närmare regleras i det föreslagna cirkuläret till statens förvaltningsmyndigheter angående utförande såsom tjänsteåligganden av vissa hittills av kommissionär omhänderhavda göromål m. m. Härutöver synas dock bestämmelserna i detta cirkulär i åtskilliga avseenden erfordra närmare kommentarer.

Punkt 1 första stycket. Cirkuläret riktar sig till samtliga de statliga förvaltningsmyndigheter, vilka hava att handlägga av allmänheten anhängiggjorda ärenden, d. v. s. till det stora flertalet förvaltningsmyndigheter. De fåtaliga myndigheter, vilka icke hava dylika arbetsuppgifter, beröras sålunda icke av cirkulärets bestämmelser. Av vad som tidigare anförts framgår, att många verk och tjänstemän — och flera av dem i förhållandevis betydande utsträckning — redan nu faktiskt tillhandagå allmänheten i tjänsten med sådana åtgärder av olika slag, som de i fortsättningen skola bliva skyldiga att ombesörja såsom tjänsteåligganden. I en del fall synas myndigheterna för övrigt i sitt tillhandagående åt allmänheten sträcka sig längre än som förutsattes normalt skola ske med tillämpning av de nya bestämmelserna. Det förefaller naturligt, att därest bestämmelser nu utfärdas om att myndigheterna i viss utsträckning regelmässigt skola vara skyldiga att i tjänsten tillhandagå sökande m. fl., denna omständighet icke bör tagas till intäkt för en begränsning i förenämnda myndigheters tjänstaktighet gentemot allmänheten. En sådan reaktion från dessa myndigheters sida torde väl icke heller behöva befaras, då de ju redan i handling ådagalagt en positiv och modern inställning till förevarande spörsmål.

En konsekvens av det nya systemet är, att hos statlig förvaltningsmyndighet anställd tjänsteman, vare sig han är kommissionär eller ej, icke under några förhållanden äger betinga sig eller mottaga särskild ersättning för biträde, som han inom myndighetens verksamhetsområde lämnar i de avseenden, som omförmälas i förevarande punkt under mom. a) — d). Beträffande kommissionär, som icke är befattningshavare hos myndighet, kan med hänsyn till stadgandet i 6 § andra momentet kommissionärskungörelsen denna fråga överhuvud taget icke uppkomma.

Punkt 1 första stycket a). Av skäl, som i den allmänna motiveringen närmare angivits (sid. 78 f.), har den hittills gällande grundsatsen, att statens förvaltningsmyndigheter principiellt endast äro skyldiga att å respektive tjänstelokal tillhandahålla den rättssökande allmänheten utslag, resolutioner, protokoll och andra expeditioner m. fl. handlingar, här övergivits. Stadgandet innebär i princip, att det helt övervägande antalet av myndigheternas ex-

petitioner av skilda slag genom tjänsteförsändelser skola tillställas sökande eller parter, därest annat tillvägagångssätt icke är särskilt föreskrivet i lag (eller med riksdagens medverkan tillkommen författning) eller eljest påkallas av omständigheterna. Motsvarande synes regelmässigt böra gälla beträffande översändande till sökande och andra vederbörande av ingivna handlingar samt medel.

Enär redan nu icke avgiftsbelagda expeditioner i stor utsträckning av myndigheterna översändas till vederbörande med tjänstepost — en praxis som givetvis icke bör ändras — har utredningsmannen i det följande närmast de avgiftsbelagda expeditionerna för ögonen. Av de nya tjänsteåliggandena torde de under detta moment angivna för myndigheterna måhända komma att bli de mest arbetskrävande, även om de till sin natur äro de enklast tänkbara. Många av myndigheterna och framför allt de olika länsstyrelserna torde sålunda komma att årligen få expediera åtskilliga tusental av försändelser, utöver vad som för närvarande regelmässigt sker. Under uttrycket "myndighetens såväl avgiftsbelagda som icke avgiftsbelagda expeditioner av skilda slag" inbegripas även sådana i 4 § första stycket punkt 2. gällande kungörelse omförmälda avskrifter, bevis och andra handlingar, vilka på begäran av allmänheten tillhandahållas av myndigheterna. Med förbehållet "såvitt ej beträffande visst ärende eller viss grupp av ärenden — — — särskilt förhållande gör dylikt översändande opåkallat", åsyftas exempelvis ett sådant fall, då sökande uttryckligen begärt, att expedition icke skall med posten översändas till honom eller vederbörande icke lämnat adressuppgift eller endast ofullständig sådan. Vissa grupper av ärenden kunna vidare tänkas, där expeditionernas översändande till vederbörande av särskild anledning icke synes böra ifrågakomma, exempelvis i sådana fall, där de belopp, som skulle uttagas genom postförskott, komme att överstiga de enligt gällande postala bestämmelser medgivna, eller då sökande på grund av sitt yrke ofta byter vistelseort och det följaktligen finnes grundad anledning antaga, att postförsändelse icke alls eller endast med långt dröjsmål skulle komma adressat tillhanda. Postförskottsöversändelse synes icke heller böra komma till användning i vissa fall, där med hög grad av sannolikhet kan förutses, att försändelsen icke kommer att utlösas av vederbörande adressat. Detta torde ofta vara fallet bland annat i fråga om beslut, innefattande avslag å gjord ansökning eller framställning eller å anförda besvär. I nu nämnda fall böra, där vederbörandes adress är känd, i stället tryckta meddelanden utsändas, att expedition finnes tillgänglig å myndighetens tjänstelokal mot erläggande av stadgade avgifter. Då adressuppgift saknas eller är ofullständig eller då utsändande av expedition enligt vad ovan anförts eljest icke bör äga rum, synes expedition böra hållas tillgänglig någon kortare tid hos myndigheten i avvidan på att sökande skall låta sig avhöra. Om så icke blir fallet, torde sedermera handräkningsförfarande få inledas.

Med uttrycket "viss grupp av sökande m. fl." åsyftas i främsta rummet personer, bosatta inom myndighetens förläggningssort. Det synes opåkallat och för myndigheterna förenat med onödig omgång att till sådana personer översända expeditioner mot postförskott. För allmänhetens del torde det i regel vara likgiltigt om expeditioner skola lösas hos myndighet eller å postanstalt i orten. För rättssökande i storstädernas och framför allt Stockholms ytterområden torde det likväl mången gång ställa sig förmånligare att få expeditioner utsända mot postförskott, varför myndigheterna synas böra anpassa sitt handlande i nämnda avseende efter de lokala förhållandena.

Såsom tidigare i kommentaren till 7 § kommissionärskungörelsen har berörts förutsattes, att myndighets expeditioner av olika slag, varunder, på sätt nyss antytts, även inbegripas bevis, vilka på begäran tillhandahållas allmänheten, under vissa förutsättningar skola överlämnas till kommissionär för att av honom tillställas vederbörande. Sådant överlämnande torde kunna ifrågakomma i två fall. Det första gäller expeditioner i sådana ärenden, där kommissionärsuppdrag föreligger och kommissionären gjort en arvodesberättigande insats, och det andra expeditioner i ärenden, vilka med stöd av 7 § kungörelsen överlämnats till kommissionär för åtgärd, vare sig det är fråga om enbart förskottering av felande avgifter eller om någon kommissionärsinsats av annat slag.

Det torde här knappast behöva uttryckligen framhållas, att särskilda önskemål om till vem expedition eller annan handling skall översändas såvitt möjligt böra av myndigheterna beaktas. Framför allt i fråga om registreringsbevis av olika slag torde det mången gång inträffa, att beviset i fråga skall sändas till annan än beställaren.

Principerna för översändande till allmänheten av myndigheternas expeditioner av skilda slag skulle för normalfallen och med tidigare nämnda olika undantag sålunda kunna sammanfattas på följande sätt. Icke avgiftsbelagda expeditioner och sådana, där stadgade avgifter redan erlagts, utsändas alltid i tjänsten oberoende av var vederbörande mottagare är bosatt. Avgiftsbelagda expeditioner, där förekommande avgifter icke sålunda erlagts, utsändas mot postförskott, om vederbörande mottagare bor utom myndighetens förläggningssort. Därest åter den, som skall lösa en expedition, är bosatt å förläggningssorten, meddelas per telefon eller genom kort med tryckt text, att expedition finnes att avhämta inom viss tid mot erläggande av erforderlig avgift.

Under utredningsarbetets fortgång har från några håll gjorts gällande, att, därest myndigheterna i avsedd omfattning komme att mot postförskott översända expeditioner, ett förhållandevis stort antal sådana försändelser skulle kunna befaras återkomma outlösta. Dessa farhågor synas emellertid vara överdrivna. När det blir klart för allmänheten, att det normala sättet för tillhandahållande av myndigheternas avgiftsbelagda expeditioner är post-

förskotts försändelse, torde fall av underlåtenhet att utlösa dylik försändelse kunna förväntas bli mycket fåtaliga. Erfarenheterna vid tillämpningen av cirkuläret den 5 november 1943 (nr 772) om postverkets anlitan­de för delgivning av myndighets beslut m. m. giva för övrigt, som tidigare omnämnts, ingalunda stöd åt de sålunda uttalade farhågorna. Å andra sidan kan man icke bortse ifrån att någon mindre del av försändelserna givetvis återkomma såsom obeställbara eller outlösta. Beträffande sådana expeditioner måste då handräckningsförfarande tillgripas. Detta synes emellertid icke utgöra något anmärkningsvärt förhållande. Genom den föreslagna anordningen blir handräckningsförfarandet begränsat till de fall, där detta tyngre och mera omständliga delgivningssätt verkligen är påkallat. — Med outlösta expeditioner, som här avses, böra likställas sådana expeditioner, vilka vederbörande — oaktat tillfälle därtill givits — underlåtit att hos myndighet lösa inom skälig tid. Liggetid för dylika expeditioner synes fortfarande lämpligen böra normalt vara fjorton dagar.

Det synes i första hand böra tillkomma vederbörande föredragande eller motsvarande befattningshavare att lämna allmänna föreskrifter och direktiv angående sättet för tillhandahållande av myndighets expeditioner för olika fall. I tveksamma fall lärer expeditionsföreståndare böra hos överordnad förfråga sig rörande expeditionssättet. Det är att förmoda, att inom kort en någorlunda stadgad praxis i nu förevarande avseende kommer att utbildas.

Såsom i det följande vidare utvecklas (sid. 145), har utredningsmannen närmast tänkt sig, att översändande till allmänheten av expeditioner i regel skulle koncentreras till viss expedition eller detalj hos myndigheten eller avdelning av denna. Det synes i allt fall erforderligt, att åtminstone alla stämpelbelagda expeditioner, som utsändas mot postförskott, antecknas i särskild liggare. Detta torde, bortsett från andra i detta sammanhang beaktansvärda synpunkter, vara påkallat av det skälet, att myndigheten ständigt bör hava tillgång till en sammanställning av utelöpande, ännu oguldna stämplars. Liggaren i fråga bör givetvis vara uppställd på det för vederbörande myndighet mest praktiska sättet.

Vad särskilt angår länsstyrelserna, å vilka det i fortsättningen skulle ankomma att i tjänsten, utöver vad som för närvarande sker, expediera ett mycket betydande antal och för landets hela länsförvaltning förhållandevis likartade ärenden, kunna närmare anvisningar måhända behöva utfärdas om huru den sålunda tänkta expeditionsdetaljen bör anordnas och fungera. Sådana anvisningar torde i så fall lämpligen böra utarbetas genom socialdepartementets landsstatsbyrås försorg och tillställas länsstyrelserna före den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Punkt 1 första stycket b). Vid första påseendet kan det framstå såsom en rätt naturlig uppgift för en kommissionär att överhuvud taget ombesörja komplettering av handlingar i olika ärenden hos respektive myndigheter, och

det kan måhända till och med ur vissa synpunkter förefalla betänkligt att föreskriva skyldighet för befattningshavare hos myndighet att i tjänsten föranstalta härom. Inskränkningarna i denna generella skyldighet äro dock så väsentliga, att berättigade farhågor härutinnan icke behöva hysas. Kompletteringar kunna för övrigt vara av mycket växlande art, från ett enkelt införskaffande av någon felande handling till materiell rättshjälp av förhållandevis hög svårighetsgrad. I det föregående har i olika sammanhang framhållits, att åtskilliga förvaltningsmyndigheter för närvarande i betydande utsträckning tillhandagå allmänheten med kompletteringar i tjänsten. Denna verksamhet har enligt vad utredningen utvisar endast givit gynnsamma erfarenheter. I specialmotiveringen till 5 § kommissionärskungörelsen hava redan tidigare vissa synpunkter anförts på förhållandet mellan kompletteringar i tjänsten och sådana genom kommissionärs förmedling. Härutöver är ytterligare att anföras följande. Helt allmänt skulle kunna sägas, att det för myndigheten i högre grad än för kommissionären torde komma an på att för vederbörande klargöra vad som brister i olika ärenden än att själv vidtaga direkta åtgärder för avhjälpan av eventuella bristfälligheter. Mången gång torde det dock framstå som rätt naturligt, att även myndighet är verksam för införskaffande av felande handling, förutsatt att kompletteringen icke medför större omgång eller föranleder särskilda kostnader. Det torde exempelvis för en myndighet vara lika lätt att hos ett pastorsämbete begära ett åldersbetyg som att skriftligen underrätta sökanden om att sådant betyg är erforderligt för ärendets behöriga handläggning. Därest pastorsämbetet finnes i orten, torde betyget i fråga lämpligen böra rekvireras per telefon. I vilket fall som helst synes ärendets snabba handläggning bäst främjas genom en dylik direkt insats av myndigheten.

Det torde böra framhållas, att allmänheten — om ock måhända i växlande utsträckning i olika landsändar — även om den erhåller anvisningar om vad som brister i ett ärende mången gång icke på egen hand är i stånd att på ett tillfredsställande sätt ombesörja ärendets komplettering. Under sådana förhållanden synes det vara naturligt, att vederbörande hänvisas till kommissionär eller att ärendet med tillämpning av 7 § kungörelsen överlämnas till denne. — För avgörandet av frågan om gränsdragningen mellan myndighets skyldighet att tillhandagå allmänheten i tjänsten och kommissionärs funktioner synes även ett ärendes allmänna natur böra tillmätas betydelse såtillvida, att ärende, där myndighet har officialprövning eller som eljest är av förhållandevis större betydelse för det allmänna, i högre grad än andra blir föremål för komplettering i tjänsten.

En förutsättning för att myndighet skall vara skyldig att i en eller annan form föranstalta om komplettering av handlingar är, att härför erforderliga åtgärder äro av enkel beskaffenhet. I detta sammanhang må till jämförelse erinras om bestämmelsen i 4 § första stycket punkten 3. gällande kungörelse,

enligt vilken kommissionär för närvarande är skyldig åtaga sig uppdrag att ombesörja sådan komplettering av handlingar i mål eller ärende, som ej är av beskaffenhet att påkalla särskild utredning och ej heller eljest är av tidsödande art. När här behandlas myndigheternas föreslagna kompletteringsverksamhet, avses en verksamhet av ännu enklare beskaffenhet än den, som kommissionärerna enligt nu gällande ordning hava att utföra. Ehuru det ej uttryckligen utsäges i cirkulärets text, är myndigheternas ifrågavarande hjälp närmast avsedd att sättas in beträffande rutinärenden. Vid arbetet i fråga torde lämpligen såsom hjälpmedel vissa blanketter och formulär böra komma till användning, varom mera i det följande.

Det nyss anförda hindrar icke, att myndigheterna stundom även i andra än rutinmässiga ärenden böra föranstalta om komplettering av enklare art. Om emellertid ansökning eller framställning av något slag i exempelvis formellt avseende är så bristfällig eller föga genomtänkt, att kompletteringen närmast skulle erhålla karaktär av biträde med uppsättande av en helt ny ansökning, kan det icke skäligen påfordras, att myndighet tillhandagår med biträde härutinnan. Sådan hjälp bör självfallet — liksom hittills — lämnas av kommissionär. Vidare kunna tänkas fall, där ansökning eller framställning väl i och för sig i formellt avseende skulle vara godtagbar, men till ärendet hörande och för dess handläggning oundgängliga bilagor och dylikt äro så bristfälliga eller saknas i sådan utsträckning, att det icke skulle framstå som rimligt, att myndigheten å tjänstens vägnar tillrättalägger ärendet. Även i sådant fall framstår biträde av kommissionär såsom både önskvärt och naturligt ur alla berörda parters synpunkt. Jämväl i de fall, där kompletteringsverksamheten skulle vara tekniskt särpräglad eller eljest av markerat speciell art, torde myndighets medverkan härvid icke böra vara att påräkna.

Såsom tidigare antytts (sid. 110) kan ett ärendes natur vidare vara sådan, att myndighet bör helt underlåta att medverka i nu förevarande avseende eller i sin ifrågavarande funktion åtminstone iakttaga stor återhållsamhet. Detta är framför allt förhållandet i fråga om ärenden, där utpräglade partsintressen göra sig gällande, exempelvis vissa exekutiva mål. Myndigheternas verksamhet till utredningens fullständigande i sådana fall skulle lätt kunna medföra en favör i den exekutiva processen åt ena parten på den andras bekostnad och väcka misstanke om bristande objektivitet från myndigheternas sida; vådan av en sådan uppfattning hos allmänheten torde vara uppenbar. Myndigheterna synas även böra iakttaga viss återhållsamhet i fråga om överlämnande med stöd av 7 § kungörelsen till kommissionär av sådana ärenden.

Med uttrycket "annan särskild anledning" avses exempelvis sådana fall, då sökande i samband med av myndighet vidtagen kompletteringsåtgärd icke ställt sig meddelade anvisningar till efterrättelse, med andra ord där veder-

börande icke velat eller haft förmåga att medverka till en av myndigheten såsom erforderlig ansedd komplettering. Myndighets skyldigheter synas i normalfallen knappast böra sträcka sig längre än till hjälp till självhjälp. Om ett sådant tillhandagående på grund av sökandens ovillighet eller oförmåga i det enskilda fallet icke skulle leda till åsyftat resultat, synes det helt naturligt, att vederbörande får finna sig i de kostnader, som biträde av kommissionär eller annat ombud må föranleda. Det torde väl icke behöva påpekas, att myndighets mer eller mindre betydande arbetsbelastning icke i och för sig under några förhållanden får anses utgöra giltig anledning för underlåtenhet att tillhandagå allmänheten i tjänsten i de avseenden, som omförmälas i cirkuläret. För att motivera en underlåtenhet från myndighets sida att vara verksam i förevarande avseende räcker det ej heller med att det är fråga om ett stort antal ärenden av likartat slag. För att "särskild anledning" skall få anses föreligga kräves, att verksamheten såsom sådan i det enskilda fallet även enligt modern uppfattning framstår såsom liggande utom ramen för myndighetens naturliga tillmötesgående gentemot allmänheten.

I detta sammanhang synes det vara lämpligt att även något beröra förhållandet mellan nu avhandlade allmänna föreskrifter och vissa i olika specialförfattningar upptagna bestämmelser om att ett ärende under angivna förutsättningar skall i befintligt skick avgöras i negativ riktning.

Enligt 16 § 2 mom. motorfordonsförordningen gäller sålunda, att om ansökning om registrering av motorfordon icke vederbörligen gjorts eller vid sådan ansökan eller annan anmälan icke de föreskrifter iakttagits, som finnas för varje fall meddelade, registrering eller anteckning till registret skall vägras. I åtskilliga andra författningar, såsom i firmalagen, lagen om aktiebolag, lagen om ekonomiska föreningar, lagen om bankrörelse, lagen om försäkringsrörelse med flera finnas vidare bestämmelser därom, att olika slag av registreringar skola vägras, därest exempelvis den sökande eller anmälände icke iakttagit de föreskrifter, som finnas för varje fall särskilt stadgade, om anmälan skulle innehålla annat än som enligt lag må i vederbörande register intagas, eller om beslut, som anmäles för registrering, icke tillkommit i föreskriven ordning eller ej står i överensstämmelse med föreskrifterna i respektive lagar eller eljest strider mot lag eller författning. Enligt 205 § utsökningslagen skall utmätningsmans förrättning stå fast, därest den, som klagat över hans förfarande jämlikt 201, 202 eller 203 § samma lag, underlåtit att förete protokoll över den klandrade förrättningen, och sådant ej ändå är tillgängligt, då målet företages till avgörande. Beträffande införsel gäller enligt 13 § införsellagen i tillämpliga delar vad i utsökningslagen är stadgat om klagan i fråga om utmätningsmans förfarande.

Enligt gällande bestämmelser om fastställelse av vissa lokala stadgor, exempelvis lokala ordningsstadgor jämlikt § 20 ordningstadgan för rikets städer, lokala hälsovårdsföreskrifter samt brandanordningar, har länsstyrelse an-

tingen att fastställa stadgandet i fråga oförändrat eller att vägra fastställelse därå.

Vissa av ovan refererade bestämmelser synas av åtskilliga myndigheter icke tillämplas strikt efter ordalydelsen. Länsstyrelserna komplettera sålunda i betydande utsträckning anmälningar till automobil-, handels-, förenings- och försäkringsregistren i tjänsten eller ock delvis i tjänsten och delvis genom förmedling av kommissionär. Därest vid besvär över införsel protokoll över det klandrade beslutet icke skulle finnas bifogat — något som är mycket vanligt — anmoda vissa länsstyrelser regelmässigt vederbörande utmätningsman att vid begärt yttrande i ärendet foga styrkt avskrift av samma beslut. Vid utmätningsbesvär däremot torde länsstyrelserna aldrig eller endast rent undantagsvis ex officio införskaffa felande utmätningsprotokoll, vilket torde sammanhånga med att de enskilda partsintressena här ofta äro starkt framträdande. När fråga uppkommer om fastställande av nyssnämnda lokala stadgor, synas länsstyrelserna, därest hinder för fastställelse i något avseende skulle möta, i stället för att meddela avslagsresolution icke sällan i promemorior av stundom förhållandevis stort omfång göra i respektive ärenden erforderliga påpekanden och genom återremiss till de kommunala beslutande organen lämna dessa tillfälle att taga ärendet under förnyat övervägande. Resultatet härav torde i regel bliva, att nytt beslut fattas av sådan innebörd, att hinder för fastställelse icke längre föreligger.

Såväl för vederbörande sökande som för myndigheterna själva synes den praxis, för vilken sålunda i korthet redogjorts, innebära påtagliga fördelar. Underlåtenhet att meddela formligt avslagsbeslut i hithörande fall bidrager i sin mån till att sökandena snabbare erhålla positivt beslut i ärendena och besparas onödiga kostnader för ett negativt beslut. Då man i allmänhet torde kunna utgå ifrån att dylikt avslagsbeslut inom kort komme att föranleda en förnyad ansökning i samma ärende, synes det jämväl för myndigheterna innebära en viss fördel i form av arbetsbesparing, om positivt beslut kan åstadkommas redan i samband med den första ansökningen.

Utredningsmannen har icke funnit påkallat att i samband med reformen föreslå ändring i eller upphävande av förenämnda i olika specialförfattningar upptagna bestämmelser, oaktat de redan nu icke tillämplas strikt efter bokstaven och detta än mindre skulle bliva förhållandet efter ett genomförande av reformen. Dylika bestämmelser äro nämligen såväl nu som efter reformförslaget realiserande erforderliga i de fall, där ej heller enligt principerna för förslaget komplettering lämpligen bör förekomma. Ifrågavarande föreskrifter kunna dessutom stundom hava sitt värde för en myndighet, när en kompletteringsåtgärd från myndighetens sida på grund av sökandens oförmåga eller ovillighet att i erforderlig utsträckning bidra till påtalade bristers avhjälpande icke inom rimlig tid leder till åsyftat resultat. Å andra sidan böra dylika bestämmelser, sedda mot bakgrunden av den nu

föreslagna reformen, i den mån de förekomma, i ännu mindre grad än hittills utgöra hinder för myndigheterna att, där så befinner lämpligt, laga efter lägligheten och i skäligen utsträckning hjälpa sökanden till rätta.

Punkt 1 första stycket mom. c). Grundtanken i det nya systemet är etablerande av en ökad direkt kontakt mellan förvaltningsmyndigheterna och allmänheten. Denna princip förutsätter bland annat att vissa meddelanden m. m. av myndigheterna översändas till sökande, parter m. fl. Ett typiskt fall, där myndighet själv bör underrätta om visst förhållande, torde vara, då myndigheten, vanligen i form av beslut under fortgående administrativ process, meddelar föreläggande av något slag. Det synes vara helt naturligt att myndigheten som sådan underrättar vederbörande om dylikt föreläggande och även i regel övertygar sig om att underrättelsen kommit adressaten tillhanda.

Med uttrycket "lämnande av begärda enstaka uppgifter" åsyftas sådana besked, som omedelbart eller i allt fall utan egentlig efterforskning framgå av olika hos myndighet befintliga diaries, koncept eller andra handlingar. Sådana enstaka uppgifter, varom här är fråga, kunna naturligtvis lämnas både muntligen och skriftligen. De muntliga uppgifterna, lämnade antingen såsom svar på telefonförfrågningar eller vid personliga besök av allmänheten hos vederbörande myndighet, torde nog kunna förutsättas bliva de vanligast förekommande. — Att märka är emellertid, att skriftlig uppgift om viss handling mottagande i regel skall meddelas i form av sådant bevis om handling mottagande och tiden därför, som åsyftas i kungörelsen den 8 april 1925 (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis. Nämda kungörelse blir dock överflödig vid ett genomförande av reformen. Därest kungörelsen i fråga upphäves, kommer detta principiellt sett icke att innebära annan förändring mot vad som hittills gällt, än att diariibevis med tillämpning av bestämmelserna i mom. a) i förevarande punkt översändas i tjänsten och utan kostnad för allmänheten för själva översändandet. — Upprättande av sammanställningar, anställande av efterforskningar eller verkställande av utredningar äro, som tidigare antytts, även i fortsättningen att hänföra till typiska kommissionärsuppgifter.

I åtskilliga författningar finnas bestämmelser om att myndighets beslut skall meddelas efter anslag eller att anslag av myndighets beslut skall anbringas i tjänstelokalerna. Detta är exempelvis förhållandet i utsköningslagen, stadsplanlagen, lagen om allmänna vägar och förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik samt i en mångfald instruktioner för de centrala ämbetsverken i fråga om upprättade förslag till tjänster eller beslut om tjänstetillsättningar. Då detta förfaringsätt bland annat har till ändamål att skapa en gemensam utgångspunkt för beräkning av besvärstid i de fall, där besvär rätt kan tillkomma jämväl annan än den av beslutet direkt berörda parten, har utredningsmannen funnit den föreslagna reformen icke föranleda ändring i dessa bestämmelser om anslag.

Punkt 1 första stycket mom. d). Till klarläggande av innebörden av förevarande stadgande synes böra framhållas, att tonvikten här i viss mån får sägas ligga på ordet "enklare". Det är icke avsett, att förvaltningsmyndigheterna skola vara skyldiga att tillhandagå allmänheten med någon rätts-hjälp i egentlig mening. I första hand skola myndigheterna besvara muntliga förfrågningar, framställda antingen vid personliga besök eller per telefon, angående formella krav på ansökningshandlingars beskaffenhet och dylikt samt lämna anvisningar för tillhandahållna blanketter ifyllande. Det synes emellertid icke heller böra vara helt uteslutet, att myndigheterna besvara skriftliga förfrågningar i nämnda avseenden. Därvid böra likväl myndigheterna vara på sin vakt mot försök till obehörigt utnyttjande från allmänhetens sida av biträdeshjälpen. Ej heller eljest, när råden och anvisningarna skulle vara särskilt krävande eller ärendets natur av ömtålig beskaffenhet, synas myndigheterna böra tillhandagå allmänheten i de avseenden, varom här är fråga.

I detta sammanhang synes lämpligen böra bringas i erinran bestämmelserna i § 14 allmänna poststadgan, att allmänheten äger av postfunktionär erhålla nödiga uppgifter och anvisningar, såsom angående försändelsers taxering och inslagning, ifyllande av blanketter med mera. Postfunktionär är likaledes skyldig att lämna allmänheten de upplysningar angående postverkets rörelsegrenar, som kunna meddelas utan åsidosättande av stadgad tystnadsplikt. Såsom tidigare berörts (sid. 32) återfinnas i viss mån jämförliga föreskrifter i åtskilliga instruktioner för såväl kommissionärs- som andra myndigheter.

Punkt 1 andra stycket. I annat sammanhang (sid. 88) har redan framhållits betydelsen av att de nya tjänsteåliggandena fullgöras med tillbörlig drift och skyndsamhet samt att erforderlig arbetskraft härför ställes till förfogande. Ej minst gäller detta kravet på att förvaltningsmyndigheternas utfärdade expeditioner omgående eller i allt fall senast dagen efter färdigställandet avsändas till eller på annat sätt tillhandahållas vederbörande. Reformen bör nämligen icke få medföra, att allmänheten i förevarande avseende blir sämre betjänad än enligt nu gällande ordning. Särskilt i fråga om tillhandahållandet av vissa slag av expeditioner är stor brådska stundom för handen. Detta torde särskilt vara förhållandet med en del registreringsbevis. En myndighet bör förvisso inom rimliga gränser tillhandagå med ett snabbt utförande av brådskande sådana beställningar. Ibland och framför allt när i snabbhetens intresse särskilt försändningssätt, exempelvis expressutdelning, påkallas, synes emellertid myndighetens direkta medverkan i regel icke kunna påfordras. I en dylik situation torde beviset böra lösas av kommissionär, där sådan finnes, och av honom översändas till beställaren eller av denne angiven annan mottagare. I nu nämnda fall synes en lämplig avväg-

ning böra ske mellan allmänhetens krav på service i tjänsten och intresset av att myndigheterna ej bliva över hövan utnyttjade.

Det synes vidare naturligt och ändamålsenligt, att det biträde, som förvaltningsmyndigheterna enligt de nyss behandlade föreskrifterna i punktens första stycke hava att lämna allmänheten, tillhandahålles på enklast möjliga sätt. Myndigheterna synas böra i görligaste mån minska de av ålder höga kraven på sig själv i fråga om formerna för meddelanden och upplysningar av olika slag. Praktiska synpunkter böra här vara dominerande. Skrivelser och meddelanden böra icke göras omständligare eller givas mera omsorgsfull utformning än som kräves för vinnande av syftet med desamma. Vad angår kraven på skriftväxlingen med allmänheten synes det i själva verket vara tillräckligt, att den på ett för adressaten förståeligt sätt lämnar erforderliga upplysningar och anvisningar. Det torde för den rättssökande allmänheten i regel vara förmånligare att tämligen omgående få anvisningar i form av en konslös promemoria eller genom en anteckning med blyerts, verkställd å ingiven handling, än att först flera dagar senare erhålla ett prydligt maskinskrivet aktstycke från myndigheten med enahanda upplysningar. Av hänsyn till allmänheten, som icke har samma vana som myndigheternas befattningshavare att läsa handskrivna text, måste dock härvid tillses, att andra än vedertagna förkortningar samt otydligt skrivsätt i övrigt undvikas. — Förslaget innebär alltså på denna punkt en väsentlig förenkling av formerna i förhållande till vad som för närvarande allmänt praktiseras och anses erforderligt samt ett närmande till de metoder, som nu i stor utsträckning tillämpas av i allt fall mera praktiskt arbetande kommissionärer.

I regel synas icke befattningshavare i föredragande- eller eljest högre tjänsteställning böra taga omedelbar befattning med kompletteringsåtgärder eller skriftväxling med de rättssökande. Meddelanden och anvisningar till allmänheten synas i regel endast behöva undertecknas med myndighetens namn i tryck, stencil eller med stämpel. I de fall, då personlig namnunderskrift kan finnas lämplig, torde det normalt räcka med underskrift av underordnad befattningshavare. Å länsstyrelserna synes det vara naturligt, att föreståndarna för respektive arbetsdetaljer i allmänhet tämligen självständigt om ock givetvis under fortlöpande tillsyn av föredraganden fullgöra ifrågavarande uppgifter. Självfallet böra vederbörande icke påfordra komplettering eller meddela anvisningar, som överordnad sedermera vid fortsatt handläggning av ärendet icke kan godtaga. Det förutsättes, att nödiga direktiv utfärdas för normalfallen och att i tveksamma fall kontakt med den överordnade sökes. Att föredragande eller annan befattningshavare i ansvarig ställning själv på ifrågavarande tidiga stadium utåt framträder gentemot allmänheten synes vara opåkallat och kan stundom vara mindre lämpligt.

För översändande av myndigheternas expeditioner bör, oavsett om dessa

äro avgiftsbelagda eller ej, postverket i största möjliga utsträckning anlitas. Som tidigare i den allmänna motiveringen anförts (sid. 90 f.), har utfärdandet av cirkuläret den 5 november 1943 (nr 772) till statliga och kommunala myndigheter om postverkets anlitande för delgivning av myndighets beslut m. m. i flera avseenden berett väg för förevarande reform. Nämnade cirkulär har väl närmast tillkommit i avsikt att bereda handräckningsmyndigheterna lättnad i delgivningsbesväret; cirkuläret innebär emellertid en maning till myndigheterna, att, i den mån så befinnes lämpligt, tillämpa ett för alla parter smidigt delgivningssätt. Cirkuläret anvisar även utvägen — något som i förevarande sammanhang är av största betydelse — att genom postverkets försorg indriva avgifter, varmed beslut eller handlingar må vara belagda. Då vidare på ett i cirkuläret närmare angivet sätt utformat mottagningsbevis synes innefatta en i regel godtagbar utredning om delgivning av viss handling, står numera till myndigheternas förfogande en praktisk metod för översändande till allmänheten av det stora flertalet expeditioner av olika slag, beträffande vilka bevis om tillståndet är erforderligt. Denna metod medför ej blott lättnad i arbetsbördan för handräckningsorganen utan möjliggör därjämte, att expeditionerna snabbare än förut komma vederbörande tillhanda. En tidigare förefintlig lucka i systemet har, såsom i den allmänna motiveringen berörts, numera utfyllts genom den ändring i 40 § stämpelförordningen, som skett genom förordningen den 30 juni 1944 (nr 452) och varigenom stämplat till expeditioner, vilka enligt kvitto av postverket utsänts mot postförskott och ännu icke äro utlösta, i redovisningshänseende likställts med stämplat till inläggande expeditioner.

För tillställande av expeditioner samt andra handlingar och meddelanden bör emellertid postverket anlitas, endast där ej annat tillvägagångssätt är särskilt föreskrivet eller eljest av omständigheterna påkallat. Ett för länsstyrelsernas verksamhetsområde typiskt fall, då postdelgivning icke lämpligen synes böra ifrågakomma, är delgivning av handling, innefattande varning till motorfordonsförare enligt 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen. En sådan varning har en så allvarlig innebörd, att beslutet i fråga regelmässigt icke bör tillställas vederbörande per post. Varningen synes i stället böra delgivas motorfordonsföraren genom polisman, vilket förfaringssätt torde kunna förväntas i sin mån bidra till att varningen skänkes tillbörligt beaktande.

De sålunda redan vidtagna delreformerna å hithörande område torde vara ägnade att praktiskt taget helt undanröja de i den tidigare diskussionen i ämnet framförda betänkligheterna mot översändande till allmänheten av expeditioner mot postförskott med eller utan mottagningsbevis. Den omständigheten, att förutom stämpelmedel även vissa andra avgifter, exempelvis å länsstyrelserna granskningsavgifter, skola uppbäras, lär icke utgöra hinder för att översända expeditioner mot postförskott. — Åtminstone å någon länsstyrelse uttagas, på sätt tidigare berörts (sid. 67), redan nu i stor utsträckning

även granskningsavgifter genom dylika försändelser, varvid förekommande såväl stämpelmedel som granskningsavgifter inflyta å särskilt postgirokonto. De myndigheter, som därav äro i behov, synas böra låta öppna sådant postgirokonto. Vissa ämbets- eller tjänstemän tillkommande lösen- eller andra arvodesbelopp kunna emellertid icke uttagas genom dylika tjänstepostförskott. Sålunda gäller i fråga om exempelvis häradsskrivare, magistrats- och arkivtjänstemän, vilka senare för vissa utredningsarbeten i förekommande fall äga uppbära särskild gottgörelse, att postförskotts-försändelser i tjänsten icke kunna ifrågakomma, därest — jämte eventuell stämpelavgift — jämväl lösen eller arvoden skola uttagas. Om i nämnda fall vederbörliga avgifter eller i allt fall sådana av enskild natur efter anfordran inbetalas, möter enligt förslaget givetvis icke hinder att sedermera översända handlingarna med tjänstepost.

I detta sammanhang synes böra erinras om den i § 7 förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänstepostförsändelser intagna bestämmelsen därom, att för dylika försändelser må hos postverket påfordras assurans, rekommendation, mottagningsbevis, il- eller expressbefordran allenast för den händelse sådant finnes oundgängligen erforderligt. Å vanliga brev- eller postförskotts-försändelser kunna mottagningsbevis icke erhållas. Sådant bevis förutsätter assurans eller rekommendation. För erhållande av postverkets kvitto — jämför nyss berörda bestämmelse i 40 § stämpelförordningen — å postförskotts-försändelser, innehållande stämpel- eller eljest avgiftsbelagda handlingar, erfordras däremot icke assurans eller rekommendation. Sådant kvitto kan erhållas genom användande av postverkets kostnadsfritt tillhandahållna kvittensböcker.

Såsom tidigare har berörts underlättas förvaltningsmyndigheternas etablerande av kontakt med allmänheten i hög grad, därest i vissa i större antal förekommande ärenden tryckta eller stencilerade meddelanden komma till användning. Åtskilliga myndigheter tillämpa redan i betydande utsträckning detta system. Även i fråga om infordrande av kompletteringar användas på sina håll, företrädesvis på vissa landskanslier (framför allt å ekonomi- och bilavdelningarna), redan nu stencilerade anvisningar av olika slag i betydande utsträckning. En ytterligare utveckling av denna praxis å nyssberörda myndigheter ävensom dess införande vid andra statens förvaltningsmyndigheter, där densamma kan befinnas ändamålsenlig, synes mycket önskvärd. För införskaffande av felande handlingar eller för åvägabringande av kontakt i övrigt med allmänheten böra vidare lokala telefonsamtal i största möjliga utsträckning komma i fråga. Interurbana samtal böra åter av kostnadsskäl förekomma endast i undantagsfall och då framför allt i sådana brådskande ärenden, där vederbörande sökande eller part skulle kunna lida rättsförlust, därest billigare kommunikationssätt bleve använt.

Det är en viktig förutsättning för att den förordade reformen skall bliva

till avsett gagn, att de nya tjänsteuppgifterna av myndigheterna uppfattas som ett väsentligt led i deras arbete och att bestyren i fråga över huvud tillerkännas tillbörlig betydelse. De få sålunda icke uppfattas som något slags andrahandsuppgifter, som kunna stå tillbaka för annat myndigheternas arbete. En förutsättning för de nya tjänsteåliggandenas behöriga fullgörande är emellertid, att särskilt för det expeditionella arbetet erforderlig arbetskraft avdelas och att vid säsongmässig anhopning av sådant arbete extra arbetskraft i behövlig utsträckning ställes till förfogande. Även om det nya systemet under övergångstiden för en eller annan myndighet måhända kommer att te sig något främmande och kanske på en del håll förorsaka vissa praktiska svårigheter, lär det dess bättre kunna förväntas, att myndigheterna med sin stora administrativa erfarenhet och rutin skola finna utvägar att utan alltför stor omgång och oproportionerliga kostnader ordna av reformen föranledda praktiska detaljfrågor.

Punkt 2. Redan 1935 års länsstyrelseutredning ifrågasatte, på sätt tidigare berörts, huruvida icke å länsstyrelserna borde på statsverkets bekostnad tillhandahållas allmänheten tryckta blanketter till vanligen förekommande enkla ansökningar, främst sådana å automobilavdelningarna. Nämda uttalande synes icke hos alla vederbörande hava rönt det beaktande, det samma otvivelaktigt förtjänar. Frånvaron av dylika blanketter torde hava föranlett allmänheten att i större utsträckning än som eljest skulle varit påkallat anlita kommissionär och i sin mån bidragit till en egentligen icke sakligt betingad ansvällning av kommissionärsväsendet. Man skulle även kunna betrakta saken från andra sidan och såsom en måhända icke helt oberättigad synpunkt framhålla, att det ekonomiska intresset hos såväl de förordnade som de privata kommissionärerna sannolikt i viss mån motverkat i den tidigare framställningen berörda tendenser att tillhandahålla allmänheten ifrågavarande slag av blanketter. — Ehuru förevarande fråga icke har något direkt samband med kommissionärsreformen såsom sådan, har det ansetts lämpligt att i detta sammanhang föreslå en bestämmelse, innefattande en uttrycklig anmodan till förvaltningsmyndigheterna att vara verkamma i detta hänseende.

Det torde vara uppenbart, att hos vissa myndigheter intet eller endast obetydligt behov av blanketter av förevarande slag förefinnes, men lika klart är, att hos andra myndigheter, exempelvis länsstyrelserna och en del av de centrala ämbetsverken, åtskilliga slag av blanketter äro behövliga. Det kan emellertid knappast tänkas, att myndigheterna omedelbart i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande skall kunna tillhandahålla alla slag av blanketter, som må finnas erforderliga. Man får snarare tänka sig en successiv utveckling av detta system under några år framåt i den utsträckning, som inom respektive förvaltningsgrenar finnes motiverad av praktiska behov.

Som tidigare anförts (sid. 68 ff.) tillhandahålla redan nu åtskilliga för-

valtningsmyndigheter — och vissa av dem i anmärkningsvärd omfattning — allmänheten kostnadsfritt blanketter och formulär av olika slag. Detta är fallet såväl beträffande kommissionärsmyndigheter som andra myndigheter. I detta sammanhang bör ånyo framhållas den utmärkta service, som särskilt postverket i förevarande avseende lämnar allmänheten. Postverket framstår från dessa utgångspunkter sett otvivelaktigt såsom förebildligt inom svensk förvaltning. Mycket skulle vara vunnet om statens förvaltningsmyndigheter i allmänhet — såväl affärsdrivande verk som andra — i mån av behov på likartat sätt tillhandaginge allmänheten.

Det skulle måhända kunna ifrågasättas, huruvida statsverket kostnadsfritt skall tillhandahålla sådana blanketter, varom här är fråga. Övervägande skäl torde dock tala härför. Det står knappast i överensstämmelse med den föreslagna reformens grundtankar, att statsverket skulle göra sig betalt för denna myndigheternas tjänstaktighet gentemot allmänheten. Dessutom skulle besväret med bokföring och redovisning av de mycket obetydliga avgifter, som här skulle kunna komma i fråga och vilka därjämte skulle fördela sig på en mängd olika myndigheter, säkerligen icke komma att stå i rimlig proportion till statsverkets intäkter av rörelsen. Vidare må här framhållas, att användandet av blanketter till ansökningar och anmälningar i större utsträckning än som för närvarande är fallet torde vara ägnat att för myndigheterna medföra lättnad i arbetet och ej minst i tjänstemännens föreslagna nya uppgift att hjälpa sökande m. fl. till rätta med avseende å handlingars fullständigande. Särskilt på lång sikt måste, såvitt utredningsmannen förstår, ifrågavarande verksamhet kunna förväntas medföra påtagliga fördelar för förvaltningen.

Även om tillhandahållandet av blanketter och formulär sålunda i princip bör vara kostnadsfritt i de enskilda fallen, följer icke därav utan vidare, att man, där redan nu av olika skäl vissa avgifter uttagas för dylika handlingar, bör vidtaga ändring härutinnan. Huru här lämpligen bör förfaras, torde få bero på en prövning efter omständigheterna i olika grupper av ärenden. Det torde även kunna tänkas, att nya blanketter eller formulär av särskild anledning skulle kunna föranleda debitering av någon mindre avgift, särskilt där de utlämnas i större antal till företagare, näringsorganisationer eller andra.

Erfarenheten torde visa, att det ligger synnerlig vikt uppå, att blanketter och formulär bliva väl genomtänkta och omsorgsfullt utarbetade. De böra vara så uppställda, att allmänheten utan svårighet kan korrekt ifylla dem, samt innehålla lättförståeliga anvisningar för begagnandet och behövliga upplysningar i övrigt.

Utöver blanketter av olika slag pläga vissa myndigheter, såsom tidigare antytts, ävenledes tillhandahålla allmänheten anvisningar och promemorior i olika kategorier av ärenden. Såsom exempel härpå må tjäna av utrikes-

departementet tillhandahållna tryckta promemorior i arvsärenden. Även en del länsstyrelser och några centrala ämbetsverk ställa i viss utsträckning till allmänhetens förfogande liknande anvisningar eller promemorior, avseende handläggningen av en del grupper av ärenden. Även om det måhända icke kan anses lämpligt, att Kungl. Maj:t direkt anbefaller förvaltningsmyndigheterna att utarbeta och tillhandahålla dylika promemorior, förefaller det naturligt och önskvärt, såväl att systemet ytterligare uvecklas hos en eller annan av de myndigheter, som redan tillämpar det, som att det i lämplig utsträckning införes hos de övriga verk, där ett mera påtagligt behov av dylika hjälpmedel förefinnes. Det må särskilt framhållas, att i den mån ifrågavarande anvisningar återgiva författningsbestämmelser, anvisningarna i allmänhet böra i förenklad form upptaga huvudinnehållet av vederbörande bestämmelser och icke, såsom nu stundom är fallet, utgöra ett direkt avtryck av den för gemene man merendels icke tillräckligt lättillgängliga lagtexten.

Utredningsmannen är ingalunda omedveten om att härövan berörda nya arbetsuppgifter för en del redan nu arbetstyngda myndigheter kunna framstå som en ovälkommen merbelastning. Detta torde framför allt gälla sammanställandet och tillhandahållandet av eventuella anvisningar och promemorior. Framhållas må dock, att denna arbetsinsats betecknar så att säga en "engångskostnad", som efter vad erfarenheten visar i det långa loppet är i hög grad ägnad att underlätta och påskynda myndigheternas handläggning av vederbörande ärenden. Även om sådana hjälpmedel, varom här är fråga, givetvis icke kunna förväntas göra åsyftad nytta i varje enskilt fall, torde dylik effekt dock vara att påräkna i det stora flertalet ärenden.

Punkt 3. Såsom i den allmänna motiveringen tidigare anförts (sid. 81), måste det anses vara ett allvarligt missförhållande, att de kommissionärer, som i mera betydande omfattning å tjänstetid fullgöra vissa kommissionärsfunktioner, icke såsom kompensation för härav föranledda minskade arbetsinsatser i tjänsten få vidkännas löneavdrag. Såvitt kunnat utrönas förekommer dylik kompensation endast i något enstaka fall.

I förevarande ämne anförde 1935 års länsstyrelseutredning följande. Enligt bestämmelse i 2 § första stycket gällande kommissionärskungörelse finge tjänsteman vid länsstyrelse förordnas till kommissionär allenast, där denne utan eftersättande av sina göromål i tjänsten kunde fullgöra verksamheten såsom kommissionär. Utredningen ansåge det för sin del angeläget, att länsstyrelserna noga iakttog denna föreskrift. Skulle det emellertid i något fall visa sig, att för utförande av kommissionärsuppdrag tjänstegöromålen bleve till någon del eftersatta och lämplig anordning till undvikande härav icke låte sig genomföra, torde länsstyrelse, efter därom gjord framställning, böra erhålla bemyndigande att utan hinder av nyssnämnda föreskrift förordna tjänsteman till kommissionär. Då tjänsteman sålunda icke komme att fullgöra tjänstegöromål under hela den föreskrivna tjänstetiden utan måste be-

traktas som partiellt tjänstledig, syntes det naturligt, att tjänstemannen i avlöningshänseende bleve underkastad de vanliga reglerna för tjänstledighet, varvid hänsyn borde tagas till den större eller mindre omfattning, vari inskränkning i tjänstetiden ägde rum. Givetvis borde löneavdrag icke förekomma, om den tjänstetid, som toges i anspråk för kommissionärsuppdrag, kompenserades genom övertidsarbete.

I yttrande över vad 1940 års statsrevisorer anfört angående kommissionärsväsendet hos länsstyrelserna framhöll statskontoret, att ämbetsverket av den lämnade redogörelsen fått ett bestämt inryck av att kommissionärsuppdragen i ett icke ringa antal fall med hänsyn till deras antal och i betraktande av storleken av de av vederbörande kommissionärer uppburna inkomsterna näppeligen kunnat fullgöras utan eftersättande av kommissionärernas tjänsteuppgifter.

Utredningsmannen har, såsom tidigare framhållits i specialmotiveringen till 2 § kommissionärskungörelsen, funnit ifrågavarande inskränkning i myndighets rätt att förordna kommissionär såsom närmast byggande på en fiktion icke längre böra gälla. Vid sådant förhållande framstår det som så mycket mera angeläget, att myndigheterna ägna noggrann uppmärksamhet åt vad som framhålles i cirkuläret under nu förevarande punkt. Det torde böra ankomma på myndigheterna att i fortsättningen verkligen tillse, att kompensation utkräves av kommissionär i alla de fall, där sådan skäligen kan anses påkallad. Det synes emellertid ej erforderligt eller ens rimligt att kräva kompensation för all i anspråk tagen tjänstetid. Enligt sakens natur kan en sträng åtskillnad ej alltid upprätthållas mellan kommissionärsarbete och tjänsteuppdrag. Den ena verksamheten går stundom omärkligt över i den andra och det kan icke förnekas, att genom kommissionärens insats arbetet för myndigheten som sådan ofta underlättas. En viss tidsmarginal, med avseende å vilken intet krav å kompensation uppställs, synes därför motiverad. Om emellertid befattningshavares arbete i tjänsten till följd av hans verksamhet som kommissionär skulle inskränkas med inemot 20 procent, torde skälig kompensation regelmässigt böra utkrävas av honom. Där kompensation skall ifrågakomma, synes det ankomma på myndigheten att, efter hörande av kommissionären samt med beaktande av arbetsförhållanden, kontrollsynpunkter och andra omständigheter, bestämma formen för densamma.

Ehuru det icke lämpligen kunnat komma till uttryck i själva cirkulärtexten, utgår emellertid cirkuläret ifrån att när endast ett ringa mått av kompensation erfordras, en viss utsträckning av vederbörandes arbetstid som regel i första hand bör ifrågakomma. En alltför lång tjänstgöring utöver fastställd arbetstid bör bland annat av lätt insedda arbetstekniska skäl undvikas, särskilt om tjänstgöringen äger rum under en längre tidsperiod. Det lär näppeligen behöva särskilt påpekas, att för sådant arbete å över-

tid, varom här är fråga, övertidsersättning är helt utesluten. Tenderar åter den till följd av kommissionärs verksamhet i anspråk tagna tjänstetiden att bliva av större omfattning, måste compensation utkrävas i form av löneavdrag. Om så befinnes lämpligt kan en kombination av löneavdrag och arbete på övertid tänkas komma i fråga, varvid emellertid naturligen bör tillses, att ej överkompensation utkräves. Om omfattningen av i anspråk tagen tjänstetid slutligen skulle vara så betydande, att den icke lämpligen kan kompenseras genom avdrag å lönen eller i form av övertidstjänstgöring, har myndighet antingen att hos Kungl. Maj:t anhålla om tillstånd till anställande av flera kommissionärer eller också att, med återkallande av det för kommissionären meddelade förordnandet, till kommissionär förordna annan än befattningshavare hos myndigheten.

Frågan om compensation synes årligen böra prövas av de myndigheter, där befattningshavare innehava förordnande som kommissionärer. Såväl personalchefen som den befattningshavare, åt vilken jämlikt 13 § kommissionärskungörelsen må hava uppdragits att utöva tillsyn över verksamheten, synes böra noga följa denna fråga. Det är av vikt, bland annat för att undvika befogat missnöje bland kommissionärerna, att myndigheternas praxis beträffande utkrävande av compensation blir någorlunda enhetlig. Spörsmålet torde huvudsakligen bliva av betydelse för länsstyrelserna och några få centrala ämbetsverk. Beträffande de sistnämnda torde kunna förutsättas, att de i saken söka kontakt med varandra. Vad angår länsstyrelserna lär man kunna utgå ifrån att socialdepartementets landsstatsbyrå i lämplig utsträckning håller sig à jour med utvecklingen och vidtager de åtgärder, som kunna påkallas av omständigheterna.

Punkt 4. Såsom i den allmänna motiveringen (sid. 82) och specialmotiveringen till 13 § kommissionärskungörelsen redan framhållits har utredningen givit vid handen, att åtskilliga myndigheter icke i önskvärd omfattning utöva tillsyn över kommissionärsväsendet. Med anledning härav hava hithörande bestämmelser i kungörelsen något skärpts. Där kommissionärs verksamhet icke är av endast helt obetydlig omfattning, synes myndigheten i regel böra uppdraga åt befattningshavare i mera ansvarig tjänsteställning att utöva den närmaste tillsynen över verksamheten.

I förevarande punkt i cirkuläret meddelas ett par praktiska anvisningar för kontrollens utövande i normalfallen. Granskning av kommissionärs räkenskapshandlingar bör ske regelbundet och, där kommissionärs verksamhet ej är av helt ringa omfång, minst en gång i kvartalet. Om verkställd granskning bör alltid, även om skäl till erinringar icke förekommit, signerad och dagtecknad anteckning göras i diariet, avsedd att tjäna som bevis i förhållande till vederbörande tillsynsmyndigheter att kontroll över verksamheten samt räkenskapsgranskning utövats.

Det förutsättes givetvis, att den befattningshavare, som övar nu ifråga-

varande tillsyn, när fog därför förefinnes, under hand direkt till kommissionär gör påpekanden och erinringar. Om sådana underhandsanvisningar emellertid icke skulle föranleda rättelse, torde skriftlig anmälan böra i ärendet göras till myndigheten. Så snart dylik formlig anmärkning i något avseende framställts, synes i diariet böra göras en kortfattad anteckning härom med hänvisning till den skrivelse i ämnet, som ingivits till myndigheten. — Det är givet, att tillämpningen av de skärpta övervaknings- och kontrollbestämmelserna komma att för myndigheterna medföra visst besvär. Föreskrifterna i fråga måste emellertid ses mot bakgrunden av gjorda erfarenheter och lära framstå som en naturlig konsekvens av dessa.

Slutbestämmelsen. De myndigheter, å vilka cirkuläret är tillämpligt, synas i god tid före ett ikraftträdande av den nya lagstiftningen böra vidtaga vissa förberedelser för den nya ordningens bringande i tillämpning. Förberedande åtgärder erfordras med anledning av såväl kommissionärskungörelsens som cirkulärets bestämmelser. I sådant hänseende må anföras följande.

Vad först angår *kommissionärskungörelsen* böra de myndigheter, vilka hava kommissionärsinstitutionen hos sig införd, var för sig ompröva, hur kommissionärsproblemet för dem ställer sig, sett mot bakgrunden av de nya bestämmelserna. Därest behov av flera än en kommissionär föreligger, har myndighet att göra framställning i ämnet till Kungl. Maj:t. Vidare böra myndigheterna ägna uppmärksamhet åt hithörande personfrågor. Därvid torde böra beaktas, att ett ikraftträdande av den föreslagna lagstiftningen lär innebära, att alla nu gällande kommissionärsförordnanden bliva upphävda. Därest en eller annan av de för närvarande fungerande kommissionärerna icke skulle vara fullt lämpad eller ej villig att mottaga nytt förordnande, bör han ersättas med annan, lämplig person, företrädesvis någon befattningshavare vid verket.

De nytillkomna kommissionärsmyndigheterna ävensom sådana förutvarande, vilka icke tidigare fastställt särskild arvodestaxa, böra ägna uppmärksamhet jämväl åt denna fråga. Vad länsstyrelserna angår torde man, på sätt tidigare berörts (sid. 116), kunna förutsätta, att arvodestaxa utfärdas eller i allt fall att direktiv i detta ämne meddelas från centralt håll. — De nya kommissionärsmyndigheterna hava även att fastställa formulär till kommissionärsdiarium.

Myndigheterna böra vidare i allmänhet upptaga till prövning frågan om meddelande av förordnande jämlikt 13 § kungörelsen för viss befattningshavare att utöva den närmaste tillsynen över kommissionärsverksamheten.

Även med hänsyn till bestämmelserna i *cirkuläret* erfordras, att myndigheterna i åtskilliga avseenden vidtaga förberedelser för övergång till den nya ordningen. Den viktigaste åtgärden därvid är måhända, att myndigheterna var för sig ingående informera befattningshavarna och främst dem, som äro direkt berörda av reformen, angående dennas innebörd samt särskilt be-

träffande omfattningen och betydelsen av de nya tjänsteuppgifterna. Reformen innebär principiellt sett en så pass stor nyhet inom svensk statsförvaltning, att det för den förordade ordningens genomförande och rätta tillämpning är nödvändigt, att statstjänstemännen allmänt och på ett tidigt stadium erhålla närmare kännedom om vad saken gäller.

De myndigheter, som i fortsättningen kunna antagas få en mera betydande direkt kontakt med allmänheten, måste även vidtaga därav påkallade personalorganisatoriska åtgärder. För en del verk kommer sålunda, såsom i annat sammanhang anføres (sid. 146 f.), behov av förstärkning av arbetskrafterna säkerligen att uppstå. Ifrågavarande myndigheter kunna med anledning härav behöva utverka vederbörligt medgivande till utökning av personalen. I övrigt måste myndigheterna i god tid taga under övervägande, såväl huru tillgänglig personal på lämpligaste sätt skall disponeras för ett behörigt fullgörande av de nya arbetsuppgifterna som huru behovet av tillfällig arbetskraft för mötande av vissa säsongmässiga anhopningar av arbete skall tillgodoses. Härvid torde stundom vissa personalomflyttningar bliva erforderliga.

De myndigheter, som kunna påräkna en förstärkning av arbetskrafterna, hava givetvis vidare att tillse, att de nya befattningshavarna erhålla lämplig arbetsplats samt fullständig och tjänlig arbetsutrustning. Företrädesvis för dessa myndigheter torde även vissa omflyttningar i lokalt avseende i många fall bliva erforderliga för beredande av ökat utrymme åt de avdelningar hos myndigheterna, som skola handhava expediering av utgående handlingar.

Myndigheterna synas därjämte böra överväga i vilken utsträckning tryckta eller stencilerade meddelanden till sökande med flera kunna erfordras. Vidare och framför allt bör behovet av blanketter till ansökningar och anmälningar av olika slag närmare undersökas. En del blanketter torde redan på förhand kunna beräknas bliva erforderliga och alltså i förväg böra anskaffas, men i övrigt torde det vara lämpligt att låta erfarenheten efter hand utvisa vad de olika myndigheterna i detta avseende äro i behov av.

Såsom tidigare antytts (sid. 125) förutsättes, att myndigheterna skola föra särskilda expeditionsloggare över alla till allmänheten översända expeditioner, för vilka avgifter av något slag skola erläggas. Myndigheterna böra var för sig överväga, huru ifrågavarande loggare skola vara uppställda för att bäst tjäna sitt ändamål. För den väntade postförskotts rörelsen böra myndigheterna i mån av behov anskaffa kuvert, adresskort till postförskott och postförskottsinbetalningskort, allt försett med för ändamålet erforderligt och lämpligt tilltryck. De myndigheter, som därav äro i behov, böra även låta öppna ovan å sid. 134 omförmält särskilt postgirokonto.

I förevarande sammanhang torde slutligen även böra framhållas, att kommissionärsmyndigheterna i allmänhet knappast torde kunna i förväg taga ståndpunkt till frågan om utkrävande av kompensation av kommissionä-

terna för i anspråk tagen tjänstetid. Normalt torde det få förutsättas, att någon tids — sannolikt åtminstone ett halvt års — erfarenhet av det nya systemets verkningar behöver avvaktas, innan myndigheterna bliva i stånd att bilda sig en någorlunda säker uppfattning om detta spörsmål.

D. Förslag till kungörelse om upphävande av kungörelsen den 8 april 1925 (nr 85) angående skyldighet för vissa tjänstemän att till part översända diariibevis.

Förevarande kungörelse synes, på sätt tidigare framhållits, som en konsekvens av den nya ordningen böra upphävas. Översändande av diariibevis blir, då begäran därom framställes, för statens förvaltningsmyndigheter i fortsättningen ett tjänsteåliggande. Den omständigheten, att enligt nu gällande bestämmelser vederbörande tjänsteman för sådant översändande äger uppbära gottgörelse med femtio öre för porto med mera, varmed bland annat, då tjänsteförsändelse icke kan ifrågakomma, torde åsyftas tillhandahållande av kuvert, synes icke utgöra hinder för att stadga skyldighet för vederbörande tjänsteman att i sådant avseende tillhandagå allmänheten på enahanda sätt som enligt det framlagda förslaget gäller i fråga om tillhandahållande av expeditioner i allmänhet.

E. Förslag till kungörelse om upphävande av 43 § lantmäteriinstruktionen den 11 november 1927 (nr 407).

Av skäl, som i den allmänna motiveringen angivits (sid. 98), föreslås upphävande av förevarande, ovan å sid. 28 refererade paragraf i lantmäteriinstruktionen. Därest efter reformens genomförande kommissionär mot förmodan fortfarande skulle vara erforderlig å något lantmäterikontor, synes i varje fall icke specialbestämmelser av förevarande art utan den allmänna kommissionärskungörelsens föreskrifter böra reglera kommissionärens verksamhet.

F. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 42 instruktionen för riksarkivet den 8 september 1924 (nr 405).

Sista punkten i förevarande paragraf, vars huvudsakliga innehåll återgivits å sid. 31, föreslås skola upphöra att gälla. Punkten reglerar sådana verkets åtgärder, vilka enligt den förordade nya ordningen generellt skola vara tjänsteåligganden, och förutsätter, att arvode skall utgå för åtgärderna i fråga.

G. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 8 mom. 1 instruktionen för landsarkiven den 8 september 1924 (nr 406).

Sista punkten i förevarande, tidigare å sid. 31 refererade moment föreslås av samma skäl, som nyss anförts beträffande den föreslagna ändringen i instruktionen för riksarkivet, skola upphöra att gälla.

H. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 9 mom. 1 stadgan angående vissa offentliga arkiv den 8 september 1924 (nr 409).

Av enahanda skäl, som ovan anförts beträffande den förordade ändringen i instruktionen för riksarkivet, föreslås förevarande moment, refererat tidigare å sid. 32, skola — med undantag av första punkten — upphöra att gälla.

VII. Kostnadsberäkningar.

En förändring till tjänsteåligganden av vissa enklare slag av hittillsvarande kommissionärsfunktioner och en i sammanhang därmed företagen reformering av kommissionärsväsendet i den utsträckning, som förordas av utredningsmannen, måste med nödvändighet föranleda vissa kostnader för det allmänna. Sålunda kommer reformens genomförande i första hand att kräva vissa icke alldeles obetydliga direkta utgifter för statsverket.

Antalet av förordnade kommissionärer handlagda ärenden var år 1943 omkring 220 000. En mycket stor del, sannolikt inemot två tredjedelar, av ärendena skulle efter reformens genomförande komma att handläggas som tjänstesaker. Vid beräklandet av nämnda andel har hänsyn tagits dels till det förhållandet, att icke alla såsom "enkla" betecknade av de nuvarande kommissionärsfunktionerna enligt det framlagda förslaget skola handläggas såsom tjänsteärenden, och dels till den omständigheten, att ett förhållandevis betydande antal expeditioner, vilka i princip skulle tillställas allmänheten i tjänsten, med anledning av kommissionärs förskotterande av erforderliga avgifter torde komma att av kommissionär uttagas hos myndigheterna och översändas till vederbörande. — Som tjänsteåligganden torde även komma att handläggas ett genomsnittligt sett tämligen begränsat antal uppdrag, vilka hittills ombesörjts av privata kommissionärer ävensom av advokater och andra ombud, som icke äro befattningshavare hos myndigheterna. — Då de förordnade kommissionärerna hittills handlagt sina ärenden till övervägande del å annan än tjänstetid och i många fall därvid haft ett eller flera biträden till sin hjälp, kommer reformens genomförande uppenbarligen att kräva förstärkning av vissa myndigheters och framför allt länsstyrelsernas arbetskrafter med därav följande ekonomiska konsekvenser för statsverket.

Ett realiserande av reformförslaget kan vidare beräknas komma att hava till följd en minskning av statsinkomsterna särskilt i ett avseende. Under det med utredningen avsedda året utbetalade kommissionärerna i porton och telegramavgifter — det senare likväl i mycket få fall — följande belopp: kommissionärerna hos statsdepartementen och de centrala ämbetsverken 17 160 kronor, hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna 69 132 kronor, hos domkapiteln, annan överexekutor än länsstyrelse och lantmäterikontoren sammanlagt 2 368 kronor eller sålunda samtliga kommissionärer tillhoppa 88 660 kronor. Ifrågavarande statsinkomster komma uppenbarligen att till betydande del bortfalla.

Till närmare klagörande av innebörden av det förslag, som nedan kommer att framläggas i fråga om ökning av myndigheternas arbetskrafter, synes erforderligt att här något beröra, huru de från kommissionärsuppdrag till tjänsteåligganden förändrade ärendena enligt utredningsmannens mening böra handläggas. Det må då från början fasthållas, att de förordade nya tjänsterna ingalunda äro avsedda att innehavas av personer, som skulle komma att fungera såsom statliga kommissionärer och vilka i tjänsten uteslutande eller huvudsakligen komme att fullgöra sådana uppgifter, som tidigare ombesörjts av kommissionärer och andra partsombud av olika kategorier. De förhållandevis mera kvalificerade av de nya tjänsteuppgifterna, exempelvis kompletteringar, lämnande av uppgifter från diariet eller andra hos myndigheten förvarade handlingar, tillhandagående med (enkla) råd och anvisningar m. m., böra i stället fullgöras av de befattningshavare hos myndigheterna, som enligt gällande instruktion eller arbetsordning biträda med beredning av ärendena såsom sådana. Med hänsyn till att arbetsuppgifterna av ifrågavarande slag gemenligen torde vara av tämligen begränsad omfattning ävensom till att bestyren därjämte komma att bli fördelade på ett mycket stort antal befattningshavare å myndigheternas olika avdelningar och byråer eller — beträffade länsstyrelserna — arbetsdetaljer, torde för detta ändamål direkta personalförstärkningar knappast i något fall bli erforderliga. Endast för fullgörande av de mera mekaniska arbetsmomenten såsom översändande av expeditioner, ingivna handlingar och medel samt anskaffande och översändande av beställda avskrifter, bevis och andra handlingar, vilka uppgifter merendels synas böra ombesörjas av vederbörande registrator eller motsvarande befattningshavare hos myndigheterna samt — beträffande länsstyrelserna — av kassörerna, torde behov av ökning av arbetskrafterna i en del fall uppkomma och då närmast i form av skrivbiträdes hjälp åt nämnda tjänstemän.

De myndigheter, där ett permanent behov av ökning av arbetskrafterna med större säkerhet kan beräknas uppkomma, äro justitiedepartementet, patent- och registreringsverket samt de större och medelstora länsstyrelserna. Ingen av nämnda myndigheter synes emellertid skäligen kunna göra anspråk på mer än ett skrivbiträde med undantag av patent- och registreringsverket, där två biträden lära bli erforderliga. Även för en del andra myndigheter torde ett visst behov av förstärkning av arbetskrafterna uppkomma men i regel ej i den omfattning, att det rimligen skulle kunna motivera inrättandet av fasta tjänster. För alla länsstyrelser, oavsett om de tillhöra den kategori, som kan påräkna nya biträdestjänster eller ej, torde därutöver med säkerhet ett periodvis återkommande behov av förstärkning av arbetskrafterna uppkomma, exempelvis i samband med handläggningen av vapen- och ammunitionsärenden under hösten samt av automobilärenden omkring årsskiftet och möjligen under våren. Man måste räkna med, att myndigheterna

för tillgodoseende av ifrågavarande, icke permanenta behov av arbetskraft i erforderlig utsträckning medgivas att anställa tillfällig arbetskraft eller att arbetet i fråga får av därför lämpliga befattningshavare utföras utöver fastställd arbetstid mot stadgad övertidsersättning.

I anslutning till det nu anförda finner sig utredningsmannen böra särskilt understryka vikten av att vid förslagets realiserande så förfares, att allmänheten icke kommer att bliva sämre betjänad än för närvarande. Fördenskull måste de nya tjänsteuppgifterna och framför allt översändandet till allmänheten av färdiga expeditioner ävensom av beställda bevis och avskrifter av olika slag handläggas med all möjlig skyndsamhet. Färdiga expeditioner och andra handlingar måste förutsättas skola omgående och i varje fall senast dagen efter färdigställandet föranleda expeditionsåtgärd. Någon anhopning av färdiga expeditioner eller andra handlingar, som skola tillställas allmänheten, får icke ens tillfälligtvis förekomma. Härför kräves emellertid att för expeditionsarbetet behövlig personal ständigt står till förfogande i erforderlig utsträckning. Å andra sidan får ett mera säsongbetonat behov av tillfällig arbetskraft icke tagas till intäkt för anställande av permanent biträdeshjälp. Det torde kunna förutsättas, att socialdepartementets landsstatsbyrå med uppmärksamhet kommer att följa den kommande utvecklingen i detta avseende, såvitt länsstyrelserna angår. Det må vidare framhållas, att den utvidgning av tjänsteuppgifterna, som reformen innebär, i det långa loppet måste antagas komma att i sin mån bidra till uppkomsten av ett behov av ökning av arbetskrafterna även hos åtskilliga av de myndigheter, som för närvarande icke erhålla någon personalförstärkning.

Utöver kostnaderna för förstärkning av arbetskrafterna av biträdeskategorien samt för tillfällig arbetskraft kommer reformens genomförande att medföra vissa materielkostnader. Dessa äro såväl årliga som engångskostnader. Såsom årliga kostnader synas böra upptagas utgifter för expeditionsloggare hos förvaltningsmyndigheterna över i tjänsten utsända stämpelbelagda expeditioner samt för diverse skrivmateriel och ett mycket betydande antal kuvert av olika format. Till engångskostnader hänföras anskaffningskostnader för skrivbord och skrivmaskinsbord med tillhörande stolar åt de nya befattningshavarna, armatur till arbetsplatserna samt skrivmaskiner. Möblerna böra vara av de standardtyper, som ingå i "Statens kontorsmöbelserie". De beräknade kostnaderna för möbler torde sannolikt kunna minskas genom överförande av möbler till vederbörande myndigheter från de delar av krisförvaltningen, vilka inom en nära framtid kunna förväntas komma att bliva avvecklade.

Vad först beträffar behovet av nya biträdestjänster komma enligt utredningsmannens beräkningar för närvarande ej mera än tillhoppa nitton sådana tjänster att bliva erforderliga, nämligen två hos patent- och registreringsverket, en hos justitiedepartementet samt en å envar av de sexton större och medelstora länsstyrelsernas landskanslier. Vid beräkningen av lönekostnader-

na för ifrågavarande icke-ordinarie skrivbiträden har utredningsmannen utgått ifrån lägsta löneklassen i lönegrad Ex 2 inklusive för närvarande utgående lönetillägg (rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg). Kostnadsberäkningarna hava verkställts med utgångspunkt från lönen å F-ort. Av länsstyrelserna äro nio belägna å denna, fem å högre och tio å lägre dyrort; Stockholms stad är i dyrortshänseende att hänföra till I-ort. Årslönen skulle därvid uppgå till 3 195 kronor och 60 öre. Beräknad efter näst högsta löneklassen i samma lönegrad skulle årslönen, på motsvarande sätt uträknad, uppgå till 3 302 kronor 40 öre. Lönekostnaderna för de nitton erforderliga skrivbiträdestjänsterna skulle alltså uppgå till omkring 60 700 kronor för år i lägsta och 62 700 kronor i näst högsta löneklassen.

Som en följd av reformen kommer, såsom tidigare berörts, behov av tillfällig arbetskraft för utförande av de nya tjänsteuppgifterna att uppstå hos vissa kommissionärsmyndigheter och torde — om än i betydligt mindre utsträckning — få förutsättas komma att göra sig gällande även hos vissa andra förvaltningsmyndigheter, där kommissionärsinstitutionen icke finnes införd. En beräkning av kostnaderna härför ävensom för övertidsersättningar i förekommande fall måste av naturliga skäl bliva förhållandevis osäker. Vid kostnadsberäkningen har någon hänsyn tagits till det förhållandet, att vissa av de tjänstemän, som handhava expeditionsdetaljen hos respektive myndigheter, för närvarande knappast kunna anses vara fullt sysselsatta; i fortsättningen förutsättas dessa befattningshavare skola bliva effektivt utnyttjade för fullgörande av ifrågavarande tjänsteuppgifter. Utredningsmannens överväganden på denna punkt hava icke givit stöd för antagande, att ifrågavarande kostnader skola behöva överstiga sammanlagt 20 000 kronor för år.

Utöver lönekostnaderna tillkomma löpande utgifter för expeditiionsliggare hos förvaltningsmyndigheterna ävensom vissa andra materielkostnader såsom för diverse skrivmateriel m. m. Det måste förutsättas, att alla kommissionärsmyndigheter anordna särskilda liggare över de stämpelbelagda expeditioner, vilka i fortsättningen komma att utsändas i tjänsten. De förvaltningsmyndigheter, som icke hava kommissionärsinstitutionen införd, synas endast i obetydlig omfattning eller icke alls utfärda stämpelbelagda expeditioner, varför kostnaden för motsvarande liggare för deras vidkommande blir skäligen obetydlig. Nu förevarande kostnader torde icke behöva beräknas komma att överstiga tillhoppa 4 000 kronor för år räknat.

Beträffande övriga materielkostnader synas utgifterna för tryckta och stencilerade meddelanden ävensom för papper och framför allt kuvert bliva av den förhållandevis största betydelsen. Reformen torde kunna beräknas komma att medföra en mycket betydande ökning av tjänstepostförsändelsernas antal. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att ingalunda alla de förutvarande enkla kommissionärsärenden, vilka föreslås skola handläggas i tjänsten, komma att föranleda postförsändelser. Vidare kommer

reformen i ett speciellt avseende att medföra en minskning av tjänsteförsändelsernas antal. I samband med det hittills alltjämt i tämligen stor omfattning tillämpade handräckningsförfarandet — vilket i fortsättningen skulle komma till användning blott mera undantagsvis — har ett och samma ärende åtminstone vad landsbygden beträffar i regel föranlett ett flertal tjänsteförsändelser: en försändelse för handlingarnas överlämnande till vederbörande landsfiskal, en för dennes översändande av handlingarna jämte orderskrivelse till vederbörande polis- eller fjärdingsman samt sedermera två för handlingarnas eller delgivningsbevisets återsändande samma väg. I samma ärende har alltså ej mindre än fyra tjänsteförsändelser kunnat ifrågakomma, därest icke flera ärenden redovisats samtidigt. I fortsättningen kommer detta omständliga förfarande oftast att ersättas med en tjänsteförsändelse direkt till vederbörande sökande eller part jämte i förekommande fall mottagningsbevisets återsändande till myndigheten genom postverkets försorg; det helt övervägande antalet försändelser komma likväl icke att erfordra särskilt mottagningsbevis. — Å andra sidan komma, såsom tidigare antytts, därjämte en del ärenden, vilka hittills ombesörjts av privata kommissionärer och andra partsombud av olika slag, säkerligen att i viss utsträckning i fortsättningen handläggas i tjänsten och följaktligen i sin mån föranleda ökning av tjänstepostförsändelsernas antal. Även de förvaltningsmyndigheter, vilka icke hava kommissionärsinstitutionen införd hos sig, torde få känning av en sådan ökning, om ock denna för flertalet hithörande myndigheter måste antagas bliva förhållandevis obetydlig.

Vid övervägande av samtliga på förevarande fråga inverkan faktorer anser sig utredningsmannen icke behöva räkna med större ökning i tjänsteförsändelsernas antal än 200 000 à 300 000 per år. Med utgångspunkt från generalpoststyrelsens priser å kuvert i normalformaten i poster om 10 000 stycken och med vederbörligt hänsynstagande jämväl till kostnaden för erforderligt tilltryck å kuverten kunna kostnaderna för kuvert beräknas komma att uppgå till omkring 4 000 kronor. Kostnaderna för tryckta och stencilerade meddelanden ävensom för skrivmateriel, såsom papper, pennor, bläck, läskpapper, färgband till skrivmaskiner med flera materielkostnader, synas kunna uppskattas till sammanlagt omkring 8 000 kronor. De löpande materielkostnaderna torde sålunda knappast behöva beräknas komma att överstiga tillhoppa 16 000 kronor om året.

Vad därefter engångskostnaderna beträffar föranledas dessa av nitton befattningshavares utrustande med erforderliga möbler av enkel beskaffenhet — skrivbord med arbetsstol, skrivmaskinsbord med tillhörande stol samt erforderlig armatur — ävensom med skrivmaskiner. För ifrågavarande möbler och armatur har beräknats en summa av tillhoppa 9 000 kronor. Nitton skrivmaskiner av normaltyp, anskaffade genom generalpoststyrelsens centralupphandling, draga en kostnad av likaledes omkring 9 000 kronor.

Vidkommande slutligen storleken av statsverkets förlust i form av uteblivna portointäkter må följande anföras. Vål torde det kunna beräknas, att inemot två tredjedelar av de ärenden, som under det med utredningen avsedda året föranlett porto- och telegramavgifter på tillhoppa omkring 90 000 kronor, skulle komma att överföras till tjänsteåligganden och följaktligen i fortsättningen i regel föranleda tjänsteförsändelser av olika slag. Som tidigare antytts innefattas i nämnda andel många ärenden, som ingå såsom moment i ett och samma kommissionärsuppdrag och som sålunda icke var för sig föranleda särskilda postförsändelser. Vidare är det att förmoda, att ett visst — sannolikt dock tämligen begränsat — antal enkla ärenden, vilka hittills ombesörjts av de privata kommissionärerna ävensom i en del fall av advokater, sakförare och ombudsmän av olika slag och som föranlett postförsändelser och portointkomster för statsverket, ävenledes i fortsättningen komma att expedieras genom tjänsteförsändelser. Med hänsyn till vad sålunda anförts synes statsverkets förlust till följd av minskade portointäkter uppskattningsvis kunna beräknas till omkring 60 000 kronor för år.

En sammanställning av kostnaderna erhåller följande utseende:

A. Årliga kostnader:

1. Löner till nitton befattningshavare i lönegrad Ex 2	60 700	(62 700)	kr.
2. Övertidsersättningar samt arvoden till tillfällig arbetskraft	20 000		”
3. Materielkostnader	16 000		”
4. Statsverkets förlust av portointäkter	60 000		”
	<hr/>		
	Summa	156 700	(158 700) kr.

B. Engångskostnader:

1. Möbler och armatur	9 000		kr.
2. Skrivmaskiner	9 000		”
	<hr/>		
	Summa	18 000	kr.

I fråga om kostnaderna under A. beteckna de först angivna beloppen kostnaderna med lön, beräknad enligt lägsta löneklassen, och de inom parentes upptagna beloppen kostnaderna med lön, beräknad enligt den näst högsta löneklassen inom angivna lönegrad. På grund av engångskostnadernas förhållandevis obetydliga belopp har ej ansetts nödigt att under A. upptaga någon avskrivningspost.

Här torde vidare böra framhållas, att i förestående sammanställning under A. punkterna 2.—4. angivna belopp enligt sakens natur måste vara förhållandevis osäkra, när den föreslagna reformens verkningar självfallet icke kunna i förväg förutses i alla sina enskildheter.

Kostnaderna för reformen äro, såsom av det föregående framgår, icke alldeles obetydliga. I jämförelse med kostnaderna för statsförvaltningen i dess helhet framstå likväl ifrågavarande beräknade merutgifter uppenbarligen såsom skäligen blygsamma. Att märka är ock, att förevarande kostnader komma att fördela sig på ett mycket stort antal olika myndigheter och anslagsposter och därför sannolikt knappast torde till alla delar bokföringsmässigt framträda.

I detta sammanhang synes till sist även böra något beröras frågan om kostnaden för tryckning och eventuellt stencilering av sådana enkla blanketter till ansökningar och anmälningar, som av utredningsmannen förutsättas skola av myndigheterna i regel kostnadsfritt tillhandahållas allmänheten. Även en ungefärlig uppskattning av dessa kostnader är mycket vansklig att utföra med hänsyn till svårigheten att beräkna dels behovet av sådana blanketter hos olika myndigheter, dels den utsträckning, i vilken blanketter i praktiken komma att av myndigheterna utarbetas och tillhandahållas vederbörande. En närmare kalkyl torde icke heller vara nödvändig att verkställa, då denna fråga icke har något omedelbart samband med kommissionärsreformen som sådan — helst som kostnaderna i allt fall icke kunna tänkas bliva av den storleksordning, att de skulle utgöra hinder för den särskilda blankettreformens genomförande. Vissa myndigheter utlämna för övrigt, såsom tidigare omnämnts, redan nu till allmänheten kostnadsfritt dylika blanketter i icke obetydlig omfattning. Med uttrycklig reservation för svårigheten att beräkna hithörande kostnader torde de emellertid kunna uppskattas till sammanlagt 15 000 à 20 000 kronor för år.

Nr 477.

Kungl. Maj:ts kungörelse

angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter;

given Stockholms slott den 30 juni 1933.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer:

1 §.

Kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som anlitar honom, i de avseenden, denna kungörelse bestämmer, skall vara anställd hos statsdepartement med undantag av utrikesdepartementet samt hos arméförvaltningens artilleri-, intendents- och civila departement, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, kammarrätten, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, statens pensionsanstalt, skolöverstyrelsen, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen, länsstyrelse och annan överexekutor, domkapitel, Stockholms stads konsistorium och universitetskanslersexpeditionen.

Finner annan förvaltningsmyndighet än ovan sagts kommissionär böra anställas hos myndigheten, skall framställning därom göras hos Kungl. Maj:t. Bifalles framställningen, skola bestämmelserna i denna kungörelse äga tillämpning.

2 §.

Förordnande för kommissionär meddelas av vederbörande myndighet. Till kommissionär må förordnas hos myndigheten anställd tjänsteman, dock allenast där denne utan eftersättande av sina göromål i tjänsten kan fullgöra verksamheten såsom kommissionär. För kommissionär meddelat förordnande kan när som helst återkallas.

Kommissionärs verksamhetsområde må begränsas att omfatta viss avdelning av myndigheten eller vissa grupper ärenden hos densamma. Finnas två eller flera kommissionärer böra anställas hos myndigheten, skall framställning därom göras hos Kungl. Maj:t. Bifalles framställningen, skall myndigheten, såframt ej särskilda skäl däremot äro, bestämma visst verksamhetsområde för varje kommissionär eller på annat sätt fördela uppdragen mellan kommissionärerna.

3 §.

Mottagningstid för kommissionär bestämmes av myndigheten.

4 §.

Kommissionär är skyldig att för annans räkning åtaga sig uppdrag

1. att till den myndighet, där han är anställd, ingiva ansökningar och andra handlingar, att hos myndigheten uttaga och översända expeditioner och ingivna handlingar, att till myndigheten inbetala medel samt att hos myndigheten utkvittera och översända medel;

2. att hos myndigheten anskaffa och översända avskrifter, bevis och andra handlingar;

3. att ombesörja sådan komplettering av handlingar i mål eller ärende, som ej är av beskaffenhet att påkalla särskild utredning och ej heller eljest är av tidsödande art;

4. att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd i mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten;

5. att underrätta om innehållet i av myndigheten utfärdad föreläggande, om dag, då beslut av myndigheten meddelas, och om fortgången i övrigt av mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten, samt att eljest från diarium, koncept eller andra hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar lämna uppgift, som det icke enligt lag eller författning tillkommer myndigheten eller där anställd tjänsteman att expediera;

6. att uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, som skola ingivas till myndigheten eller komma till användning i där anhängigt mål eller ärende;

7. att på grundval av hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar verkställa utredningar; samt

8. att eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt biträda i frågor, som beröra myndighetens verksamhetsområde.

Kommissionär vare dock ej skyldig att åtaga sig uppdrag, som omförmäles under 6, 7 eller 8, där uppdragets utförande skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftig beskaffenhet. Utan myndighetens medgivande må kommissionär icke åtaga sig uppdrag, som nyss sagts, i frågor vilka beröra parter med sinsemellan stridiga intressen. Kommissionär må ej i något fall åtaga sig uppdrag att annorledes än genom vederbörande tjänsteman anskaffa avskrifter eller kopior hos myndigheten.

5 §.

Finner kommissionär honom lämnat uppdrag uppenbarligen tillhöra annan myndighets verksamhetsområde, skall han omedelbart överlämna ärendet till kommissionär hos den myndigheten eller, där kommissionär ej finnes, till myndigheten. Anser sig kommissionär eljest icke kunna mottaga uppdrag, skall han ofördröjligen underrätta uppdragsgivaren därom och inhämta dennes besked i ärendet. Kan dylikt besked icke utan olägenhet avvaktas, böra handlingarna i ärendet genast överlämnas till den myndighet, där kommissionären är anställd.

6 §.

Har någon direkt hos myndighet, där kommissionär är anställd, gjort framställning om vidtagande av åtgärd, som kommissionär äger ombesörja, eller uppkommer eljest hos myndigheten fråga om vidtagande av dylika åtgärder, må ärendet överlämnas till kommissionären.

7 §.

Kommissionär är berättigad till arvode i enlighet med vad i 8 § stadgas, så ock till ersättning för utgifter, vartill han haft fog. Dock är den, som med behörigt bevis styrker sin fattigdom, befriad från skyldighet att erlægga arvode.

8 §.

För utförande av uppdrag, som omförmäles i 4 § första stycket under 1, 2, 3, 4 eller 5, skall arvode utgå med en krona, dock skall arvode ej utgå för inbetalning av avgift för expedition eller annan handling, som uttages eller anskaffas hos myndigheten, ej heller för lämnande av muntlig underrättelse eller uppgift, där uppdragets

utförande endast tagit ringa tid i anspråk. Har uppdrag allenast avsett ingivande av handlingar till myndigheten, utgår ej arvode.

Det åligger vederbörande myndighet att i den omfattning, som prövas lämplig, fastställa särskild taxa för utförande av uppdrag, vilka omförmälas i 4 § första stycket under 6, 7 och 8, samt att i övrigt meddela de föreskrifter, som finnas erforderliga för arvodenas bestämmande.

Hava flera uppdrag utförts åt samma person i ett sammanhang, såsom då olika åtgärder vidtagits i samma ärende, skall arvodet för utförandet av varje sådant uppdrag utom ett av dem nedsättas till hälften, myndigheten obetaget att för visst fall medgiva undantag. Där arvodena ej utgå med lika belopp, må det högsta arvodet undantagas från nedsättningen.

9 §.

Kommissionär är berättigad att förskottsvis utbekomma arvode samt ersättning för porto, telefon- och telegramavgifter, expeditionsavgifter och andra särskilda avgifter.

Har den, som anlitar kommissionär, icke inbetalt erforderligt förskott och vill kommissionären icke förskottera vad som felas, är kommissionären pliktig att skyndsamt underrätta uppdragsgivaren om det felande beloppet. För sådan under rättelse utgår ej arvode.

För utlagande av felande belopp äger kommissionär översända handlingar mot postförskott. Översändande av värdehandlingar skall ske under rekommendation eller assurans, såframt icke uppdragsgivaren uttryckligen begärt annat.

10 §.

De belopp, som kommissionär fordrar i arvode och ersättning för utgifter, skola post för post upptagas i en uppdragsgivaren tillställd räkning.

Ätnöjes uppdragsgivare ej med debiterat belopp, äger han inom en månad efter erhållen del av räkningen påkalla prövning av debiteringen hos den myndighet, där kommissionären är anställd. Angående den rätt, som sålunda tillkommer uppdragsgivare, skall kommissionären meddela honom upplysning i samband med räkningens tillställande.

Över myndighetens beslut i fråga, som avses i andra stycket, må klagan ej föras.

11 §.

Kommissionär är skyldig att föra diarium enligt formulär, som fastställs av myndigheten. I diariet skola för varje ärende antecknas mottagna medel, verkställda åtgärder samt alla uppdragsgivaren debiterade belopp, dock att, där vid utskrivande av räkningar så förfares, att vad som tecknas å dem kopieras å därtill hörande, i löpande följd nummerade kopia- blad, räkningarnas nummer må upptagas i diariet i stället för debiterade belopp.

Kommissionär åligger att på tider, som myndigheten äger bestämma, för denna förete sina räkenskapshandlingar för granskning.

12 §.

Myndighet, där kommissionär är anställd, åligger att öva tillsyn över kommissionärens verksamhet. Gör kommissionären sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten, äger myndigheten, där förordnandet såsom kommissionär ej återkallas, tilldela honom varning. Låter han sig ej därav rätta eller är felet eller försummelsen av svårare beskaffenhet, varde han ställd under åtal inför vederbörande underrätt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1934, då kungörelsen den 28 maj 1886 (nr 42) angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter upphör att gälla.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 30 juni 1933.

G U S T A F.

(L. S.)

(Socialdepartementet.)

Gustav Möller.

Bilaga B.

Tablå, utvisande antalet kommissionärer hos departementen och de centrala ämbetsverken, antalet av kommissionärerna handlagda ärenden samt i rörelsen influtna belopp, allt avseende år 1943.

Myndighet	Influtet belopp (inkl. kostnadsersättn.) kr.	Därav kommissionärsarvoden		Antal ärenden ¹	
		Brutto kr.	Netto kr.	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Justitiedepartementet</i>					
1 kommissionär	55 000:— ²	5 916:— ²	4 880:— ²	4 883	586 ²
1 kommissionär	62 000:— ²	2 920:— ²	2 520:— ^{2,3}	2 227	267 ²
Summa	117 000:— ²	8 836:— ²	7 400:— ²	7 110	853 ²
<i>Försvarsdepartementet</i>					
1 kommissionär	228: 15	122: 15	116: 25	148	137
<i>Socialdepartementet</i>					
1 kommissionär	1 237: —	612: —	602: —	447	408
<i>Kommunikationsdepartementet</i>					
1 kommissionär	8 295: —	140: —	135: —	239	239
<i>Finansdepartementet</i>					
1 kommissionär	8 537: —	1 490: —	1 318: 50	1 542	1 209
<i>Ecklesiastikdepartementet</i>					
1 kommissionär	13 879: —	1 379: —	1 379: —	862	576
<i>Jordbruksdepartementet</i>					
1 kommissionär	778: 10	384: 75	384: 75	222	208
<i>Handelsdepartementet</i>					
1 kommissionär	8 470: —	780: —	540: —	785	685
<i>Folkhushållningsdepartementet</i>					
1 kommissionär	832: 60	190: 50	185: —	104	102
<i>Arméförvaltningen</i>					
1 kommissionär	42: 50	5: —	5: —	5	5
1 kommissionär	630: 50	76: —	76: —	87	87
1 kommissionär	247: —	43: —	41: —	34	34
1 kommissionär	—	—	—	0	—
Summa	920: —	124: —	122: —	126	126
<i>Marinförvaltningen</i>					
1 kommissionär	575: 30	88: 50	85: —	86	86
<i>Flygförvaltningen</i>					
1 kommissionär	935: 45	455: 50	445: 50	282	128
<i>Medicinalstyrelsen</i>					
1 kommissionär	1 354: 75	1 078: —	989: —	413	65
1 kommissionär	817: 80	460: 50	435: 50	247	242
1 kommissionär	447: 25	319: 20	266: 45	141	109
Summa	2 619: 80	1 857: 70	1 690: 95	801	416

¹ Därest ett kommissionärsuppdrag innefattat åtgärder jämlikt flera av punkterna i 4 § första stycket kommissionärskungörelsen, har varje åtgärd räknats såsom ett ärende.

² Siffran är approximativ.

³ Härav utgör ett belopp av 1 200 kronor ersättning till kommissionärens hustru såsom biträde i rörelsen.

Myndighet	Influtet belopp (inkl. kostnadsersättn.) kr.	Därav kommissionärsarvoden		Antal ärenden	
		Brutto kr.	Netto kr.	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Socialstyrelsen</i>					
1 kommissionär	98: 50	62: 85	25: —	50	44
<i>Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen</i>					
1 kommissionär	4 371: —	930: —	516: —	555	555
<i>Järnvägsstyrelsen</i>					
1 kommissionär	694: 95	109: —	105: —	120	120
<i>Vattenfallsstyrelsen</i>					
1 kommissionär	120: 75	100: 75	60: —	49	49
<i>Kammarkollegiet</i>					
1 kommissionär	2 062: —	510: —	510: —	388	388
<i>Statskontoret</i>					
1 kommissionär	137: 60	119: —	112: 65	38 ¹	0
<i>Generaltullstyrelsen</i>					
1 kommissionär	755: 20	430: —	415: —	429	428
<i>Kammarrätten</i>					
1 kommissionär	3 051: 51	1 967: —	1 912: —	1 103	425
<i>Statistiska Centralbyrån</i>					
1 kommissionär	93: 70	25: —	22: 50	32	29
<i>Riksräkenskapsverket</i>					
1 kommissionär	17: 50	4: —	4: —	7	5
<i>Statens Pensionsanstalt</i>					
1 kommissionär	1 329: 80	456: 50	446: 50	286	25
<i>Skolöverstyrelsen</i>					
1 kommissionär	3 266: 45	2 087: —	1 916: —	799	225
1 kommissionär ²	883: 90	281: 72	268: 57	290	132
1 kommissionär	146: 15	110: 60	110: 60	69	69
Summa	4 296: 50	2 479: 32	2 295: 17	1 158	426
<i>Lantmäleristyrelsen</i>					
1 kommissionär	1 867: 90	76: —	76: —	123	102
<i>Domänstyrelsen</i>					
1 kommissionär	179: 10	45: —	45: —	50	48
1 kommissionär	15: 50	5: —	5: —	4	2
Summa	194: 60	50: —	50: —	54	50
<i>Kommerskollegium</i>					
1 kommissionär	254 042: —	4 988: —	4 188: —	2 042	1 131
1 kommissionär	11 626: 58	2 976: 25	2 540: — ³	1 366	1 148
1 kommissionär	231: 45	48: 25	15: —	41	2
Summa	265 900: 03	8 012: 50	6 743: —	3 449	2 281

¹ Totala antalet ärenden är i verkligheten större, men ärenden jäml. 4 § första stycket punkterna 1.—3. och 5. handläggas i tjänsten utan att arvode debiteras uppdragsgivaren. (Kommissionären är tillika registrator i verket.)

² Uppgiften omfattar endast åtta månader.

³ Härav utgör ett belopp av 862 kronor ersättning till kommissionärens hustru såsom biträde i rörelsen.

Myndighet	Influtet be- lopp (inkl. kostnads- ersättn.) kr.	Därav kommissionärs- arvoden		Antal ärenden	
		Brutto kr.	Netto kr.	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Patent- och Registreringsverket</i>					
1 kommissionär	323 519: 05	59 552: 84	42 181: 13	29 277	24 865
<i>Försäkringsinspektionen</i>					
1 kommissionär	498: 30	177: —	177: —	56	55
<i>Universitetskanslersexpeditionen</i>					
1 kommissionär	327: —	205: —	205: —	153	111
<i>Statens Biltrafknämnd</i>					
1 kommissionär	2 596: —	346: —	307: —	251	247
S:a för alla myndigheter	776 239: 29	92 072: 86	70 566: 90	50 332	35 378

Tablå, utvisande antalet kommissionärer hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna, antalet av kommissionärerna handlagda ärenden samt i rörelsen inflytna belopp, allt avseende år 1943.

Myndighet	Influtet be- lopp (inkl. kostnads- ersättn.) kr.	Därav kommissionärs- arvodet		Antal ärenden ²	
		Brutto kr.	Netto kr. ¹	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Överståthållarämbetet</i>					
1 kommissionär	12 298: 76	1 501: —	1 501: —	712	430
1 kommissionär ³	5 545: 04	4 717: 19	1 328: 75	2 727	2 377
1 kommissionär ³	965: 95	242: —	242: —	242	242
1 kommissionär	3 314: 95	1 800: —	1 144: 50	517	472
1 kommissionär (hos 1:e stadsfogden i Stockholm) ...	13 310: —	2 150: —	1 850: —	2 364	2 333
Summa	35 434: 70	10 410: 19	6 066: 25	6 562	5 854
<i>Stockholms län</i>					
1 kommissionär	21 732: —	4 194: —	3 150: —	3 982	3 945
1 kommissionär	17 338: —	5 778: —	4 052: —	3 411	2 587
1 kommissionär	224: 05	105: 50	100: —	79	79
Summa	39 294: 05	10 077: 50	7 302: —	7 472	6 611
<i>Uppsala län</i>					
1 kommissionär	16 118: 42	3 222: —	2 769: —	2 608	2 434
1 kommissionär	66: 60	29: —	24: —	14	13
1 kommissionär	1 090: 97	672: —	522: —	146	120
Summa	17 275: 99	3 923: —	3 315: —	2 768	2 567
<i>Södermanlands län</i>					
1 kommissionär	29 425: —	3 998: —	2 296: —	3 720	3 610
1 kommissionär	786: 85	203: 50	185: 70	229	224
Summa	30 211: 85	4 201: 50	2 481: 70	3 949	3 834
<i>Östergötlands län</i>					
1 kommissionär	9 656: —	2 127: —	1 852: —	1 771	1 733
1 kommissionär ⁴	23 428: 31	3 955: 25	3 629: 73	3 870	3 129
1 kommissionär	60 638: 93	820: —	700: —	925	830
Summa	93 723: 24	6 902: 25	6 181: 73	6 566	5 692
<i>Jönköpings län</i>					
1 kommissionär	46 752: 89	5 652: 50	4 860: 25	4 357	4 108
1 kommissionär	2 271: 78	960: 93	375: 03	134	113
Summa	49 024: 67	6 613: 43	5 235: 28	4 491	4 221
<i>Kronobergs län</i>					
1 kommissionär	21 242: 25	4 927: —	3 997: —	4 586	4 375
1 kommissionär	6 812: —	1 908: —	1 826: —	1 256	1 070
1 kommissionär	696: 45	171: 25	168: —	112	109
Summa	28 750: 70	7 006: 25	5 991: —	5 954	5 554

¹ Åtskilliga kommissionärer hava i betydande utsträckning vid uppdragets fullgörande haft biträde av hustru eller hemmavarande barn, varför enligt kommissionärernas förmenande från i tabellen angivna nettoinkomst bort avräknas vissa belopp, motsvarande skälig ersättning för familjemedlemmars arbete.

² Därest ett kommissionärsuppdrag innefattat åtgärder jämlikt flera av punkterna i 4 § första stycket kommissionärskungörelsen, har varje åtgärd räknats såsom ett ärende.

³ Ej befattningshavare hos Ö.Ä.

⁴ Ej befattningshavare hos länsstyrelsen.

Myndighet	Influtet be- lopp (inkl. kostnads- ersättn.) kr.	Däraf kommissionärs- arvoden		Antal ärenden	
		Brutto kr.	Netto kr.	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Kalmar län</i>					
1 kommissionär	20 610:—	3 814:—	3 316:—	3 301	3 234
1 kommissionär	45 807:62	2 381:40	2 163:40	1 734	1 489
1 kommissionär	867:—	244:—	225:—	203	198
Summa	67 284:62	6 439:40	5 704:40	5 238	4 921
<i>Gottlands län</i>					
1 kommissionär	4 146:—	1 300:—	1 245:—	795	750
1 kommissionär	411:41	88:36	85:56	60	53
Summa	4 557:41	1 388:36	1 330:56	855	803
<i>Blekinge län</i>					
1 kommissionär	31 684:04	3 251:80	2 975:30	2 414	2 308
1 kommissionär	450:85	227:20	215:40	210	192
Summa	32 134:89	3 479:—	3 190:70	2 624	2 500
<i>Kristianstads län</i>					
1 kommissionär	17 800:— ¹	3 900:—	2 350:—	3 737	3 212
1 kommissionär	23 659:—	3 078:—	2 058:50	2 155	2 095
1 kommissionär	28 000:— ¹	2 200:—	1 500:—	1 765	1 690
1 kommissionär	5 450:—	2 936:—	1 950:—	2 593	1 656
1 kommissionär ²	4 044:94	658:—	465:—	570	494
1 kommissionär	9 152:91	796:56	462:06	206	186
Summa	88 106:85	13 568:56	8 785:56	11 026	9 333
<i>Malmöhus län</i>					
1 kommissionär	21 517:75	4 200:—	3 735:—	4 735	4 625
1 kommissionär	31 676:59	4 801:—	4 348:—	3 497	3 365
1 kommissionär	38 618:02	4 014:—	3 226:—	3 431	3 272
1 kommissionär	7 937:60	1 752:60	1 422:66	1 259	1 073
1 kommissionär	4 807:53	2 752:70	1 514:36	1 883	1 749
Summa	104 557:49	17 520:30	14 246:02	14 805	14 084
<i>Hallands län</i>					
1 kommissionär	6 703:52	1 075:10	903:10	690	607
1 kommissionär ³	3 980:54	945:—	881:—	456	435
1 kommissionär	362:08	202:—	202:—	92	75
Summa	11 046:14	2 222:10	1 986:10	1 238	1 117
<i>Göteborgs och Bohus län</i>					
1 kommissionär	23 000:— ⁴	1 600:—	1 100:—	1 429	1 286
1 kommissionär	177:—	84:—	82:—	62	51
Summa	23 177:—	1 684:—	1 182:—	1 491	1 337
<i>Älvsborgs län</i>					
1 kommissionär	26 761:56	7 477:—	6 527:—	7 678	7 555
1 kommissionär	34 811:71	964:36	675:36	240	204
Summa	61 573:27	8 441:36	7 202:36	7 918	7 759
<i>Skaraborgs län</i>					
1 kommissionär	21 920:—	4 195:—	3 700:—	5 082	4 892
1 kommissionär	32 040:—	4 000:—	3 800:—	2 975	2 706
1 kommissionär	20 230:—	2 650:—	2 400:—	1 902	1 850
1 kommissionär	590:—	228:—	210:—	173	159
Summa	74 780:—	11 073:—	10 110:—	10 132	9 607

¹ Siffran torde vara approximativ.² Denne kommissionär har enbart varit förordnad såsom vikarie för de fyra övriga kommissionärerna å landskansliet.³ Uppgiften omfattar endast 8 månader.⁴ Siffran är approximativ.

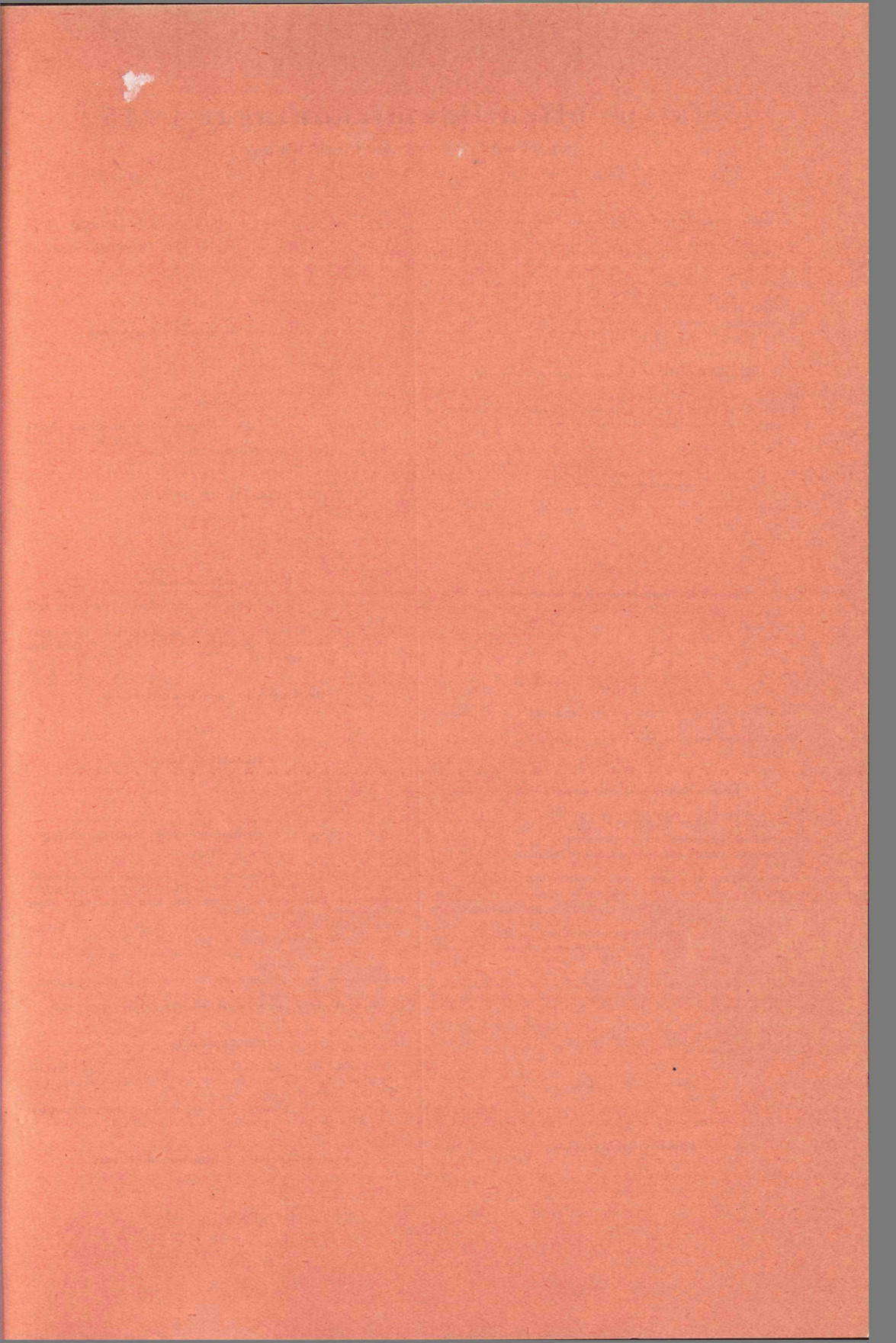
Myndighet	Influtet be- lopp (inkl. kostnads- ersättn.) kr.	Därav kommissionärs- arvoden		Antal ärenden	
		Brutto kr.	Netto kr.	Totalt	Jäml. 4 § 1 st. pp. 1—3 o. 5
<i>Värmlands län</i>					
1 kommissionär	41 684: 27	4 098: 45	2 649: — ¹	3 868	3 683
1 kommissionär	22 344: 70	3 154: —	2 649: — ¹	2 956	2 770
1 kommissionär	9 562: 45	1 949: —	2 649: — ¹	1 986	1 968
1 kommissionär	405: 69	377: 69	126: 37	37	24
Summa	73 997: 11	9 579: 14	8 073: 37	8 847	8 445
<i>Örebro län</i>					
1 kommissionär	43 140: —	6 797: —	4 767: — ²	5 786	5 456
1 kommissionär	1 003: —	87: 50	80: 50	78	77
Summa	44 143: —	6 884: 50	4 847: 50	5 864	5 533
<i>Västmanlands län</i>					
1 kommissionär	11 910: —	2 212: —	1 905: —	1 728	1 691
1 kommissionär	17 246: 40	1 866: —	1 453: —	1 358	1 343
1 kommissionär	319: 95	115: —	102: —	61	54
Summa	29 476: 35	4 193: —	3 460: —	3 147	3 088
<i>Kopparbergs län</i>					
1 kommissionär	92 000: — ³	10 975: —	6 400: —	8 395	8 055
1 kommissionär	1 753: 75	361: 50	340: —	303	269
Summa	93 753: 75	11 336: 50	6 740: —	8 698	8 324
<i>Gävleborgs län</i>					
1 kommissionär	23 865: 83	5 001: 75	4 166: 75	4 153	4 113
1 kommissionär	42 240: 96	2 685: —	2 503: 70	1 927	1 831
1 kommissionär	2 410: 19	1 669: 79	968: 02	170	155
Summa	68 516: 98	9 356: 54	7 638: 47	6 250	6 099
<i>Västernorrlands län</i>					
1 kommissionär	70 000: — ⁴	9 643: —	5 883: —	5 172	4 635
1 kommissionär	3 643: —	1 642: —	687: —	174	160
Summa	73 643: —	11 285: —	6 570: —	5 346	4 795
<i>Jämtlands län</i>					
1 kommissionär	15 800: — ³	3 026: —	2 335: —	2 562	2 455
1 kommissionär	182: 85	88: 50	72: —	34	26
Summa	15 982: 85	3 114: 50	2 407: —	2 596	2 481
<i>Västerbottens län</i>					
1 kommissionär	27 191: 10	6 573: 50	5 927: 60	6 728	6 530
1 kommissionär	83 507: —	8 404: 01	6 178: 22	6 201	4 326
1 kommissionär	30 349: 96	5 031: —	3 573: —	4 694	3 387
1 kommissionär	1 591: 99	1 024: 14	503: 69	106	81
Summa	142 640: 05	21 032: 65	16 182: 51	17 729	14 324
<i>Norrbotlens län</i>					
1 kommissionär	59 400: — ³	6 650: —	5 300: —	5 211	4 605
1 kommissionär	15 950: 15	4 493: —	4 385: —	4 538	4 538
1 kommissionär	28 000: — ⁴	4 500: —	4 000: —	3 625	3 475
1 kommissionär	19 690: 64	1 188: —	1 013: —	479	359
Summa	123 040: 79	16 831: —	14 698: —	13 853	12 977
S:a för Ö. Ä. och alla lstr.	1 426 126: 75	208 563: 03	160 927: 51	165 419	151 860

¹ Kommissionärsverksamheten å landskansliet bedrivs av kommissionärerna gemensamt men med skilda diariet och redovisningar. Årets nettoinkomst delas lika.

² Avdrag har gjorts med bl. a. 1 000 kronor, som av länsstyrelsen med visst belopp per månad innehålles av vederbörandes lön såsom landskansliet till kompenserande av inskränkningen i den effektiva tjänstgöringstiden.

³ Siffran torde vara approximativ.

⁴ Siffran är approximativ.

Statens offentliga utredningar 1945

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

- Betänkande med förslag till utlänningslag och lag angående omhändertagande av utlänning i anstalt eller förläggning. [1]
Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändringar av strafflagen för krigsmakten i vad den berör brott mot staten och allmänheten. [28]
Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändrad lagstiftning om ämbetsbrott av präst. [29]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- Betänkande ang. dyrortsgrupperingen. [32]
Betänkande med förslag ang. kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter m. m. [34]

Kommunalförvaltning.

- Stadsplaneutredningen 1942. 3. Förslag till byggnadslag m. m. [15]

Statens och kommunernas finansväsen.

- 1944 års uppbořdsberednings betänkande med förslag till omläggning av uppbořdsförtärandet. [27]

Politi.

- Normalbrandordning för städer, köpingar och municipalsamhällen. [18]
Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 1. [19] Alternativ 2. [20]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Betänkande ang. den husliga utbildningen. [4]
Betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. [10]
Utredningar ang. ekonomisk efterkrigsplanering. 8. [11] 9. [30] 10. [31]
Investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. [12] Bilagor. [13]
Socialpolitikens ekonomiska verkningar. [14]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del. 5. Tiden juli 1943—juni 1944. [17]
Socialvårdskommitténs betänkande. 10. Statistisk undersökning ang. folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m. [23]
Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkanden. Bilaga nr 1. Riktlinjer för skapande av socialväsendets forskningsorganisation. [26]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

- Promemoria med förslag till arrendebestämmelser för kommunal jord. [9]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

- Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 7. Förslag till åtgärder för livsmedelsforskningens ordnande. [6]

Handel och sjöfart.

- Betänkande ang. grundpenningväsendet. [24]

Kommunikationsväsen.

- Betänkande med förslag till organisation av en luftfartsstyrelse m. m. [2]
Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 1. Allmänna synpunkter. [7] Del 2. Blekinge-nätets järnvägar. [8]

Bank, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

- Betänkande med utredning och förslag ang. yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad samt åtgärder till höjande av sjöfolkets allmänna och medborgerliga bildning. [5]
Betänkande med förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna m. m. Del 1. [16]
Ungdomen och nöjeslivet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 3. [22]
Betänkande och förslag ang. statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. [25]
Betänkande ang. yrkesutbildningen i Norrland. [33]

Försvarsväsen.

- Betänkande rörande särskilda åtgärder vid återförandet till civil verksamhet av till beredskapstjänstgöring inkallad personal. [3]
Betänkande och förslag rörande upplysningsverksamhet om och inom försvaret. [21]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.